

T.C.

**HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI**

**BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE SU
YÖNETİMİ: HATSU ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Esra ÇİFTÇİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

Hatay-2019

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI

BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE SU
YÖNETİMİ: HATSU ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Esra ÇİFTÇİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

Hatay-2019

ONAY

ESRA ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan “**BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE SU YÖNETİMİ: HATSU ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **SİYASET BİLİMİ KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.../.../2019

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ (Tez Danışmanı - Başkan)	
(Üye)	
(Üye)	

Esra ÇİFTÇİ Tarafından Hazırlanan “**Büyükşehirleşme Sürecinde Su Yönetimi: HATSU Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr. Mustafa Onur KAN

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.../.../2019)

Esra ÇİFTCİ

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilim ve tecrübe birikimi ve engin kişiliği sayesinde akademik anlamda ufkumu genişleten, her zaman çalışma heyecanı aşıl原因an değerli hocam, danışmanım Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ ile tez hazırlama sürecim dâhil her zaman beni özveri ile yönlendiren, tezin şekillenmesi ve zenginleşmesini sağlayan, değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Eylem BEYAZIT'a eşsiz katkılarından dolayı teşekkürlerimi ve minnetlerimi sunarım.

Tez çalışmam kapsamında bana kurumsal analiz yapma imkânı tanıyan HATSU yöneticilerine ve bu araştırmanın gerçekleşmesi sırasında emeğini esirgemeyen Sayın Şinasi SAPMAZ'a ilgisinden dolayı teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca çalışma sürecinde her anlamda yanımda olan aileme de şükranlarımı iletmeyi bir borç bilirim.

Esra ÇİFTÇİ

Hatay-2019

BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE SU YÖNETİMİ: HATSU ÖRNEĞİ

Esra ÇİFTÇİ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

ÖZET

Hizmetlerin bölünmezliği ilkesi çerçevesinde hem yerel hem de bölgesel düzeyde ele alınması gereken bir kamu hizmeti konusu olan su, sınırlı ve değişken kaynaklar olarak insan hakkı kapsamındadır. Ekonomik, sosyal, politik ve ekolojik dinamiklerin önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda su hizmeti uygun bir fiyat doğrultusunda çevre koşullarına uyum sağlamak kaydıyla her bireyin kaliteli suya erişimini mümkün kılacak şekilde sunulmalıdır.

Su yönetimlerinin yerelleşmesi ve özelleştirilmesiyle birlikte politikaların bu yönde şekillenmesi yerel gerçeklerin daha iyi kavranabilmesi açısından avantaj sağlasa da kentsel su hizmetlerinin sunumunda koordinasyon sorunları artmış ve bu durum da su güvenliği açısından bir tehdit unsuru haline gelmiştir. İdari su kayıpları ve kaçaklarının yanında su hizmetlerinin artan fiyatları da süreci zedeleyen diğer önemli konular arasında yer almaya başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı su çalışmaları kapsamında; mevcut sorunlar ile su hizmetlerinin sunumunda dönüşen dinamikler arasındaki etkileşimleri tespit ederek kentsel su hizmetlerinin bu süreçten hangi boyutlarda etkilendiğini analiz etmektir. Bu bağlamda HATSU (Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi) örneği üzerinden derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak inceleme yapılmıştır. Böylece suyun sürekli akıyor hale getirilmesinin, taşkınların önlenmesinin ya da kanalizasyon hizmetinin sorunsuz veriliyor olmasının su ve kanalizasyon idarelerinin başarılı kabul edilmesi için tek başına yeterli bir kriter olup olmadığı, yeni ölçütlerle değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu şekilde kentsel su hizmetleri sunumuna dair genel tablo ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak su yönetimi konusunda güçlü ve zayıf yönler/fırsat ve tehditler iç içe geçmiş durumda olduğu için suyun entegre yönetimi ve su yönetişimi kavramları çerçevesinde analiz yapılarak sürdürülebilir su politikalarının yürütülebilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER

Su, Su Yönetimi, Büyükşehirleşme, HATSU, Hatay

**WATER MANAGEMENT IN THE PROCESS OF
METROPOLIZATION: EXAMPLE OF HATSU**

Master's Thesis, Esra ÇİFTÇİ

Department of Political Science and Public Administration, 2019

Supervisor: Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

ABSTRACT

Water, which is a public service subject that must be dealt with at the local and regional level within the principle of indivisibility of services, is within the scope of human rights as limited and variable resources. It is an important part of economic, social, political and ecological dynamics. In this context, the water service should be provided in a way that makes it possible for each individual to have access to quality water provided that it complies with the environmental conditions at an affordable price.

Although the localization and privatization of water administrations and shaping policies in this direction provide an advantage for better understanding of local realities, coordination problems have increased in the provision of urban water services and this has become a threat to water security. In addition to administrative water losses and leakages, the increasing prices of water services have also started to be among the other important issues that are damaging the process.

The aim of this thesis is to determine the interactions between the existing problems and the dynamics transformed in the provision of water services and analyze the extent to which urban water services are affected by this process. In this context, in-depth interviews were conducted on HATSU (Hatay Water and Sewerage Administration). Thus, whether the continuous flow of water, the prevention of floods or the smooth operation of the sewer service is a sufficient criterion for the successful acceptance of the water and sewerage administrations was evaluated with new criterias. In this way, the general situation on the provision of urban water services is tried to be put forward. As a result, since the strengths and weaknesses / opportunities and threats in water management are intertwined, solutions are proposed to carry out sustainable water policies by analyzing within the framework of integrated water management and water governance concepts.

KEY WORDS

Water, Water Management, Metropolization, HATSU, Hatay

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLolar LİSTESİ.....	X
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SUYUN VE SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNİN BELİRLEYİCİ DİNAMİKLERİ

1.1. ORTAK BİR DEĞER OLARAK SUYUN ANLAMI VE YERİ.....	4
1.2. SUYUN TOPLUM, ÇEVRE, EĞİTİM VE KÜLTÜR BOYUTLARI.....	4
1.3. SU HAKKI YAKLAŞIMI.....	6
1.3.1. Bir İnsan Hakkı Olarak Su.....	6
1.3.2. Su Hakkı ile Su Güvenliğine Erişebilmek.....	7
1.3.2.1 Su Kıtlığı veya Yoksunluğu Bağlamında.....	8
1.3.2.2. Nüfus ve Su Tüketim İlişkisi Bağlamında.....	8
1.3.2.3. Suyun Bir Meta Olarak Ele Alınması Bağlamında.....	9
1.4. SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE KÜRESEL AKTÖRLER VE YAKLAŞIMLARI.....	10
1.4.1. Suyun Ticari Bir Meta Haline Getirilmesinde Küresel Aktörler.....	12
1.4.2. Uluslararası Toplantı Çıktıları.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SU VE SU YÖNETİMİ

2.1. SU KAYNAKLARI POTANSİYELİ, KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE PLANLANMASI.....	20
2.2. HUKUKSAL YAPI.....	22
2.3. TÜRKİYE’DE SU YÖNETİMİNDEN SORUMLU KURUMLAR...23	
2.3.1. Devlet Su İşleri (DSİ)	23
2.3.2. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü	25
2.3.3. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü	27
2.3.4. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.....	27
2.3.5. Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü	28
2.3.6. Sağlık Bakanlığı.....	28
2.3.7. İller Bankası.....	29
2.3.8. Sulama Birlikleri.....	31
2.3.9. Kalkınma Bakanlığı	32
2.4. SU HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA KAMU VE ÖZEL SEKTÖR TERCİHLERİ.....	33
2.4.1. Geleneksel Sözleşme Yöntemleri	34
2.4.2. Özelleştirme.....	34
2.5. PİYASALAŞTIRMA RİSKLERİ	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE SU

3.1. TEMEL YEREL YÖNETİM DEĞERLERİ.....	42
3.2. YEREL YÖNETİMLERİN ÖRGÜTLENME ŞEKİLLERİ.....	42
3.2.1. İl Özel Yönetimleri	42
3.2.2. Belediyeler.....	43
3.2.3. Büyükşehir Belediyeleri.....	44
3.2.4. Köyler.....	45

3.3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN VAROLUŞ GEREKÇELERİ	46
3.3.1. 6360 Sayılı Kanun'un Amacı ve Kapsamı	46
3.3.2. Büyükşehir İl Sınır Ölçeğinin Genişletilmesi	46
3.3.3. Büyükşehir Belediyeleri'nin Görevleri, Organları ve Denetlenmesi	47
3.4. TÜRKİYE'DE KÜRESELLEŞME RÜZGÂRLARININ ETKİSİNDE YEREL YÖNETİM AKTÖRLERİNDEKİ GELİŞMELER	49
3.4.1. Türkiye'de Büyükşehir Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme	50
3.4.2. Yerel Yönetimlerin Su Kaynaklarını Geliştirmesi ve Planlaması	51
3.4.2.1. Kentsel Su Hizmeti Sunumu	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE HATAY	
4.1. HATAY İLİNİN BUGÜNKÜ YEREL / YÖNETSEL YAPISI	56
4.2. HATAY'IN SU POTANSİYELİNİ ETKİLEYEN COĞRAFİ FAKTÖRLER	57
4.2.1. Hatay'ın İklimsel Özellikleri	57
4.2.2. Hatay'ın Jeomorfolojik Yapısı	59
4.2.3. Hatay'ın Hidrografyası	62
4.2.3.1. Kaynaklar	63
4.2.3.2. Mineralli Sular	64
4.2.3.3. Akarsular	64
4.2.3.4. Baraj ve Göller	67
4.3. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin ÖrgütlenmeSİ ve Mali Yapısı	68
4.3.1. Örgüt Yapısı	68
4.3.2. Mali Yapısı	70
4.4. Hatay'da Hizmet Alanındaki Nüfus Artışı ve Değişim	70

4.5. Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi (HATSU).....	71
4.5.1. Örgütsel Yapısı.....	72
4.5.2. Kurumun Bütçesi, Gelir ve Giderleri.....	73
4.5.3. Personel Yapısı.....	77
4.5.4. Hizmet ve Hizmet Alanları İle İlgili Son Veriler.....	80
4.5.5. HATSU İle İlgili Davalar.....	83

BEŞİNCİ BÖLÜM

SU YÖNETİMİNDE BİR KURUM ANALİZİ: HATSU

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE HİPOTEZLERİ.....	84
5.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	87
5.3. GÖRÜŞMECİLERİN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ.....	88
5.3.1. Cinsiyet.....	88
5.3.2. Yaş.....	89
5.3.3. Eğitim.....	90
5.3.4. Doğum Yeri.....	91
5.3.5. Hatay'da Yaşam Süreleri.....	92
5.3.5.1. Hataylı Yöneticilerin Hatay'daki Yaşama Süreleri.....	92
5.3.5.2. Hataylı Olmayanların Hatay'daki Yaşama Süreleri.....	93
5.3.6. Çalıştıkları Bölüm.....	94
5.3.7. Görüşme Yapılan Yöneticilerin HATSU'daki Mevcut Pozisyonları.....	95
5.3.8. Görüşme Yapılan HATSU Yöneticilerinin Önceki İş Deneyimleri.....	96
5.4. ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ: HATSU....	97
5.4.1. Örgüt Yapısı.....	97
5.4.1.1. Yeni Birimlerin Eklenmesi.....	98
5.4.1.2. İşlevi Olmayan Birimler.....	100

5.4.1.3. Birimler Arasında Eşgüdüm	101
5.4.1.4. Merkezi Yönetim ve Uzantılarıyla İlişkiler.....	102
5.4.1.5. Büyükşehir Olmadan Önce Su Yönetimindeki Örgütsel Yapı	103
5.4.2. Personel Yapısı.....	104
5.4.2.2. Personelin Alanındaki Yetkinliği.....	105
5.4.2.3. Personel Eğitimi.....	106
5.4.2.4. Personellerin Kurumsal Aidiyeti.....	106
5.4.2.5. Büyükşehir Olmadan Önce Su Yönetimindeki Personel Durumu.....	107
5.4.3. HATSU Karar Süreçlerine İlgili Kuruluşların Katılımı.....	108
5.4.3.1. Karar Süreçlerine Çevre veya Su İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer Kuruluşların Katılımı.....	108
5.4.3.2. Büyükşehir Olmadan Önce İlgili Kuruluşların Karar Süreçlerine Katılımı	110
5.4.4. HATSU'nun Su ve Çevre Bilincine Yönelik Çalışmaları.....	110
5.4.4.1. HATSU'nun Çevre Bilincini Oluşturmaya Yönelik Çalışmaları.....	111
5.4.4.2 HATSU'nun Su Bilincini Oluşturmaya Yönelik Çalışmaları	111
5.4.5. HATSU'nun Bütçe Olanakları	113
5.4.5.1. HATSU'nun Bütçe Olanakları Konusunda Yeterlilik Düzeyi	113
5.4.5.2. Mali Hareketler Konusunda Şeffaflık	115
5.4.5.3. Bütçenin Esnek Bir Biçimde Değerlendirilmesi.....	116
5.4.5.4. Büyükşehir Olmadan Önceki Su idaresi ve HATSU'nun Bütçe Olanaklarının Karşılaştırılması	117
5.4.6. HATSU ve Yatırımlar.....	118

5.4.6.1. HATSU'nun Teknolojik Yatırımları.....	118
5.4.6.2. Su Kaynaklarına Yönelik Dış Yatırımlar	119
5.4.6.3. Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresi ve HATSU'nun Yatırımlarının Karşılaştırılması	120
5.4.7. HATSU ve Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler	121
5.4.7.1. HATSU'nun Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Düzeyi ...	121
5.4.7.2. Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Yapılmasının Önündeki Engeller.....	122
5.4.8. HATSU ve Planlama.....	123
5.4.8.1. HATSU ve Yerleşim Yerine Uygun Planlama	123
5.4.8.2. HATSU Planlarında Bölge Planlama İlkeleri.....	124
5.4.8.3. Planlama Sürecinin Ana Teması	125
5.4.9. HATSU ve Denetim.....	126
5.4.9.1. HATSU'yu Denetleyen Birimler	127
5.4.9.2. Büyükşehir Olmadan Önce Denetim.....	127
5.4.10. HATSU'da Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflığın Sağlaması	127
5.4.10.1. HATSU'da Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflığı Sağlama Araçları.....	128
5.4.10.2. Büyükşehir Olmadan Önce Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik İle İlgili Tutumlar	128
5.4.11. HATSU'nun Kurumsal İmajı	129
5.4.12 HATSU İnsan Kaynakları	130
5.4.12.1. HATSU'nun İnsan Kaynakları Konusundaki Yeterliliği ..	130
5.4.12.2. HATSU'da İşe Alım Süreçleri.....	131
5.4.13. HATSU ve SWOT Analizi.....	131
5.4.14. HATSU ve Özerklik.....	134
5.4.14.1. HATSU'nun Siyasi Etkilere Açık Olma Durumu.....	135

5.4.14.2. HATSU'nun Özerkliği	135
5.4.14.3. Büyükşehir Olmadan Önce Siyasete Açıklık ve Özerklik Durumunun Karşılaştırılması.....	136
5.4.15. HATSU ve Özelleştirme	136
5.4.15.1. Su Hizmetlerinin Tümünün Özelleştirilme Durumu.....	137
5.4.15.2. Su Hizmetlerinin Özelleştirilmesinin Su Hizmetlerinin Kalitesine Etkisi	137
5.4.16. HATSU ve Su Hakkı.....	139
5.4.16.1. Bir İnsan Hakkı Olarak Suyun Özelleştirmeye Konu Olabilmesi.....	140
5.4.17. HATSU ve Su Fiyatlandırması.....	141
5.4.17.1. HATSU'nun Su Fiyatlandırmada Gözettiği Kriterler	141
5.4.17.2. HATSU'nun Ödemelere Yönelik Sağladığı Teşvik Edici Uygulamalar.....	143
5.4.17.3. Büyükşehir Olmadan Önceki Durum ile HATSU'nun Su Fiyatlandırması ve Ödemeler Bakımından Karşılaştırılması.....	143
5.4.18. HATSU ve Dijital Yenilikler.....	144
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	146
KAYNAKÇA.....	155

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Büyükşehir Belediyeleri ve Su ve Kanalizasyon İdareleri'nin Kuruluşu.....	53
Tablo 2: 1940-2017 Verilerine Göre Hatay'ın Mevsim Normalleri (°C)....	58
Tablo 3: Hatay'da Barajların Doluluk Oranları (%), 2010-2017.....	59
Tablo 4: Hatay İlinin Akarsuları.....	64
Tablo 5: Hatay İlindeki Baraj Ve Göletler.....	67
Tablo 6: Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin 2019 Performans Programında Su Kullanımı İle İlgili Hedefler.....	69
Tablo 7: Hatay'da 2019 Haziran Ayı İtibariyle Uygulanan Su Tarifeleri ...	76
Tablo 8: HATSU Arıtma Tesisleri.....	81
Tablo 9: HATSU'ya Dair Tezler Ve Alt Sorular.....	84
Tablo 10: Görüşme Yapılan HATSU Yöneticilerinin Önceki İş Deneyimleri.....	97
Tablo 11: HATSU'YA Eklenmesi Önerilen Birimler.. ..	99
Tablo 12: HATSU'da Birimlerin İşlevselliğine Dair Çıkarımlar.....	100
Tablo 13: Birimler Arasında Eşgüdüm Sağlanmasına Dair Çıkarımlar.....	101
Tablo 14: Merkezi Yönetim Ve Uzantılarıyla Yaşanan Sorunlar.....	102
Tablo 15: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve Hatsu'nun Örgüt Yapısı Bakımından Karşılaştırılması.....	103
Tablo 16: HATSU'da Personel Sayısı Yeterliliğine Dair Çıkarımlar.....	104
Tablo 17: HATSU'daki Personelinin Yetkinlik Durumuna Dair Çıkarımlar	105
Tablo 18: HATSU'da Personel Eğitime Dair Çıkarımlar.....	106
Tablo 19: HATSU Personelinin Kuruma Aidiyet Hissi.....	107
Tablo 20: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Personel Yapısı Bakımından Karşılaştırılması.....	108
Tablo 21: HATSU Karar Süreçlerine Katılım.....	109

Tablo 22: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Karar Süreçlerine Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyleri Konusunda Karşılaştırılması.....	110
Tablo 23: HATSU'nun Çevre Bilincine Yönelik Uygulamaları.....	111
Tablo 24: HATSU'nun Su Bilincine Yönelik Uygulamaları.....	112
Tablo 25: Hatsu Bütçe Olanakları Konusunda Yeterliliği.....	114
Tablo 26: HATSU'nun Mali Hareketlerinde Şeffaflığı.....	115
Tablo 27: HATSU'nun Bütçe Değerlendirmesinde Esnekliği.....	116
Tablo 28: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Bütçe Konusunda Karşılaştırılması.....	117
Tablo 29: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Yatırımlar Bakımından Karşılaştırılması.....	120
Tablo 30: HATSU'nun Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Düzeyi.....	121
Tablo 31: HATSU'nun Yerleşim Birimlerine Özgü Planları.....	123
Tablo 32: HATSU Planlarında Bölge Planlama İlkelerinin Yeri.....	124
Tablo 33: HATSU Planlarının İçeriği.....	125
Tablo 34: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Şeffaflık Ve Hesap Verilebilirlik Bakımından Karşılaştırılması....	129
Tablo 35: HATSU'nun İnsan Kaynakları Konusundaki Yeterliliği.....	130
Tablo 36: HATSU SWOT Analizi.....	134
Tablo 37: HATSU'nun Siyasi Etkilere Açıklığı.....	135
Tablo 38: HATSU'nun Özerkliği.....	135
Tablo 39: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Siyasete Açıklığı ve Özerkliğinin HATSU İle Karşılaştırması.....	136
Tablo 40: Bütün Su Hizmetlerinin Özelleştirilme Durumu.....	137
Tablo 41: Su Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Durumunda Su Hizmetlerinin Kalitesi.....	138
Tablo 42: Hak Olarak Suyun Özelleştirmeye Konu Olabilmesi.....	140

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: 30 Büyükşehir Belediyesinde Evsel Su Satış Bedellerinin Grafikselsel Gösterimi.....	75
Grafik 2: HATSU'daki İdari Personelinin Yaş Dağılımı.....	79
Grafik 3: HATSU'daki İdari Personelin Eğitim Durumu.....	79
Grafik 4: HATSU Genel Müdürlüğü'ndeki yöneticilerin cinsiyet dağılımı..	80
Grafik 5: Görüşmecilerin Cinsiyeti.....	88
Grafik 6: Görüşmecilerin Yaş Durumu.....	89
Grafik 7: Görüşmecilerin Eğitim Durumu.....	90
Grafik 8: Görüşmecilerin Hataylı Olma/Hataylı Olmama Durumu (Doğum Yeline Göre)	91
Grafik 9: Hataylı Yöneticilerin Hatay'da Yaşam Süreleri.....	92
Grafik 10: Hataylı Olmayanların Hatay'da Yaşam Süreleri.....	93
Grafik 11: Çalıştıkları Bölüm.....	94
Grafik 12: Görüşme Yapılan Yöneticilerin HATSU'daki Mevcut Pozisyonları.....	95
Grafik 13: Görüşmecilerin Daha Önceki İş Deneyimleri.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

DB:	Dünya Bankası
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ:	Devlet Su İşleri
DSK:	Dünya Su Konseyi
HATSU:	Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi
KHK:	Kanun Hükmünde Kararname
KKİ:	Kamu-Kamu İş birliği
KÖO/ PPP:	Kamu Özel Ortaklığı / Public-Private Partnerships
SÇD:	Su Çerçeve Direktif
İSKİ:	İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
JBIC:	Japon Bank For International Cooperation / Uluslararası İşbirliği Japon Bankası
KÖO:	Kamu Özel Ortaklığı
RG:	Resmi Gazete
SAL:	Yapısal Uyum Kredisi
SÇD:	Su Çerçeve Direktifleri
SECAL :	Sektörel Yapısal Uyarlama Kredileri
SYGM.	Su Yönetimi Genel Müdürlüğü
SYKK:	Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB:	Türkiye Mühendisler Mimarlar Odası Birliği
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TVA:	Tennessee Valley Authority
OECD:	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü

GİRİŞ

Çalışmada devletin topluma bir kamu hizmeti olarak sunduğu su hizmetlerine güvensizliğin ortaya çıkmaya başladığı bir dönemde, Türkiye'deki su yönetim sisteminin evrim süreci incelenmektedir. Evrim süreci BM, DB, IMF gibi başlıca küresel etki kanallarının çerçevesini çizdiği bir düşünsel ortam içerisinde şekillenmektedir. Küreselleşme tartışmaları çerçevesinde kentsel su hizmetlerinin yerelde piyasalaştırıldığı yönündeki tezlerin Hatay Büyükşehir Belediyesi Su Ve Kanalizasyon İdaresi (HATSU) özelinde gerçekliğinin sınanması tezin ana sorunsalıdır. Başka bir ifadeyle Türkiye'de su yönetim sisteminin yaşamakta olduğu değişim/dönüşüm sürecinin dinamiklerinin ve bu süreci şekillendiren yaklaşımın büyükşehirleşme sürecinde açığa çıkarılması tezin temel sorusunu oluşturmaktadır. Özerklik ve özelleştirme sarmalında su yönetim hizmetini üstlenen HATSU benzeri kentsel su yönetimleri, yüklendikleri sorumluluk alanları açısından, su piyasalarında bir aktör olarak henüz güçlü bir konuma sahip değildir. İstanbul, İzmir ve Ankara kentsel su idareleri diğer su idarelerinden biraz daha güçlü görünmektedirler. Küresel bir su piyasalaşmasından çok, yerelde bir su piyasası oluşumu ve bu oluşumun özerklik ve özelleştirme sarkacındaki yeri önemlidir. Bu yerel durumun test edilmeye en azından kentsel su idareleri ölçeğinde, ihtiyacı vardır.

Tezde genel olarak, Türkiye'nin su yönetim yapısındaki dönüşümler ve bu dönüşümün bir parçası olarak kentsel su yönetimimin küresel boyuttaki suyun ekonomi politikası üzerine gelişmeler ve politika söylemleri ekseninde, su kaynakları yönetimi ve hizmet sunumunun, tümüyle piyasa ilişkileri içerisinde dönüştürülmesi şekillenmesi beklenen yerel su idareleri üzerinde ne düzeyde gerçekleştirilebilir olduğunun saptanması amaçlanmıştır. Daha özelinde ise, bahse konu olan küresel etki kanalları olarak nitelendirilen uluslararası kuruluşların ortaya koyduğu ilkeler üzerinden dönüştürücü dinamiklerin Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi (HATSU) örneği üzerinden tespit edilmesinin mümkün olduğu öngörülmektedir. Konunun incelenmesi mevcut literatür bilgileri ışığında, Hatay'daki su yönetimi ile ilgili alan çalışması HATSU üzerinde yapılan incelemeler ve yetkililerle yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda toplanan bilgilere dayanmaktadır.

Bu çerçevede yapılan bu çalışmaya yön verecek soru ve alt sorular şunlardır:

Birinci soru, küresel ekonomi politiğin devletlerin kentsel altyapı sektörüne yön vermekte midir? Özellikle büyükşehirlerde sürdürülebilir kentsel planlama ve gelişimini sınırlamakta mıdır? Bu sorular kuramsal çerçevede ele alınmaktadır.

İkinci soru ise; Kırsal alanların kentsel alanlara dönüştürülmesi sonucunda kentsel alan büyümekte ve hizmet verilen nüfus artmaktadır. Bu çerçevede büyükşehir belediyelerinde ticarileşen su yönetiminin kırsal alanları da kapsamı, suyun piyasalaşmasını hızlandırmakta mıdır?

Bu soru ve sorun alanları çerçevesinde HATSU örneğinden yola çıkarak şu alt sorulara yanıt aranmaktadır:

1. HATSU yönetim ve işleyiş yapısı olarak piyasalaşan su hizmetinin neresindedir?
2. HATSU yönetim yapısı ve işleyişi açısından su piyasasını karşılayacak yeterlilik ve yetenekte midir?
3. HATSU'nun özelleştirilmesi, yöneticileri nasıl karşılanmaktadır? Ya da yeni bir özerklik alanı tanımlanabilir mi?
4. Hangi yeni yapı ve süreçlerle kentsel su yönetiminde etkili ve verimli bir sistem oluşturulabilir.

Bütün sorular, HATSU yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmeler ile ölçümlenmektedir.

Beş ana bölümden oluşan “Büyükşehirleşme Sürecinde Su Yönetimi: HATSU” başlıklı tez çalışmasının birinci bölümünde, su yönetimi, suyun çevre, toplum, eğitim ve kültür boyutları, su hakkı ve güvenliği dünyada su politikalarının evrimi hakkında kavramsal ve kuramsal bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'deki su yönetimi, Cumhuriyet tarihi boyunca geçirdiği değişim çerçevesinde açıklanmaktadır. Bu açıklama içerisinde, su yönetimi alanında var olan mevcut hukuksal yapı ve kurumsal yapılanma incelenmiştir. Bu yapıların görev ve sorumluluk alanlarında çakışmalar bulunduğu savunulmaktadır. Bu noktada 1980'lerden itibaren temellendirilmeye başlanan su yönetimi reformuna zemin hazırlayan gelişmelerin alanların hangi alanlarda ve dönemlerde ihtiyaç duyulduğunu ve müdahalelerin boyutları gösterilmektedir. Su

yönetim sisteminden sorumlu kurumlar arasında yüksek düzeyde bir koordinasyonun sağlanması gerektiği vurgulanarak, bu yolda atılması gerekli ilk adımın, bütünleşmiş ve özgün bir planlamacı anlayışın gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde Türkiye’de yerel yönetimler ve su yönetimi ile ilgili genel bilgiler verilmektedir. Türkiye’de Yerel Yönetim Sistemi ve bu çerçevede İl Özel İdaresi, Belediye, Büyükşehir Belediyesi ve Köy Yönetimleri’nin görev ve yetkilerine değinilerek gerekli ve yeterli bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun yerel yönetimler bazında önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu bölümde Kanunun yerelde kentsel su yönetimine yansımalarını ölçme ve değerlendirme amacı güdülmüştür.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Hatay’ın kentsel su yönetimini etkileyen; büyükşehirleşme süreci, Hatay’ın iklimsel özellikleri, hidrografyası, demografik yapısı, Hatay Büyükşehir Belediyesi ve HATSU ele alınmaktadır.

Beşinci bölümde HATSU yöneticileri ile yapılan yarı yapılandırılmış soru kağıdı yöntemiyle, elde edilen bulgular ve öneriler paylaşılmaktadır. Yapılacak genel değerlendirme ile, önerilerin uygulanabilirliğinin tartışılması planlanmakta ve bu sayede Hatay’da bu alanda çalışma yapan kişi, kurum ve kuruluşlara bu çalışma sayesinde somut sorunlara yine somut çözüm önerileri sunulurken, sorunların azaltılması yönünde adımlar atılmasına katkı sağlanmaktadır.

Her gelişmenin zıttını ortaya yaratması gerçeğindeki gibi, suyu meta haline getirmeye yönelik yaşanan gelişmeler suyun kamusalılığı tartışmasını ve temel insani bir hak olarak su hakkı olgusunu gündeme getirmiştir. Bu bağlamda kamusal bir kaynak olan su piyasa ilişkileri alanına dahil edilemeyeceğinin tezin savunduğu görüştür. Sonuç itibariyle HATSU’nun güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehditleri ile birlikte geniş bir yelpazeye yayıldığında mevcut dönüşüm çağrılarına karşı hem bir direnç noktası hem de farklı bir su yönetimi reformu için yeni bir yol ve yöntemin başlangıç zemini olduğu görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUYUN VE SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNİN BELİRLEYİCİ DİNAMİKLERİ

1.1. ORTAK BİR DEĞER OLARAK SUYUN ANLAMI VE YERİ

İçerisinde insan veya hayvan sağlığını etkilemeyen, tuz ya da mineral yoğunluğu bakımından aşırı olmayan ve tüketen canlıya zarar vermeyen sular kullanma suyu olarak nitelendirilmektedir (Çolakoğlu, 2008: 20). Kullanma suları sınırlı ve değişken kaynaklardır. OECD raporuna göre (2015) günümüzde dünya nüfusunun % 40'ı su stresi olan ülkelerde yaşamaktadır. Çekilen su miktarı ile yenilenebilir kaynaklar arasındaki oranın % 25'in altına düşmesi olarak tanımlanan su stresi diğer yandan su kıtlığı ve su yoksunluğunun habercisidir.

Su hizmetleri tanım olarak; teknik olarak suyu kaynaktan kullanıcıya ulaştırma işi olarak algılanırken, artık günümüzde teknik boyutunun yanında örgütlenme ve mali yapının yönetimini de kapsayan bir bakış açısı hâkim olmuştur ve dolayısıyla kavram içerik olarak genişlemiştir (TMMOB, 2009: 16). Ayrıca su kaynakları stratejik bir güç unsuru olarak askeri ve siyasi hedeflerin odağı haline gelebilmektedir. Bu bağlamda havza ülkelerin su gücünün büyüklüğü, alternatif su kaynaklarına erişim imkanlarının elverişliliği, kıtlık yaşama durumu, su miktarının paylaşımı konuları etkili olmaktadır (Çolakoğlu, 2008: 85).

Su ihtiyacı yaşandığında bu ihtiyaçların karşılanması için yapılması gereken işlem öncelikle talep yönetimini daha sonra kaynak yönetimini gözden geçirdikten sonra yeni kaynaklar geliştirmektir (Yurdusev, 2013: 2). Suya ister insan hakkı ister ihtiyaç olduğu yaklaşımında bulunulsun günümüzde etik bir değer olarak kabul edilip değerlendirilmesi ve buna uygun politikalar oluşturulması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

1.2. SUYUN TOPLUM, ÇEVRE, EĞİTİM VE KÜLTÜR BOYUTLARI

Su yalnızca insanların değil, kentlerin ve dolayısıyla medeniyetlerin de varlığı açısından hayati değer taşımaktadır. Sosyal, idari, ekonomik, çevresel, siyasi ve diğer tüm alanlarda doğrudan yapıcı, yıkıcı, dönüştürücü etkilere sahip olduğu için en kritik dönemlerin belirleyicisi olmuştur. Bu nedenle yönetim mekanizmalarının başat sorumlulukları arasında ele alınmaktadır. Nesillerin sürekliliği için anahtar kavramlardan biri haline gelen sürdürülebilirlik; ekonomik, sosyal ve çevre olmak

üzere Birleşmiş Milletler tarafından belirtilen üç dinamikten oluşmuştur. Bu dinamikler hem yerel hem küresel bazda etki edebilmektedir. Ayrıca bu çevreler üzerinde etkilerini kısa ve uzun vadede göstermesi kavramın çok faktörlü bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir (Aybarç, 2018: 5). Adil bölüşüm, sorumluluk, katılımcılık ve planlama gibi değerler yaklaşımı şekillendiren önemli ilkelerdir. Sürdürülebilirlik sosyal, ekonomik ve çevresel gelişmenin eş zamanlı sağlanmasını gerektirmektedir (Solanes ve Jouravlev, 2006). Bu nedenle sürdürülebilirliği sağlamak geliştirmekte olan ülkeler için daha zorlayıcı olmaktadır. Uluslararası kuruluşlar ekonomik yönden güç sahibi olmayan bu ülkelere empoze etmeye çalıştıkları neoliberal politikaları yönünde sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışırlar (Karakuş Ulusoy, 2015: 4). Böylece birincil hedefler olması gereken çevresel ve sosyal gelişme hedefleri ekonomik gelişmelerin gerisinde kalmaktadır. Bu durum su yönetimi için de geçerlidir. Zira uyun sürdürülebilirliği sağlanmasının kentsel sürdürülebilirlik ile doğrudan ilişkilidir. Ülkemizde 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun'a göre su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, endüstri atıklarının ve kullanılmış suların, su kaynaklarını kirletmesine engel olmak ve bu amaçla gerekli olan her türlü tesisi kurmak veya kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek üzere Büyükşehir Belediyelerine bağlı olarak su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur.¹

Büyükşehirleşme ile birlikte gelen bu idarelerinin politikalarını uygulamaları kentin sürdürülebilirliğini önemli derecede etkilemektedir “Fırsat eşitliği”, “adil bölüşüm” gibi sosyal adalet ilkeleri de su politikalarından doğrudan etkilenebilmektedir. Toplumdaki gelir dağılımında var olan adaletsizlikler, suya erişimdeki derin eşitsizlikleri meydana getirebilmektedir (Çolakoğlu, 2008: 82).

Yaşam ve ekonomi biçimleri su kaynaklarının tüketiminde nüfus artışından daha fazla etkilidirler. Özellikle kişi başına düşen su tüketiminin az olduğu geliştirmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkelerin su tüketim oranına baktığımızda bunu açıkça görebiliriz (İlhan, 2011: 10).

¹ 2560 sayılı Kanun için bkz; <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2560.pdf>

1.3. SU HAKKI YAKLAŞIMI

Su yönetimiyle ilgili günümüzün küresel çapta ortaya çıkan iki politika konusu suyun insan olduğu ya da yalnızca bir ihtiyaç olduğu düşüncesidir.

Birinci yaklaşıma göre su bir insan hakkıdır ve bu sebeple kamu yararı ilkesi bağlamında halka asgari düzeydeki maliyetiyle arz edilmelidir. Diğer yaklaşıma göre ise su bir ihtiyaçtır ve ticari bir meta olarak değeri piyasa gereklerine göre belirlenerek bedeli müşteriler tarafından karşılanmalıdır. 1970’li yıllardan itibaren süregelen reformlar doğrultusunda su bir meta olarak nitelenerek ikinci politikaya göre değerlendirilmeye başlanmıştır. Yirminci yüzyılın ilk yarısından sonra su yönetiminde çok uluslu özel şirketlerin etkinliğinin giderek artması bu yaklaşımı pekiştirmiştir (Evsahibioğlu vd., 2010: 120).

1.3.1. Bir İnsan Hakkı Olarak Su

1979 yılında Fransız hukukçu Karel Vasak tarafından hak ve hürriyetler tarihsel olarak ortaya çıkışlarına göre birinci kuşak haklar, ikinci kuşak haklar, üçüncü kuşak haklar şeklinde üç kısma ayrılmıştır.

Birinci kuşaktakiler kişi güvenliği, din ve vicdan hürriyeti, kişi özgürlüğü, gibi kişi haklarını ve siyasal hakları içermektedir. İkinci kuşak haklar sosyal ve ekonomik haklardan oluşmakta, üçüncü kuşaktakiler ise barış hakkı, çevre hakkı, bilgi edinme hakkı, kuşaklar arasında nesafet ve sürdürülebilirlik hakkı gibi hakları ifade etmektedir. Bu üç kuşak hak içerisinde en fazla çeşitlilik içeren grup görüldüğü üzere son kuşaktaki haklardır. Bu yönüyle ele alındığında neredeyse her ihtiyaca yönelik bir hak ortaya atıldığı öne sürülmektedir. Başta bu hakların öznesinin birey mi yoksa devlet mi olduğu belirlendikten sonra pozitif iç hukuk normlarıyla tanınip düzenlenmesi gerekir. Böylece üçüncü kuşak haklardan olan ve su hakkını da kapsayan çevre hakkı diğer üçüncü kuşak hakları gibi bağlayıcı niteliğe kavuşur (Gözler, 2017: 159). Bu durum su hakkının insan hakkı olduğu düşüncesiyle uyuşmamaktadır. Çünkü suyu insan hakkı olarak ele aldığımızda öznesi birey iken üçüncü kuşak hak sınıfında değerlendirdiğimizde öznesi çoğunlukla gruplar olmaktadır. Dolayısıyla su hakkını kuşaklar içerisinde değerlendirirken bir kategoriye dahil etmek yetersizdir. Sahip olduğu çok yönü nitelikleri itibariyle suyun; yaşama hakkı, gıda hakkı, barış hakkı, eğitim hakkı, sürdürülebilirlik hakkı

gibi diğerk birtakım hakların parçası olarak geniş bir yelpazede ele alınması gerekmektedir.

Gelir, sermaye, emek arasındaki farkların yeterince anlaşılır kılınması su kaynaklarının verimli kullanımı açısından önem taşımaktadır. Emek faktörü iktisadi açıdan ele alındığında Anglo-Amerikan kökenli düşünce sistemine göre emek-değer teorisi bağlamında değer in asli kaynağı olarak görülmektedir. Marx, sermaye ve toprağın bir malın değerine hiçbir katkıda bulunmadığını ileri sürmektedir. Ona göre tüm mallar ortalama sosyal olarak gerekli emek-zaman değerinden satılır (Bocutoğlu, 2012: 38). İnsanlar psikolojik olarak emek vermeden ortaya çıkan her şeyi değersiz görme eğilimindedir. Bu eğilimin sonucunu doğanın sunmuş olduğu sermayelere yıkıcı yaklaşımından da görmekteyiz. Bu şekilde bir değerlendirmeye doğanın sağladığı büyük sermaye hızlı bir şekilde tüketilmektedir. Su hizmetlerinin özelleştirilmiş olması suyun doğal sermaye olduğu bakış açısını etkilememekle beraber daha çok gelir olarak ele alınmaktadır. Bu ele alış biçimindeki değişimin etkisi su kaynaklarının korunmasından ziyade piyasaya dönük alternatif yönetim biçimlerinin oluşturulmasından anlaşılmaktadır. Dolayısıyla su bir sermaye tüketim sorunudur ve bunu iyileştirmeye yönelik oluşturulan politikalar gelir üretimi değil aslında değil sermaye üretimi sağlamaktadır.

1.3.2. Su Hakkı ile Su Güvenliğine Erişebilmek

Bir insan hakkı olarak suya erişim hakkı su güvenliği bakımından insan güvenliğinin kapsamı altında irdelenebilir. Su güvenliğinin ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik ve ekolojik güvenliğin parçaları olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda su güvenliği uygun fiyatla çevreye uygun şartları sağlamak kaydıyla her bireyin kaliteli suya erişimi sağlanması kabiliyetidir.

Su konusunda ilk küresel etkinlik 1977 yılında Mar del Plata'da (Arjantin) toplanan BM Su Konferansı'dır. Bu konferansta kalkınma ve sosyo-ekonomik şartların ne düzeyde olduğu fark etmeksizin tüm insanların temel ihtiyacını karşılayacak kadar kaliteli suya erişme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. UNESCO'nun Dünya Su Programı'nı başlatması ve BM Genel Kurulu'nun "Uluslararası İçme Suyu İhtiyacı ve Suyun Kalitesinin Bozulması Deklarasyonu" başlıklı 1980 yılındaki yayımı ile de konferansta değinilen kaliteli içme suyuna ulaşmanın insan hakkı olduğu konusu pekiştirilmiştir. Su konusuna ilk yer veren uluslararası politika dokümanı ise 1972 yılında Stockholm'de yapılan Birleşmiş

Milletler (BM) İnsan Çevresi Konferansı'dır. 26 çevre ilkesi arasında yer verilen suya ilişkin madde “su, toprak hava ve doğal ekosistemlerin gelecek nesiller için planlama ya da yönetim yoluyla korunması” şeklindedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 3-4).

Ülkelerin su güvenliği olmadan kalkınabilmesi mümkün değildir. Fakat diğer yandan su güvenliğinin sağlanması kalkınmışlıkla paralel olarak gerçekleşir. Böylece bu döngüden çıkılmasının başlıca unsuru ulusal su politikaları temelinde bir kalkınma ve gelişme modelinin uygulanması olacaktır. Yeterli ve güvenli suya erişim ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı yalnızca bunu temel alan sosyal politikaların uygulandığı ortamlarda uygulanabilirlik sağlamaktadır. Bunun dışında su hakkı herhangi bir uluslararası deklarasyonda yer alsa dahi uygulanabilirliği için bugünkünden daha farklı koşullara ihtiyaç vardır (Yıldız, 2009: 11).

1.3.2.1 Su Kıtlığı veya Yoksunluğu Bağlamında

Suyun miktarı ve kalitesi onu tüketenlerin yaşam kalitesini de etkilemektedir. Suyu ilişkilendirilen hastalıkların % 80'i gelişmekte olan ülkelerde görülse de gelişmiş ülkelerde de dönemsel olarak bu gibi sorunlarla karşı karşıya kalındığı görülmektedir (Çolakoğlu, 2008: 79). Kuraklık konusunda yapılan çalışmaların %50'den fazlası tarımsal kuraklık ile ilgilidir. Genellikle sulama rejimindeki değişimin bir tarım ürününün yetişmesine nasıl etki ettiği üzerinde durulmaktadır. Bundan ziyade kuraklığın su kaynakları üzerindeki etkisi üzerine daha fazla araştırma yapılmalıdır. Kuraklık meydana geldiği zaman kirletici miktarı sabit miktarında kalsa bile su miktarı azaldığından kirlilik oranı artacaktır. Yani kuraklığın su ve çevre kirliliği üzerinde etkili olduğu görülmektedir (TMMOB Kuraklık ve Su Kanunu Çalıştay, 2015: 24).

Çağımızın bir diğer önemli güvenlik konuları arasında yer alan gıda güvenliğinin sağlanması açısından su ve dolayısıyla kuraklık önemli bir yere sahiptir. Gıda güvenliğinin yoksulluk ile oldukça kuvvetli bir ilişkisi olduğu düşünüldüğünde bu iki bağlantı sonucunda suyun yoksulluğun azaltılması ve kalkınmanın sağlanması hususlarında da önemi olan bir değer olduğu kabul edilmiştir (Özbilen, 2005: 54).

1.3.2.2. Nüfus ve Su Tüketim İlişkisi Bağlamında

20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başlarında kentleşme oranının artması, suyun sektörel kullanımındaki aşırılıklar ve kirlilik sebebiyle suyun yetersizleşmesi ya da yok olması riskiyle karşı karşıya kalınması uygun yönetim modellerinin

belirlenmesinin ve teknik kapasite eksikliğinin giderilmesi gerektiğini ön plana çıkarmıştır. Yalnızca tüketime devam edilmesi halinde kentlerin de sürdürülebilirliği etkileneceğinden sürdürülebilir kentsel su yönetiminin önemi ve gerekliliği üzerinde durmak gerekir (Karakuş Ulusoy, 2015: 2).

Süreç içerisinde hem nüfus hem de üretimde kullanılan suların artışının nesiller için oluşturduğu tehdidin fark edilmesi ve atıkların ciddi problemlere yol açması ile büyüme ve kalkınma amaçlarının sürdürülebilirlik ekseninde yeniden tanımlanması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Böylelikle suların aşırı kullanımının önlenmesi hedefine dayalı sürdürülebilir su yönetimi modeli geliştirilmiştir.

1.3.2.3. Suyun Bir Meta Olarak Ele Alınması Bağlamında

Suyun ve suyla ilgili hizmetlerinin sıradan bir meta gibi piyasa ekonomisine eklenmesi sosyo- kültürel, ekolojik, ekonomik yeni problemlere neden olmakta ve güvenli suya erişim konusunda zaten mevcut olan eşitsizliği daha da ileri seviyeye taşımaktadır. Suyun yalnızca bir ihtiyaç olarak ele alınarak ekonomik bir mal niteliği kazanması insanları su hakkını yitirebilme düşüncesiyle su güvensizliği ortamına sürükleyebilmektedir. Suyun metalaştırılması çabaları yalnızca yoksul kesimlerin temiz ve güvenli suya erişim hakkı açısından risk oluşturmamakla birlikte yeni baraj ve santral inşaatları nedeniyle tüm ülkeleri ve gelecek kuşakları mevcut su havzalarının tamamen kaybedilmesi, sulak alanlardaki canlıların yaşamın ve gen kaynaklarının tahribata uğraması nedeniyle tüm ekosistemde telafi edilemeyecek probleme ve tehlikelere yol açmasıdır (TMMOB, 2009: 12).

Suyu bir meta olarak ele alarak ona ticari nitelik kazandırılması düşüncesi ilk olarak Fransa'da başlamıştır ve Fransız su şirketleri günümüzde dünyanın en büyük su şirketleri haline gelmiştir. Ardından sırasıyla İngiliz ve Alman şirketleri gelmektedir. Dünyanın üçüncü büyük su tekeli olan Alman şirketi RWE, İngiliz su tekeli elinde bulunduran Thames Water'ı da kendi bünyesine katarak daha da büyüme göstermiştir (Karakılçık ve Gökdemir, 2012: 84).

Günümüzde üretim sorunun çözülmüş olduğuna dair inanış su sorununun da göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Uzmanlar, ekonomistler, politikacılar veya üretime katkısı bulunmayan meslek sahipleri de dahil pek çok kesim su kaynaklarıyla ilgili konuları farklı açılardan değerlendirip ayrı görüşlere sahip olsalar da üretim sorunun giderilmiş olduğuna dair ortak algıları su konusuna yaklaşımlarını

etkilemektedir. Gelişmiş ülkeler bu konularda eğitimi, gelişmekte olan ülkeler ise teknoloji aktarımını ön plana çıkarma doğrultusunda yaklaşım sergilemektedirler. Schumacher'a göre (1989) bugünkü düzen pek çok bakımdan yanlışlarla işlemektedir ve tümüyle değiştirilmesi gerekmektedir. Ancak düzenin kötü gidişatına rağmen yürürlükte kalmasının ana sebeplerinden birisi üretim sorununun çözülmüş olduğuna dair inanıştır. Bu yanlış inanış çağımızda tüm sistemlere sıçramış olduğundan aralarında bir seçim yapacak derecede ayırım bulunmamaktadır. Buradan hareketle su kaynakları kullanımı hususundaki sorunların da bu yanlış etrafında biçimlenmiş olan sistemin getirisi olarak atfedilebilir.

DB, IMF, AB, BM gibi uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve su şirketleri arasındaki iş birliği bu şirketlerin hükümet politikalarını kendi lehine olacak şekilde yönlendirmelerine yol açmaktadır. Bu durumun yansıması bir insan hakkı olan suyun yalnızca bedelini ödeyebilenin "hakkı" haline gelmesi şeklindeki dönüşümdür (TMMOB, 2009: 12). Bolivyanın büyük kentlerinden olan Cochabamba'da 2000 yılında devletin tüm baskısına karşın su hizmetinin özelleştirilmesine karşı ortaya çıkan mücadele girişimi "su adaleti" atılımlarının doğum anı olarak kabul edilmektedir (İlhan, 2011: 5).

1.4. SU KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE KÜRESEL AKTÖRLER VE YAKLAŞIMLARI

Uluslararası kuruluşlar teknik, finansman ve yönetsel açıların her birini ele alıp bunların bütününe bağlı kalan politikalar yaratarak ülkeleri yönlendirmektedir. Dünyada suyun adil kullanımı ve su güvenliğinin sağlanması amacıyla küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde faaliyet gösteren pek çok kurum mevcuttur. Bu bölümde bu kurumların yaklaşımı hakkında bilgi verilecektir. Su yönetimiyle ilgili sürdürülebilirlik, katılımcılık, şeffaflık, bilgiye dayalı karar destek mekanizmalarının kullanımı, yerellik, entegre su yönetimi gibi yaklaşımların çerçevesini oluşturan ilkeler ve uygulamalar da aktarılacaktır. Çağımızda su yönetiminde en kapsamlı ve tüm organizasyonlar tarafından kabul görülüp uygulanması önerilen yöntem entegre su kaynakları yönetimidir. Küresel su piyasası hacminin toplamda yıllık 4 trilyon dolar seviyelerinde olduğu tahmin edilmektedir. Dünya piyasalarında şirketler beklenen yıllık gelir artış oranı % 7 iken su şirketlerinde bu oran % 10 seviyesindedir ve dünyada su tüketimi her 20 yılda bir iki kat artış göstermektedir (Karakılıç ve Gökdemir, 2012: 85). Su pastasındaki bu denli büyümenin farkındalığıyla küresel su

şirketlerine daha büyük paylar ayırmayı hedefleyen Dünya Bankası ve IMF, yerel yönetimlerin sorumluluk alanında kalan içme suyu, kanalizasyon ve atık yönetimi gibi hizmetlerin kamu hizmeti alanından çıkarılarak serbest pazar alanına aktarılmasına yönelik politikalara yönelmiştir. Bu doğrultuda arz yönlü idare biçiminden talep yönlü idareye geçişin sağlanması için uygulama kredileriyle ve buna yönelik koyduğu özelleştirme şartlarıyla hareket etmektedir.

Su kaynaklarının yönetiminde alternatif yaklaşımların ortaya çıkmasında uluslararası konferanslar oldukça etkili olmuştur. Bu yaklaşımlar üretim odaklı ekonomik amaçlara ek olarak toplumsal ve çevresel boyutların ele alınması gerekliliği üzerinde duran ve su yönetiminin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını amaçlamaktadır. Bu konuda ilk olarak 1992 yılında Rio Dünya Zirvesi'nde çevre ve su kaynaklarının yönetimi konusunda duyarlılığın ve bilincin oluşturulması sağlanmış, aynı yıl içinde yapılan Dublin Su Konferansı sayesinde de duyarlılık ve bilinç seviyesi artmıştır. Su hizmetlerinin sunumuyla ilgili idareler arasında koordinasyonun sağlanması ve Rio Zirvesi ve Dublin Konferansında ortaya çıkan sonuçlar bütüncül yaklaşımı destekleyen gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda Dünya Su Konseyi ve Küresel Su İş birliği olmak üzere iki uluslararası sivil toplum kuruluşu kurulmuştur. Konferanslarda su güvenliğinin sağlanması, çevrenin ve su döngüsünün korunması ana gündem konuları olmaktadır. Dünya Su Konseyi tarafından düzenlenen forumların bir çıktısı olan Dünya Su Vizyonu, entegre su yönetimi yaklaşımını uygulamaya yönelik hazırlanan ve bu yönüyle Küresel Su İşbirliği'nin görev alanına giren, su güvenliğini sağlamak için politikalarında özellikle yoksul ve marjinal kesimlerin güçlendirilmesi yönünde plan ve programlara yer verilmesini tavsiye etmektedir. Birleşmiş Milletler'in gerçekleştiği toplantıda Binyıl (Milenyum) Kalkınma Hedefleri belirlenmiştir. Bu hedefler beş yıl içerisinde yoksul kesimlerin sorunlarını çözümlenmeyi ve bu sağlıklı içme suyuna erişememiş nüfusun yarı seviyeye düşürülmesini hedeflemektedir. Su kaynaklarının yönetimiyle doğrudan bağlantılı olan çevrenin korunması ve açlığın giderilmesi konularına da yer verilmiştir (Özbilen, 2005: 55).

Özel sektörün kamudan daha etkin ve verimli su hizmeti sunduğu ileri sürülmektedir ancak bunun doğruluğu bulunmamaktadır. Zira performans ölçümleri yapılmadan özel sektörün ne kadarlık bir kaynakla ne kalitede ve hangi standartlara göre hizmeti kamu sektöründen daha etkin sunacağına belirleme olanağı yoktur.

Ancak aynı zaman diliminde aynı ekonomik, politik, yönetsel ve sosyal koşullara sahip iki kentten birinde özel sektörünün, diğerinde kamu sektörünün kentsel su hizmetini sunduğu bir durumda, bu kentlerde verimlilik, etkinlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, halk memnuniyeti ve sürdürülebilirlik bakımından sunulan hizmetin performans ölçümleri yapılarak, istatistiksel değerlendirmeler sonucunda özel sektör katılımının mı yoksa kamu sektörünün mü daha verimli kentsel su hizmeti sunduğu konusunda bir sonuca varılabilir. Uluslararası kuruluşlar bu şekilde bir değerlendirme yapmadan özel sektör katılımını önermektedir (Karakaş Ulusoy, 2015: 81).

1.4.1. Suyun Ticari Bir Meta Haline Getirilmesinde Küresel Aktörler

Küresel su şirketleri ve bu şirketleri destekleyen uluslararası kuruluşlar küresel çapta su pazarı oluşturmak ve kontrolünü sağlamak için şu beş yöntemi uygulamaktadır (Karakılçık ve Gökdemir, 2012: 85).

1. Kredi şartları ve teminat onayı
2. Dünya bankası grubunun özel sektöre alt yapı sağlaması için teknik yardım sağlaması ve kredi vermesi için geniş yetkiyle donatılmış iki ajansın kurulması (Bunlar Uluslararası Finans Ortaklığı (IFC) ve Çokuluslu Yatırım Garanti Ajansı (MIGA)'dır.)
3. “Bütünleşik yönetim” modeli çerçevesinde uluslararası finans kuruluşlarının belirledikleri politikaları sunması
4. Dünya Bankası bilgi tekeli elinde bulunduran bir kuruluş olarak buna göre etkinliklerini sürdürmesi
5. Uluslararası finans kuruluşları ile su şirketlerinin ortak programlar geliştirmesi (Dünya Bankası Su ve Sağlık Programı, Küresel Su Ortaklığı, Dünya Su Konseyi gibi)

Su yönetimine dair Birleşmiş Milletler birçok kuruma ve programa sahip olmakla birlikte bu konudaki etkin rolü üstlenmiş konumdadır. BM, Dünya'daki tatlı su kaynaklarının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini yaparak meydana gelebilecek sorunları tespit ettikten sonra, suyu kamusal değil, ekonomik mal olarak tanımlamaktadır. Suyun devlet desteklemelerinden soyutlanması gerektiğini önerdiği için de ücretlendirmeyi temel ilke olarak öngörmektedir (TMMOB, 2009: 17).

Birleşmiş Milletler, 11 Şubat 2011 tarihinde gerçekleştirdiği 65. Genel Kurulu'nda 154. madde gereğince 2013 yılı Uluslararası Su İş birliği yılı olarak ilan etmiştir ve koordinatörlüğü “Birleşmiş Milletler Su Örgütü” adına UNESCO üstlenmiştir. Bu organizasyonun amacı suyu kalkınma ve barış kaynağı olarak ele alıp bu konuda ülkeleri uluslararası iş birliğine teşvik etmektir. BM genel sekteri Ban Ki-moon'un suyun evrenin iyiliği ve refahı için sınırlı ve kırılgan bir kaynak olduğunu ve bu yüzden ancak dikkatli bir şekilde birlikte hareket ederek korunabileceğini ifade eden söylemi bu amacı vurgulamaya yöneliktir. Bunu gerçekleştirirken başarı sağlamış su iş birliği örneklerinin gösterilmesine ek olarak su eğitimi, su politikası, finansal iş birliği sınır aşan suların yönetimi, ulusal ve uluslararası yasal çerçeveler gibi hususlar ele alınan konular olacaktır (Muluk vd., 2013: 52).

Su ve arazi kullanımını bütüncül bir şekilde ele alan köklü programların bulunmaması ve mevcut yaklaşımların eski olması suyun önemli bir miktarını tarımda kullanan gelişmekte olan ülkeler için sorunlar yaratmaktadır. Türkiye'de İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan bazı havzalarda benzeri problemler yaşanmaktadır. 1950'lerden beri Dünya Bankası birtakım iç ve dış fonlarla havza ıslah çalışmaları yürütmüştür. Toprağın korunması, suyun düzenlenmesi, yoksullukla mücadele için tarımsal üretimde verimliliğin artırılması bu çalışmaların ana konuları olmuştur. GAP, Doğu Anadolu Kalkınma Programı, KOP gibi programlar da bu doğrultuda planlanmış programlardır (Muluk vd., 2013: 55). 1950'li yıllarda DSİ'nin kurulmasıyla da artık yalnızca kentsel su alanında değil nehir sistemi de dahil edilerek su yönetimi toplu bir şekilde kamunun eline bırakılması yönünde çözüm yoluna gidilmiştir. Böylece Türkiye'de su kullanımının teknokratik düzeyde yönetilmesi boyutuna geçilmiştir (TMMOB Kuraklık ve Su Kanunu Çalıştay, 2015: 39).

Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), 35 üye ülkeyle birlikte deneyimlerini paylaşmaları ve ortak sorunlara çözümler bulmaları için bir forum sağlamaktadır. OECD, su kaynakları yönetimini öncelikle içme, sanayi, sulama, rekreasyon, kullanma suyu olarak nitel ve nicel bakımlardan yönetimini kapsayan faaliyetleri tanımlamaktadır. Uygulamada ise finansal verimlilik sağlanması için, kaynak yönetimi politikalarını çevresel ve diğer politikalarla uyumlanmasının yanında su kaynakları yönetiminde kurumsal başarısızlıkların, piyasa

başarısızlıklarının, yeraltı sularının değerlendirilmesi ve korunmasındaki idari başarısızlıkların ve yönetim başarısızlıklarının tespit edilerek düzeltilmesini vurgulamaktadır (TMMOB, 2009:14-15).

2010 yılından günümüze değin, su politikalarının tasarlanmasına ve uygulanmasına engel teşkil eden temel yönetim eksikliklerini belirlemek için “Çok Katmanlı Yönetim Çerçevesi: Eksikliklerin Farkına Varmak, Eksiklikleri Kapamak” (OECD Multi-Level Governance Framework: Mind the Gaps, Bridge the Gaps); kurumsal yapıyı, mevcut su durumunu ya da yönetimin yerelleşme düzeyini baz almadan, az veya çok tüm uluslara tesir etmiş olan yönetim sorunlarının tanımlanması ve çözümlenmesi için politika yapıcılar için hazırlanmış hem analitik bir çerçeve hem de araç olarak geliştirilmiştir. Buna yönelik çalışmalar, su sorunlarıyla mücadele konusunda her ülke içinde ve ülkeler arasında büyük farklılıklar söz konusu olduğu için bütün dünyada uyarlanabilececek herkes için uygun olan en iyi ve tek bir çözüm yolu olmadığını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla su politikaları ile mekân uyumunun önemi belirgin şekilde ortaya çıkmıştır ve yönetim uygulamaları bölgesel özelliklerle uyumlaştırılması gerektiği anlaşılmıştır. Fakat tatlı su kaynaklarıyla ilgili yönetim şartları son çeyrek yüzyılda bilgi paylaşımı daha kolaylaştığı için değişime uğramıştır. Böylelikle eksik uygulamaların ve yetersizliklerin tespiti de kolaylaşmıştır. Bununla birlikte su yönetiminde büyük dönüşümleri getiren yasal çerçeveler hazırlansa da AB Su Çerçeve Direktifi ile gelen “BM Binyıl Kalkınma Hedefleri” ve 28 Temmuz 2010 tarihli “Su ve Hıfzıssıhha Hakkı” başlıklı BM Genel Kurul Kararı’nda görüldüğü gibi bu çerçevelerin hayata geçirilmesinde yönetim aksaklıklarıyla karşılaşmıştır. “Entegre Su Kaynakları Yönetimi” kavramının uygulanması hem ülkelerin kendi içerisinde hem de ülkeler arasında değişken neticeler yaşanmasına olanak sağlaması bakımından önemli yer tutmuştur. Bu gibi uygulama güçlüklerinin doğrultusunda OECD ilkeleri hükümetleri günün ve geleceğin su sorunlarına hazırlamayı ve bunun çözüm yollarını uygulamak için onları her kademedeki desteklemeyi hedeflemektedir (www.oecd.org, 2019). Netice itibarıyla OECD, BM konferanslarında ortaya çıkan politikaların yanında yer alarak su yönetiminde kamu mekanizmalarından piyasa mekanizmasına geçilmesini yönetim kavramı aracılığıyla ele alan, suyun arz odaklı değil talep odaklı yönetimini, fiyatlandırılması gereken ticari bir mal olarak ele alınmasını destekleyen uygulamalarda bulunmaktadır (TMMOB, 2009: 17).

Dünya Bankası, küresel çapta, su kaynaklarının kullanımının yanlış planlanmasından ve bunun çevreye verdiği hasardan hükümetleri sorumlu tutmaktadır. DB'nin su politikalarında genel yaklaşımı, su sektöründe gelecekte karşılaşılabilecek sorunlara etkin ve adil çözümler oluşturulması için bu sektörde piyasa güçlerine gereksinim olduğu şeklindedir. Bunun sağlanması için su hizmetlerinin kapsamlı planlama ve fiyatlandırma ilkesiyle hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır (TMMOB, 2009: 17).

IMF ve Dünya Bankası su kaynaklarının yanlış dağıtılmasının, suların ziyan edilmesinin ve doğaya verilen zararın altında yatan sebebi hükümetlerin kurumsal zayıflıklar, pazar başarısızlıkları, çarpıtılmış politikalar ve doğru yönlendirilmemiş yatırımlar neticesindeki tutumları olarak görmektedir. Kısacası Dünya Bankası, sorunların temeli olarak kamu örgütlenmesini görmektedir. Bankaya göre problemlerin ana kaynakları şunlardır:

1. Bölgeler ve sektörler arası karşılıklı bağımlılıkları bertaraf eden, bölünmüş kamu yatırımları programlaması ve sektör yönetimi,

2. Politikaların mali fiyatlandırma, finansal sorumluluk ve hizmet talep edenlerin katılımını baz almayan ve yoksullara yeterli hizmet sunamayan aşırı yaygın devlet kurumlarına dayalı olması,

3. Su kalitesi, sağlık ve çevre gibi unsurları göz ardı eden kamu politikaları

Desantralize dağıtım ve işletme yapılanması, fiyatlandırmayı daha ön plana çıkması, çıkar gruplarının doğrudan katılımının teşvik edilmesi, suyun ticari bir meta olarak nitelendirilmesi ve geniş kapsamlı politikalar hazırlanması bu sorunların çözümü için Banka'nın tavsiye ettiği yaklaşımın temel unsurlarıdır (Mert, 2008: 366).

Dünya Bankası özellikle büyük şehir belediyelerinin su hizmeti veren birimlerini suyla ilgili alt yapı hizmetleri sağlaması için onlara yüksek faizli krediler vererek borçlanmaya teşvik etmekte ve borcun geri ödenmesinde zorlanan idarelere de su fiyatlarını yükseltmeleri veya sundukları hizmetleri satmaları yönünde baskı yapmaktadır. Dikkat edilmesi gereken husus baskının özellikle "suyun fiyatlandırılması" ile ilgili olmasıdır (TMMOB, 2009: 17).

Türkiye’deki kredi politikalarına bakıldığında dönemsel olarak değişiklikler görülmektedir. 1970’lerde önceliği fiziksel kapasiteyi güçlendirmeye veren Dünya Bankası’nın politikaları 1980’e geçişle beraber su ve kanalizasyon idarelerinin oluşturulması gibi kurumsal yapılanmanın ticari esaslara göre biçimlenmesi hedefine yönelmiştir. Bu hedeflerine yönelik sübvansiyon uygulamalarının azaltılması, su tarifelerinin belirlenmesinde en yüksek kâr marjını sağlayan uygulamaların hazırlanması gibi konular ön planda tutulmuş yani kısacası “kullanan öder” ilkesi özümsemiştir. Yöntem olarak da yerel yönetim örgütünün hizmet alanı dahilinde olan içme suyu, kanalizasyon ve katı atık hizmetlerinin kamu hizmeti kapsamından alınarak pazar alanına devredilmesi ve bu şekilde ticari bir hizmet unsuru haline getirme politikası izlenmiştir (Güzelsarı ve Tuluay: 2001, 75).

Kurumsal reformlar ve yasal düzenlemeler gelişmekte olan ülkelerin su hizmeti sunumunda kar sağlanmasında riskleri ortadan kaldırmaya yönelik gerekli unsurlar olduğu için küresel su şirketlerinin şartları da bu alanlara yöneliktir. 1950 yılından itibaren ortaya “mavi altın-blue gold” yaklaşımıyla (Barlow ve Clarke, 2003; 2005) su farklı bir değer olarak evrimleşmiştir. Bunun neticesinde su ekonomik bir mal meta olarak ele alınmış ve bu biçimine uygun yeni politikalar üretilmiştir. Doğal kaynaklar gittikçe ticarileşerek sektörde gerilim yaratması kaçınılmaz olmuştur. Bu ticarileşme gitgide büyüyerek uluslararası ticarete konusu haline gelmiştir (Tuluay, 2010: 1-2). IMF ve Dünya Bankası gibi ulus üstü kuruluşların desteği sayesinde sudan elde edilen yıllık kâr oranı petrol endüstrisi kârının % 40’ına ulaşarak ilaç sektörünün kârını aşmış vaziyete gelmiştir. Dünya genelinde suların henüz % 15’inin özelleştirildiği göz önüne alındığında potansiyelinin büyüklüğü anlaşılmaktadır (Yıldız, 2008: 64).

Su şirketlerinin etkinliğinin artması ile kamunun su üzerindeki denetim sağlaması arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Kamunun su kaynaklarını idare etme ve denetleme gücü giderek zayıflamaktadır (Karakılçık ve Gökdemir, 2012: 84). Bu süreçte kamu yönetiminin ön plana çıkması beklenen görevleri su sektörüne yatırım yapacak şirketlerin kârını garantilemek ve meydana gelebilecek riskleri minimum seviyede tutmaktır. Özetle kamu garantör olarak varlığını sürdürmelidir. Şili’nin Dünya Bankası’nın getirdiği bir şart olarak Suez Lyonnaise des Eaux şirketine % 33 kâr payı garantilemiş olması bu duruma bir örnek teşkil etmektedir (TMMOB, 2009: 12).

1992’de gerçekleşen Rio Zirvesi’nde su yönetimiyle ilgili sektörler arasında koordinasyon sağlayacak düzenlemeler getirilmesi ve bu sektörler arasındaki ilişkilerin kuvvetlendirilmesi, su kaynakları yönetimini daha iyi seviyeye taşıyacak çevresel etkilerin ve gelişme imkanlarının belirlenip en iyi şekilde değerlendirilmesi konularına yer verilmiştir. Ayrıcı suyun ekonomik bir mal olarak nitelendirilmesine de dikkat çekilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 4).

1.4.2. Uluslararası Toplantı Çıktıları

Uluslararası toplantı çıktıları bağlamında, küresel çapta su kaynakları yönetimiyle ilgili en önemli kararlar 2000 yılında gerçekleştirilen BM Binyıl Konseyi’nde alınmıştır. Ulusal Kalkınma Hedeflerinde (Millennium Development Goals) beş yıl içerisinde yoksulluk sınırının altında yaşayan ve su kaynaklarına erişme imkânı olmayanların oranının yarıya indirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda entegre su yönetimi yaklaşımı sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için önemli bir adım olarak belirlenmiştir. Konseyin ardından Almanya’nın Bonn kentinde 2001 yılında organize edilen Uluslararası Tatlısu Konferansı’nın ana temalarından bir “Sürdürülebilir Kalkınmanın Anahtarı: Su” dur. Bu konferansta ulaşılan sonuç sağlıklı ve güvenli içme suyuna erişim sağlanamadığı, hijyen ve su/atık su altyapı tesislerinde ilerlemeler gösterilmediği takdirde sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığıdır. Diğer bir önemli olan konferans ise 2002 yılında Afrika’nın Johannesburg kentinde düzenlenen BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’dir. 1992 Rio Zirvesi sonrasında dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflemektedir. Bu nedenle “Rio+10” olarak da adlandırılmaktadır. Zirvede Rio’dan Johannesburg’a uzanan süreç özetlenerek, hedefleri gerçekleştirirken yaşanan sıkıntılar üzerinde durulmuştur. “Sürdürülebilir kalkınma” hedefi vurgusu yeniden yapılmış, iş birliğinin önemine değinilmiştir. Bu konudaki çalışmaların arttırılması gereği belirtilmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için doğal kaynakların yönetiminin de sürdürülebilir ve bütünlük bir bakış açısıyla ele alınmasının gerektiği ifade edilmiştir.

1996 yılında dünya genelinde su sorunlarıyla ilgili konuları kesin bir şekilde ele almak amacıyla başlatılan ve her üç yılda bir organize edilen Dünya Su Konseyi,

tatlı su kaynakları üzerindeki baskıları evrensel boyutta değerlendirmekte ve uluslararası politikalara yön vermektedir.

Herkese açık, tüm kesimleri kapsayan, tüm paydaşların bütünleştirmeye yönelik gerçekleştirmeye yönelik bir organizasyon olarak; su konusundaki sorunları politik gündeme taşınmasını sağlamak ve 21. yüzyıl uluslararası su sorunlarının çözümlenmesi için için daha derin tartışmalara teşvik ederek kalıcı çözüm yolları üretmek başlıca hedefleri arasındadır. 1997 yılının Mart ayında Fas'ta ilki düzenlenen Dünya Su Forumu, DSK'ya 21. yüzyılda "Su, Yaşam ve Çevre" için uzun vadeli bir vizyon geliştirmesi için sorumluluk vermiştir. Bunun yanında Birinci Dünya Su Forumu suyun ticari değeri olan bir meta gibi ele alınmasına karşı ikazlarda bulunmuştur. Su ve çevre sağlığı, paylaşılan suyun yönetimi, ekosistem korunması, cinsiyet eşitliği ve suyun verimli kullanımı konularını öncelik verilecek konular olarak belirlemiştir. Üç yıl sonra Hollanda'da gerçekleştirilen İkinci Dünya Su Forumu'nda, gıda ve çevre güvenliği kapsamında su güvenliğinin yeri ve önemi ele alınmıştır. Sınır aşan havzalarda iş birliğini arttırarak suyun bilinçli, verimli ve etkin kullanılmasının önemi vurgulanmıştır. Bu forumun vermek istediği "su herkesi ilgilendirir" mesajıdır. Bu söylem çerçevesinde su sorunlarını çözmek için yapılan çalışmaların düzenli aralıklarla incelenmesi, tatlı su kaynaklarının periyodik olarak yeniden değerlendirilmesinin gerektiği vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 4-5).

Yerel bazda ise yeni su ve kanalizasyon idarelerinin kuruluşunda AB Su Çerçeve Direktifleri paralelinde Dünya Su Konseyi'nin etkinlikleri de büyük rol oynamıştır. DSİ Genel Müdürlüğü'nün Dünya Su Konseyi Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmesi 2009 yılında 5. Dünya Su Forumu İstanbul'da gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur. Forumda alınan kararlar Türkiye'de su yönetimini şekillendirici niteliktedir (Karakaş Ulusoy, 2015: 107). Forum'un ana mesajı su güvenliği olmadan kalkınmanın da gerçekleşmeyeceğidir. Daha önceki dört forumda olduğu gibi su hizmetleri yönetiminde özelleştirme uğraşları belirgin bir şekilde ele alınmamış daha çok idare, yönetim ve finans çerçevesinde su hizmeti sunumunda kamu ve özel sektörün optimizasyon, suyun etkili ve verimli yönetimini sağlayacak kurumsal düzenlemeler gibi konu başlıklarına yer verilmiştir. Bu forum ilk önce az gelişmiş ülkelerde hayata geçirilen ve genellikle toplumsal tepkilere yol açmış olan su hizmetlerinin özelleştirilmesi uygulamalarının farklılaştırılarak gündemde taşındığı

bir forumdur (Yıldız, 2009: 8). Dünya Su Forumu'nun mevcut yapısının katılımcılarla birlikte politik sonuçlar elde etmeye yönelik bir oluşum değil katılımcılara teknik, politik ve ekonomik yön vermeye yönelik bir organizasyon olduğu söylenebilir (Yıldız, 2009: 7).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SU VE SU YÖNETİMİ

2.1. SU KAYNAKLARI POTANSİYELİ, KORUNMASI, GELİŞTİRİLMESİ VE PLANLANMASI

90'lı yıllardan önce kentlerde su konusuyla ilgili bir sorun yaşandığında maliyeti önemsenmeksizin doğrudan sorunu gidermeye yönelik su temin projeleri hazırlanmaktaydı. Kentlere su teminini sağlamak, atık suları yönetebilmek, yağmur sularını kontrol altında tutmak kent su yönetimindeki başlıca sorumluluklardır (Karakuş Ulusoy, 2015: 2). 90'lı yıllardan sonra uluslararası kuruluşlar oluşturdukları su politikalarını devlet yönetimlerine entegre etmeyi hedeflerken bu durum kentsel su yönetiminde politika değişikliğine yol açmaktadır. Dolayısıyla günümüzdeki su yönetim modelinin yalnızca su sorununu çözmeye yönelik araştırmalara ve projelere göre şekillendirildiğine odaklanmak yeterli olmayacaktır.

Su hizmetlerinin küresel ekonomik politikalara ekseninde evrimleşmesinin yanısıra su kaynaklarının planlanması, geliştirilmesi ve yönetimi dünya ölçeğinden bölge ve ülke ölçeğine kadar uzanan su politikaları uygulamalarındaki suyun siyasallaşması kavramının en temel unsurları haline gelmiştir ve toplumsal kesimlerin tümü bu doğrultuda su yönetimi konusunda kendi çıkarları için optimal faydayı sağlayan stratejiyi bulma ve hayata geçirme çabası içine girmişlerdir (TODAİE, 1999: 36). Zira su kullanımının yoğun olduğu sektörün ne olduğuna bakılarak bir ülkenin gelişmişlik seviyesiyle ilgili öngörü sahibi olmamız sağlanabilir. Colin Clark ilk defa tarım, hizmet ve sanayi olarak ekonomiyi oluşturan üç unsuru belirlemiştir. Dolayısıyla doğal kaynaklar ile ülke ekonomisi arasında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir (Kenessey, 1987). Bunlar arasında endüstriyel amaçlı su tüketimi bir ülkenin gelişmişlik göstergesi olarak ele alınmaktadır (Yıldız, 2007: 24). Belli bir ihtiyacı karşılayacak suyun temin edilmesi anlayışından, suyun niteliğinin korunması ve adil paylaşımı anlayışına geçilmesi küreselleşme paralelinde gerçekleşen bu gelişmelerin bir neticesi niteliğindedir (Küçükali, 2013: 1). Türkiye'de su hizmetlerinin sunulmasında yaşanan değişimler küresel özelleştirme politikalarıyla eş zamanlı olarak şekillenmektedir.

Su varlığına göre ülkelerin sınıflandırılması kriterleri: “yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 1.000 m³'ten daha az ise su fakirliği, yılda kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı 2.000 m³'ten daha az ise su azlığı, yılda kişi başına

düşen kullanılabilir su miktarı 8.000-10.000 m³'ten daha fazla su zenginliği" şeklindedir. Bu durumda Türkiye'de kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarının 1.519 m³ civarında olduğu göz önüne alındığında su zengini bir ülke sayılmamakta, su azlığı çeken bir ülke konumunda yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2030 yılı için nüfusun 100 milyon olacağını öngörüldüğünden ve mevcut büyüme hızı, su tüketim alışkanlıklarının değişmesi gibi faktörlerin etkisi ile su kaynakları üzerine olabilecek baskılar tahmin edilebildiğinden kişi başına düşen kullanılabilir su miktarının 1.120 m³/yıl civarında olacağı söylenebilir. Ancak bu tahminlerin tümü mevcut kaynakların 20 yıl sonrasında hiç tahrip edilmeden aktarılması halinde söz konusu olabilecektir (www.dsi.gov.tr, 2019).

Günümüzde dünya genelinde alternatif su kaynakları yönetiminin önemi giderek artmaktadır. Su talebinde dışa bağımlılığın en düşük seviyeye indirilmeye çalışılması, su güvenliği ve kaynak çeşitliliği alternatif yönetim arayışında etkili olan gelişmelerdir. Bu küresel gelişmeler paralel bir biçimde ülkemiz için de geçerli olduğundan alternatif yönetime güven oluşmakta ve giderek pekişmektedir (Yerebakan, 2008: 282).

19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan küresel su şirketlerinin faaliyetleri ilk olarak 18. yüzyılın başlarında kimi sömürge ülkelerini ve İstanbul, İzmir ve İzmit gibi Osmanlı'nın bazı kentlerini su hizmetlerini kapitülasyon olarak işletmesiyle ve bu bölgeleri kendileri için marjinal getirisi yüksek olan yerleşkeler olarak belirlemesiyle başlamıştır. Bu faaliyetleri 1960'lardan sonra Afrika ülkelerine 1990'lardan sonra ise dünya çapına yayılmıştır. Günümüzde işletim hakkını elinde bulundurdukları su havzalarında rakip firmalarla aralarında kartel ve tröst anlaşmaları yaparak kar oranlarını giderek arttırmaktadırlar (Karakılçık ve Gökdemir, 2012: 84). 1980'li yıllardaki gelişmelerden sonra su kaynakları artık kamu tarafından idare edilirse boşa giden bir mal olma algısı oluşmaya başlamıştır. Güçlü bir devlet için büyük barajlar yapılması gerektiği anlayışı da bu dönemde ortaya çıkan gelişmelerdendir. Bu anlayış çerçevesinde baraj sistemlerinin kurulması için kredi destekleri sağlanan arz yönlü politikalar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu süreçte büyük barajlara karşı ekolojik akımların etkinliği artmış ve uluslararası toplumlarda demokrasi anlayışı ile ilgili tepkiler gelmeye başlamıştır (TMMOB Kuraklık ve Su Kanunu Çalıştay, 2015; 36).

Suyla ilgili planlama yapılması konusunda ise, planlamalar su havzalarına göre şekillendirilmek istendiğinde, yani bölge sınırları su havzalarının sınırlarını baz alarak oluşturulduğunda, yapılan bölgeleme düzeylerinin buna uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir. Türkiye’de yapılan bölgelemede ise su havzaları ve bölge sınırları birbirleriyle örtüşmediği için su kullanımı planlamasının öncelikli olamayacağı tartışılmaya başlanmıştır (Karakaş Ulusoy, 2015: 115).

2.2. HUKUKSAL YAPI

Herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu anayasanın 56. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre çevre sağlığını korumak, geliştirmek ve kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevi iken, herkesin hayatını ruh ve beden sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, iş birliğini gerçekleştirmek maksadıyla sağlık kuruluşlarının hizmet vermesini merkezi planlamalarla düzenleme görevi devlete aittir. Yine Anayasa’nın 168. maddesine göre tabii servetler ve kaynaklar devletin hüküm ve tasarrufundadır. Devlet bunları arama ve işletme hakkına sahiptir. Bu hakkını belirli bir süreliğine gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Bu durumla ilgili gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve devlet tarafından yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir. 17. madde ise herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu vurgulayarak hayati öneme sahip doğal kaynakların gerekliliğini ve korunmasını genel anlamda garanti altına almıştır. Buna göre küresel literatürde bir bireyin minimum su ihtiyacı olarak tespit edilen değer baz alınmalı ve bu miktar kadar suyun halka ücretsiz temin edilmesi sağlanmalıdır.

Cumhuriyet döneminin içme suyu konusunu düzenleyen ilk kanun 1926 yılında çıkarılan, suyun entegre yönetimi, atık su yönetimi, doğal ortamın korunması gibi faktörleri içermeyen yani suyun niteliğini değil, miktarını baz alarak hazırlanan 831 sayılı Sular Hakkında Kanun'dur. Kanunun birinci maddesi ile şehir ve kasabalarda ihtiyacı ammeyi temine mahsus suların tedarik ve idaresi belediyelere verilmiştir (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Suyun idaresi konusunda görev sahibinin tartışmaya yer bırakmayacak kadar dar bir tanımla ele alınması bu kanunun temel özelliği olmaktadır. Dolayısıyla mevzuatı genişletme ve AB Su Çerçeve Direktifi’ne uyum sağlama amacı mevcut su kanunu oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

İl belediyeleri hem Őu anda yűrűrlűkten kalkmıŐı olan ve Maliye Bakanlıđı'nın belediyelerce fenni nitelikte su getirmek için yapılacak borçlanmalara kefil olmasını dűzenleyen 161. maddesiyle su sektűrű için devlet yardımlarının baŐlangı sayılabilecek bir dűzenleme getirmiŐı olan 1580 sayılı Belediye Kanunundaki hűkűmler çerçevesinde hem de 5393 sayılı Belediye Kanundaki hűkűmler çerçevesinde belediye sınırları içerisindeki su hizmetlerinin sunumunda yine tam yetki ve imtiyazlara sahip olarak yapılandırılmıŐtır. Bu durumun hukuki mahiyeti o belediye sınırları dahilinde, belediyenin bilgi, műsaade ve dűzenlemesi haricinde kamusal olarak bir içme suyu hizmetinin veya kanalizasyon hizmetinin sunulmasına olanak tanınmadıđıdır (TMMOB Su Politikaları Kongresi, 2006: 116).

Kuraklık açısından bakıldığında, dűnyada 31 tane doğal afet vardır ve kuraklık bunlar içerisinde birinci sırada yer almıŐtır. Tűrkiye'de ise 1959 sayılı Umumi Afetler Kanunu'nun 1. maddesinde afetler belirtilmiŐtir. Burada kuraklık resmen afet olarak ele alınmamaktadır (TMMOB Kuraklık ve Su Kanunu alıŐtay, 2015; 13).

2.3. TűRKİYE'DE SU YűNETİMİNDEN SORUMLU KURUMLAR

Ŭlkemizde su temini ile ilgili çok sayıda kurum bulunmaktadır. Tűrkiye'de genel olarak su yűnetiminden sorumlu kurumlar olan Devlet Su İŐleri, Su Yűnetimi Genel Műdűrlűđű, evre Yűnetimi Genel Műdűrlűđű, Dođa Koruma ve Milli Parklar Genel Műdűrlűđű, Yenilenebilir Enerji Genel Műdűrlűđű, Sađlık Bakanlıđı, Orman ve Su İŐleri Bakanlıđı, evre ve Őehircilik Bakanlıđı, Sađlık Bakanlıđı, İller Bankası, Sulama Birlikleri, Kalkınma Bakanlıđı, BűyűkŐehir Belediyelerine bađlı Su ve Kanalizasyon İdareleri gibi pek çok kurum bűlűműn konusunu oluŐturmaktadır. Su kaynaklarının verimli bir Őekilde kullanılabilmesi ve ilgili politikaların oluŐturulması bu kurumların koordineli çalıŐmasıyla műmkűndűr.

2.3.1. Devlet Su İŞleri (DSİ)

Tűrkiye'de su yűnetimi kapsamında yer alan ilk çalıŐmalar 1930'larda baŐlamıŐ olsa da mevcut su kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynaklara iliŐkin verilerin toplanması 1950'lere kadar devam etmiŐtir. Bu alıŐmaları yűrűtme gűrevi 1953'e kadar Su İŐleri TeŐkilatı'na verilmiŐtir. Su İŐleri TeŐkilatı ise 1 Aralık 1953 tarihinde kabul edilen ve 28 Őubat 1954 tarihinde yűrűrlűđe giren 6200 sayılı Kanun

ile yetkileri genişletilerek DSİ adı altında Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerine başlamıştır.

1964 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ancak İhale yasası, uygun bedel tebliği, müteahhit sicilleri gibi idari ve teknik sorunların meydana gelmesi nedeniyle 1986 yılında yeniden Bayındırlık ve İskân Bakanlığı bünyesine alınmıştır. İlerleyen dönemlerde ülke kalkınması noktasında önemi artan enerji yatırımları konusundaki koordinasyon yetersizliğinden dolayı 1996 yılında tekrar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bünyesine alınmıştır. 31 Ağustos 2007 tarihinde ise Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlanan DSİ, 5 Temmuz 2011 tarihli 27984 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Orman ve Su İşleri Bakanlığı olarak değiştirilmesi sonucunda DSİ Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlanmıştır (:70) Son olarak 15.07.2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olarak varlığını sürdürmektedir (www.dsi.gov.tr, 2019).

Devlet Su İşleri tarafından yapılmış olan tarımsal sulama tesislerinin sulama birlikleri ve kooperatifleri gibi mahalli idare birimlerine devredilmesi süreci DSİ'deki değişimlerin boyutlarından biridir. 1979'da IMF ile imzalanan Stand-by anlaşmasının ardından Dünya Bankası ile imzalanan 5 SAL (Yapısal Uyum Kredisi) anlaşması ile toplam 1.6 milyar dolar borç alınarak bu borcun karşılığında Kamu İktisadi Teşebbüslerin (KİT) tasfiye edilmesi, dış piyasalarla uyum ve bürokrasinin yeni organizasyonu için gereken yeni bir süreç başlatılmıştır. 1984 yılında sona eren 5 SAL anlaşması yerini SECAL (Sektörel Yapısal Uyarlama Kredileri) kredilerine bırakmıştır. Böylece 1985 yılından itibaren Tarım SECAL ile kredi ve sulama sistemlerinde kamusal örgütlenmenin çözülmesi ve tarım sektörünün doğrudan küresel piyasa dengelerine bağımlı kılınmasına yönelik uygun zemin hazırlanmıştır (Akyazılı 2002; 15). 300 milyon dolarlık tarım sektörü yapısal kredisi olan Tarım SECAL, sektörde kamusal ağırlık sağlayan girdi sistemini, kredi sistemini ve sulama altyapı sisteminin tümünü kapsayacak şekilde tarımsal sektörün küresel piyasalara açılması sürecinin ilk adımı olmuştur (İlhan, 2011: 72). 2018 yılı sonu itibarıyla ülkemizde diğer kurumlarca sulamaya açılan alanlarla birlikte toplam 6,6 milyon hektara ulaşmıştır. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu'na göre (2018), 2023 yılında ekonomik olarak sulanabilir niteliğe sahip 8,5 milyon hektar

arazinin bugün itibariyle sulanmayan 1,9 milyon hektarlık kısmının da DSİ tarafından işletmeye açılması hedeflenmiştir. Tarım alanlarının sulanma oranına bakıldığında DSİ verilerine göre Türkiye’de tarım alanlarının %32’lik kısmında sulama yapıldığı görülmektedir. Arazilerin çoğunda yöntem olarak yüzey sulama yöntemi uygulanmaktadır. Ancak yüzey sulamasının su kullanımı açısından verimliliği yaklaşık %40 ile çok düşük seviyelerdedir. Su kaynakları üzerindeki tek baskı tarımdan kaynaklanmasa da basınçlı sulama tekniklerinin (damla sulama) kullanımı, tarlalara tahliye edilen suyun optimum düzeye uyarlanması ve bilinçli su yönetimi büyük önem taşımaktadır. Bu tür çalışmalara destek verilerek tarımsal faaliyetlerin Türkiye’nin önde gelen çevre sorunlarına çözüm üretmesi sağlanmalıdır (IPARD; 2014-2020: 21)

Su politikaları belirlenirken göz önünde bulundurulacak temel hususlardan birisi olan ve suyun çıktığı kaynaktan, geçtiği ırmağına, biriktiği yatağına ve etkilediği canlılara kadar indirgenerek ayrı bir değer olarak ele alınan hidrolik paradigma yaklaşımı, devletin sulama kanalları kurma, HES’ler ve barajlar oluşturmak gibi faaliyetlerle su kaynaklarına yatırım yaparak ülkeyi modernize ettiği anlayışı hidrolik paradigmayı yani aynı zamanda su ve devlet idareciliğini de temsil etmektedir. İlk olarak 1930’larda ABD’de Tennessee Valley Authority (TVA) modeliyle geliştirilen ve modernite sağlamada cazip hale getirilen bu yaklaşım 1950’lerde gelişmekte olan ülkelere ihraç edilerek yaygınlaşmaya başlamıştır. Türkiye’de DSİ ile kurumsallaşmıştır ve Türkiye’deki proje örneği ise GAP’tır. Bu model ile hem büyük hidrolik yapıların taşkın kontrolü, hidroelektrik, içme ve sulama suyu temin etme gibi amaçlara hizmet etmesi hem de sosyal adaletsizlik, işsizlik ve geri kalmışlık gibi sosyal sorunlara çözüm getirmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle “bölgesel kalkınma projelerinin büyük babası” olarak görülmektedir. (İlhan, 2011: 29-30). Ayrıca bütünlük yaklaşımının temelini oluşturmaktadır.

2.3.2. Su Yönetimi Genel Müdürlüğü

İller Bankası Genel Müdürlüğü’nün Anonim Şirket haline getirilerek sektörden uzaklaştırılması ve AB Su Çerçeve Direktifi’nin Türkiye’de hayata geçirilmesi amacıyla Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (SYGM) kurulmuştur. Bunun yanında 02.11.2011 tarih ve 28103 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 658 sayılı KHK ile uluslararası su organizasyonlarında faaliyet gösterecek, uluslararası su

politika ve hukukunu, ulusal su politika ve hukukuna aktaracak Türkiye Su Enstitüsü (SUEN) kurulmuştur.²

20 Mart 2012 tarih 2012/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca kurulan Su Yönetimi Koordinasyon Kurulu'nun (SYKK), görevleri su kaynaklarının bütüncül havza yönetimi yaklaşımı doğrultusunda korunmasını sağlamak başta olmak üzere, su yönetiminde sektörler arası kargaşayı gidermek, su yatırımlarının hızlandırılmasını sağlamak, ulusal planlara ve AB Su Çerçeve Direktifinde belirtilen hedeflere ulaşmak için politika geliştirmek, taşkın planları hazırlamak, sınır aşan ve sınır oluşturan sularla ilgili konuları ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde yürütmek, ulusal düzeyde su veri tabanı oluşturmak, su kirliliği bakımından hassas bölgeleri belirlemek ve takip etmek, su arıtma tesislerinin standartlarını belirlemek ve tesiste görev alacak elemanlara eğitim vermek, iklim değişikliği çalışmaları yaparak su kaynaklarını bu değişim paralelinde yönetmektir³ Su Çerçeve Direktifi'ne uyum çerçevesinde Türkiye 2027 yılına kadar su kaynaklarını en iyi duruma getirmeyi hedeflemektedir. Söz konusu olan iyi durum burada hem ekolojik hem de kimyasal kalite kriterlerini kapsayan bir ifadedir. Bunun yerine getirilmesi için büyük miktarda ek harcamalar yapılması gerekmektedir. Su Çerçeve Direktifinin ne zaman, kimler ve ne şekilde uygulanacağını açıklayan “Türkiye’de Su Sektörü için Kapasite Geliştirilmesi” konulu Eşleştirme Projesi'nin bir çıktısı olan taslak bir Ulusal Uygulama Planı hazırlanmıştır. Buna taslağa göre, suyu iyi duruma getirmek için gerekli olan yıllık harcamaların 350 milyon TL olacağı açıklanmıştır. Ancak yine de 2027'ye kadar iyi duruma ulaşılacağı garantisi bulunmamaktadır. Taslak Ulusal Uygulama Planı'na dair 2018 ve 2022 yılları ara dönem değerlendirmeleri yapılacak yıllar olarak belirlenmiştir. Bu değerlendirme dönemlerinde iyi su durumuna ulaşma konusunun altı yıl daha ileri alınarak 2033 yılına ertelenip ertelenmeyeceği durumunun açıklığa kavuşturulması gerektiği belirtilmektedir (www.tarimorman.gov.tr, 2019).

² Türkiye Su Enstitüsünün Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname için bkz; <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102-3.htm>

³ 29/6/2011 tarihli ve 645 sayılı “Orman Ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname için bkz; <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110704M1-2.htm>

2.3.3. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü

Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı'nın kuruluş ve görevlerini düzenleyen 644 sayılı Çevre Ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye göre, Bakanlığın örgüt yapısı merkez ve taşra örgütleri ile bağlı ve ilgili kuruluşlardan oluşturulmuştur. KHK ile Bakanlığın örgüt yapısında yer alan yedi genel müdürlükten birisi Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'dür. KHK'ya göre Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün su konusundaki sorumlulukları şunlardır: Yeraltı ve yerüstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirlenici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları belirlemek ve uygulamaya geçirmek, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak, çevrenin korunması maksadıyla uygun teknolojileri belirlemek ve bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek ve bu çerçevede gerekli tedbirleri almak ve aldırarak, atık su arıtma tesislerinin tasarım kriterlerini Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile birlikte belirlemek ve onay işlemlerini yürütmek (cygm.csb.gov.tr, 2019).

Günümüzde yeraltı ve yerüstü su kaynaklarını havza ve bölge bazında her türde ve ölçekteki çevre düzeni ve imar planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, onaylamak ve bu planların yapılmasını ve denetlenmesini sağlamak yükümlülüğünü Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na, içme ve kullanma suyu temin edilen veya edilmesi öngörülen tüm yerüstü ve yeraltı su havzalarının kalite ve miktar açısından korunması, iyileştirilmesi gibi yükümlülükler ise Tarım ve Orman Bakanlığı'na aittir. Bu durumda su havzalarının arazi kullanımı ile nitelik açısından değerlendirilmesi ayrı planlarda yer aldığı açıktır. Olması gereken ise su havzalarının ve biyolojik çeşitliliğin korunması için yönetimi üstlenecek tek bir üst planın var olmasıdır. Ancak böyle bir sistem sayesinde uyumlu bir şekilde amaçlar hayata geçirilerek, tüm sektörleri kapsayan faaliyetlerin oluşturulması için katkı sağlanabilir.

2.3.4. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Tarım ve Orman Bakanlığı örgüt yapısı içinde bulunan hizmet birimlerinden biri olan Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları ve sulak alanların tespiti, korunması, geliştirilmesi, tanıtılması, yönetilmesi, işletilmesi ve işlettilmesi ile ilgili işleri yürütmek ve denetlemekle yükümlüdür. Bunların yanında yaban hayatı ve kara av

kaynakları ile orman içi su kaynakları, dere, göl, gölet ve sulak alanların ve hassas bölgelerin korunması, geliştirilmesi, kara avcılığının düzenlenmesi, av kaynaklarının işletilmesi ve kontrolü ile ilgili her türlü etüt, envanter, planlama, projelendirme, uygulama ve izlemeye ilişkin iş ve işlemleri yapar veya yaptırmak görevleri arasındadır. Orman ve Orman ve orman rejimine tabi yerlerde sulak alanları ve benzeri koruma alanlarının tescil ve ilanını yapma yetkisine sahiptir (www.milliparklar.gov.tr 2019).

2.3.5. Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

662 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'ye göre Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü kapatılmış ve yenilenebilir enerji ve enerji verimliliğine ilişkin görevler, 3154 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kurulan Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü kapsamına alınmıştır. Kurumun suyla ilgili görevleri; ülkedeki su kaynaklarından elektrik enerjisi üretimi konusundaki araştırma, etüt ve projelendirme çalışmalarını yürütmektedir. Bu çalışmalar akarsuların hidrolojik etütleri, akarsular üzerinde saptanan baraj ve hidroelektrik santral tesis yerlerinin hidrolojik ve jeoteknik araştırma ve etütleri, bu tesislerin teknik ve ekonomik yapılabilirlik etütleri ile yapım aşamasına kadar ön proje ve kesin proje hazırlanmasını da içermektedir (www.yegm.gov.tr, 2019).

2.3.6. Sağlık Bakanlığı

593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve 663 Sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereğince içme-kullanma suyu, ambalajlı sular, kaplıca suları, yüzme havuzları ve yüzme suları ile ilgili denetleme ve izleme çalışmaları Çevre Sağlığı Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Daire Başkanlığı'nın su güvenliği kapsamındaki görevleri; yerleşim yerlerine yeterli ve sağlıklı içme ve kullanma suyu temin edilmesi için gerekli araştırma, geliştirme çalışmalarını yapmak ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak, düzenlemek, uygulayıcıların eğitimlerini yapmak veya yaptırmak, kaynak, içme, içme-kullanma suyu ile doğal mineralli sular, havuz suları, yüzme alanları ve kaplıca suları ile ilgili çalışmaları yürütmek, ulusal standartları belirlemek, kaplıca suları ile kaplıca tesislerinde kullanılan peloidlerin

kullanımlarının belirlenmesi ve doğal mineralli suların onaylanması işlemlerini yürütmektir (www.hsgm.saglik.gov.tr, 2019).

Sağlık Bakanlığı, şebeke suları ile ambalajlı suları kaynak suları, içme suları ve doğal mineralli suları “İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik ve Doğal Mineralli Sular Hakkında Yönetmelik”, yüzme havuzu sularını “Yüzme Havuzlarının Tabi Olacağı Sağlık Esasları Hakkında Yönetmelik”, yüzme sularını “Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği”, sağlık amacı kapsamında kullanılan jeotermal suları ise “Kaplıcalar Yönetmeliği” kapsamında takip etmektedir (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

2.3.7. İller Bankası

Türkiye’deki içme ve kullanma suyunun temini açısından yetkili ve önemli kurumlardan birisi olan İller Bankası, 23.06.1945 tarihinde yürürlüğe giren 4759 sayılı İller Bankası Kanunu ile kurulmuştur. Faaliyetlerinde özel hükümlere tabi olan İller Bankası, tüzel kişilikli, özel bütçeye sahip Anonim Şirket statüsünde yatırım ve kalkınma bankası olarak varlığını sürdürmektedir. Banka’nın misyonu yerel yönetimlerin kentsel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için uluslararası standartlarda proje üretmek, geliştirmek, danışmanlık etmek, teknik destek vermek ve kredi sağlamak gibi araçlarla sürdürülebilir kentleşmeye katkıda bulunmaktır (www.ilbank.gov.tr, 2019).

1980’den önceki dönemlerde İller Bankası kentsel alt yapı yatırım harcamaları için finans kredileri sunma işlevini tekelden sağlarken, 1990-1995 yılları arasında kamunun payı % 10'a, düşmüş ve yerli sermayenin % 20, yabancı sermayenin payı ise % 70 olmuştur (Karakuş Ulusoy, 2015: 98)

DB’nin 1990lı yıllardaki izlemiş olduğu strateji 2000’li yıllara gelindiğinde değişiklik göstermiştir. Kredi anlaşmalarının doğrudan belediyelerle yapılarak faaliyetlerin hayata geçirilmesi söz konusuysen bir kamu kurumunun aracılık edeceği yeni bir uygulamaya geçilmiştir. Bu durum kamu yönetimini daha kolay şekillendirmesine yol açmaktadır. DB, Türkiye’de belediyeleri muhatap almak yerine su ve kanalizasyon altyapı sektörünü hakkında kapsamlı bilgiye sahip olan ve finansal konularda uzmanlığı olan İller Bankası ile irtibat kurmaya başlamıştır. DB'nin bu yeni modele geçmeyi tercih ederken beklentisi kendisi ile belediyeler arasında köprü görevi gören, kendisi adına bütün işleri takip edecek ve belediyelerin

kredi alma ve borçları geri ödeme becerisini DB standartlarına göre analiz edebilecek bir kurumla irtibat kurmaktır. Böylece borcu üstlenen taraf belediyeler değil İller Bankası olmaktadır. Bu gelişmeyle birlikte işlerin daha kolay ilerleyebilmesi için İller Bankası bünyesinde Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı kurulmuştur (Karakaş Ulusoy, 2015: 129-130).

2001-2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda İller Bankası Genel Müdürlüğü gerçek bir yerel yönetim ortaklığı olarak yeniden örgütleneceği planlanmıştır. Bu plan doğrultusunda yerel yatırımların projelendirilmesi, mevcut finansmanı ile iç ve dış kredi kullanımı, teknolojik yatırımları, insan kaynakları yönetimi konularında yerel yönetimlere rol model olması ve merkezi yönetim-yerel yönetimler arasında kaynak akışını yönetmesi beklenmektedir. Bu planlamanın gerçekleşmesinde DB ve AB'nin etkileri vardır (DPT, 2002: 269) 2003 yılından başlayarak 2011'e kadar sürdürülen bu doğrultudaki çalışmalar neticesinde İller Bankası Genel Müdürlüğü 26 Ocak 2011 tarihinde TBMM'de kabul edilen ve 8 Şubat 2011 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 6107 Kanunla İller Bankası A.Ş. haline getirilmiştir (resmigazete.gov.tr, 2019) Bu gelişmeyle birlikte İller Bankası artık kendi kaynaklarıyla belediye ve idarelere kentsel su ve kanalizasyon hizmeti sunan bir kurum olmaktan çıkarak, uluslararası kuruluşlardan alınan kredileri belediyelere pazarlama işlevi gören ve işi ulusal ve uluslararası firmalara ihaleyle devreden, taşeronluk yapan aracı bir kuruma dönüşmüştür (Karakaş Ulusoy, 2015: 134). 18.04.2007 tarihinde kabul edilen ve 26.04.2007 tarih ve 26504 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5625 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3. maddesi ile daha önce nüfusu 100.000'i aşan 52 şehre içme, kullanma ve sanayi suyu sağlama yükümlülüğü bulunan DSİ'nin⁴ nüfus kriteri ortadan kaldırılmıştır. Belediye teşkilatı olan 2948 yerleşim yerine içme, kullanma ve sanayi suyu sağlanması hizmetleri konusunda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yetkilendirilerek, görev alanı kapsamı genişletilmiştir (resmigazete.gov.tr, 2019). Sonuç itibariyle Türkiye'de kentsel su idaresi; merkezde DSİ Genel Müdürlüğü, yerelde büyükşehirlerde, büyükşehir belediyelerine bağlı su ve kanalizasyon idareleri, büyükşehir dışındaki yerlerde belediyelerde, belediyeye bağlı su idareleri, köylerde, valiliğe bağlı il özel

⁴ 1053 Sayılı Belediye Teşkilatı Olan Yerleşim Yerlerine İçme, Kullanma Ve Endüstri Suyu Hakkında Kanun için bkz; <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1053.pdf>

idarelerinin ve köylere hizmet götürme birliklerinin hizmet sunacağı bir yapılanmaya evrilmiştir.

2.3.8. Sulama Birlikleri

Müşterek yerel hizmetlerde birliklerden faydalanma düşüncesi cumhuriyetin ilk dönemine kadar uzanmaktadır. Ülkenin kırsal alandaki dağınık yerleşim yapısı nedeniyle, kırsal kalkınma için üretilen fikirlerden biri, ilk olarak 1937 yılında yaşama geçirilmek istenmiştir. İçişleri Bakanlığı, “karakterleri, coğrafi durumu ve iktisadi münasebetleri birbirine uygun” köylerin bir idare altında birleştirilmesi ve köy birlikleri oluşturulması yönünde bir tamim yayınlamış ve bu konuda bir kanuni düzenlemeye yönelmiştir (Kırsal Kalkınma, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu). Her ne kadar bu girişim sonuçlanmamış olsa da, 442 sayılı Köy Kanunu başta olmak üzere, geçmiş belediye ve il idaresi kanunları ile mevcut yerel yönetimlere ilişkin üç kanun, yerel yönetim birimlerinin belirli hizmetler için bir araya gelerek faaliyet yürütmelerine izin vermektedir. 1982 Anayasası’na göre de (madde 127) de, yerel yönetimler kendi aralarında, Bakanlar Kurulu’nun izni ile birlikler kurabilirler:

“Mahalli idarelerin, belirli bir kamu hizmetinin görülmesi amacıyla kendi aralarında Bakanlar Kurulu’nun izniyle birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir.”

Konuya ilişkin Kanun, 26. 5. 2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’dur. Bu Kanun, birer kamu tüzel kişisi olan mahalli birliklerin yapısını, görevlerini ve çalışma şeklini düzenlemektedir. Kanun’a göre, kamu tüzel kişisi olan ve yerel hizmetlerin etkin bir şekilde götürülebilmesi için kurulan birlikler, yerel yönetim birimlerinin sahip olduğu hak ve görevleri, görev alanı ile ilişkili olarak üstlenebilmektedir. Bu birlikler, özellikle belediyelerin sahip olduğu hak ve yetkiye denk bir konumdadır. Bu bağlamda kamulaştırma için kamu yararı kararı almak, hizmetler için ücret belirlemek veya ceza vermek hakkına sahiptir. Aynı Kanuna göre, birlikler yatırım planlaması ve çalışması yaparak hizmet görebileceği gibi, bu hizmeti özel sektöre de devredilebilir.

Sulama birliklerine katılıma ilişkin 4. maddeye göre göre, kurulmuş bir birliğe yeni bir idarenin katılımı, birlik meclisinin kabulü ve Bakanlar Kurulu’nun onayı ile mümkün olur iken; su, atık su, katı atık ve benzeri altyapı hizmetleri ile

ilgili birliklere, Bakanlar Kurulu'nun alacağı zorunluluk kararı ile, yeni bir idare dahil olmak durumundadır ve birlikten çıkması da, yine Bakanlar Kurulu iznine bağlıdır. Bu tarz iki düzenlemenin varlığı, su yönetim alanında mevcut yaklaşımın dışına çıkılmasını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu durumun önemli nedenleri arasında, kırsal alana yönelik su hizmetlerinde gerek sulama birlikleri ile oluşturulan yapı, gerekse sunulan hizmetle arzu edilen aşamanın çok gerisinde kalınmış olması ilk sırada yer almaktadır. İdarelerin katılımının zorunlu tutulabilmesinde, optimal ölçeğin yakalanması hedefi; çiftçilerin oransız olarak meclise kabulünde ise, hizmetteki yetersizliği katılımcılıkla aşmak çabası etkili olmaktadır. (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Bunun yanı sıra sonradan faaliyete geçirilen içme suyu birlikleri de, sulama birlikleri gibi son dönemde gelişme gösteren bir alana işaret etmektedir. Yani, kırsal alanda, tarımsal sulamadan sonra benzer bir eğilim içme suyu sektöründe de ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, birlikleri kooperatiflere yeğleyen düşünce özünde DB'ye aittir ve 1993 sonrasında yaşanan kırılmada, DB'nin projesi etkili olmuştur. "Sulama Yönetimi ve Yatırımlarında Katılımcı Özelleştirme Projesi", sulama birliklerini sulama yönetimi ve yatırımlarında belirleyici bir konuma taşıma ve DSİ Genel Müdürlüğü'nce boşaltılan bu alanın birliklerce doldurulması bakımından önemli bir aşamayı teşkil etmektedir. Bugünkü mevcut yapı, bu tercih üzerinde şekillenmiştir. Ancak, halen, sulama planlaması, yatırımcılığı ve işletmeciliği, bir bütün olarak yeni modeller aranan bir alan olma özelliğini de sürdürmektedir. Zira, hala sulama birliklerinin bir yasal mevzuatı yoktur ve hem yasal hazırlık girişiminin içeriği hem de geçmiş deneyimler üzerinden şekillenen model, sulama birliklerinin zamanla kamu sistemi dışında çalışan piyasa mekanizması aktörlerine dönüştürülebileceğini göstermektedir (Duran, 2010:125).

2.3.9. Kalkınma Bakanlığı

Büyüme hedefleri ve kalkınma planlarının çevresel hedeflerle örtüşmediğini savunan ekolojik dünya görüşü, üretim ve tüketim düzeyleriyle nüfus sayısının sürdürülebilir bir dengede birleşmediği takdirde uzun vadede hem ekonomik hem de sosyal bir yıkımın kaçınılmaz olabileceğini öne sürmüştür (Özçağ ve Hatunluoğlu; 2015: 306). Türkiye'de çevre politikalarında çevre ile kalkınmanın birbirini dışlayan, kalkınmaya üstünlük tanınarak aralarında üstünlük ilişkisi kurulan iki unsur olarak yer aldığı belirtilmektedir. 1980'lerde bununla ilgili kurumlarda çevre politikalarıyla ilgili yasal düzenlemelerin oluşturulduğu görülmektedir. Bu düzenlemelerin

1970'lerin perspektifinden bakılarak konuları yeniden ele alma şeklinde oluşturulduğu söylenebilir. 1983 yılında çıkarılan Çevre Kanunu'nda, çevre ve kalkınma arasında bir ayırım yapılması ve çevre korumanın kalkınmaya engel teşkil etmeyecek biçimde sağlanmasının hedef olarak belirlenmesi anlamı yansıtan aynı özelliklerin buraya da taşındığını göstermektedir. 2006 yılında yürürlüğe giren ve sürdürülebilirlik kavramının yasal olarak karşılığını bulduğu 5491 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun'da da yine sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre arasında iki uçlu bir yapı oluşturulduğu görülmektedir. Bu durum bütüncü olmaktan uzaklaştıran bir etki yaratan bir sorun olarak süregelmektedir (Orhan, 2013: 17-19).

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konuları, kalkınma ve sermaye birikimi kaygılarının yanında değişim sağlamak için yetersiz kalmaktadır. Bu konular yasal dayanakları olan ve kamu politikalarını etkileyen politika söylemleri olarak sıkça gündemde yer alsa da önceliklendirmeye ilgili sorun yaşanmaktadır. Sürdürülebilirlik konusundaki politika söylemlerinin mevzuattan gerçek hayata aktarılması gerekmektedir (Orhan, 2013: 9).

2.4. SU HİZMETLERİNİN SUNUMUNDA KAMU VE ÖZEL SEKTÖR TERCİHLERİ

Sınırlı bir kaynak olan suyu insan hakkı olarak halka en az maliyetle sunabilmek için iyi bir talep yönetimi gereklidir. Yeni kaynaklar üretmeye ihtiyaç duymadan mevcut kaynakları ekonomik bir biçimde değerlendirerek ucuz bir şekilde temiz suyu temin etmek ve atık su arıtma işlemini servis etmek amaçlandığı için bu aynı zamanda güvenli suya erişemeyen toplumlar adına ahlaki bir görevin yerine getirilmesi anlamına gelmektedir. Bu görevi gerçekleştirmek için pek çok yöntem vardır ve bu yöntemler küresel politikalara göre şekillenmektedir. Su idareleri kaynak yönetimlerini bu politikalar çerçevesinde şekillendirirken, etkin ve verimli yönetimi sağlamak için politikalar ile ilgili tüketiciyi bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yürütmelidir (Yurdusev, 2013: 2). Günümüzde kentsel alt yapı hizmetleri, yönetişim yaklaşımı doğrultusunda, geleneksel sözleşme yöntemi, özelleştirme ve kamu özel ortaklığı modeli gibi alternatif hizmet sunum yöntemleriyle piyasalaştırılmaktadır.

2.4.1. Geleneksel Sözleşme Yöntemleri

Geleneksel sözleşme yönteminde kamu idareleri kendileri ile hukuki bağları bulunmayan ve sermayelerinin en azından bir bölümüne özel sektörün sahip olduğu teşebbüslerden ücreti karşılığında mal, hizmet veya yapım işleri almaktadır (İlhan, 2009: 8). Kentlere su hizmeti sunumunda en sık kullanılan yöntem olan geleneksel sözleşme yönteminde (ihale usulü) kamu kuruluşu, hizmet sunumunu kendi örgütü ve personeli ile sağlamak yerine özel sektöre yaptırmaktadır. Ancak kamu kuruluşunun hizmetin sağlanmasındaki sorumluluğu ve denetimi devam etmektedir (Ersöz, 2011: 35).

2.4.2. Özelleştirme

Özelleştirme uygulamaları dar ve geniş anlamda tanımlanmaktadır. Dar anlamda kamu kesiminin mülkiyetinde ve işletmesinde olan kamu hizmetlerinin özel kesime devredilmesini ifade eden özelleştirme, geniş anlamda ise kamuya ait mal varlığının, ya da parasal değer ile ölçülebilen kamu kaynaklarının özel sektöre aktarılması anlamına gelmektedir. En geniş anlamında ise kamu kesiminin ekonomik faaliyetlerinin azaltılması veya tümüyle ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir. Belediye hizmetlerinin özelleştirilmesinde dar anlam dışındaki özelleştirme uygulamaları söz konusudur (Dayar, 2002: 2). Zira belediye örgütünün sorumluluğu kapsamındaki kent hizmetlerinin özelleştirmesinde yasal olarak bir engel bulunmamaktadır. 1580 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan ifadelerle benzer biçimde yer veren 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'yla yerel yönetim birimlerine sorumluluk yükleyen maddelerinde “yapar ya da yaptırır”, “kurar ya da kurdurur”, “işletir ya da işlettirir” gibi esneklik içeren ifadeler bulunması, özelleştirme uygulamalarına imkân sağlamıştır (Aktürk Çetin, 2019: 51).

Özelleştirmedeki ana hedefin ‘kamunun payını azaltmak’ olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kamu kesiminin tamamen devre dışı bırakılmasının yanında; payının azaltılması yönünde kısmi özelleştirme de tercih edilebilmektedir (Aktürk Çetin, 2019: 50). Su hizmetleri yönetimine özel sektör katılım modellerinde alternatif yöntemlerin arttığı görülmektedir. PPP olarak bilinen kamu özel sektör iş birliği modelinin yanı sıra Finansal, İdari, Yasal, Birleşik modeller gibi birçok Özel Sektör Katılımı (Private Sector Participation) modelleri oluşturulmuştur. Bu durum, su hizmetlerini özelleştirmeye yönelik politikalarda bir balans ayarı yapılarak

alternatif model yaratma çabalarının anlaşılması bakımından önem taşımaktadır (Yıldız, 2009: 8). Özelleştirme için hangi yöntem kullanılırsa kullansın suların yerine ekonominin sürdürülebilirliğini sağlamaya yaramakta ve bu durumdan kazançlı çıkan halk yerine şirketler olmaktadır (Karakuş Ulusoy, 2015: 86)

2.4.3. Kamu Özel Ortaklığı Modeli

Public Private Partnerships (PPP), yani kamu özel iş birliği kavramının tanımlanması noktasında görüş ayrılığı yaşanmaktadır. Bir kısım yazarlar KÖO'nun idare tarafından kullanılan bir araç olduğunu ifade ederken bir kısım yazarlar da bu tabirin bir kelime oyunundan ibaret olduğunu savunmaktadır. Kavramın Türkçe nitelendirilmesinde Kamu Özel Ortaklığı Modeli (KÖOM), Kamu Özel Sektör İş birliği (KOSİ), Kamu Özel İş birliği (KOİ), Kamu Özel Ortaklığı (KÖO), "Kamu Özel Sektör Ortaklığı (KÖSO), "eksik imtiyaz" kavramları kullanılmaktadır (Boz, 2013: 282). Uluslararası terminolojide ise Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap- İşlet (Yİ), Yap-Kirala-Devret, Tasarla-Yap-Finanse Et-İşlet, Tasarla-Yap-İşlet-Devret, Ortak Girişim, İmtiyaz (concession), Kiralama, Yönetim Sözleşmesi, Hizmet Sözleşmesi, Anahtar Teslim Sözleşme (turnkey contract) ve Private Finance Initiative (PFI) isimleri altında çok sayıda KÖO yöntemi geliştirildiği görülmektedir. Farklı isimlerle nitelendirilen bu yöntemlerin ortak noktası kamu hizmetinin sunumunda özel teşebbüslerin ve kamu idarelerinin sorumluluklarının uzun süreli sözleşmeler çerçevesinde belirlenmesidir (Emek, 2009a: 9).

1990'larla birlikte özelleştirme sürecinin sosyal etkiler, teknik nedenlerle yavaşlaması, uygulanmasının sınırlı kaldığı su gibi altyapı yatırımlarına özel sektörün dahil edilmeye çalışılması gibi nedenlerle KÖO modeli, özelleştirmeye paralel bir model algılanmasına yol açmıştır ve alternatif bir strateji olarak benimsenmesine neden olmuştur (DPT, 2014: 112). KÖO modelinin, modernize edilmiş özelleştirmeden ibaret olduğuna dair eleştirel yaklaşımlar, onun karşısına Kamu-Özel yerine Kamu-Kamu İş birliği (KKİ) ve kamulaştırma yöntemlerini getirmektedir. KKİ, en az iki kamu otoritesi ya da kurumu arasında ortak değer ve hedefler ekseninde kurulmuş ve kâr amacı gütmeyen iş birliklerini ifade etmektedir⁵

⁵ KKİ yöntemi örneklerinden birisi Tokyo Metropolitan Kanalizasyon Bürosu ile Pekin Belediyesi Dizayn ve Araştırma Enstitüsü arasında yapılan anlaşma sonucunda Gaobei Dian Atıksu Arıtma Tesisi'nin kurulmasıdır. Tesisin inşaatın ilk aşamasında (1990) Pekin işin tamamını doğrudan kendi yönetimi altında yürütmüştür. 1993'te işin %80'i tamamlandığında Pekin belediyesi, Tokyo Metropolitan Kanalizasyon Bürosu'ndan kendilerine kanalizasyon işletmesi ve yönetimi konusunda

(İlhan, 2011: 127). KÖO projelerinde hizmet sunum hakkı uzun vadeli sözleşme ilişkisi çerçevesinde “belli bir süreliğine” özel teşebbüslere devir edilmekte iken, özelleştirme uygulamalarında kamu teşebbüslerini satın alan özel teşebbüsler, hizmet sunumlarından elde ettikleri kârı ve yaptıkları zararı kendilerine ait olmak üzere “süresiz” bir şekilde devir almaktadırlar. Bu durumda birinci yöntemde kamu idarelerinin işlevi, ilgili sözleşme ve genel kamu düzenlemeleri aracılığıyla özel teşebbüsleri denetlemektir (Emek, 2009b: 10).

2000’li yıllara gelindiğinde su hizmeti gibi kentsel alt yapı hizmeti sunumunda Dünya Bankası’nın geliştirmekte olan ülkelere proje tabanlı kredi vermesi için KÖO modelinin kullanılmasını kredi ön koşulu olarak öne sürmeye başladığı gözlenmektedir. Aynı dönemde AB Direktifleri ve Birleşmiş Milletler’in KÖO modeli üzerine paralel çalışmalar ortaya koyması da dikkat çeken bir husustur (Karakuş Ulusoy, 2015: 72).

Kamu yatırımlarının geliştirmekte olan ülkelerde GSYİH içerisindeki payı azalmaktayken, halkın altyapı hizmetlerine olan ihtiyaçları aynı düzeyde kalarak önemini korumaktadır. Türkiye’nin ve AB’ye yeni üye olmuş ülkelerin yeterli içme suyu ulaştırılan nüfus oranlarını ve 100 kişiye düşen telefon aboneliği sayılarını OECD düzeyine getirmek için daha fazla altyapı yatırım harcaması yapması gerekmektedir. Ancak sadece geliştirmekte olan ülkeler değil, gelişmiş ülkeler de kalkınmalarını hızlandırmak, yaşam standartlarını daha iyi düzeye taşımak için altyapı yatırımları için harcamalar yapmak durumundadırlar. Ülkelerin çoğu yeterli altyapı stoklarına sahip olmakla birlikte bunların yenilenme, bakım ve onarım ihtiyaçları olduğu için ve hızlı şehirleşmeyle çevre düzenlemeleri ve teknolojik yenilikler yapılması gerektiği için altyapı yatırım maliyetleri artmaktadır. Türkiye dahil pek çok ülke, altyapı finansmanını sağlayacak alternatif çözüm arayışı içerisine girmiştir. Türkiye’de kamu-özel ortaklığı modelinin hayata geçirilmesinde AB’ye üyelik sürecinde üstlenilmesi gereken müktesebatın önemli bir etkisi olmuştur. AB ile sürdürülen tam üyelik müzakerelerine konu olan kamu alımları konusu kapsamında, Türkiye Toplumunun KÖO/imtiyazlara ilişkin müktesebatını üstlenmekle yükümlü olmuştur (Emek, 2009b: 17-18).

eğitim vermelerini talep etmiştir. Eğitim ise Japon JBIC tarafından finanse edilmiştir (İlhan, 2011: 129).

Kalkınma Planları'nda yer alan politika metinleri doğrultusunda, Türkiye'de Devletin üretim ve ticaret alanından uzaklaşması, düzenleyici rolünün artırılması ve özel sektörün kamu hizmetlerinin sunumuna daha fazla katılımının sağlanması amaçlanmaktadır. DPT Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Kamu Özel İş birliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda, kamu-özel iş birliği modelinin, yüksek düzeyde uzmanlık gerektiren ve uygulamada başarısızlık yaşanması durumunda kamu kesimine uzun yıllara yayılan yüksek mali yük getirme riski taşıyan bir model olduğu vurgulanmaktadır. Bundan dolayı kamu kurumlarının bu modele özgü uzmanlaşmış ve koordinatör niteliğine sahip bir üst yapı tarafından yönlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (DPT, 2014: 112). Kamu kurumlarında bu modelin uygulanması risklerin çok fazla algılanmadan yönetsel anlamda dönüşümler yaşanmasına olanak tanıdığı için gerek AB Müktesebatına uyum çerçevesinde gerekse DB'nin kentsel su altyapı hizmeti projelerine kredi vermesinin ön koşulu olarak bu tarz modellerin uygulanması gerektiğini öne sürmüşlerdir (Karakaş Ulusoy, 2015: 128).

2.5. PİYASALAŞTIRMA RİSKLERİ

Mevcut doğal kaynakların gelecek nesillerin ihtiyacını karşılayıp karşılayamayacağına dair tartışmaların başlaması dünyada ilk kez 19. Yüzyılın başlarında İngiliz politik ekonomist T. Malthus'un konuyu ele almasıyla başlamıştır. Ona göre ekonomistler ekonomik büyümeye odaklanarak doğal kaynakların sınırlılığını ve hızlı tükenişini geri plana atmışlardır. 20. yüzyıla gelindiğinde doğal kaynakların yok olma tehlikesinin farkındalığının gelişmesiyle hedeflerini kalkınmaya ve özellikle kalkınmanın sürdürülebilir olup olmadığına yönelik belirlemeye başlamışlardır (Aybarç, 2018: 6). Su yönetimindeki bu tarz risklere karşı sanayi çevresini duyarlı yaklaşıma iten gelişmelerin ilki 1970'li yıllarda kirlilik önleme, ikincisi 1980'lerde kurum içi düzenleme ve üçüncüsü 1990'lı yıllarda sürdürülebilirlik konusunda yaşanmıştır. Bu aşamalarda çevreci hareketlerin baskıları sayesinde getirilen devlet düzenlemeleri ile işletmelerin dışsal maliyetleri gittikçe kontrol altına alınmıştır (Adams, 2009: 122).

Neoliberal politikaların su yönetimine yansımaları Türkiye'de 1990'lı yıllardan itibaren yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu dönem ABD, Fransa, İngiltere ve İspanya orijinli su şirketlerinin kendi ülkelerinde bir ya da birkaç kentin içme suyu ve kanalizasyon hizmetlerini yürüttüğü süreç içerisinde dönem içerisinde elde ettikleri büyük kârların birikimi ile dünya piyasasına açılmaya başladıkları döneme

denk gelmektedir (İlhan, 2011: 92). Son zamanlarda şirketlerin rekabetten ziyade projelerde iş birliği yapmaları daha sık rastlanan bir durumdur. Kârı paylaşmak amacıyla aralarında anlaşma yaparak ve aynı yolla gelecek sözleşmeler için teklif vererek bu iş birliğini yürütmektedirler. Böylelikle yapılacak her sözleşmede şirketler aralarında kararlaştırdıkları oranlarda kazanç elde edebilmektedir. Dolayısıyla artık rekabetçi teklif vermek mümkün olmadığı için halkın çıkarı da gözetilememektedir. Ayrıca sözleşme yöntemiyle özelleştirilen hizmetlerin denetimini yapmak zordur. Örneğin 1800'lü yıllardan günümüze kadar, kentsel su hizmetinde sözleşme yöntemlerinin kullanıldığı Fransa'da dahi, yerel yöneticilerin, hizmetlerin sunulmaya devam ettiği ve kullanıcıların şikâyeti olmadığı takdirde hizmetlerin iyi yapıldığı yargısına ulaşması için yeterlidir. Bu durum denetimin teknik kontrol tamamen politik esaslara dayandığını göstermektedir (Karakaş Ulusoy, 2015: 80).

Su bir ihtiyaç unsuru olarak tanımlandığında ve özel sektör mantığı ile çalışan su idarelerine devredildiğinde kullanıcılar bundan faydalanmak için mutlaka piyasa koşullarına göre belirlenen ücret bedeline katlanmaktadır. Özel sektör sunacağı hizmetin fiyatını belirlerken o hizmetin üretilmesi için yapılan harcamaların tümünün karşılığını hizmeti alandan talep etmektedir. Dolayısıyla daha kaliteli su hizmeti sunabilmek için daha fazla su bedeli talep etmesi gerekmektedir. Dünyada yaşanan pek çok örnekte su fiyatları artışı ile suyun kalitesindeki artışın doğru orantılı olmadığı görülmektedir. Ayrıca şirketlerin su hizmetlerinden kâr elde edebilmek amacıyla yatırım masraflarını azaltmaya çalışmaları, altyapı yatırım maliyetlerinde kamusal kaynakların kullanımını talep etmeleri de genel uygulamaları arasındadır. Bu durumda yatırım maliyetlerini karşılamak yine kamuya mâl olmaktadır. Kısıtlı bir kaynak olan suyun tasarrufu konusunda, kazançlarının artması ön planda tutan şirketlerin bu konudaki uygulamaları yetersiz kalmakta ve daha trajik sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla suyun fiyatlandırılması, su kaynaklarının daha az tüketilmesine değil, şirketin artan su fiyatları ile zenginleşmesine ve suya erişimde artan bir adaletsizliğe yol açmaktadır. Su kaynaklarının tükenmesinden ve kirlenmesinden asıl sorumlu olanlar, su fiyat artışlarından etkilenmezken, bu durum etkisini yoksul kesim üzerinde göstermektedir. Tüm canlılara ait ortak bir varlık olarak suyun, idare edilmesi ile ilgili karar alma hakkı en basit demokrasi anlayışı gereği olarak, suyla bağlantılı olanlarda olmalıdır (Yüce, 2012: 14). Ayrıca kullanma

suyuna olan talep, kanalizasyon için olandan daha yüksek olmaktadır ve bu durumda su temini, devlet tarafından sübvans edilmediği sürece ve desteklenmedikçe özel şirketler için kanalizasyon temininden daha çekici olmaya devam edecektir (Karakaş Ulusoy, 2015: 79).

Su politikalarının verimliliğini analiz ederken izlenecek yol öncelikle küresel ekonomik politikaların kentsel su yönetimini ne şekilde biçimlendirdiğini görebilmektir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken husus suyun fiyat esnekliğinin göz önünde bulundurulması gerektiğidir. Fiyatta bir değişim meydana geldiğinde su talep edenlerin bu değişime gösterdikleri duyarlılıklar farklı olmaktadır. Bu duyarlılığın düzeyi talebin fiyat esnekliği ile ölçülmektedir. Esneklik katsayısı su fiyatındaki yüzde değişim karşısında su talebindeki yüzde değişimdir. Suyun bir ihtiyaç olması veya arza göre belirlenen fiyattan satın alınması adil olmayan bir su kullanımı sorunu ortaya çıkaracaktır. Zira suyu üretimde kullanıp kâr elde edecek olan ile yaşamsal ihtiyaçları için kullanan da aynı maliyete katlanacaktır. Ancak tüketiciler sermaye yatırımlarını kısa dönemde sabitleyemeyeceği için su fiyatındaki artışa duyarlılıklarını daha çok uzun dönemde gösterirler. Bu bağlamda firmaların teknolojik gelişmeler sayesinde kullandıkları su miktarını değiştirmesi veya çiftçilerin sulama sistemlerini yenilemesi gibi yatırımlar uzun vadede etkinlik gösterir. Bu sebeple suyun hesaplanan yeni fiyatının etkisi daha küçük çıkmaya yatkındır (Tutar vd., 2012: 237- 238). Dolayısıyla sadece günümüz değeri üzerinden politika belirlemek yerine suyun gelecek dönemdeki fayda maliyetlerini de içeren bir tutum ile suyun gelecek fiyatı hesaplanmalıdır. Bu şekilde gelecekte nesiller arasında adil bölüşüm sorunu göz önünde bulundurularak bir kullanım yöntemi belirlenmiş olacaktır. Bu aşamadan sonraki değerlendirmede ise su politikaları ve yönetim dinamikleri üzerindeki etkileri ele alınmalıdır. Bu tarz bir incelemeyle elde edilen bulgular yapılan politikaların ticarileşmenin mi yoksa sürdürülebilir bir su yönetiminin mi bir aracı olduğunu fark etmeye yardımcı olacaktır (Karakaş Ulusoy, 2015: 5).

Suyun fiyatlandırılması açısından bakıldığında, kentlerde şebeke suyunun birim fiyatı ortalama 1,5 TL iken, ambalajlı suyun birim fiyatı 500 TL civarındadır. Aralarında 333 kat gibi bir fark söz konusudur. Bu fark suyun ticarileşmesi için uluslararası şirketleri harekete geçirmeye etki eden başlıca faktör olmuştur. Paketlenmiş sulardan sonra tarımsal sulama içinde geniş bir hacme sahip olan sulama

suyunun ticareti de bu şirketler için finansal anlamda önemli yer tutacağı için politikalarında önemsedikleri bir konu haline gelmiştir (TMMOB, 2009: 16). Su hizmetlerindeki yetersizliklere ambalajlanmış su sektörünün önünü açan fırsat olarak yaklaşılmaktadır. Su güvenliğini olumsuz yönde etkileyen sağlıklı ve yeterli suya ulaşamama sorunlarının yanı sıra suyun idari kayıpları ve su hizmetlerinin artan fiyatları da güven ortamını zedeleyen önemli nedenlerdir. Su kayıplarının ve kaçaklarının oranı küresel çapta su yönetiminde dikkate alınan en önemli ölçütlerdendir. Su kayıpları fiziki kayıplar ve idari kayıplar olarak ele alınabilir. Ülkemizde % 60' fiziki % 40'lık kısmıysa idari su kayıpları olmaktadır (Akıllı ve Kızılboga Özasan, 2017: 1601). Su kayıpları ve kaçakları uluslararası su yönetiminin ilgilendiği konular arasında olduğuna göre yerel aktörlerin politikalarını bu kayıpların oranlarını, biçimlerini ve nedenlerini göz önünde bulundurarak oluşturması gerekmektedir. Durum böyle olunca kaçak kontrolünde sağlanan başarı su idaresinin başarısının göstergesi anlamına gelmektedir.

Suyu ticarileştirme (kamu ya da özel şirketler aracılığı ile sudan kâr elde etme) trendine uymayan en somut örnek Amsterdam Su İşletmesi'dir. 2005 yılında Amsterdam Şehri ve Amstel, Gooi ve Vecht Bölgesel Kamu Suyu Otoritesi, bu üç bölgedeki su hizmetlerinden sorumlu olacak bir kamu şirketi olan Waternet'i kurmuşlardır. Bu şirketin sorumluluğu, sulama ve içme suyu, kanalizasyon ve atık su arıtımı, doğa koruma, taşkından korunma, su kanallarının ve diğer su yollarının yönetimi gibi konuları kapsayan bütünleşik su sistemini uygulamaktır. Şirket belirli bir düzeye kadar otonomdur. Ancak Amsterdam Şehri ve Bölgesel Kamu Suyu Otoritesi tarafından denetlenmekte ve bu kurumlara karşı sorumluluğunu sürdürmektedir. Şirkete her yıl görev ve hedeflerini gösteren bir program verilir. Waternet'in su meseleleri üzerine yürüttüğü uluslararası işbirliği uygulamaları dikkat çekmektedir. Waternet kâr amacı gütmeyen KKİ uygulamalarında dünyada en deneyimli su şirketlerinden biridir. Şirket son yıllarda Surinam, Mısır, Endonezya ve Filistin gibi pek çok ülkede içme suyu arzını iyileştirmek için deneyimlerini ve uzmanlığını paylaşmayı amaçlayan projeler yürütmektedir. Şirket bu projeleri kâr sağlamak güdüsüyle değil, uzmanlığını diğerleri ile paylaşmak ve Hollanda'yı uluslararası su piyasasında etkin bir ülke haline getirmek amacıyla yürütmekte olduğunu ifade etmektedir. Görüldüğü üzere Hollanda'da içme suyu hizmetlerinin özel sektör tarafından idare edilmesi yasal olarak mümkün olmasa dahi kamusal su

sektörü suyu bir uluslararası bir ticari meta olarak kabul eden bir şirket gibi işlemekte ve bunun yanında kendisine uluslararası hedefler belirlemektedir. Bu şirketler arasında prensipte kamuya en yakın paralel şekilde etkinlik gösteren Waternet dahi bünyesindeki KKI projelerini uluslararası su piyasasında otorite ve etkilerini artırmak için yürüttüklerini açıkça ifade etmektedir. Hollanda örneği, yasal boyutta özelleştirme karşıtlığına rağmen suyun kamu elinde ticarileşmesinin ve küresel ölçekte bir piyasa malına dönüştürülmesinin en somut örneği olarak kabul edilebilmektedir (İlhan, 2011: 132).

Suyun piyasalaştırılmasıyla meydana riskleri bertaraf etme konusunda dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi söylemlerdir. Hajer'e göre söylemler dış dünyada olup bitenleri anlamlandırırken başvurduğumuz dilsel düzenliliklerdir ve politika çıktılarının biçimlendirilmesine yardımcı olurlar. Söylem analizini çevre politikası alanına uyarlayan Hajer, mühim olanın toplumun çevre olgusundan hangi anlamları çıkardığının anlaşılması olduğunu ifade eder. Dolayısıyla olgunun kendisinin yanı sıra anlamına odaklanması gerekmektedir (Orhan, 2013: 12). Bu bağlamda insanlar kuraklık, su kirliliği veya suyun sürdürülebilirliği gibi konulara ancak bazı semboller aracılığıyla anlam yüklediklerinde harekete geçebilirler. Bu noktadan sonra söylemler kurumsallaşmaya ve politikaları etkilemeye başlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER VE SU

3.1. TEMEL YEREL YÖNETİM DEĞERLERİ

Katılımcı yaklaşım karar verme aşamalarında mevcut ekonomik düzenin ve doğa bilimlerinin etkililiğinin zayıflamasına yol açarak yenilikçi ilişkilerin önemini ön plana çıkarmıştır. Böylece sürdürülebilirlik konularında yeni alternatiflerin önemini gösteren bir gelişme yaşanmıştır (Van Kerkhoff ve Lebel, 2006: 460). Kültürel değerlerin ve doğal kaynak değerlerinin en somut biçimde birbiriyle kesiştiği alan yerel bölgedir. Bu nedenle suyu koruma ve değerini artırma konusunda en etkili birim olarak yerel yönetimler olmaktadır. Ayrıca halkın bulunduğu çevreyi etkileyen konularda yönetime doğrudan katılabiliyor olması toplumsal bir gereklilik olmasının yanında ekolojik bir gerekliliktir.

3.2. YEREL YÖNETİMLERİN ÖRGÜTLENME ŞEKİLLERİ

Türkiye’de yerel yönetim ilkesinin zaman içinde gelişmesi ve biçim değiştirmesi dört tür yerel yönetim kurulunun ortaya çıkmasına neden olmuştur: İl Özel İdareleri, Belediyeler, Büyükşehir Belediyeleri ve Köyler (Giritli, Akgüner, Bilgen ve Berk, 2011: 338).

3.2.1. İl Özel Yönetimleri

5302 sayılı Kanununun 3. maddesine göre, il özel idaresi, il halkının yerel ve ortak nitelikteki gereksinmelerini karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. İl özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsamaktadır (Giritli vd., 2011: 338).

2005 yılında çıkarılan 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Cumhuriyet öncesinde çıkarılmış olup uzun süre uygulanan 13 Mart 1329 tarihli Kanunu yürürlükten kaldırmış ve il özel idarelerini yeniden düzenlemiştir. Bununla birlikte yeni Kanun, önceki Kanunun öngördüğü sistemde ciddi bir değişiklik yapmamış ve kural olarak önceki sistemi devam ettirmiştir. Ne var ki 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ile büyük illerde (en büyük 30 ilde) il özel idareleri bütünüyle kaldırılıp büyükşehir belediyeleri sınırları il sınırlarıyla birleştirilince, sadece küçük illerde var olmaya devam eden il özel idarelerinin önemi ve etkinliği büyük ölçüde zayıflamıştır. Halen nüfus durumuna göre en büyük 30 il dışındaki tüm illerde

faaliyet gösteren il özel idareleri, kamu tüzel kişiliğine sahip olup, belediye sınırları dışında kalan tüm il sınırları içinde yerel kamu hizmetlerini yürütmekle görevlidirler. İl özel idaresinin organları, il genel meclisi, il encümeni ve validir.

Yerel yönetimlerin dış borçlanma yoluyla finansmanı belediye altyapı yatırımlarının doğrudan kaynağı olmaktadır. İl özel idaresi ve köylerin bu borçlanma kaleminde yerleri olamamaktadır. Kaynaktan faydalanan yalnızca belirli büyükşehir belediyeleridir. Su ve kanalizasyon alt yapı yatırımları için dış kaynaklar içerisinde sadece Dünya Bankası kredi sağlamaktadır.

3.2.2. Belediyeler

Hukuki rejimleri 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yeniden düzenlenen belediye idareleri, Anayasanın 127. maddesi ile kentlerde kurulması zorunlu görülen en klasik yerel idare birimidir.

Kurulmaları ve kaldırılmaları (m.4): Belediye kurulmasının iki ön şartı vardır: En az 5 bin nüfus ve en yakın belediyeden en az 5 km mesafe bulunması. Kurulma prosedürü ise şöyledir: Köylerin birleşmesi nedeniyle belediye kurulmasında, yerel referandumda olumlu sonuç üzerine, valinin görüşü ve Danıştay'ın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığınca hazırlanan müşterek kararname ile kuruluş gerçekleşir. Yeni yerleşim nedeniyle belediye kurulmasında ise İçişleri Bakanlığınca hazırlanan müşterek kararname yeterlidir. Belediye sınırlarının kesinleşmesi, belediye meclisi kararı, kaymakamın görüşü ve valinin onayı ile olur. Sınır uyuşmazlıkları vali tarafından karara bağlanır.

Başlıca zorunlu görevler ve yetkiler (m.14/a, m.15): Kentsel altyapı hizmetleri (imar, içme suyu, kanalizasyon, temizlik, katı atıkların depolanması, ayrıştırılması, harfiyat sahalarının düzenlenmesi), - ulaşım ve toplu taşıma hizmetleri (otobüs, deniz ulaşımı, raylı sistemler işletmek, işletmek, güzergah ve durak yerleri belirlemek, otoparklar, otobüs terminalleri, iskele, yat limanı işletmek, işletmek), - itfaiye, acil yardım, ambulans, arama kurtarma hizmetlerini yürütmek, düzenlemek, - gayrisihhi müesseseler ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak, denetlemek, zabıta hizmetlerini sunmak, seyyar satıcıları engellemek, toptancı hallerini, mezbahaları düzenlemek, - defin ve mezarlık hizmetlerini yürütmek, parklar ve yeşil alanları düzenlemek, geliştirmek, nikah hizmetlerini yapmak. Belediyeler bu görev ve yetkilerini belediye sınırları ile mücavir alan sınırlarında yerine getirirler.

Belediyelere, başta 5393 sayılı Belediye Kanunu olmak üzere, çeşitli yasal düzenlemelerle, içindeki halk için içme ve kullanma suyu temini ile kanalizasyon hizmetlerinin yürütülmesi görevi verilmiştir. 5393 Sayılı Kanun'un; 14. maddesinin a) bendinde, belediyelerin mahallin su ve kanalizasyon hizmetlerini yapacağı veya yaptıracığı, 15. maddesinin (e) bendinde, “içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettirmek” belediyenin yetki ve imtiyazları arasında sayılmıştır. Belediyeler aynı Kanun'un 15.maddesinin 2. fıkrana göre bu hizmetleri; Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebileceklerdir (Dikmen, 2012: 78). Belediyelere bu görev ve yetkiler verilmiş ancak bunun karşılığında gerekli yatırımların finansmanını sağlayacak yeterlilikte kaynak sağlanamamıştır. Bunun sonucu olarak da genellikle belediyeler özellikle kanalizasyon görevlerinde olması gereken yatırımları yapamayarak günü kurtarma telaşı içerisinde hareket etmişlerdir. Böylece birçok yerde çevre sorunlarının oluşmasına, akarsu, göl ve denizlerin kirlenmesine yol açmışlardır. Su ve kanalizasyon hizmetlerinin yönetimi, küçük belediyelerde aşın noktalara varmak üzere, genel olarak tüm belediyelerde çok yönlü sorunlar sergilemektedir.

İçme suyu ve kanalizasyon tesisleri yapımı, tüm mühendislik disiplinlerinin ekip olarak çalışması sonucu gerçekleştirilen yatırımlardır. Bu anlamda bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesi, yatırımlarla ilgili ihtiyaç belirleme, ihtiyacı karşılama yöntemini tespit etme, etüt-proje yapma, ihale hazırlıklarını yürütme, ihale yapma, yatırımı izleme, denetleme; mevcut durum göz önüne alındığında küçük ölçekli belediyeler düzeyinde mümkün görünmemektedir (Dikmen, 2012: 79).

3.2.3. Büyükşehir Belediyeleri

Büyükşehir belediye sistemi, iki aşamalı belediye yönetiminden oluşmaktadır. İlk basamakta ilçe belediyeleri ve/veya ilk kademe belediyeleri, üst basamakta ise, anakent belediyesi yer almaktadır. Büyükşehir belediyesi, kurulduğu şehrin; ilçe/ilk kademe belediyeleri de ilçelerin ya da beldelerin adını taşımaktadır. Her iki belediye yönetiminin de organları, birbirine benzemektedir. Ancak bu organların teşekkül tarzı ve yetkileri farklıdır. İlçe/ilk kademe belediyelerinin organları, Belediye Kanunu'nda belirtildiği şekildedir (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

Büyükşehir belediyesinin organları, “Büyükşehir Belediye Meclisi”, “Büyükşehir Belediye Encümeni” ve “Büyükşehir Belediye Başkanı”ndan oluşmaktadır.

5216 Sayılı Yasanın, 3030 Sayılı Yasa’dan farklı olarak getirdiği en önemli yenilik nüfus şartıdır. Bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için asgari nüfus şartı 750.000 olarak belirlenmiştir (Urhan, 2008: 92). İki yasa arasındaki diğer önemli bir farklılık, 5216 sayılı Kanunda bütçe de dahil olmak üzere, büyükşehir belediyesi işlemlerinin vali tarafından onaylanması uygulamasına son verilmiştir. 3030 sayılı Kanununun 73. maddesinde büyükşehir belediye meclisi ve büyükşehir belediye encümeni kararlarına karşı ilgililere valiye müracaatla itiraz hakkı tanınmış ve valinin bu konuda vereceği karar kesin olarak kabul edilmiştir (Torlak ve Sezer, 2005: 103).

3.2.4. Köyler

Tarihsel açıdan köylerin kasaba ve şehirden önce kurulmuş olduğu belirtilmektedir. Köyler öteden beri toplumumuz içinde bağımsız bir sosyal varlık olarak vardır. Küçük bir bölgede yerleşme birimi kurarak ve toplu bir konumda yaşayan köylüler, her zaman ortak ve yerel kimi gereksinimleri olduğunu hissetmişler ve bunu başarabilmek üzere, devletin merkez örgütünden ayrı bir örgüt oluşturmuşlardır. 1924 Anayasası, “*Vilayetlerle, şehir, kasaba ve köyler hükmi şahsiyeti haizdir.*” demektedir (m.90). Ancak, köyün tam örgütlenmiş bir komün idaresi olarak ortaya çıkması, 18 Mart 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu ile gerçekleşmiştir (Giritli vd., 2011: 352).

1924 yılında 442 sayılı Köy Kanununun çıkarılması ile düzenlenen köyler, yerel idarelerin en küçük birimi olarak tanımlanmaktadır. Kanuna göre nüfusu 2000’e kadar olan yerleşim yerleri köy olarak belirlenmiş olup, her köye tüzel kişilik tanınmıştır. Ancak nüfusu yüz ellinin altında kalan yerleşim yerlerine bu Kanun uygulanmayacağından bu gibi yerler hukuken köy olarak nitelendirilemezler (Adıgüzel, 2012: 155). Öte yandan 2012 yılında yapılan yerel yönetim reformu çerçevesinde, büyükşehir belediyeleri bulunan en büyük 30 ilde köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve mahalleye dönüştürülmüşlerdir. Halen köy tüzelkişilikleri sadece en büyük 30 il dışında kalan illerde mevcuttur.

3.3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN VAROLUŞ GEREKÇELERİ

Adıgüzel'e (2016) göre 6360 sayılı Yasa, İstanbul ve Kocaeli BŞB'leri hariç diğer tüm büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareleri, yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile bu yasa kapsamında belediye sınırlarına yeni dahil edilmiş olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için ayırmaları ve kullanmaları konusunda zorunlu kılması yasanın olumlu getirisi olarak kabul edilmiştir. Zira BŞB'leri ve ilçe belediyeleri, kendi sınırlarına yeni dahil edilecek olan yerleşim alanlarının altyapı hizmetleri için mecburi olarak belli miktarlarda ödenek ayırmak zorunda kalacaklardır ki bu durumda BŞB sınırları içerisinde, altyapıları için standart harcamaların yapılmış olduğu yeni kentsel alanların ortaya çıkabilmesi söz konusu olacaktır.

3.3.1. 6360 Sayılı Kanun'un Amacı ve Kapsamı

1980'li yıllarla birlikte toplumsal hareketliliğin artması, kentleşme hızının yükselmesi gibi nedenler büyük kentsel alanların yönetilmesi ile ilgili olarak yeni arayışları da beraberinde getirmiştir. Büyüyen kentsel alanların yönetilmesi konusunda geliştirilen BŞB düzenlemeleri, orta büyüklükteki kentlerde de beklentiler yaratmıştır. Oldukça sorunlu bir şekilde büyümekte olan kentsel alanların idare edilmesi konusunda 2004 yılında yasalaşan 5216 sayılı Yasa BŞB olmayı zorlaştırırken, 2012 yılının sonlarında yürürlüğe giren 6360 sayılı Yasa, bilakis kolaylaştırmıştır.

Büyükşehir Belediyesi Yasası, büyükşehir statüsünde bulunan belediyelere ek mali olanaklar sağladığı için pek çok kentte beklentiler oluşmuştur. Durum böyle olunca farklı dönemlerde çıkarılan kanun hükmünde kararnemelerle büyükşehir olma niteliklerini taşımadığı halde bazı belediyeler de BŞB'ne dönüştürülmüştür.

3.3.2. Büyükşehir İl Sınır Ölçeğinin Genişletilmesi

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası, büyükşehir ve onun altında ilçe ve alt kademe belediyelerinden oluşan yapısı ile iki düzeyli yönetim yapısını koruduğu için yeni BŞB kuruluşunu oldukça zorlaştırmıştır. Yasaya göre, BŞB kurulabilmesi için bir il merkezi belediyede ve o belediyenin sınırlarına 10 kilometrelik bir mesafe içerisinde yaşayan nüfusun 750.000'den fazla olması ölçütü asgari şartlardan en önemlisidir. Ayrıca yasada, bu nüfus büyüklüğünün yanı sıra, o yerin fiziki yerleşim durumu ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin de BŞB kurulması

için uygun olması koşulu öngörülmüştür (Özgür, Yavuzçehre, Ciğeroğlu, 2007:). 3030 sayılı yasaya göre daha nesnel ölçütler getiren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, mevcut büyükşehir belediyelerinin alanını Kocaeli ve İstanbul'da mülki sınırlara genişletirken, diğerlerinde ise 20, 30 ve 50 km yarıçap formülleri uygulamak suretiyle elde edilecek sınırların daha gerçekçi olması hedeflenmiştir. Kent ölçeği genişletme işleminde genişleme sınırının alan çalışması, halk oylaması, bilimsel veriler kullanılmaksızın ve halk oylaması yapılmadan yalnızca valilik binasının merkez nokta esas alınarak büyükşehir belediyelerinin nüfusuna göre 20, 30 ve 50 km'lik daireler çizilerek tespit edilmesiyle, kentsel su altyapı hizmetlerinin verilmesi sorunların hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulamamasına, büyümesine, etkin ve verimli şekilde hizmet sunulmamasına yol açmasının yanı sıra kentsel su hizmeti sunumunda önemli bir konuma sahip olan İller Bankası'nın sektörden uzaklaştırılmasında rol oynamıştır (Karakaş Ulusoy, 2015: 126).

Yeni yasa ile birlikte kırsal alanlarda, yani büyükşehir sınırlarına dahil edilecek köylerde yaşayanların da artık Emlak Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi, harç ve katılım payları ödemek zorunda kalmaları, kırsal alanlarda yaşamı oldukça zorlaştıracaktır. Bu bağlamda BŞB sınırları içerisindeki kırsal alanlarda yaşayan kır halkı, çok önemli miktarlar içerecek vergilerle karşı karşıya bırakacaktır. Bu durum, zaten kırsal alanlarda kronik hale gelmiş olan yoksulluğun daha da derinleşmesine ve kırdan kente göçün artmasına neden olabilecektir. 6360 sayılı Yasa'nın başka bir düzenlemesine göre büyükşehir sınırlarına dahil edilecek olan ve köylerde, içme ve kullanma suları için alınacak ücret, beş yıl süreyle en düşük tarifenin %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenecektir. 10.7.2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun geçici 2. maddesi ile köy tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen yerlerde de bu fıkra hükmü uygulanacaktır. Bu uygulama ile beş yıl beklenmeden içme ve kullanım suyu için büyük ücretler ortaya çıkacaktır ki, Türkiye'de kullanılan suyun % 75'inin tarımda kullanıldığı düşünülürse, bu uygulama çiftçi ve kırdaki aileler için büyük bir maliyeti de beraberinde getirecektir.

3.3.3. Büyükşehir Belediyeleri'nin Görevleri, Organları ve Denetlenmesi

10.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, yedi bölüm, 33 madde ve 4 geçici maddeden oluşmaktadır. İlk üç maddeden oluşan birinci bölümde kanunun amacı ve kapsamı, 4-6. maddelerden oluşan ikinci bölümde büyükşehir belediyesinin kurulması ve sınırları, 7-11. maddelerden oluşan

üçüncü bölümde büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları, 12-20. maddelerden oluşan dördüncü bölümde büyükşehir belediyelerinin organları, 21-22. maddelerden oluşan beşinci bölümde büyükşehir belediyelerinin teşkilatı ve personeli, 23-27. Maddelerden oluşan 6. bölümde büyükşehir belediyelerinin bütçesi, gelir ve giderleri ve 27-33. Maddelerden oluşan yedinci bölümde çeşitli hükümler yer almaktadır (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

5216 sayılı Kanununun 7. maddesinde büyükşehir belediyesinin görevi ayrıntılı olarak belirlenmiş ve Belediye Kanunu'nda belediyelere verilen görevlerin neredeyse tamamı büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Büyükşehir kapsamında olmayan belediyeler temel olarak 5393 sayılı Kanuna tabi olarak görev yapmakta; 16 Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri ise hem 5216 sayılı Kanun hem de 5393 sayılı kanuna göre görevlerini yerine getirmektedirler (Torlak ve Sezer, 2005: 106).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinde büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları şu şekilde belirtilmiştir. İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak büyükşehir belediyesinin stratejik plânını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak, çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak, kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak, büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek, belediye Kanununun 68. ve 72.

maddelerindeki yetkileri kullanmak, büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak, ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak, kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek, durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek, kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek, büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak, ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek, coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak, su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek, derelerin ıslahını yapmak, kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

3.4. TÜRKİYE'DE KÜRESELLEŞME RÜZGÂRLARININ ETKİSİNDE YEREL YÖNETİM AKTÖRLERİNDEKİ GELİŞMELER

Küresel su şirketleri özellikle merkezden bağımsızlaşan yerel ve bölgesel örgüt yönetimlerinin muhatap alınması hedeflenmektedir. Bunun için özellikle gelişmekte olan ülkeler Bölge Kalkınma Ajansları gibi yönetişimci ve özerk bölgesel yönetimlere teşvik edilmiştir (Karakılçık ve Gökdemir, 2012: 85).

Büyükşehir belediyelerinin kurulması, sayılarının giderek artması, hizmet alanlarının genişletilmesi ve hizmetlerin bölünmezliği yaklaşımı; İl Özel İdareleri'nin ve DSİ'nin hizmet alanlarının daralmasına, kentsel su hizmetinde önemli aktörlerden biri olan İller Bankası'nın etkisini yitirmesine yol açan etkenlerdir.

Türkiye'de kentsel su yönetiminde 1980, 2000 ve 2010 yıllarında kırılma noktaları başlayarak bu süreçler içerisinde dönüşümler yaşanmıştır.

1980'de Türkiye'de Keynesyen Dönem'in politikaları doğrultusunda kentsel hizmetler merkezde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve ilgili kuruluşu olan İller

Bankası tarafından, yerelde belediyeler ve kırsal alanda Toprak Su, Yol Su Elektrik, Toprak ve İskan Genel Müdürlükleri ile Orman Yolları Dairesi Başkanlığı'nın işbirliğinde yerine getirilmekteydi. Kentsel su hizmeti ise yerel bazda Ankara, İstanbul ve İzmir'de belediyelere bağlı sular idaresi tarafından diğer kentlerde ise belediye bünyesinde bulunan hizmet birimlerince sunulmaktaydı (Karakuş Ulusoy, 2015: 91) 2000-2010 dönemi; neoliberal politikaların etkin şekilde uygulandığı dönem olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde, AB'ye üyelik sürecinde, AB bölge ve su politikalarının etkisi ve yeni bölgeselleştirme düşüncesinin ürettiği ekonomi politikaları doğrultusunda bölgesel planlamada istatistikî birimlerin oluşturulması ve kalkınma ajanslarının kurulması, suyun havza ölçeğinde yönetim kurallarıyla yönetilmesine yönelik çalışmalar olan, AB Su Çerçeve Direktifi'ne (SÇD) uyum faaliyetlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir (Karakuş Ulusoy, 2015: 91).

3.4.1. Türkiye'de Büyükşehir Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme

Büyükşehir belediyelerinin kendisine yetki verilen hizmet ve görev alanlarında sermaye şirketleri kurabileceği 5216 sayılı kanunun 26. maddesinde öngörülmüştür. (mevzuat.gov.tr, 2019).

Yerel yönetimler aldıkları dış borçlarla altı değişik alana yatırım yapmaktadırlar. % 60'ı ulaştırma sektörüne (büyük kısmı metro, hafif raylı taşıma sistemi, otobüs alımları için), % 27'sini, su ve kanalizasyon sektörüne, % 10'luk kısmı ise gaz-doğal gaz altyapı yatırımlarına harcamaktadır. Arta kalan % 3' lük payı da gıda, iş aracı ve teknik danışmanlık hizmeti için kullanmaktadır. Su hizmetleri için ulaştırma sektöründe olduğu gibi devletlerden alınan krediler değil, uluslararası ticari bankalardan alınan krediler kullanıldığı ve banka kredilerinin faizleri daha yüksek olduğu için su kaynakları hizmeti için yerel yönetimler için daha maliyetli olmaktadır (Güler Ayman, 1997: 29).

Büyükşehir belediyesi hizmetlerinin özelleştirilmesi konusunda vurgulanması gereken konu özelleştirme politikasının öznesinin "hizmet" olduğudur. Hizmet özelleştirilmesi söz konusu olduğu için ilgili kurumun hizmet kapsamına giren tüm hususlarda sorumluluğu devam etmekte ve hatta etkin bir denetleme mekanizmasının sağlanması ile sürdürülmektedir. Bundan dolayı hizmetlerin alternatif hizmet sunum modelleriyle sunulması söz konusu olduğunda bu tür işlemleri müzakere aşamasından sonra kamu adına denetleyecek özerk ve güçlü bir

kamu kurumunun varlığı son derece önemlidir. Aksi takdir de yolsuzluk olasılığı da artacaktır (Aktürk Çetin, 2019: 60).

3.4.2. Yerel Yönetimlerin Su Kaynaklarını Geliştirmesi ve Planlaması

Belirli bölgelerin tümünde su hizmetini tek elden sunan bir kurumun var olması gerektiği söz konusu olmuştur ve böylelikle alternatif bir yönetim biçimleri gündeme gelmiştir. Su yönetimin yerelleşmesi ile politikalar yerel ölçeklere göre hazırlanması yerel gerçeklerin daha iyi kavranması açısından avantaj sağlamaktadır. Ancak diğer yandan kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon sorunlarına imkân vermektedir.

Dünya Bankasının politikaları paraleline uygun olarak 1980 yılında İstanbul Belediyesinden bağımsız olarak kurulan İSKİ, 11 Haziran 1984 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlandıktan sonra diğer büyük kentlerde de büyükşehir belediyelerinin kurulması ve 3030 yasa çıkarılarak bu yönetimlere bağlı su ve kanalizasyon idarelerinin kurulması süreci başlamıştır (Karakaş Ulusoy, 2015: 91). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı, kamu tüzel kişiliği bulunan ve müstakil bütçeye sahip olan İSKİ'den sonra 1984 yılından itibaren su idareleri tüm büyükşehir belediyelerinde yaygınlaştırılmıştır Büyükşehir belediyesine geçiş sürecinde su kullanımıyla ilgili yürürlükteki değişiklikler, mavi altını ele geçirmeye yönelik legal bir araç haline gelmiştir

Tahminlere göre nüfus iki kat artarken su tüketimi üç kat artış gösterdiğini göz önünde bulundurursak nüfus ve su yönetimi arasındaki ilişkinin önemini anlayabiliriz (Tomanbay, 2008:39). Uluslararası su şirketleri kâr odaklı hareket ettiğinden kent nüfusu yoğun olan alanlara yoğunlaşmaktadır. “Kiraz toplama=Cherypicking” terimiyle ifade edilen teknik uluslararası şirketlerin bölgeler, ülkeler, kentler ve çevre yerleşimleri de kapsayan risklerin kabul edildiği şartlarda ve maliyetlerdeki tüm ölçeklerde etkinlik göstermesini ifade etmektedir (Yeboah, 2006; Karakaş Ulusoy, 2015). 6360 sayılı yasa ile kentsel alanlara dönüşen kırsal alanlar bu tekniğin uygulanmasını imkân veren gelişme olmuştur. Kentsel alan ölçeğinin genişletilmesi noktasında uluslararası su şirketleri su yönetimi modelinin uygulamaya geçmesini önermektedir. Yani bu model aracılığıyla su politikasına yön verme konusunda ulusal ve yerel ölçeği etkisizleştirerek tekniklerini daha etkin bir şekilde kullanma olanağını elde etmektedirler. Ayrıca küreselleşme beraberinde ulusal bazda entegre su yönetiminin baz alınması gerektiğini ve yerel bazda ise

ekosistemin su ihtiyacını ön plana çıkararak su ayak izinin asgari seviyeye düşürüldüğü böylece suyun niteliğinin yanında niceliğini korunmasını sağlayan yaklaşımların gerekliliği tartışmalarını gündeme getirmiştir.

Sonuç olarak su yönetimlerinin yerelleşmesi ve özelleştirilmesiyle politikaları belirlerken yerel gerçekleri daha iyi kavranabilmesi imkânı oluşmuştur. Ancak diğer yandan kamu hizmetlerinin sunulması için koordinasyon sorunlarını da beraberinde getirmiştir.

3.4.2.1. Kentsel Su Hizmeti Sunumu

Kentsel su hizmetinden elde edilen kâr marjının artmasına ve dolayısıyla su ve kanalizasyon idarelerinin özelleştirilmesine giden yoldaki en önemli adım büyükşehirleşme ile birlikte belediye kent sınır ölçeğinin yeniden düzenlenmesi su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet sunum alanlarının genişletilmesidir. Çünkü küresel ekonomik politikalar gereğince metropoliten kentler yaratılmak istenmesinin nedeni kentsel alan genişledikçe orada yerel yönetimlerin esnekliğinin artacağı düşüncesidir. Bu esneklik özel sektörün sisteme entegre edilmesini kolaylaştırmaktadır (Hamilton, Miller ve Paytas, 2004). Türkiye’de İSKİ modeli başından beri “kullanan öder” ilkesine dayanan ticarileştirme modeli örneği olmuştur. 1984 yılından sonra diğer büyükşehir belediyeleri de bu modeli uygulamıştır. Buna göre tarife belirleme yetkisi artık vesayetden soyutlanmış duruma gelerek ticarileştirilmiştir. Eskiden belediye meclisinin aldığı tarife kararlarının, belediyenin bağlı bulunduğu en büyük mülki amirin onayına tabi tutulması gerekirken artık bu şart İSKİ modeli ile birlikte ortadan kaldırılmıştır. En azından maliyetin karşılanması ve kâr alınmasının zorunlu duruma getirilmesi sağlanarak tarifelerin işlevi ticarileşmeyi sürdürmek olarak biçimlendirilmiştir. Kâr oranının % 10’dan düşük olmaması tarife belirlenirken göz önünde bulundurulacak bir koşul olarak öngörülmüştür. Bunun yanı sıra getirilen bazı düzenlemelerle İSKİ tarafından yapılacak olan alt yapı yatırımlarıyla ilgili alım, satım ve ihale gibi hususların yönetmelikle düzenleneceği kabul edilerek Devlet İhale Kanunu göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla hizmetlerin farklı yöntemlerle özel girişimlere yaptırılabilmesinin önü açılarak İSKİ, su hizmetlerinin özelleştirilmesini ve metalaştırılmasını kolaylaştıran özelliklere sahip bir model olarak ortaya çıkmıştır (Çınar, 2008: 50). Bu modelin yansıması olarak daha sonra diğer büyük kentlerde de büyükşehir belediyesine bağlı su ve kanalizasyon hizmeti sunan birimler oluşturulmaya başlanmıştır.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyeleri ve Su ve Kanalizasyon İdareleri'nin Kuruluşu⁶

İL	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KURULUŞU TARİHİ	SU VE KANALİZASYON İDARESİ	SU VE KANALİZASYON İDARESİ KURULUŞ TARİHİ
ADANA	19.06.1986	ASKİ	01.04.1987
ANKARA	25.03.1984	ASKİ	05.06.1986
ANTALYA	09.09.1993	ASAT	18.02.1995
AYDIN	12.11.2012	ASKİ	13.03.2014
BALIKESİR	12.11.2012	BASKİ	31.03.2014
BURSA	27.06.1987	BUSKİ	08.09.1989
DENİZLİ	12.11.2012	DESKİ	31.03.2014
DİYARBAKIR	09.09.1993	DISKİ	04.05.1995
ERZURUM	09.09.1993	ESKİ	18.02.1995
ESKİŞEHİR	09.09.1993	ESKİ	28.12.1994
GAZİANTEP	27.06.1987	GASKİ	25.04.1989
HATAY	12.11.2012	HATSU	01.04.2014
İSTANBUL	25.03.1984	İSKİ	11.06.1984
İZMİR	25.03.1984	İZSU	05.06.1986
KAHRAMANMARAŞ	12.11.2012	KASKİ	13.03.2014
KAYSERİ	14.12.1988	KASKİ	14.12.1989
KOCAELİ	09.09.1993	İSU	02.03.1995
KONYA	27.06.1987	KOSKİ	28.09.1989
MALATYA	12.11.2012	MASKİ	31.03.2014
MANİSA	12.11.2012	MASKİ	15.07.2014
MARDİN	12.11.2012	MARSU	13.03.2014
MERSİN	09.09.1993	MESKİ	04.05.1995
MUĞLA	12.11.2012	MUSKİ	31.03.2014
ORDU	12.11.2012	OSKİ	31.03.2014

⁶ Büyükşehir Belediyeleri'nin ve Su İdareleri'nin resmi internet sitelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur (2019).

SAKARYA	06.03.2000	SASKİ	23.08.2001
SAMSUN	09.09.1993	SASKİ	10.01.1995
ŞANLIURFA	12.11.2012	ŞUSKİ	13/03/2014
TEKİRDAĞ	12.11.2012	TESKİ	31.03.2014
TRABZON	12.11.2012	TISKİ	31.03.2014
VAN	12.11.2012	VASKİ	31.03.2014

İstanbul hariç diğer illerde büyükşehir belediyesi sistemine geçilme sürecinden en fazla iki yıl içerisinde büyükşehir belediyelerine bağlı ancak hizmetlerin özelleştirildiği su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. 1984 çıkarılan 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 7. maddesine göre büyükşehir belediyeleri ilçe belediyelerine kanunda sayılan belli kamu hizmetlerini imkânlarını, nüfusu ve hizmet alanını baz alarak, bu hizmetlerden bir veya bir kaçını maliyeti kendilerince karşılanması şartıyla mahalli idare birlikleri kurarak ortaklaşa sunmasına izin verebilir veya büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri kendi aralarında iş birliği yapabilirler (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

Boru hatlarının yenilenmemesi, kontrol edilebilir ölçekte kentlerin ve kentin yapısına uygun şebeke sistemlerinin kurulmaması, SCADA sistemiyle şebeke sistemlerinde genellikle yalnızca ana hatların izlenmesi su kayıp/kaçak oranlarının düşürülememesinin başlıca nedenleridir. Bu gibi eksiklikler mevcut iken bir de kentlerin genişletilmesi sorunu büyümektedir (Karakaş Ulusoy, 2015: 120). Bunun yanı sıra kentsel şebeke suyu kullanıcıları şebekedeki kayıp-kaçak su oranına karşılık gelen su bedelini düzenlenen su faturalarına göre ödemektedirler.

Sürdürülebilirlik sosyal, ekonomik ve çevresel gelişmenin eş zamanlı sağlanmasını gerektirmektedir (Solanes ve Jouravlev, 2006). Bu nedenle sürdürülebilirliği sağlamak gelişmekte olan ülkeler için daha zorlayıcı olmaktadır. Uluslararası kuruluşlar ekonomik yönden güç sahibi olmayan bu ülkelere empoze etmeye çalıştıkları neoliberal politikaları yönünde sürdürülebilirliğini sağlamaya çalışırlar (Karakaş Ulusoy, 2015: 4). Böylece birincil hedefler olması gereken çevresel ve sosyal gelişme hedefleri ekonomik gelişmelerin gerisinde kalmaktadır. Bu durum su yönetimi için de geçerlidir. Zira suyun sürdürülebilirliğinin sağlanması kentsel sürdürülebilirlik ile doğrudan ilişkilidir.

Ülkemizde 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanuna göre su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, endüstri atıklarının ve kullanılmış suların, su kaynaklarını kirletmesine engel olmak ve bu amaçla gerekli olan her türlü tesisi kurmak veya kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek üzere Büyükşehir Belediyelerine bağlı olarak su ve kanalizasyon idareleri kurulmuştur. Büyükşehirleşmeyle birlikte gelen bu idarelerinin politikalarını uygulamaları kentin sürdürülebilirliğini önemli derecede etkilemektedir. Ayrıca su kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlama konusundaki hedefler doğrultusunda gelişmiş ülkeler yeşil alt yapı ve suya duyarlı kentler yaklaşımları çerçevesinde her bir yerleşim alanının kendi dokusuna uygun bir su yönetim planı tasarlanmasını amaçlarken, gelişmekte olan ülkeler küresel ekonomik politikalara göre şekillenen düzenlemeler neticesinde kentlerin sınır ölçeğinin büyüdüğü ve buna paralel olarak su hizmet alanının genişlediği bir durum içerisinde (Karakaş Ulusoy, 2015: 65).

Suyun bölgesel dağılımdaki farklı olması kişi başına düşen su miktarlarını da etkilemektedir. Göçler, çarpık kentleşme gibi faktörler belirli alanlardaki su stresini daha kritik hale getirmektedir. Bu yüzden su stresinin önüne geçebilmek için sanayi, kentleşme, tarım, ulaşım, eğitim gibi tüm alanları kapsayan bütünsel bir politika gereklidir (TMMOB, 2009:13).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİNDE HATAY

4.1. HATAY İLİNİN BUGÜNKÜ YEREL / YÖNETSEL YAPISI

Hatay iline dahil olan biri Antakya merkez ilçe olmak üzere, 11 ilçe ve 64 belde belediyesi toplam 76 belediye bulunmaktayken, 6 Aralık 2012 tarihli ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı “14 İlde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe Kurulması Hakkında Kanun” çerçevesinde köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak, köyler mahalleye, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmışlardır. Ayrıca 64 belde, 215 köy ve 147 orman köyün de tüzel kişiliği kaldırılmıştır (www.mevzuat.gov.tr, 2019). Dolayısıyla Hatay ili 2012 yılında 6360 sayılı Kanun kapsamında büyükşehir belediyesi olan 14 ilden birisi olarak çok önemli yönetsel, siyasal, mali, kentsel ve sosyal değişimler ile karşı karşıya kalmıştır.

Belediyeler Yasa Tasarısı madde gerekçelerinden 11. maddenin gerekçesinde Hatay’daki parçalanmaya değinilmiştir (Yavuzçehre, 2011: 209). Gerekçe söz konusu maddede “...ve Hatay illerimizde olduğu gibi birçok belediye cadde ve sokaklarla birbirinden ayrılmış, görev ve yetkilerin kullanımı ile hizmetlerin sunumunda karmaşa yaşanmış, vatandaşlar karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak hangi belediyeye başvuracaklarını şaşırmış, imar denetimleri ve kaçak yapılaşma ile mücadele yeterince yapılamamış ve kentlerimiz hızla gecekondulaşmıştır.” ifadesiyle açıklanmıştır.

Hatay’da bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetin etkin bir şekilde yerine getirilmesi, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, temsil, protokol hizmetlerinin yürütülmesi, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek amacıyla Hatay Valiliği’ne bağlı olarak “Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı” kurulmuştur. Bunun yanı sıra, Hatay İl Özel İdaresi bu yasanın yayım tarihinden itibaren bir ay içerisinde, personel, memur, kadrolu işçi, sözleşmeli çalışanlar, her türlü taşınır ve taşınmazları, hak, alacak ve borçlarını; valilikte oluşturulmuş olan Devir Teslim ve Paylaştırma Komisyonu’na bildirmekle zorunlu kılınmıştır. Aynı şekilde belde belediyelerinin de yine bu konuda bir ay içerisinde ilçe belediyelerine, ilçe belediyesi

henüz kurulmamışsa Hatay Büyükşehir Belediyesi'ne bildirme zorunluluğu bulunsa da; vali yardımcısı başkanlığında kurulmuş olan Devir Teslim ve Paylaştırma Komisyonu'nun, bu paylaştırmaları yaparken, büyükşehir belediyesini sürekli olarak ihmal ettiği konusu uzunca bir süre tartışma konusu olmuştur (Adıgüzel, 2014: 61).

Ekonomik ve kentsel altyapı sorunlarının yanı sıra çok parçalı yerel yönetsel yapısıyla göze çarpan Hatay'da kentsel altyapı sorunlarının gözle görülür şekilde belirginleşip daha da ilerlemesine yol açan en önemli unsur, Antakya kentsel alanının yönetsel açıdan çok bölünmüş olmasıdır (Adıgüzel, 2014). Bu parçalı yapının ana kaynağı siyasal kaygıların biçimlendirdiği akılcı olmayan düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler Antakya Belediyesi'nin verimli bir şekilde hizmet sunumunu engellemektedir. Belde belediyeleri elde ettikleri yetkilerle kurulmuş oldukları dönemlerde, kendi sorumlu oldukları yerleşim birimlerinde imar ve yapılaşmaya yön vermeye başlamış olsa da yaptıkları çalışmalar çağdaş kentin ve kentlinin gereksinimlerini karşılama hedefinin uzağında kalmıştır. Sonuç itibariyle belde belediyeleri kurulurken öngörülen, “demokratik ve nitelikli kentsel hizmet sunumu” hedeflerine ulaşamamıştır (Tek ve Güneş, 2009; Adıgüzel ve Tek, 2014).

4.2. HATAY'IN SU POTANSİYELİNİ ETKİLEYEN COĞRAFİ FAKTÖRLER

Bu bölümde Hatay'daki su kaynaklarının oluşum ve gelişim sürecinde rol oynayan fiziki coğrafya özellikleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda Hatay iklim, jeoloji ve hidrografya bakımından incelenmiştir.

4.2.1. Hatay'ın İklimsel Özellikleri

Sıcaklık, rüzgâr, yağış ve buharlaşma gibi faktörler su kaynaklarını doğrudan ilgilendirdiği için kentin bu iklimsel özellikler bakımından değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Hatay yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen bir iklime sahiptir. Bu iklimsel özellikler yüksekliğe bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Topografya şartlarının da müdahalesiyle İskenderun kıyılarında yazın sıcak ve nemli, kışın ılık ve yağmurlu bir iklim görülürken; buna karşılık Asi çevresinde yazın oldukça serin ve az nemli, kışın nispeten daha soğuk ve yağmurlu bir iklim görülmektedir (Alagöz, 1944: 208).

Tablo 2: 1940-2017 Verilerine Göre Hatay'ın Mevsim Normalleri (°C)

HATAY	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1940 - 2017)													
Ortalama Sıcaklık (°C)	8.2	9.9	13.1	17.2	21.2	24.8	27.1	27.8	25.6	20.6	14.2	9.5	18.3
Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C)	12.0	14.4	18.0	22.5	26.4	29.2	31.1	31.9	31.0	27.3	20.1	13.6	23.1
Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C)	4.6	5.7	8.4	12.2	16.3	20.8	23.8	24.5	21.1	15.1	9.4	5.9	14.0
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	3.2	4.4	5.9	7.3	9.1	10.6	11.0	10.4	9.3	6.9	4.8	3.2	86.1
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	14.9	13.0	12.9	9.0	5.5	2.0	0.5	0.6	3.2	6.9	8.5	13.3	90.3
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	191.8	168.3	143.2	102.5	79.3	24.4	6.8	6.7	38.9	77.8	100.4	181.5	1121.6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2019

Sıcaklık ortalamalarına bakıldığında Hatay'da aylık ve yıllık sıcaklık ortalamaları 4°C'nin altına düşmemektedir. Yıllık ortalama en yüksek sıcaklık 23.2°C ve en düşük 14°C olmak üzere Hatay'ın yıllık ortalama sıcaklığı 18.3°C'dir⁷. Ortalama aylık sıcak değerlerine göre en sıcak ayın Ağustos, en soğuk ayın ise Ocak olduğu görülmektedir. Ocak aynı zamanda en yağışlı ay olmaktadır.

Yağış şekli genelde yağmur olmakla birlikte sağanak yağışlar bazı dönemlerde sel felaketlerine yol açmaktadır. Ayrıca kış mevsiminde yüksek kesimlerde kar yağışı da görülmektedir. Hatay'da kış aylarında rüzgâr kuzey ve kuzeydoğudan hafif ve orta kuvvetle yaz aylarında ise güney ve güneybatıdan orta kuvvetle ve kuvvetle esmektedir (www.hatay.gov.tr, 2019). Hatay'da yaz serinliğinin sebebi denizden esen rüzgârdır. Deniz kenarında bulunan Akdeniz şehirlerinin çok rüzgârlı kentler olduğu bilinmektedir. Bu durumun özellikle Marmara denizi çevresinde, Çanakkale ve Gelibolu civarlarında görüldüğü gibi, Hatay'da da görülmesi dikkat çekmektedir. Özellikle Asi'nin bulunduğu bölge ile devamındaki bölgeler rüzgârlıdır. Yaz aylarında denizden Arabistan ve Mezopotamya'nın çok fazla ısınmış çöllerine doğru esen kuvvetli bir rüzgâr, gece-gündüz yaklaşık yedi ay boyunca Antakya çevresini serinletmeye çalışır. Buna ek olarak nemli sıcaklar insanları dağların serin yaylalarına sığınmak zorunda bırakmaktadır (Alagöz, 1944: 207).

Kış aylarında sıcaklık ortalamalarının ve buharlaşma değerlerinin düşmesi yağışın fazla olması, yeraltı suyu birikiminin ve yüzeysel akışın maksimum seviyede

⁷ 2018 yılında kendi maksimum sıcaklıklarını yenileyen 36 meteoroloji istasyonu içinde Samandağ İstasyonu 31 Temmuz 2018 itibariyle uzun yıllar 36,5 derece olan maksimum sıcaklık olan seviyesini 37 olarak güncellemiştir (www.mgm.gov.tr, 2019).

gerçekleşmesine sebep olur. Dolayısıyla kış mevsiminde kentteki kaynaklar maksimum debiye ulaşır. İlkbaharda yağış olsa bile bu oran kış mevsiminden düşüktür ve ilkbahar yağışlarının çoğunluğunun sağanak şeklinde gerçekleşmesi, yüzeysel akışın hızlı olmasına yol açmaktadır. Bundan dolayı sızma durumu yaşandığı için yeraltı suları bundan olumsuz etkilenmektedir. Bunun yanı sıra bu mevsimde sıcaklık değerlerinin artmaya başlamasıyla oluşan buharlaşma su kayıplarının da artışına yol açar. Yazın ise yağışların minimum seviyede iken sıcaklık maksimum seviyede olacağından buharlaşmanın en yüksek düzeyde gerçekleşmesine neden olur ve aynı zamanda sulamada yoğun olarak kaynak, akarsu ve yeraltı sularının kullanılması taban suyu seviyesinin yıl içerisinde minimum seviyeye düşmesine yol açar. Sonuç itibariyle de yaz aylarında kaynakların debisi azalmakta veya bazen tamamen kurumaktadır (Korkmaz, 2007: 72).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün "Açık Yüzeysel Buharlaşma Değerlendirmesi" verilerine göre 2017 yılında Mayıs-Ekim aylarında Antakya'daki buharlaşma seviyesi 1001-1250 mm olarak tespit edilmiştir ve bu seviye normal değerlere göre buharlaşma oranında %0-%25 mm arasında bir artış yaşandığını göstermektedir (www.mgm.gov.tr, 2019). Bu iklim özellikleri kentteki su kaynaklarının yıl içerisinde debi ve rejimlerini doğrudan etkilemektedir.

Tablo 3: Hatay'da barajların doluluk oranları (%), 2010-2017

Baraj Adı	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tahta köprü			22,50	14,50	0,00	11,20	0,00	0,00
Yarselli			7,30	11,60	6,60	0,60	2,30	2,30
Yayladağ	34,84	45,13	33,00	27,10	0,00	30,10	44,80	32,30

Kaynak: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, 2019

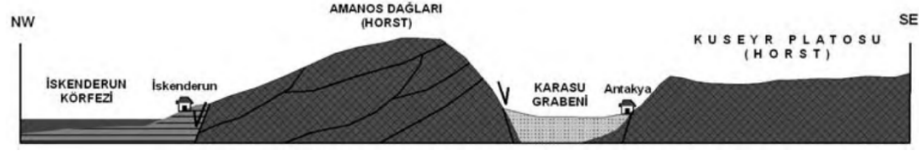
Yukarıdaki verilen bilgiler doğrultusunda 2017 yılında Hatay'daki barajların doluluk oranlarına bakıldığında Tahtaköprü ve Yarselli Barajları'nın önceki yıllara aynı seviyede olduğu, Yayladağ Barajı'nın su seviyesinde ise azalma olduğu görülmektedir.

4.2.2. Hatay'ın Jeomorfolojik Yapısı

Hatay'ın bulunduğu coğrafi konum jeomorfolojik çeşitliliğin oluşması açısından önemli rol oynamıştır. Antakya şehri Habibineccar Dağı ile Amanos Dağları ve Kuseyr Platosu arasında Karasu grabeninde yer almaktadır ve incelemede en önem taşıyan dağlık kütle Habibineccar Dağı'dır. Ancak kentin öte yandan hem ova tabanında ve graben alanında yer alması hem de şehrin Habibineccar Dağı'nın

yamaçlarına doğru olan kısımda eğimin arttığı bölgede bulunması jeomorfolojik risk faktörlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Özşahin, 2010: 6-8).

Şekil 1. Antakya'nın jeomorfolojik konumu

Kaynak: Özşahin, 2010: 6

İl sınırları içerisindeki önemli dağlardan biri olan Amanos (Nur) Dağları, Kahramanmaraş Sır Baraj Gölü'nden başlayarak Hatay'da Samandağ kıyılarına kadar doğru yaklaşık 175 kilometre boyunca uzanmaktadır. Deniz kıyısından itibaren dik şekilde Dört Yol ilçesinin doğusundaki Bozdağ'ın (Mıyır Tepe) zirvesine (2240 metre) kadar yükselir. En kuzeyinde Çimen Dağı, orta Bozdağ ve Samandağ kıyılarına yakın Musa Dağı olmak üzere üç bölüme ayrılır. Ayrıca bu dağ silsilesi bitki coğrafyası bakımından önem taşımasının yanı sıra Avrupa'nın korumada öncelikli yüz orman alanından biri olarak bütünlüğü bozulmamış ormanları, sarp kayalıkları, çeşitli yaban alanları, farklı jeolojik yapısı ve mağaralarıyla korunaklı vadileriyle yaban hayatı açısından da önemlidir (www.dogadernegi.org, 2019). Denize paralel şekilde uzanıyor olması dağın doğusu ile batısı arasında genel iklimik koşullar bakımından ciddi farklılıkların oluşmasına sebep olmuştur. Dağın denize bakan batı yamaçları nemli rüzgârların etkisinden dolayı bol yağış alırken aynı rüzgârlar, dağın doğu yamaçlarında fön etkisi yaratmakta ve böylece dağın yağmur gölgesinde kalan doğu yamaçları batı yamaçlarına göre daha az yağış almaktadır. Ayrıca dağlık kütle, Akdeniz'in ılımanlaştırıcı etkilerinin iç kısımlara sokulmasını engelleyerek batı yamacıyla doğu yamacı arasında sıcaklık farklarının oluşmasına yol açmaktadır (Aytaç ve Semenderoğlu, 2014: 259).

Bölgedeki diğer bir önemli dağ ise Antakya-Samandağ Grabeni'nin güneyinde yer alan Keldağ (Kılıç Dağı-Cebeli Akra)'dır. Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki en son noktasında bulunmaktadır (Korkmaz, Çetin, Özşahin, Karataş ve Bom, 2011:23).

Bölgede yer alan en önemli plato alanı olan Kuseyr Platosu'nun büyük bir bölümü Altınözü ve Yayladağı ilçeleri içerisinde yer almasının yanı sıra daha küçük bir kısmı da Antakya ve Samandağ ilçeleri sınırları içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca

Asi Nehri ile Suriye sınırı arasında genel olarak güneybatı kuzeydoğu doğrultusunda uzanan bu plato 1000 km²'lik bir alanı kapsamaktadır (Özşahin, 2014: 85).

Bölgenin en önemli ovası olan Amik Ovası sahip olduğu doğal çevre koşulları sebebiyle pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve bundan dolayı medeniyetler beşiği olarak nitelendirilen Anadolu'nun bir minyatürü olarak gösterilmektedir (Özşahin ve Kaymaz, 2013: 30). Amik Ovası'nı diğer pek çok ovadan farklı kılan unsur önceleri ovanın merkezinde yer alan ve kurutma çalışmaları neticesinde günümüzde bulunmayan Amik Gölü'dür. Türkiye'nin bir zamanlar en önemli sulak alanlarından olan ve 1940'lı yıllarda ilk pamuk ekimine başlanan ova; sıtma hastalığını kontrol altında tutmak, taşkınları önlemek, çiftçilere tarım arazisi sağlamak amacıyla 1986 yılına kadar kurutulmuştur. Ancak kış aylarında sağanak yağış durumlarında göl aynasında tekrar su birikintisi oluşmakta ve eski gölün kurutulmasından elde edilen ekili tarım alanları hasar görmektedir. Bunun yanı sıra göl alanının kurutulduktan sonra gölün civarındaki bölgenin su kalitesinde bozulmalar olmuştur. Asi, Karasu, Afrin vs. gibi göl ile ilişkisi bulunan sularda önceden avlanan türlerin pek çoğu bugün de bulunmamaktadır. Özellikle Asi Nehri'ndeki balık türü ve miktarında belirgin bir azalma görülmektedir. Bu şekilde bozulan doğal dengeyi yeniden düzenlemek için DSİ Reyhanlı Su Barajı çalışması kapsamında bu bölge "sulak alan" olarak nitelendirilmiştir. Ovadaki sulama suyu Asi Nehri, Tahtaköprü ile Yarseli Barajı ve yer altı sularının yanında kurutma amacıyla ovada açılan tahliye kanallarından temin edilmektedir (Çalışkan, 2003: 101-110). İldeki kıyı ovaları ise Akdeniz sahil şeridinde sıralanmış bir halde bulunmaktadır. Erzin, Dört Yol, İskenderun, Arsuz ve Samandağ ovaları şeklinde bu kıyı ovalarını kuzeyden güneye doğru olarak sıralamak mümkündür (Korkmaz vd., 2011: 25).

Hatay'daki önemli jeomorfolojik ünitelerden bir diğeri Ölü Deniz ve Doğu Anadolu Fayları ile Kıbrıs Yayı'nın etkisi altında gelişmiş olup, Karasu fayının denetiminde şekillenen Antakya-Kahramanmaraş Grabeni'dir (Korkmaz vd., 2011: 28). Uzun ve yoğun bir tektonik süreç sonrası oluşan gölün en kuzeyinde Gavur Gölü Bataklığı en güneyinde ise Amik Ovası yer almaktadır. Antakya-Kahramanmaraş graben kapsamındaki sulak alanlar kurutma öncesinde kendilerine yetebilen ve iyi bir işleyişe sahip olan ekosistemlerdi. Bu ekosistemler aynı zamanda insanların bu ekosistemlerden faydalanma biçiminin belirleyicisi olmuşlardır. Yörelerindeki insanlara kara avcılığı, balıkçılık, tarım ve hayvancılık, saz ve kamış kesimi, su

kaynakları ve eko turizm gibi sosyo-ekonomik getiriler sağlamışlardır. Bunlara ek olarak ovaların su rejimi ve dengesini korumuşlardır. Ancak kurutma sonrasında graben alanındaki ovaların su rejimi değişmiş, taban seviyesi giderek düşmüş ve bunun sonucunda bazı su kaynakları kurumuştur. Bu durumdan dolayı özellikle yaz aylarında ciddi su sıkıntıları yaşanmaktadır (Korkmaz, 2008: 21-35).

Hatay'da yukarıda değinilen yeryüzü şekillerine ek olarak birikinti koni ve yelpazeleri ile geçişi sağlayan yamaçlar gibi yeryüzü şekilleri de yer almaktadır. Birikinti koni ve yelpazeleri Amanos Dağları'ndan kaynağını alan akarsuların ova tabanlarıyla birleştikleri alanda eğim değerlerinin azalmasına paralel olarak taşıdıkları yükleri biriktirmeleri sonucunda oluşmuştur. Bu şekiller Amanos Dağları'nın yamaçlarında kimi zaman kuşak oluşturacak biçimde kimi zaman ise münferit halde bulunmaktadır. Yamaçlar ise jeomorfolojik birimler arasında geçiş sağlamakta olup il genelinde yaygın durumdadır (Korkmaz vd., 2011: 29).

4.2.3. Hatay'ın Hidrografyası

Su kaynakları medeniyetlerin kuruluşu ve devam edebilmesinde hayati öneme sahiptir. Hatay'ın kuruluş yerinin seçiminde de yakın çevredeki su kaynakları önemli rol oynamıştır. İlk yıllarda kentin su ihtiyacı Silpius Dağı'nın etek ve yamaçlarındaki kaynaklardan karşılanırken zamanla su ihtiyacının artması, Silpius Dağı'nın yamaçlarında taşkınları önlemek ve kış sularını depolamak amacıyla yapılan bentler ve sarnıçlarla sağlanmaya çalışılmıştır. Kısa sürede gelişen Antakya, Roma İmparatorluğu'nun nüfus bakımından en kalabalık üçüncü şehri olmuştur. Bu nüfus artışı beraberinde su sorunlarını da getirmiştir. Çözüm olarak ise mevcut kaynaklara yakın evlerin bahçelerine açılan kuyular, Silpius Dağı yamaçlarına bentler, kanallar ve büyük sarnıçlarla inşa edilse de bunlar su ihtiyacını karşılama konusunda yeterli olmadığı için Daphne suları ilk kez kanal inşa edilerek Antakya'ya getirilmiştir. Şehre getirilen sular, yeraltı kanalları aracılığıyla imtiyazlı olanların evlerine ulaştırılırken halk ihtiyacını mahallelerdeki çeşmelerden karşılamak durumunda kalmıştır. İleriki dönemlerde şehrin su ihtiyacı Antik dönemdeki kaynak ve tesislerle sağlanmaya çalışılmıştır. Depremlerin sıklığı ve işgaller esnasında yıkılan ve tahrip olan tesisler her defasında yeniden revize edilmiştir (Korkmaz, 2007: 93-94). Bugün Antakya'nın su ihtiyacı Harbiye, Soğuksu kaynakları ve Amik Ovası'ndaki sondaj kuyuları ile evlerin bahçelerindeki kuyulardan sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra 2020 yılında inşası tamamlanacak olan Büyük Karaçay Barajı'ndan alınan suyun 94

km'lik isale hattı ve içme suyu arıtma tesisi ile şehre iletilerek Hatay'ın 2050 yılına kadar içme suyu ihtiyacının karşılanması hedeflenmektedir (www.dsi.gov.tr, 2019). Hatay'ın yüzey suları; kaynaklar, akarsular, göller, mineralli sular ve ilin batı tarafını boydan boya çevreleyen Akdeniz'den oluşmaktadır ve bu bölümde bu yüzey sularının genel özelliklerine değinilecektir.

4.2.3.1. Kaynaklar

Antakya ve yakın çevresi, özellikle graben tabanı ile horstlar arasındaki faylar boyunca jeolojik birimlerin kırık ve çatlaklarından çıkan birçok kaynağa sahiptir. Bu kaynaklar içerisinde en göze çarpanları Soğuksu ve Harbiye olmaktadır. Soğuksu kaynaklarını, Antakya'nın kuzeydoğusunda yer alan Habibineccar Dağı ile graben alanını birbirinden ayıran fay hattında bulunan Eosen kalkerlerinden çıkan sular meydana getirir (Korkmaz, 2007: 77). Harbiye kaynakları ise Antakya il merkezine 7 km uzaklıkta, Yayladağı ilçesi üzerinden Suriye ve dolayısıyla Ortadoğu'ya bağlanan karayolu üzerinde yer almaktadır. Ortadoğu'yu Türkiye'ye bağlayan yol üzerinde bulunması Harbiye'yi turistlerin uğrak yeri konumuna getirmiştir. Özellikle sayısız şelaleleri çoğunlukla Ortadoğu ülkelerinden gelen turistleri çekmektedir. Harbiye kaynak suları ile her türlü sebze ve meyvelerin bol yetiştiği bir alan olmaktadır. Kaynak suyunun bir bölümü Antakya şehir merkezine kullanım suyu temin etmek amacıyla pompalanmaktadır (Tepe ve Mutlu, 2004: 77). Bu kaynakların dışında Zugaybe ve Masura olmak üzere, iki merkezi kaynak bulunmaktaydı. 1914 yılında Türkmenzade Ahmet Bey'in öncülüğü ile Zugaybe su dağıtım sistemi kurulmuştur. Kentin 3 km güneyinden imece usulüyle getirilen su, önceleri belirli depolarda toplanmış, daha sonra 1922 yılında tamamlanan 27 ayrı çeşmeye aktarılmıştır. Zugaybe suyunu şehre aktaran kanallarda, heyelan nedeniyle çökmeler olduğundan çeşmelere su ulaştırılamamıştır. Belediye girişimleri sayesinde bu çeşmelerin bazılarında şehir suyu bağlanarak tekrar işlev kazandırılmıştır. 1929 yılında yapılan yeni kent planlaması nedeniyle şehrin nüfusu arttığından Zugaybe kaynağından gelen su kentin ihtiyacını karşılayamaz hale gelmiştir. Bu soruna çözüm olarak Belediye Başkanı Halefzade Süreyya Bey, Harbiye'deki tüm su kaynaklarının Antakya'ya ulaştırılması için çalışmalar başlatmıştır. Bu çalışmalar sonucunda su ulaşım hattı işi Fransız sermayeli bir şirkete devredilmiştir. Romalılardan sonra Harbiye'den Antakya'ya su getirme işini Halefzade Süreyya Bey başarmıştır. Sonraki dönemlerde belediyenin yetersiz olan mali kaynakları Fransız şirkete olan borcunu

karşılayamadığı için suyun işletme hakkının Fransız şirkete verilmesi veya işletmenin belediye tarafından yapılıp, hisseler şeklinde halka satılarak Fransız şirkete olan borcun karşılanması şeklinde iki ödeme seçeneği arasında tercih yapılması gerekmektedir. Halefzade Süreyya Bey, halkın çıkarını ön planda tutarak işletmenin belediye tarafından yapılmasını uygun bulmuştur. Bu sisteme geçildiğinde su artık masura ölçüsü kullanılarak satılmaya başlanmıştır. Böylece ilk defa Hatay'da evlere su şebekesi bağlanmıştır (Naseh, 2019).

4.2.3.2. Mineralli Sular

Hatay'da 12 ayrı bölgede toplanmış olan 46 mineralli su kaynağı bulunmaktadır. Bu kaynaklarının bulunduğu on iki bölge; Yeşilkent, Gökgöl Dere, Başlamış, Taşlıburun Tepe, Kuzuculu, Koyuncuhöyük, Hamamat, Hatayhamamı, Sultanlı, Tahtaköprü, Suluca ve Kisecik şeklinde sıralanabilir. İdari sınırlara göre ise; Erzincan, Dört Yol, Kırıkhan, Kumlu ve Antakya olarak sınıflandırılabilir. Mineral yoğunluklarına göre ise 46 kaynak içerisinde 34'ü mineralli, 9'u mineral bakımından fakirdir (Korkmaz ve Karataş, 2011: 355-356).

4.2.3.3. Akarsular

Asi Nehri ile Afrin ve Karasu çayları başta olmak üzere Hatay'da irili ufaklı pek çok akarsu bulunmaktadır.

Tablo 4: Hatay İlinin Akarsuları

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Asi Nehri	Sınırlarımız içinde 97		67	Anakol	Sulama
Afrin Çayı	160	24	1,13	Asi Nehri	
Karasu	130	77	10.2	Asi Nehri	

Kaynak: DSİ Bölge Müdürlüğü, 2013

Türkiye'deki 26 akarsu havzasından birisi olan Asi, Hatay ili için en önemli akarsudur. Yurt dışında doğarak Türkiye denize dökülmesi yönünden açık havza özelliği taşımaktadır. Nehrin 366 km'si Suriye'de, 98 km'si Türkiye'de, 40 km'si Lübnan'da olmak üzere toplam 556 km uzunluğa sahiptir. Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nde doğmakta ve Hatay'dan Akdeniz'e dökülmektedir. Hızlı bir akışa sahip olan ve sel karakterli suların birleşimiyle bir ırmak görünümüne bürünen Asi Nehri, kuzey yönüne akarak Suriye'ye ulaşır. Humus bölgesinde güçlü bir kol ile kavisli

biçimde birleşerek Türkiye-Suriye doğal sınırını oluşturmaktadır (Yıldırım, 2017: 78). Ayrıca Antakya ve Reyhanlı ilçeleri arasındaki 3,5 km'lik idari sınırı çizgisi olma özelliğini de taşımaktadır. Nehir, Amik Ovası'nı sulamakta ve kuzey/güney doğrultusundaki akış yönünü bu ovada batı yönünde değiştirmektedir. Doğu/batı doğrultusunda ise dar bir boğaza girerek Harbiye Çağlayanlarını oluşturduktan sonra Antakya'nın doğusunda bulunan Samandağ ilçesinin 6 km güneybatısından delta yapıp buradan Akdeniz'e dökülmektedir. Nehir Levant bölgesindeki nehirlerden farklı olarak kuzey yönünde aktığından dolayı "Asi" ismini almıştır (Geçen ve Usun, 2017: 611).

Görüldüğü üzere Asi nehri sınır oluşturan ve sınır aşan su kategorisindedir ve bu durumun yol açtığı bazı su yönetimi sorunlarına yol açmaktadır. Suriye ile Lübnan 20 Eylül 1994'te imzaladıkları anlaşmada Lübnan'da yıllık akımı 400 milyon m³ olan Asi Nehri sularının %18'i (72 milyon m³) Lübnan'a, %82'si ise (328 milyon m³) Suriye'ye tahsis edileceğini kararlaştırmıştır. Böylece sularının 4/5'ten fazlası hiç kirliliğe maruz kalmadan Suriye'ye bırakılmaktadır. Bu durum Lübnan ve Suriye arasından paylaşım konusunda bir sorun olmadığını göstermektedir. Ancak aynı durum Suriye ve Hatay için söz konusu değildir. 1939 yılında Suriye ve Hatay'ın imzaladığı anlaşma geçerliliğini yitirmiştir. Zamanla nüfusun artması, sanayinin ilerlemesi, arazi kullanımında değişim yaşanması suya olan talebi arttırdığı için havzada paylaşım sorunları yaşanmaya başlamıştır. Suriye'nin Gharb projesi sayesinde sulu tarım alanlarının artması su kullanımını da oldukça arttırmıştır. Artık suların tamamına yakınının bu ülke tarafından kullanılmaya başlaması paylaşım sorununun başlamasının ana kaynağı olmuştur. Bu anlaşmaya ve hakkaniyete uygun olmayan kullanım sonucunda 1939'da yapılan anlaşmaya göre Türkiye'nin payı 1 milyar 670 milyon m³ olması gerekirken bu payı %67 oranında azalmıştır. Ancak bunun yanında nehrin kurumması daha önemli bir sorun teşkil etmektedir. Nehirdeki suların büyük bir bölümü özellikle yaz aylarında kurumaktadır (Korkmaz ve Karataş, 2009: 33).

Suriye'de büyük bir bölümü gübre, petrokimya ve gıda sektörü üzerine kurulmuş olan sanayi tesisleri su ihtiyaçlarını yer altı su kaynaklarından ve Asi Nehri'nden karşılamaktadırlar. Türkiye kısmında ise daha çok küçük işletmeler halinde gıda ve tekstil sektörü üzerine sanayi tesisleri bulunur. Bu tesisler su ihtiyacını Asi Nehri'nden karşılamakta güçlük çektiği için Karasu ve Afrin Çayları

ile Amik Ovası yer altı sularından faydalanmaktadır (Korkmaz ve Karataş, 2009: 29-30)

Devlet Su İşleri, Asi Nehri için 1975 yılında 'her türlü sulamaya uygundur' ifadesini kullanılmış olsa da artık günümüzde bu durum yalnızca nehrin Lübnan'daki bölümü için söz konusudur. Sanayileşme, hızlı nüfus artışı ve tarımsal ilaç kullanımının artması gibi nehir sularının orta ve aşağı çığırda aşırı kullanılamaz hale gelecek şekilde kirlenmeye maruz kalmasına yol açmaktadır. Yaz mevsiminde nehrin su miktarının azalış olduğu için de kirlilik düzeyi de en üst miktara çıkmaktadır (Korkmaz ve Karataş, 2009: 31-32)

Bu bilgiler doğrultusunda Asi Nehri ile ilgili başlıca sorun kaynağının su zengini olmayan üç ayrı yönetiminden etkilenmesi olduğu söylenebilir. Ülkelerin farklı görüşlere sahip olması, farklı veri sonuçları elde edilmesinden dolayı genel geçer bir rakama ulaşamaması, ülkeler arasındaki sınırların havza sınırıyla örtüşmemesi, güç eşitsizliği, Suriye'nin kendi çıkarlarını gözetmesi, politik, ekonomik ve kültürel bağımlılıkların olması, yalnızca Türkiye tarafından sulamada gelişmiş teknikler kullanılması, siyasi istikrarsızlıkların olması bu durumun sebep olduğu önemli sorunlardır. Ayrıca nehrin hidropolitik önemi, baraj yapımları, su rejimindeki mevsimlik değişimler, su kirliliği, su yatağındaki sapmalar nehrin mekânsal konumundan kaynaklanan sorunları oluşturmaktadır (Geçen ve Usun, 2017: 618).

Asi nehrinin önemli kollarından biri olan Afrin Çayı Gaziantep'teki Saf Dağları'ndan doğarak Suriye topraklarına girmektedir. Reyhanlı ilçesinin kuzeyinde Hatay il sınırlarına girerek kurutulan Amik Gölü'nün yatağında Karasu ile birleşmektedir. Akarsunun toplam uzunluğu 160 km iken il toprakları içerisinde yer alan kısmın uzunluğu 24 km'dir. Davutpasa köyünden başlayarak, Zülüflühan köyünde Küçük Asi'de birleşmektedir (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018: 16). Diğer bir önemli kolu olan Karasu Çayı, Beyaz Çay üzerinde 60,5 milyon m³ hacimli Yarselli ve Karasu Çayı üzerinde ise 200 milyon m³ hacimli Tahtaköprü barajları inşa edilmiştir. Bu iki barajın da beslenme havzasının ülke sınırları içerisinde olmasından dolayı Asi Nehri su potansiyeline veya havzadaki diğer ülkelerin su kullanımına olumsuz yönde bir etkisi bulunmamaktadır (Korkmaz ve Karataş, 2009: 31). Bu çaylar diğer bazı derelerle yayılır. Böylece bazı zamanlarda gölün ayağı olan Karadere ve Küçük Asi 12 km kabarır ve yaz aylarında dahi

kuvvetli bir akarsu olarak akar. Taşkınların önlenmesi ve gölden gelen bol suların daha kolay bir şekilde akmasını sağlamak amacıyla gölün bu ayağı son yıllarda yapılan düzenlenmeyle derinleştirilmiştir (www.dicle.edu.tr, 2019). Bunlara ek olarak Muratpaşa Çayı, Büyükbaraçay, Küçükbaraçay, Çokak, Mengüliye, Çekmece, Kadınlar, Derseden, Kavaslı, Tünel, Harim, Kuseyri, Soğuksu, Felit, Favar ve Düver çayları da bulunmaktadır.

4.2.3.4. Baraj ve Göller

Havzada bulunan ve günümüzde göl niteliğini yitirmiş ya da yitirmek üzere olan birkaç göl haricinde halen göl niteliğini sürdüren göllerden söz etmek mümkündür.

Tablo 5: Hatay İlindeki Baraj ve Göletler

Adı	Kullanım Amacı	Durumu
Altınkaya Göleti	Sulama ve taşkın koruma	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl :2013)
Altınöz Göleti	Sulama	İşletmede
Ballöz Göleti	Sulama ve taşkın koruma	İşletmede
Büyük Karaçay Barajı İçme Suyu	İçme Suyu	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl: 2013)
Çökek Göleti	Sulama	İşletmede
Erzin Dörtöl Cazibe Sul. Kanalı NATO Petrol Hattı Kesişimi İmalatları Yap. 2. Ünite	Sulama	İşletmede
Erzin Dörtöl Cazibe Sulaması Ana Kanalı ve Şebekesi	Sulama	İşletmede
Erzin Dörtöl Sulaması BS5-Y4 İkmalı	Sulama	İşletmede
Kırıkhan Kurtuluşoğusu Barajı Sulaması	Sulama	İşletmede
Kurtuluşoğusu Göleti	Sulama	İşletmede
Hassa Demrek Göleti Sulaması	Sulama	İşletmede
Merkez Ballöz Barajı	Sulama	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl :2014)
Merkez Tanışma Göleti	Sulama	İşletmede
Mustafa Kemalpaşa Göleti	Sulama	İşletmede
Prinçlik Göleti	Sulama	İşletmede
Reyhanlı Barajı	Depolama, sulama ve taşkın koruma	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl :2017)
Samandağ Çubukçu Sulaması	Sulama	İşletmede
Samandağ Karamanlı Göleti Sulaması	Sulama	İşletmede
Tahtaköprü Barajı Yükseltilmesi	Depolama, sulama ve taşkın koruma	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl :2017)
Yarseli Barajı Yükseltilmesi Sulaması	Sulama	İşletmede
Yayladağ Sulaması	Sulama	İşletmede
Yayladağ Şakşak Barajı	Sulama	İnşa halinde (İnşaatına başlanan yıl :2017)

Kaynak: DSİ 6.Bölge Müdürlüğü, 2019

Bu göller tıpkı Amik Gölü gibi jeolojik çöküntü ve grabenler sonucu meydana gelmiştir. Kurutulmadan önce 16 km uzunluğu ve 10 km genişliğiyle en

büyük göl Amik idi. Ancak 1980'lerin başına gelindiğinde kurutma çalışmaları tamamlanmış ve su altında kalan topraklar tarıma açılmıştır (Hatay Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018: 17).

4.3. HATAY BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN ÖRGÜTLENMESİ VE MALİ YAPISI

Bu bölümde Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin örgüt yapısı ve bu yapının içerisinde kentsel su kullanımını etkileyen birimler ve etkinlikleri hakkında bilgiler verilmekte olup aynı zamanda kurumun mali yapısı hakkında yer almaktadır.

4.3.1. Örgüt Yapısı

Büyükşehir Belediyelerinin teşkilat yapısı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun⁸ 21 ve 22'nci maddeleri ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun⁹ 48, 49 ve 50'nci maddelerine göre oluşturulmaktadır. Bu maddeler incelendiğinde Büyükşehir belediyesi teşkilâtının norm kadro esaslarına uygun bir şekilde genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluştuğu görülmektedir. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediye meclisinin kararına bağlı olmaktadır. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nde yönetim teşkilatındaki kadrolara baktığımızda, Genel Sekreter, Teftiş Kurulu, Özel Kalem Müdürlüğü, İç Denetim Birimi ve Hukuk Müşavirliği şeklinde bir yapılanma söz konusudur. Genel Sekretere bağlı iki Genel Sekreter Yardımcısı; 15 daire başkanlığı ve bu başkanlıklara bağlı 48 şube müdürlüğü bulunmaktadır.

Türkiye'de kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması, yerel hizmetlerin dengeli dağılımının sağlanması, belediyeler tarafından sunulan hizmetlerde kalitenin artırılması amacıyla büyükşehir belediyeleri de dahil olmak üzere diğer yerel birimlerin kadro unvan ve standartları ile teşkilat yapılarını düzenlemek üzere 2007 yılında Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik yürürlüğe konulmuştur. Bu yönetmeliğe göre Büyükşehir belediyelerine nüfus esasına göre

⁸ 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, daha ayrıntılı bilgi için bkz; <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> (Erişim tarihi: 13.05.2019).

⁹ 5393 sayılı Belediye Kanunu, daha ayrıntılı bilgi için bkz; <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim tarihi: 13.05.2019).

şube müdürlüğü ve üstü kadrolar ihdas edilmiş, azami sayıları tespit edilmiştir.¹⁰ Buna göre Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2019 Performans verilerine göre, kurumda 627 memur, 439 işçi ve 63 sözleşmeli personel olmak üzere toplam 1129 personel istihdam etmektedir. Çalışanların cinsiyet dağılımına bakıldığında ise personel yapısının % 88 erkek, % 12 kadın personelden oluştuğu görülmektedir (Hatay Büyükşehir Belediyesi Performans Programı, 2019).

Büyükşehir Belediyesi Hatay’da su konusunda daha çok suların temizlenmesi ve tarımsal üretimi arttırmak amacıyla tarımsal sulama konusunda faaliyetler yürütmektedir.

Tablo 6: Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin 2019 Performans Programında Su Kullanımı İle İlgili Hedefleri

Performans Hedefi	Faaliyetler	Yetkili Birim
Nehir, dere ve akarsuların temizliği	Belediyemiz sorumluluk alanında bulunan nehir, dere ve diğer akarsuların içerisindeki kirliliğin tespiti, sorumluluk alanımızda olan ve müdahale edilebilecek kirliliklerin temizlenmesi, sorumluluk alanımızda olmayan tespitlerde ilgili kurum ve kuruluşların bilgilendirilmesi	Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı
Tarımsal üretimi arttırmak ve çeşitlendirmek amacıyla sulanan arazi miktarının artırılması	Sulama Tesislerini Tamamlama Yenileme Yapım İşi	Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı
	Hatay İli 1. Bölge (Antakya, Defne, Altınözü, Yayladağı, Samandağ, Kumlu, Reyhanlı, Kırıkhan, Hassa) İlçelerine Bağlı Mahallelerin Sulama Tesisleri Bakım-Onarım ve Yenileme Yapım İşi	
	Hatay İli 2. Bölge (Belen, İskenderun, Arsuz, Payas, Dörtöy, Erzin) İlçelerine Bağlı Mahallelerin Sulama Tesisleri Bakım, Onarım ve Yenileme Yapım İşi	
	Hatay İli Belen İlçesi Muhtelif Mahallelere Sulama Havuzu Yapım İşi Muhtelif Mahalleler de gölet Yapım İşi	
	Hatay İli Kırıkhan İlçesi Gölbaşı Mahallesi Sulama Tesisi Derivasyon Su Bendi Yapım İşi	

Kaynak: (Hatay Büyükşehir Belediyesi Performans Programı, 2019)’dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Kurumun örgüt yapısı içinde bulunan 15 daire başkanlığı içerisinde, su konusunda Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı ve Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı’nın su konusunda sorumlulukları bulunmaktadır.

¹⁰ Belediye Ve Bağlı Kuruluşları İle Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke Ve Standartlarına Dair Yönetmelik, ayrıntılı bilgi için bkz; <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.11125&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=norm%20kadro> Erişim tarihi: 13.05.2019).

4.3.2. Mali Yapısı

Büyükşehir belediyeleri ile ilgili görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen birçok kanun bulunmakla birlikte, 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu belirleyici olmaktadır (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin 2018 Kasım ayı toplantısında 2019 yılı bütçesi tüm ayrıntılarıyla ele alınarak bütçenin 1 Milyar 262 Milyon TL olarak Meclis'ten geçmiştir. Büyükşehir Belediyesi'nin gelir kalemleri; vergi geliri, mülkiyet geliri, bağışlar, alacak geliri, sermaye geliri ve diğer gelirlerdir. Ayrıca kabul edilen bütçeye göre, 2019 yılında Büyükşehir Belediye personeli için 122 milyon 100 bin lira gider öngörülürken, SGK ödemelerinin de 21 milyon 291 bin lira, mal-hizmet alımının 440 milyon 194 bin lira, faiz giderlerinin 50 milyon lira olması öngörülmüştür (http://www.hatay.bel.tr, 2019).

4.4. HATAY'DA HİZMET ALANINDAKİ NÜFUS ARTIŞI VE DEĞİŞİM

İlkçağlarda ve özellikle Roma ve Bizans imparatorlukları döneminde olimpiyat oyunlarının düzenlendiği kalabalık nüfuslu bir şehir olan Hatay, MS II. yüzyılda Antakya, Roma ve İskenderiye'nin ardından nüfus bakımından imparatorluğun üçüncü büyük metropoliti konumunda idi. Sonraki dönemlerde depremler ve salgın hastalıklar neticesinde nüfus büyük oranda azalmıştır (Beyazıt, 2016: 166).

Hatay nüfusuna dair gerçeğe en yakın değerleri yansıtan verilere 1940 ve sonrasında erişmek mümkün olmuştur. 1940 yılı verilerine göre Hatay nüfusu 246.138'dir 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla Hatay'ın nüfusu 1.575.226 kişilik olup 790.209'i (% 50,2'si) erkek, 785.017'i (% 49,8'si) kadındır. Hatay 81 il içerisinde 2016 yılında da olduğu gibi toplam nüfus bakımından 13. sırada yer almaktadır (www.hatay.gov.tr, 2019). Kentleşme oranının düşük olduğu illerden birisi olan Hatay'da nüfusun % 50.05'i il ve ilçe merkezlerinde ikamet ederken, geri kalan % 49.95'lik kısmı ise belde ve köylerde ikamet etmektedir. Ancak Hatay'ın Büyükşehir statüsü kazanmasıyla bu durumda bir değişim meydana gelmiştir. Belde

ve köylerin bazılarının kapatılıp ilçelere bağlanmasına ilişkin olarak bu oran il ve ilçe merkezleri lehine değişim göstermiştir (Beyazıt, 2016: 166). Hatay'ın nüfus verileri ve demografik değişimleri analiz edilirken üzerinde durulması gereken en önemli konu göç olgusudur. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) verilerine göre (2017) Hatay'da 388.272 Suriyeli ikamet etmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısı 369.898'dir. Genel anlamda yıllık nüfus artış hızı binde 12.8 olarak gerçekleşmiştir (2017 yılında binde 12.4 idi). Bu oranla Hatay yıllık nüfus artış hızına göre 81 il içerisinde 33. sırada yer almaktadır (www.hatay.gov.tr, 2019).

Kentleşme bağlamında bakıldığında 1940-2010 arasındaki dönemde kentleşme süreciyle birlikte Hatay sayısal ve fonksiyonel anlamda büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Başlangıçta tarım, ticaret ve sanayi gibi fonksiyonlar genel hizmetlerin gelişimine temel hazırlar iken, gelecekte yeni kentsel yapıların oluşmasına da sebep olmuştur. Bunun neticesinde Hatay yaklaşık 22 kat büyümeye göstererek % 60'lara varan kentli nüfusuyla bu alanda kayda değer bir yol kat etmiştir. Kentleşmenin büyük oranda İskenderun-Dörtyol ve Antakya çevresinde yoğunlaşması kesintisiz kentsel bir bölgenin oluşmasını sağlarken diğer yandan da yerleşmeden kaynaklanan sorunlara yol açmıştır (Çetin, 2012: 254).

Hatay ilinde 21 bucak ile 64 belde belediyesi ve 368 köyün tüzel kişiliği sonlandırılmıştır. 6360 sayılı Kanun öncesinde kentsel alanlarda toplam 149 mahalle bulunurken, 64 belde belediyesi ve 368 köy yönetiminin yasa gereğince mahalleye dönüştürülmesi ile birlikte Hatay ilinde mahalle sayısı 506'ya ulaşmıştır. Bu ilçelere yasa gereği olarak Arsuz, Defne ve Payas ilçe belediyelerinin de mahalle statüsüne dönüştürülen yerler (toplam 84 yeni mahalle) eklenince Hatay ilinde toplam mahalle sayısı güncel veriler itibari ile 590'ı bulmuştur. Bu durum ilde yeni bir demografik yapıya ve dağılıma yol açmıştır (Duman, 2016:624). Büyükşehirleşme sürecinde Hatay Büyükşehir Belediyesi, ilin tüm yerleşim birimlerine eşit düzeyde beledi hizmet sunumu konusunda birtakım sorunları beraberinde getirmiştir (Beyazıt ve Güneş, 2017: 270).

4.5. HATAY SU VE KANALİZASYON İDARESİ (HATSU)

HATSU Genel Müdürlüğü Hatay Büyükşehir Belediyesine bağlı müstakil bütçeye ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurum olarak 12.11.2012 tarihinde çıkarılan 6360 sayılı yasa çerçevesinde 2560 sayılı Kanuna tabi tutularak kurulmuştur. 01.04.2014 tarihinde ise faaliyete geçmiştir. Yetki alanları ve

sorumlulukları 2560 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklerde belirtilmiştir. Ayrıca buna ek olarak yerel yönetimlere doğrudan veya dolaylı olarak etki eden pek çok yasal düzenleme HATSU'yu da ilgilendirmektedir. Çalışmada 5216 sayılı Kanunun uygulanmasıyla kentsel su yönetiminde bütünleştirme öngörülenlerinin sağlanıp sağlanmadığı Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi'nin (HATSU) kentsel su yönetim uygulamaları bazında ele alınarak değerlendirileceği için HATSU'nun kurumsal ve yasal yapısı, mali kaynakları, personel yapısı, HATSU'nun hizmet alanıyla ilgili son gelişmeler ve HATSU ile ilgili davalar bu bölümün konusunu oluşturmaktadır.

Su Çerçeve Direktifi'ne (SÇD) uyum çerçevesinde havza bazında su yönetimine geçiş hazırlıklarının kentsel boyutunda kentsel su hizmeti sunulan alanların bütünleştirilmesi halinde sürdürülebilir kentsel su hizmetinin verileceği öngörülmektedir. Bu hedefin ilk aşamasında, 5216 sayılı Kanun ile su ve kanalizasyon idarelerinin hizmet alanları genişletilmiş, ikinci aşamasında ise 6360 sayılı Kanun ile mevcut su ve kanalizasyon idarelerinin sayıları 16'dan 30'a çıkartılmış ve hizmet alanları il geneline genişletilmiştir. Bu uygulamaların su hizmetinin sunumunda etkin, saydam, katılımcı bir anlayışa ne düzeyde etki ettiğinin saptanması ve değerlendirilmesi oldukça önemlidir (Karakaş Ulusoy, 2015: 168).

4.5.1. Örgütsel Yapısı

29.05.2014 tarihli HATSU Kuruluş ve Yönetimine Dair Teşkilat Yönetmeliği'ne göre HATSU yönetimi, Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Genel Müdürlük ve Denetçiler olmak üzere dört temel organdan oluşmaktadır. Bu yönetim organları anonim şirket yönetim yapılanmasına benzer nitelik taşımaktadır. Genel Müdürlüğe bağlı bulunan iki Genel Müdür Yardımcısı, Hukuk Müşavirliği, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Sivil Savunma Uzmanlığı ve Özel Kalem Müdürlüğü ile Genel Müdür Yardımcıları'na bağlı, 10 daire başkanlığı ve bu başkanlıklara bağlı 34 şube müdürlüğü bulunmaktadır. Ayrıca Genel Müdür Yardımcılığı, İdari ve Mali İşler, Yatırımlar ve İşletmeler olmak üzere üç fonksiyonel kümede toplanmıştır. İdari ve Mali İşler Müdür Yardımcılığı'na bağlı Abone İşleri Daire Başkanlığı 6 bölge müdürlüğüne sahiptir. Yatırımlar ve İşletmeler Müdür Yardımcılığı'na bağlı bulunan Kanalizasyon Bakım ve Onarım Şube Müdürlüğü ile İçme Suyu Bakım ve Onarım Şube Müdürlüğü iki bölge müdürlüğüne sahiptir. Bu bölge müdürlükleri kendi bölgelerinde görev alanına dahil olan, diğer daire başkanlıklarının sorumluluk ve görevlerini de kapsayan işlerle ilgili olarak gerekli çalışmaları yapmak veya

yaptırmak, ilgili daire başkanlıklarına konuyla ilgili bilgi vermek, bu tür işlerin yapılmasını veya yaptırılmasını izlemek ile yükümlüdür (HATSU Performans Programı, 2018).

HATSU'nun örgüt yapısında hem dikey hem de yatay yönden farklılaşma özellikleri görülmektedir. Bir yerel yönetime bağlı kuruluş olan HATSU kademeli bir örgüt yapısına sahiptir ve dikey hiyerarşik kademelerin oldukça fazla olduğu için dikey farklılaşma düzeyi yüksektir. Bir üste bağlı bulunan ast sayısı ise genel olarak azdır. Bu durum, hiyerarşik olarak çok basamaklı ve dik bir örgüt yapısı meydana getirmiştir. Fonksiyonel farklılaşmanın sonucu olan yatay farklılaşma örgütün yatay yönde karmaşıklaşması anlamına gelmektedir. HATSU'da yatay farklılaşma, "fonksiyonel örgütlenme" ilkesine göre gerçekleşmektedir (HATSU Performans Programı, 2018). Bu tür örgütlenme biçiminde benzer veya aynı nitelikte olan faaliyetler birlikte gruplandırılmakta ve aynı birimin yetkisine bırakılmaktadır. Fonksiyonel yapılar uzmanlaşmış işleri, geleneksel işletme fonksiyonlarına göre gruplandırmaktadır ve durum özellikle dar ürün hattı olan işletmeler için geçerlidir. Bu yapı iş bölümü ve uzmanlaşmadan faydalanmayı kolaylaştırdığı gibi bölümlene şekli itibariyle bölümler arası koordinasyonu ve kontrolü zayıflatmaktadır. Böylece insanların işletmeyi genel bir açıdan görme alışkanlığı kazanması da güçleşmektedir (Paşaoğlu, 2013: 53). HATSU Esas Yönetmeliği'nde HATSU fonksiyonel birimlere göre ayrılmıştır. Dolayısıyla bu durumlar HATSU için de geçerli olmaktadır.

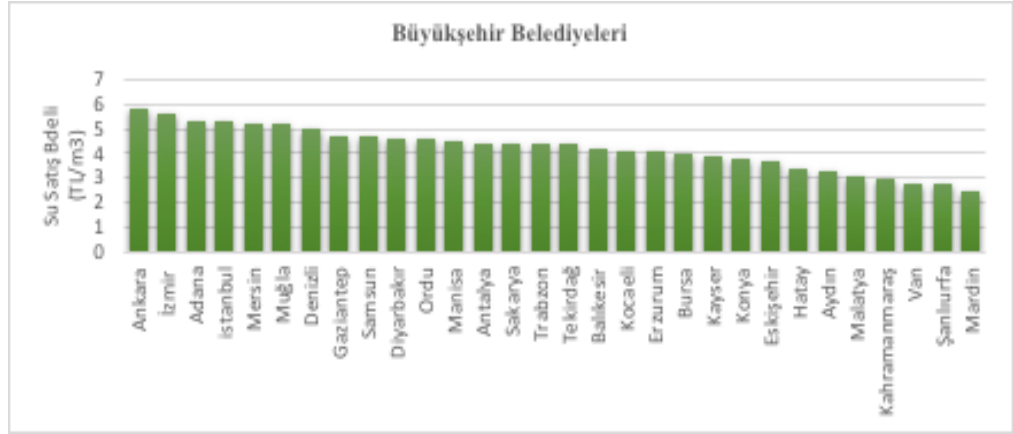
4.5.2. Kurumun Bütçesi, Gelir ve Giderleri

HATSU Genel Müdürlüğü Hatay Büyükşehir Belediyesine bağlı müstakil bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine haiz bir kurumdur. Kurumun faaliyeti dolayısıyla tahsil ettiği gelirlerin % 95'i su ücreti olarak veznelerden, postanelerden, yetkili ödeme merkezlerinden, anlaşmalı bankalardan ve internet üzerinden tahsil edilmektedir. Tahsilat ve Gelir Müdürlüğüne bağlı Antakya Bölge Şefliği ve İskenderun Bölge Şefliği olmak üzere iki bölgedeki vezne şefliğince 17 adet vezneden gelen tahsilatlar toplandıktan sonra bankalara gönderilmektedir Ertesi gün karşılaştırılıp, karara bağlanmaktadır. Muhasebe işlem fişine bağlanması işlemi ise, 2 şeflik bazında ertesi gün banka teslim tutanağı ve banka hesap ekstresi ile yapılmaktadır. İşlemler 2014 Nisan'dan itibaren bu sisteme göre yürütülmektedir (HATSU 2017 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, 2018). Kurumun % 95'lik gelirini oluşturan su ücretlerinde tarife belirlenirken üretilen gerçek değerler ve kayıplar

düşüldükten sonra tüketileceği öngörülen ölçülebilir su satış miktarı ana unsur olarak esas alınmaktadır. Tüketileceği öngörülen su satış miktarına; gerçekleşen satışlarla, üretim artışı sağlamak ve kayıpları azaltmak amacıyla alınacak önlemlerin sonuçları gerçekçi bir şekilde değerlendirildiğinde ulaşılmaktadır. Gider ise şu şekildedir; Tahakkuk ve Kontrol Müdürlüğü Genel Ödemeler, resmî kurumlara karşı ve personel ile ilgili mali iş ve işlemler, yüklenici firma ödemeleri Teminat ve kıymetli evraklar, taşınır ve taşınmaz, Ödeme emri belgesi Tahakkuk ve Kontrol Şube Müdürlüğüne geldikten sonra, hesap planı ve harcama belgeleri maddi eksiklik kontrolünden geçtikten sonra ödeme yapılmaktadır (HATSU 2017 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, 2018).

4736 Sayılı “Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 2560 Sayılı Yasanın 23. maddesinde “Tarife Tespit Esasları” başlığında, “Su Satışı tarifelerinin tespit edilmesinde yönetim ve işletme giderleri ile amortismanları doğrudan gider yazılan (aktifleştirilmeyen) yenileme, ıslah ve tevsi masraflar nispetinde bir kar oranı nispet alınır” hükmü göz önüne alınarak su tarifesinin hazırlanmasında ilke olarak alınacak esaslar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre gider ve maliyetler ile kar oranı birlikte değerlendirilerek, HATSU Genel Müdürlüğünün Gelir Bütçesi yılı içerisinde tahmini geliri dikkate alınarak hazırlanmaktadır ve herhangi bir değişiklik bütçenin gerçekleşmesine etki etmektedir (www.hatsu.gov.tr, 2019). Ayrıca 2560 Sayılı Kanun’un 23. maddesi gereğince % 10’dan aşağı olmayacak şekilde bir kâr oranı su fiyatlarının üstüne konmaktadır. Türkiye’de su ve kanalizasyon idarelerinin uyguladıkları su tarifelerine bakıldığında en pahalı su hizmetinin 5216 sayılı Kanunla sınırları 50 km yarıçaplı bir daire ölçeğinde genişletilen Ankara ve İzmir olduğu, HATSU’nun ise diğer büyükşehir belediyeleri ile karşılaştırıldığında oldukça uygun bir bedel karşılığında hizmet sunduğu görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1: 30 Büyükşehir Belediyesinde Eysel Su Satış Bedellerinin Grafiksle Gösterimi¹¹

Metreküp su satış bedelleri ile su hizmeti verilen nüfus büyüklükleri arasında bir paralellik olmadığı görülmektedir. Hatay 30 büyükşehir arasında en uygun fiyatlı hizmeti sunan 7. şehirdir.

5216 Sayılı Kanun gereğince Hatay Büyükşehir Belediyesi sınırları içine katılan ilçe ve ilk kademe belediyeleri ile mahalleye dönüştürülen köyler, büyükşehir sınırlarına katılmadan önce su tarifelerini kendileri belirlemekteydi. Terfilî sistem kullanmayan köylerden su parası alınmamaktaydı. Ancak katılımdan sonra, HATSU Genel Müdürlüğüne hizmet alanına giren köyler için indirimli ücret uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamanın 5216 sayılı yasa ile HATSU Genel Müdürlüğüne hizmet alanına giren köylerde yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra abone olanlar için (site, TOKİ, bireysel aboneler vb.) geçerli olmayacağı HATSU'nun 2019 yılı Mali Ücret Tarifesi'nde belirtilmiştir (www.hatsu.gov.tr, 2019).

¹¹ 30 ildeki Su ve Kanalizasyon İdarelerinin web sitesinden alınmıştır. Belirtilen birim fiyatların içerisinde KDV, KSUB ve ÇTV dahil edilerek verilmiştir.

Tablo 7: Hatay’da 2019 Haziran Ayı İtibariyle Uygulanan Su Tarifeleri¹²

Uygulama Alanı	Fiyat (TL/m3)	Kullanılmış Suların Uzaklaştırılması Bedeli (KUSUB) (TL/m3)	Toplam (TL/m3)
Konut	2,76	0,54	3,3
Resmi Kurum ve Kuruluşlardan, Belediyelerden	4,14	0,81	4,95
İnşaatlar	10,20	0,54	10,74
İş yerleri	5,10	0,54	5,64
Büyük Sanayi Kuruluşları	10,20	0,54	10,74
5216 ve 6360 Sayılı yasalar ile HATSU Genel Müdürlüğüne hizmet alanına giren köyler	0,69	0,54	1,23
Şehit, Gazi, Engelli, Fakir, Yardıma muhtaç ve herhangi bir sosyal güvencesi bulunmayan (%50 indirimli)	1,38	0,54	1,92
İbadethaneler, Cemevleri, ziyaretaneler, Mezarlıklar	ücretsiz	ücretsiz	ücretsiz

HATSU su tasarrufunu teşvik etmek, israfı önlemek için, kademeli tarife uygulaması yapabilme ve faaliyetlerini daha seri yürütebilmek ve verimliliği artırabilmek için, Ön Ödemeli Elektronik Kartlı Sayaç ve Uzaktan Okuma Sistemi vb. sistemleri uygulayabilme, bu sistemleri teşvik için abonelerine tahakkuk edecek su ve KSUB bedellerinde işletme gereğince indirimler yapabilme yetkisine sahiptir (HATSU Tarifeler Yönetmeliği, 2019).

HATSU Yönetim Kurulu, Genel Kurulca verilecek yetki çerçevesinde yurt içi ve yurt dışı borçlanmaları karara bağlamakla yetkilidir. 2048 yılına kadar kente yeteceği öngörülen Antakya-Defne İçme suyu Şebekesi, Erzin İçme suyu Şebekesi, Kırıkhan Atıksu Arıtma Tesisi işleri için Japonya Uluslararası İş Birliği Ajansı’ndan (JICA) alınan kredi ile bu projelerin gerçekleştirilmesi sağlandığı gibi, HATSU kredi veren uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmaktadır. (www.hatsu.gov.tr, 2019). Güler’e göre (1997: 23) dış borçların yerel yönetimlere dahil olan finansmanın getirisi, yerel idareye mali katkısının yanında mevcut yatırım ve finans sisteminde köklü dönüşümler yarattığı göz önünde bulundurulmalıdır. Zira dış kaynaktan alınan

¹² HATSU resmi internet sitesindeki 2019 Mali Yılı Ücret Tarifesi kullanılarak oluşturulmuştur. Belirtilen su tarifelerine KDV, ÇTV ve Şube Yolu Bakım Bedeli dahil değildir. Tablodaki tarife 2019 Haziran Ayı’na aittir. Mali yıl içerisinde içme suyu tarife modeli olarak kademesiz tarife uygulanmaktadır.

bu krediler kullanıldıkları alanda hizmetin kamu hizmetinden soyutlanarak piyasa malı olarak kullanıma sunulmasını dayatan koşulları da beraberinde getirmektedir.

HATSU Faaliyet Raporu'nda 2018 yılında 23.461 yeni abonelik, 21.784 devir, 45.340 adet fesih işlemi gerçekleştirilmişken 6.166 adet kaçak su işlemi yapılmıştır. 191 abonenin kaçak su kullanımına taksitlendirme yapılırken, 860 abone hukuka sevk edilmiştir. Bu durum 2017 yılında toplam 7.230 kaçak su işlemi yapılmış, 91 aboneye taksitlendirme işlemi yapılırken 204 abone ise yargıya sevk edilmiştir. Dolayısıyla 2018 yılında kaçak seviyesinin daha aşağıya çekildiği, kaçak su kullanan abonelerin tespiti konusunda çalışmaların ilerlediği görülmektedir. Bu bağlamda Yurdusev (2013: 2-3) su kayıp/kaçaklarını önlemeye ilişkin fiyat politikaları, tüketim kısıtı, tasarruf için teşvik edici uygulamalar, tüketicileri bilinçlendirme programları gibi pek çok yöntem içinden su idaresinin hizmet alanının kapsamında olan bölgenin dinamiklerini göz önüne alarak kendi sistemini geliştirmesi ve bir program yoluyla uygulamaya geçirmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yurdusev'e göre (2013: 2-3) idari su kaçaklarının yerini ve miktarını idare tespit ederek buna uygun önlem aldığıında, şebeke kaçakları ise tamir edilerek çözüme ulaştırıldığıında ciddi miktarda su tasarrufu söz konusu olacaktır.

4.5.3. Personel Yapısı

İl özel idareleri, belediyeler ile bağlı kuruluşları ve bunların üyesi olduğu mahalli idare birlikleri, personel çalıştırılmasına dayalı hizmetleri doğrudan hizmet alımı koşuluyla ortak ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası bu idarelere ait ve halen bu kapsamda hizmet alımı yaptığı mevcut şirketlerinden birine, bu nitelikte herhangi bir şirketi bulunmuyorsa münhasıran bu amaçla kuracakları bir şirkete gördürebilir. Bu yetki 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22. maddesindeki limit ve şartlar ile 62. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendindeki sınırlamalara tabi değildir. Ayrıca,

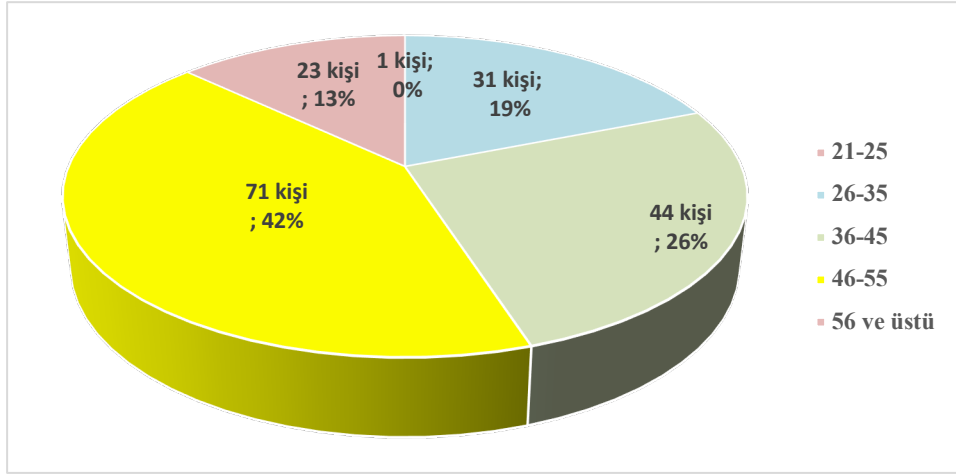
1) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye eklenen geçici 24. madde ile tanınan işçi statüsüne geçirilme hakkından faydalanabilmesi için; İl Özel İdareleri, Belediyeler ile bağlı Kuruluşları, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin üyesi olduğu Mahalli İdare Birlikleri, İl Özel İdareleri, Belediyeler ve bağlı Kuruluşlarının doğrudan doğruya veya dolaylı olarak birlikte veya ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip olduğu şirketlerde 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuat hükümleri uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından çalıştırılması gerekmektedir.

(2) Bu bölümde geçen idare veya idarenin şirketi ibaresinden, birinci fıkrada belirtilen idare veya şirketler anlaşılır (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Sözleşmeleri Kapsamında Çalıştırılmakta Olan İşçilerin Sürekli İşçi Kadrolarına veya Mahalli İdare Şirketlerinde İşçi Statüsüne Geçirilmesine ilişkin 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Geçici 23 ve Geçici 24. Maddelerinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esasların 28 inci maddesinde yer alan bu hükümler doğrultusunda, personel çalıştırılmasına dayalı hizmetleri Yürütmek ve/veya bu İlgili kanun kapsamda personel çalıştırılmasına yönelik hizmet alımı yöntemiyle çalıştırılan personelin işçi statüsüne geçirilmesini sağlamak için kurulacak 500.000,00-TL (beşyüzbin) sermaye ve % 100 hisseye sahip Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı "Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Personel Anonim Şirketi'nin" kurulmasına Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinin Genel Kurul 24.01.2018 tarihli olağanüstü toplantısında mevcudun oy birliğiyle karar verilmiştir. Bu amaçla, tahakkuk edecek giderlerin karşılanabilmesi için bütçede tertip açılması öngörülmüştür. Şirket kurma iş ve işlemlerine dair yetkiler Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürüne aittir (www.hatsu.gov.tr, 2019).

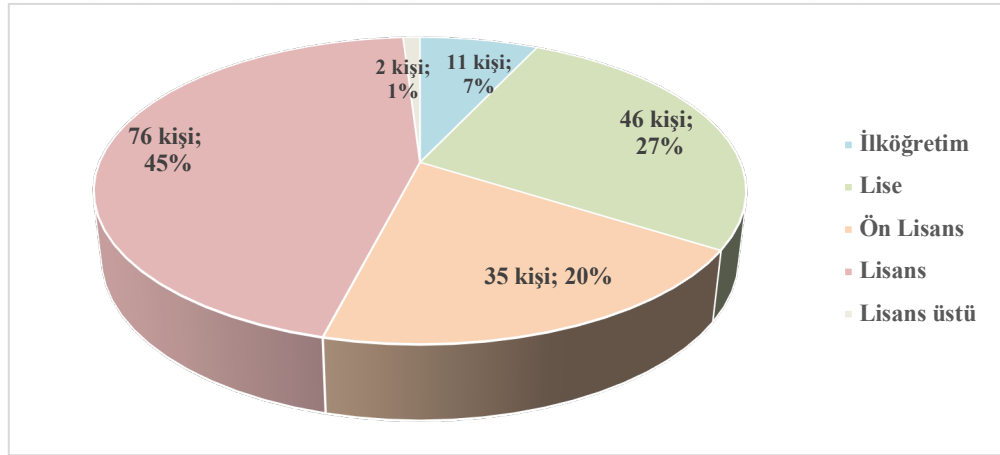
HATSU Performans Programı'na (2018) göre, 2017 Eylül itibariyle HATSU Genel Müdürlüğü'nde; 170 memur, 195 işçi toplam 365 kadrolu personel ve 31 sözleşmeli personel çalışmaktadır. Buna ek olarak su ve kanalizasyon ile abonelik hizmetlerinin daha verimli bir şekilde sunulabilmesi için hizmet yoluyla temin edilen personeller de görev yapmaktadır. İdari personelin yaş dağılımının çoğunlukla 36-45 yaş aralığında (Grafik 2), eğitim durumu dağılımına bakıldığında ise lisans mezunlarının yoğunlukta olduğu görülmektedir (Grafik 3).

Grafik 2: HATSU'daki İdari Personelin Yaş Dağılımı

21-25 yaş aralığını oluşturan kısım yüzdelerik dağılımda yer alamazken, 56 ve üstünde bir yaş personel sayısı % 13 ile en az paya sahip olan aralıklardır. 26-35 aralığındaki yaş gruba dahil olanlar % 19'luk, 36-45 aralığındaki yaş grubundakiler %26'lık, 46-55 aralığındaki yaş grubunu oluşturan personeller ise % 42 ile en yüksek paya sahiptir.

Grafik 3: HATSU'daki İdari Personelin Eğitim Durumu

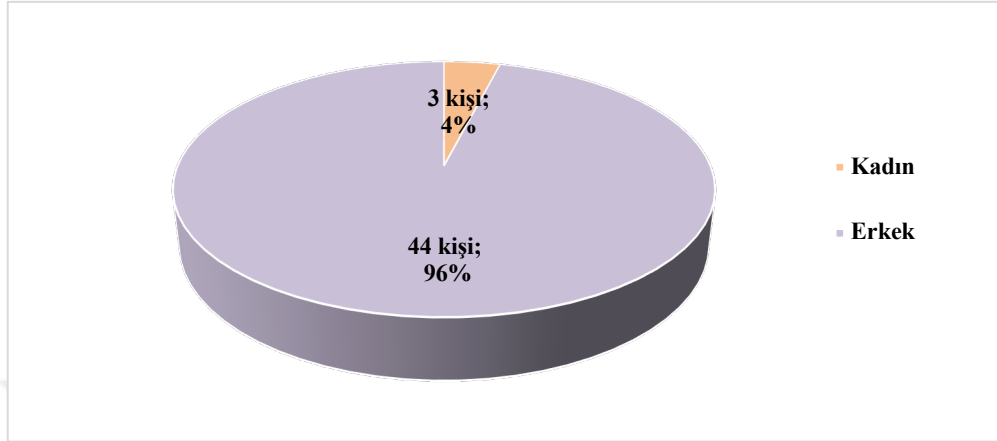

HATSU'da idari personelin eğitim durumuna bakıldığında lisans mezunu olan 76 kişi % 45 ile en yüksek paya sahip olmuştur. Yüksek lisans mezunu 2 kişi % 1, ilköğretim mezunu olan 11 kişi % 7'lik kısım ile en az paya sahip olmuşlardır. Ön lisans mezunu olan 35 kişi % 20'lik, lise mezunu 46 kişi ise % 27'lik kısmı oluşturmaktadır.

Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Hukuk Müşaviri, Teftiş Kurulu Başkanı, İç Denetçiler, Daire Başkanları, Müdürlerden oluşan HATSU Genel

Müdürlüğü'nün cinsiyet dağılımına bakıldığında bu birimlerde çalışan toplam 47 yöneticiden 3'ünün kadın, 44'ünün ise erkek olduğu görülmektedir (www.hatsu.gov.tr, 2019).

Grafik 4: HATSU Genel Müdürlüğü'ndeki Yöneticilerin Cinsiyet Dağılımı

3 kadın yönetici %4'lük paya sahip iken, 44 erkek yönetici %96'lık bir paya sahiptir (Grafik 4).

4.5.4. Hizmet ve Hizmet Alanları İle İlgili Son Veriler

6360 sayılı Kanun ile Büyükşehirlerin görev, yetki ve sorumluluk alanlarının genişlemiştir ve bu durum HATSU Performans Programı'nda (2018), 2015-2019 stratejik plan dönemi boyunca "Bütün Hatay'a Hizmet Edeceğiz" sloganıyla ele alınmıştır. Bunun için öncelikle içme suyu, kanalizasyon, atık su arıtma, katı atık imha tesisler gibi teknik altyapı hizmetlerinin sunumunda yaşanan yetersizlikler ve sıkıntıların hızla giderilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bütün Hatay'ın mevcut durumunun tespit edilerek ve tüm yetersizliklerin 5 yıl içerisinde giderilmesi yönünde planlama yapılmıştır.

HATSU'ya ait 691 adet sondaj kuyusu, 603 adet su deposu, 16 adet su ve atık su arıtma tesisi ve bunların işletilmesi ile ilgili tesis sahasında hizmet binaları bulunmaktadır (HATSU Faaliyet Planı, 2018).

Kentsel su altyapı sisteminin genişletilmesinin neden olacağı önemli konulardan biri suyun kalitesinin şebekelerin eski ve uzun olmasından dolayı bozulabilme riskidir. İçme-kullanma ve sanayi suyu hizmeti sunan tüm yönetim birimleri (büyükşehirlerde, büyükşehir belediyelerinin su ve kanalizasyon idareleri, belediyelere bağlı su idareleri, il özel İdareleri, su birlikleri), Sağlık Bakanlığı'nın hazırladığı 17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İnsani

Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik ve bu yönetmeliğe dayanarak hazırlanan, 07.03.2013 tarihli ve 28580 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’te verilen parametrelerin maksimum sınır değerlerini aşmayacak kalitede suyu kullanıma sunmakla sorumlu tutulmuştur. Maliyeti çok yüksek olan arıtma işlemiyle elde edilen içme suyu kalitesindeki suyun, konutlara iletilene kadar eskimiş şebeke sistemleri veya konutların eskimiş bina içi şebekelerinden dolayı kalitesinin bozulması, evsel su kullanıcılarının şebeke suyunu içmemelerine ve şişe suyu satın almalarına yol açmaktadır (Karakaş Ulusoy, 2015:125). Bu durum Hatay gibi eski şebeke hatlarına ait kentlerde yaşanan bir problemdir. HATSU temiz ve sağlıklı bir çevre sağlanmasına katkı sağlanmak amacıyla toplam 155.6194 m³ /gün kapasiteye sahip 9 adet atık su arıtma tesisi ve toplam 137.924,8 m³ /gün kapasiteye sahip 4 adet içme suyu arıtma tesisi kurmuştur (Tablo 8).

Tablo 8: HATSU Arıtma Tesisleri

Tesis Adı		Bulunduğu yer	Kapasite m ³ /gün
Atık Su Arıtma Tesisi	İskenderun Atıksu Arıtma Tesisi	İskenderun	86.400
	Antakya Atıksu Arıtma Tesisi	Antakya	32.800
	Payas Atıksu Arıtma Tesisi (2 adet)	Topsahası	7.300
		Tütenbaca	
	Belen Paket Atıksu Arıtma Tesisi	Belen (Toki)	400
	Denizciler Atıksu Arıtma Tesisi	İskenderun (Bekbele)	7.370
	Karayılan Küçük Atıksu Arıtma Tesisi	İskenderun	530
	Dörtüyal Atıksu Arıtma Tesisi	Dörtüyal	12.769
Samandağ Atıksu Arıtma Tesisi	Samandağ	8050	
İçme Suyu Arıtma Tesisi	Yayladağı İçmesuyu Arıtma Tesisi	Yayladağı	3888
	Sebenoba Paket Arıtma Tesisi	Yayladağı	432
	Mızraklı Paket Arıtma Tesisi	Samandağ	604,8
	İskenderun İçmesuyu Arıtma Tesisi	İskenderun	133.000

Kaynak: (HATSU Performans Programı, 2018)’dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

6360 sayılı Kanun’un getirmiş olduğu yeni düzenleme hizmet sunumu konusunda bazı üstünlüklere (İstanbul ve Kocaeli modeli gibi) sahip olmakla birlikte,

diğer büyükşehirlerin hem nüfus hem de kapladıkları alan bakımından farklılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla büyükşehir merkezine uzak olan yerleşim birimlerine etkin ve verimli hizmet sunumu konusunda birtakım sorunların yaşanması olası görülmektedir (Adıgüzel, 2014: 71). Bundan dolayı bazı bölgelere kolaylıklar sağlanmaktadır. Ancak haksızlığa yol açılmaması dikkat edilmesi gereken bir husustur. Örneğin HATSU Genel Müdürlüğü tarafından köylerden mahalleye dönüşen alanlarda ilk kez abone olacaklardan alınan abone ücretleri ve aboneliğe bağlı ücretleri toplamının bir defaya mahsus olmak ve 31.12.2018 tarihine kadar abone olacaklar için 211, 74 TL yerine 100 TL olarak belirlenmesini ve Genel Kurula sunulacak bütçenin buna göre yeniden düzenlenmesini içeren önerge 21.11.2018 günlü toplantıda reddedilmiştir. Bu kararın gerekçesi bu uygulamanın haksızlık yaratacağının öngörülmesidir. Zira Hatay Büyükşehir Belediyesinin faaliyete geçtiği 2014 yılından 2018 yılının Aralık ayına kadar toplam 80.944 köy mesken aboneliği tesis edilmiştir. Bunlardan 1100-1200 civarında ise aboneliği bulunmayan mesken mevcuttur. Abone olan köy mesken abonelelerinden ilk abone olduklarında toplam:211,74-TL alınmış iken, bundan sonra 31.12.2018 tarihine kadar ilk abone olacaklardan 100,00-TL alınması, önceden abone olanları haksızlığa uğratmış olacaktır (www.hatsu.gov.tr, 2019). Ayrıca bu indirim talebi 4736 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinde:

“Kamu Banka ve kuruluşları ile bunlara bağlı işyerleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmet bedellerinde işletmecilik gereği yapılması gereken ticari indirimler hariç herhangi bir kişi veya kuruma ücretsiz veya indirimli tarife uygulanamaz.” şeklinde yer alan hükmüne de aykırılık teşkil etmektedir (www.mevzuat.gov.tr, 2019).

İskenderun ilçesine bağlı Sarıseki Mahallesi Değirmendere yöresinde bulunan su gözlerinde bulunan ve kullanılmayan doğal su kaynakları HATSU tarafından aktif hale getirilerek Sarıseki, Denizciler, Karayılan ve Azganlık mahallelerinde içme suyundaki eksikliklerin giderilmesi HATSU'nun hizmet alanıyla ilgili son gelişmelerdir (www.hatsu.gov.tr, 2019).

4.5.5. HATSU İle İlgili Davalar

HATSU Hukuk Müşavirliği'nden alınan bilgilere göre; HATSU'ya karşı en çok dava açılan konular işçi alacakları, su borcu ile ilgili davalar, su tarifesinin iptaline ilişkin davalar ve kamulaştırmaya ilişkin davalardır.

HATSU'nun 2019 Nisan ayı itibariyle dava aşamasında olduğu kurumlar; Hatay Valiliği, Devler Su İşleri, Karayolları Genel Müdürlüğü ve bazı ilçe belediyeleridir. Bu kurumlar ile dava sürecinde olunan konular ise şöyledir; 2014 yılında Hatay'da Büyükşehir Belediyesinin kurulmasıyla valilik, ilçe belediyelerinden kalan borçları HATSU'ya devretmiştir. Yapılan borç devirlerini kabul etmek isteyen HATSU valiliğe karşı bununla ilgili davalar açmaktadır. Devlet Su İşleri ile dava konuları Asi Nehri ile ilgilidir. Burada sorumluluk alanıyla ilgili anlaşmazlıklar mevcuttur. Karayolları Genel Müdürlüğü ile kamulaştırmaya ilişkin konularda dava süreci yaşanmaktadır. HATSU kamulaştırma talep etmekte ya da kurduğu tesisler dolayısıyla HATSU'ya karşı kamulaştırmasız el atma davası açılmaktadır. Bazı ilçe belediyelerine ile ÇTV (çevre temizlik vergisi) konularında dava açılmaktadır. İskenderun Belediyesiyle bu konuyla ilgili dava süreci devam etmektedir.

Davalar genel olarak HATSU aleyhine sonuçlanmaktadır. Özellikle iş davalarında HATSU'nun aleyhine sonuçlanma durumu sık yaşanmaktayken kurumla ilgili davalarda bazen lehine sonuçlanmalar olmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SU YÖNETİMİNDE BİR KURUM ANALİZİ: HATSU

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE HİPOTEZLERİ

Konunun analizi Hatay'ın 2014 yılında büyükşehir belediyesi olmasıyla kırsal ve kentsel su hizmetlerine yönelik yönetim modelini uygulamaya başlayan Hatay Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (HATSU) üzerinden yapılmıştır. HATSU üzerinde kurum analizi yöntemini kullanarak, HATSU hizmetlerinin yapısı, niteliği ve yerelde su yönetimi içindeki yeri ayrıntılarıyla ortaya konulmaktadır. Çalışma 18 hipotezden ve bu hipotezleri değerlendirmeye olanak verecek 47 alt sorudan oluşmaktadır.

Tablo 9: HATSU'ya Dair Hipotezler Ve Alt Sorular

Hipotez 1	HATSU'nun örgüt yapısı amaçlarına uygundur.	
	1	HATSU'da yeni birimlere ihtiyaç var mı?
	2	İşlevsiz birimler var mı?
	3	Birimler arasında eşgüdüm sorunu var mı? Bu sorunlar nelerdir? Sorunun kaynağı nedir?
	4	Merkezi yönetim ve uzantılarıyla ilişkili sorunlar yaşanıyor mu? Varsa nelerdir?
	5	Büyükşehir olmadan önce su idaresinin örgüt yapısı şu anki duruma göre nasıldı?
Hipotez 2	HATSU'nun personel yapısı amaçlarına uygundur.	
	6	HATSU'da personel sayısı yeterli midir?
	7	HATSU personeli alanında yetkin midir?
	8	HATSU'da hizmet içi eğitim veriliyor mu? Verilen eğitim yeterli mi?
	9	Personel için ortak bir kurum kültürü oluşturma, bilgi birikimi depolayabilme ve kuruma aidiyetlik hissi söz konusu mudur?
	10	Büyükşehir olmadan önce personel durumunu nasıldı?
Hipotez 3	HATSU karar süreçlerine ilgili kuruluşların katılımını sağlamaktadır.	
	11	HATSU karar süreçlerine çevre veya su ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşları dahil ediyor mu?
	12	Büyükşehir olmadan önce sivil toplumun karar süreçlerine katılım durumu ile şu anki durumu nasıldır?

Hipotez 4	HATSU hizmet sunarken su ve çevre eğitimi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.	
	14	HATSU'nun çevre bilincini sağlamaya yönelik uygulamaları var mı? Varsa nelerdir?
	15	HATSU'nun su bilincini sağlamaya yönelik uygulamaları var mı? Varsa nelerdir?
Hipotez 5	HATSU'nun bütçe olanakları amaçlarının gerçekleşmesi için yeterlidir.	
	16	HATSU'nun bütçe olanakları yeterli midir? Hangi alanlarda yetersizlikler söz konusudur?
	17	HATSU mali hareketleri konusunda şeffaf mıdır?
	18	HATSU temin ettiği bütçeyi esnek şekilde değerlendirebilmekte midir?
	19	Büyükşehir olmadan önce su idaresinin bütçe olanakları ve mali hareketleri HATSU ile karşılaştırıldığında nasıl bir değişim olmuştur?
Hipotez 6	HATSU yatırımları gelecek için yeterlidir.	
	20	HATSU'nun teknolojik yatırımları nelerdir?
	21	Su kaynaklarına yönelik dış yatırımlar nelerdir?
	22	Büyükşehir olmadan önce su idaresinin yatırımları HATSU yatırımları karşılaştırıldığında aralarında bir fark var mıdır?
Hipotez 7	HATSU uluslararası kuruluşlarla iş birliğine açıktır.	
	23	HATSU'nun uluslararası kuruluşlarla iş birliği ne düzeydedir?
	24	Uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmasının önünde engelleyici nedenler var mıdır? Varsa nelerdir?
Hipotez 8	HATSU bölgesel bir planlama sürecinin bir parçasıdır.	
	25	HATSU'nun her yerleşim yerine uygun planı var mıdır?
	26	Planlamada bölge planlama ilkeleri uygulanıyor mu?
	27	Planlama süreci korumaya mı yoksa kullanmaya mı yöneliktir? Nedenler?
Hipotez 9	HATSU denetimi örgütün amaçlarına uygundur.	
	28	HATSU hangi birimler tarafından nasıl denetlenmektedir?
	29	Büyükşehir olmadan önce bu durum nasıldı?
Hipotez 10	HATSU şeffaf ve hesap verebilir bir kurumdur.	
	30	HATSU hesap verilebilirliği hangi araçlar aracılığıyla sağlamaktadır?
	31	Büyükşehir olmadan önce şeffaflık ve hesap verilebilirlik ile ilgili tutumlar nasıldı?

Hipotez 11		HATSU güçlü bir kurumsal imaja sahiptir.
	32	Halkın HATSU'ya bakış açısı nasıldır?
Hipotez 12		HATSU insan kaynakları açısından yeterlidir.
	33	HATSU insan kaynakları konusunda yeterli midir?
	34	HATSU'da işe alma süreçleri nasıldır?
Hipotez 13		HATSU'nun güçlü yönleri ve fırsatları çoğunluktadır.
	35	HATSU'nun güçlü yönleri nelerdir?
	36	HATSU'nun zayıf yönleri nelerdir?
	37	HATSU'nun fırsatları nelerdir?
	38	HATSU'nun karşılaştığı tehditler nelerdir?
Hipotez 14		HATSU'nun özerklik niteliği ön plandadır.
	36	HATSU siyasi etkilere ne kadar açık veya uzaktır?
	37	HATSU sizce özerk sayılabilir mi?
	38	Büyükşehir olmadan önce bu durum nasıldı?
Hipotez 15		HATSU için özelleştirme gerekli değildir.
	39	Bütün su hizmetleri özelleştirilebilir mi?
	40	Özelleştirme olması ile su hizmetinin kalitesinde bir değişiklik olur mu?
Hipotez 16		HATSU su hakkını ön planda tutmaktadır.
	41	Su bir hak mıdır ihtiyaç mıdır?
	42	Bir hak olarak özelleştirilmeye konu olabilir mi?
Hipotez 17		HATSU'nun suyun fiyatlandırma kriteri halk için en uygun olan imkanları gözetmek yönündedir.
	43	HATSU suyun fiyatlandırılmasında hangi kriterleri gözetmektedir?
	44	HATSU'nun ödemelere yönelik sağladığı teşvik edici uygulamaları var mıdır?
	45	Büyükşehir olmadan önce bu durum nasıldı?
Hipotez 18		HATSU dijitalleşme ve inovasyonlara açıktır.
	46	Dijital alt yapı, siber saldırılara karşı önlem var mı?
	47	SCADA uygulaması ile yalnızca ana hatlar mı izlenmektedir?

5.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan derinlemesine görüşme yöntemiyle yapılmıştır. Araştırmanın evreni 47 HATSU birim yöneticisinden oluşmaktadır. Örneklem ise 24 (yirmidört) yönetici olarak belirlenmiştir. Önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır (tablo 9).

Bu çalışma çerçevesinde yapılan görüşmelerde cevabı aranan sorular Hatay'ın büyükşehir olması süreciyle birlikte yaşanan değişimin su yönetiminde hangi dinamiklerle ve ne yönden bir etkiye neden olduğuna ve HATSU'nun mevcut kurumsal yapısına yöneliktir. Bu kapsamda HATSU Genel Müdürlüğü'nde şube müdürleri ve daire başkanları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin analiz edildiği bölümde görüşmelerden yapılan alıntılarda doğaçlama tavır ve söylemlere müdahale edilmeden ifadeler aynen aktarılmıştır.

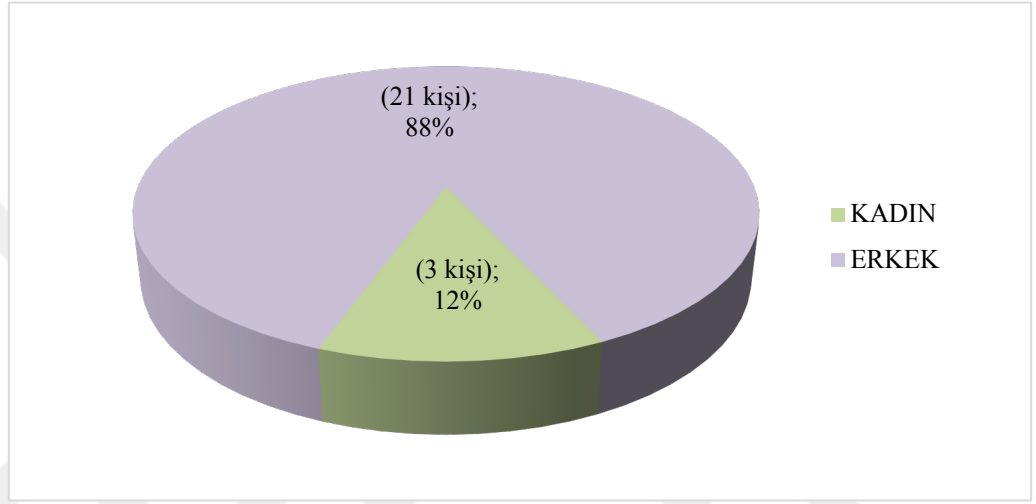
Görüşmecilerden yapılan alıntılarda isimleri saklı tutulmuş olan görüşmeciler G1, G2, G3 şeklinde kodlanmıştır. Kodların yanındaki parantezde ise cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gösterilmiştir.

5.3. GÖRÜŞMECİLERİN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

5.3.1. Cinsiyet

HATSU Genel Müdürlüğü'nde 47 yönetici içerisinde kadınların sayısı 4 iken, çalışmada 3 (üç) kadın yönetici ile görüşülmüştür. HATSU genelinde kadın yöneticiler % 9'luk bir orana sahiptir. Çalışmada ise % 13'lük bir kısmı oluşturmaktadır.

Grafik 5: Görüşmecilerin Cinsiyeti

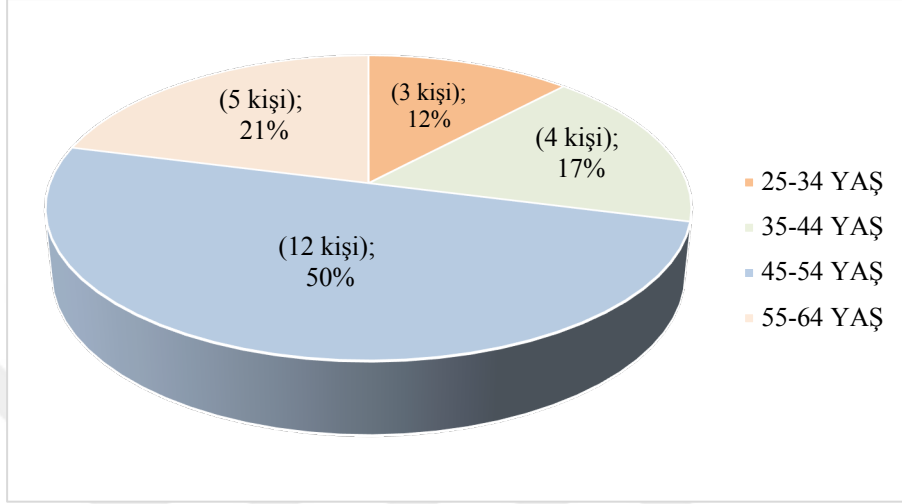

Bu kapsamda 3 kadın ve 21 erkek ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan 24 yöneticiden kadınların oranı % 13 iken, erkeklerinki % 88'dir (Grafik 5).

5.3.2. Yaş

Görüşülen kişilerin yaş dağılımlarına bakıldığında 3 kişinin (% 12) 25-34 yaş arasında, 4 kişinin (% 17) 35-44 yaş arasında, 12 kişinin (% 50) 45-54 yaş arasında ve 5 kişinin (% 21) 55-64 yaş arasında olduğu görülmektedir (Grafik 6).

Grafik 6: Görüşmecilerin Yaş Durumu

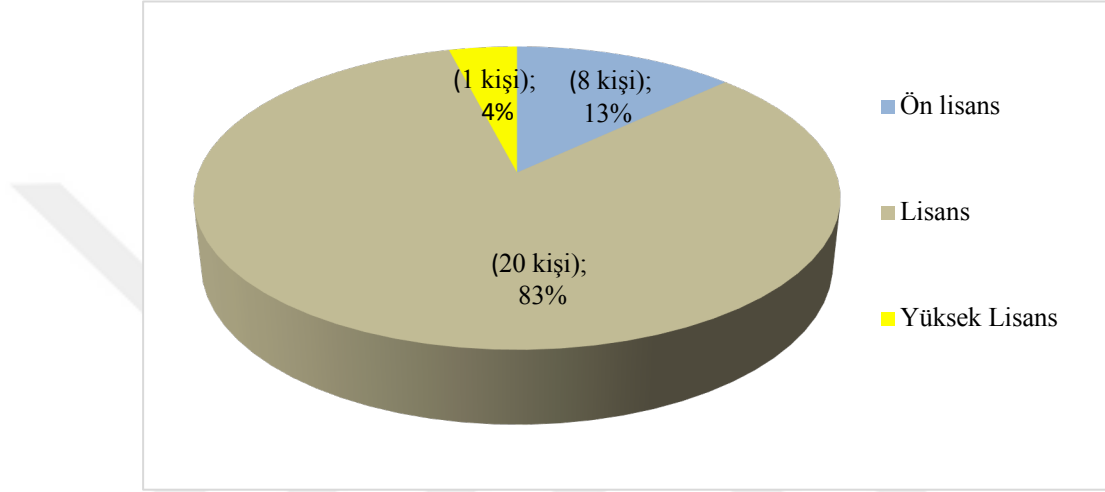

Yöneticilerin yarısı 45-54 yaş aralığındadır. 3 kadın yöneticiden 2'si bu yaş aralığında yer almaktadır. En genç yöneticinin yaşı 28 iken en büyük yöneticinin yaşı 63'tür. Bu açıdan bakıldığında en küçük ve en büyük yaşa sahip yöneticiler arasındaki yaş farkının oldukça fazla olduğu görülmektedir.

5.3.3. Eğitim

Görüşülen kişilerin eğitim durumlarına bakıldığında büyük bir çoğunluğun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Görüşmecilerden 20'si (% 83) lisans mezunu olduğunu belirtmiştir. Lisans mezunlarının ardından en yüksek pay 3 kişi (% 13) ile ön lisans mezunlarına aittir. Ön lisans mezunları teknik alanda eğitim veren yüksek okullardan mezun olmuştur. 1 kişi ise (% 4) yüksek lisans mezunudur (Grafik 7).

Grafik 7: Görüşmecilerin Eğitim Durumu

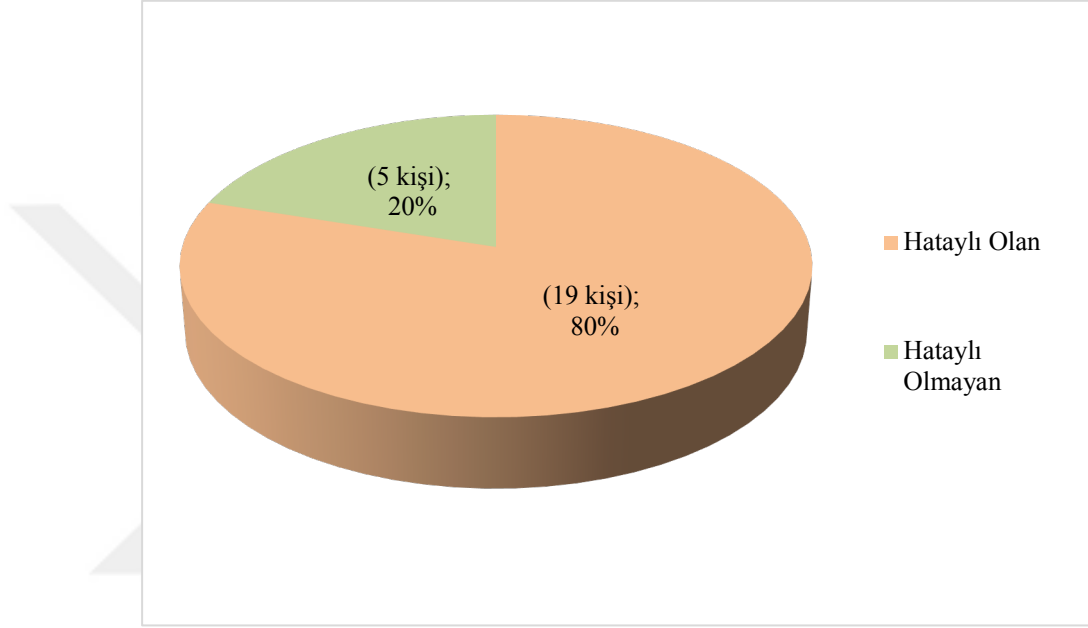

Lisans mezunlarından 13 kişi mühendislik fakültesi mezunu iken, 6 kişi iktisadi ve idari bilimler fakültesi mezunu ve 1'i ise hukuk fakültesi mezunudur. 13 mühendis içerisinde 4 kişi inşaat mühendisi, 3 kişi çevre mühendisidir. Bunun dışında diğer yöneticiler jeoloji, harita, bilgisayar, gıda, makine, bilgisayar mühendisliği bölümlerinden mezun olmuşlardır. Dolayısıyla mühendislikle ilgili alan çeşitliliği oldukça fazladır. İktisadi ve idari bilimler fakültesinden mezun olan 6 yöneticiden 5'inin bölümü işletmedir. 1 kişinin bölümü ise maliyedir. Ön lisans mezunu olan 3 yönetici teknik bilimler meslek yüksek okulundan mezun olmuşlardır. Bunlardan 2'si inşaat teknikerliği, 1 kişi de elektrik bölümü mezunudur. Yüksek lisans mezunu olan yönetici bu eğitimini kamu yönetimi alanında tamamlamıştır.

5.3.4. Doğum Yeri

Çalışma kapsamında HATSU'da çalışan yöneticilere görüşme sırasında doğum yerleri sorulduğunda 24 kişiden 19'u (% 80) Hatay cevabını verirken 5 kişi (%20) ise doğum yeri olarak farklı illeri söylemiştir (Grafik 8).

Grafik 8: Görüşmecilerin Hataylı Olma/Hataylı Olmama Durumu (Doğum Yerine Göre)

Hataylı olmayan kişilerin doğum yerleri coğrafi bölgelere göre sınıflandırıldığında yöneticilerin Akdeniz (G1), (G12), Ege (G8) ve İç Anadolu (G9), (G15) olarak bu üç bölgeden Hatay'a geldikleri görülmektedir.

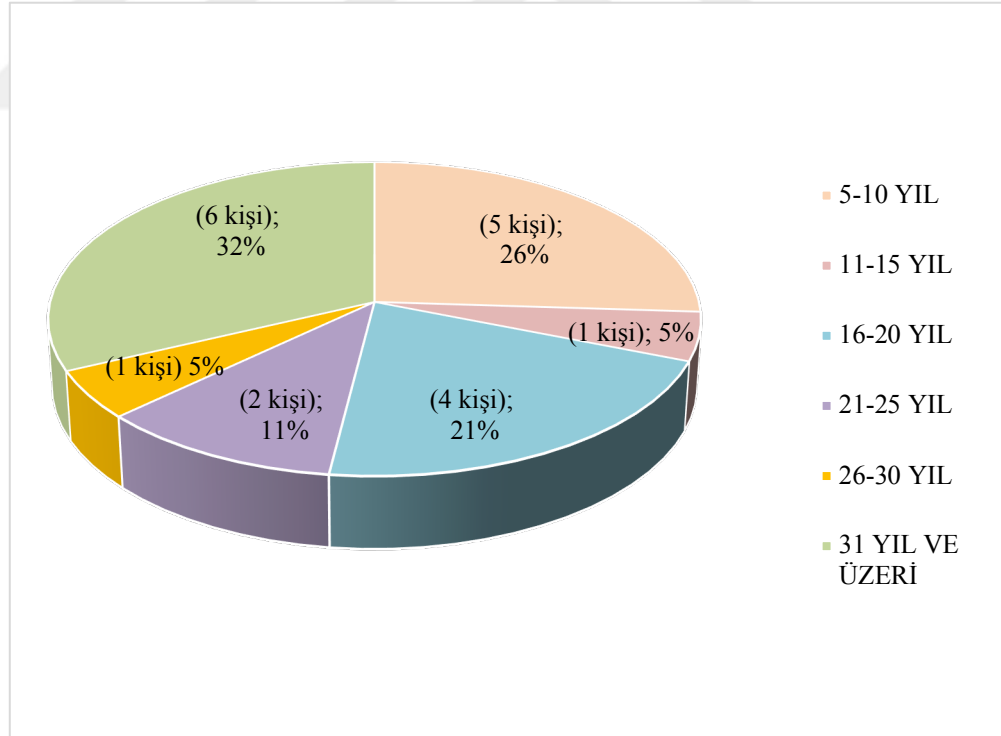
5.3.5. Hatay'da Yaşam Süreleri

Çalışma kapsamında HATSU'da çalışan yöneticilere görüşme sırasında ne kadar süredir Hatay'da ikamet ettikleri sorularak doğum yeri Hatay olanlar ile doğum yeri Hatay dışında bir ilde olanların Hatay'da yaşam süreleri ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

5.3.5.1. Hataylı Yöneticilerin Hatay'daki Yaşama Süreleri

Çalışma kapsamında görüşülen kişilerden Hataylı olduğunu ifade eden 19 görüşmeciye kaç yıldır Hatay'da yaşadıkları sorulduğunda görüşmecilerin çoğunluğunu oluşturan 6 kişinin (% 32) en az 31 yıldır Hatay'da yaşadığı görülmektedir. 5 kişinin (% 26) 5-10 yıl arası, 4 kişinin (% 21) 16-20 yıl arası, 2 kişinin (% 11) 21-25 yıl arası, 1 kişinin (% 5) 11-15 yıl arası ve 1 kişinin (% 5) 26-30 yıl arası Hatay'da ikamet ettiği görülmektedir (Grafik 9).

Grafik 9: Hataylı Yöneticilerin Hatay'da Yaşama Süreleri

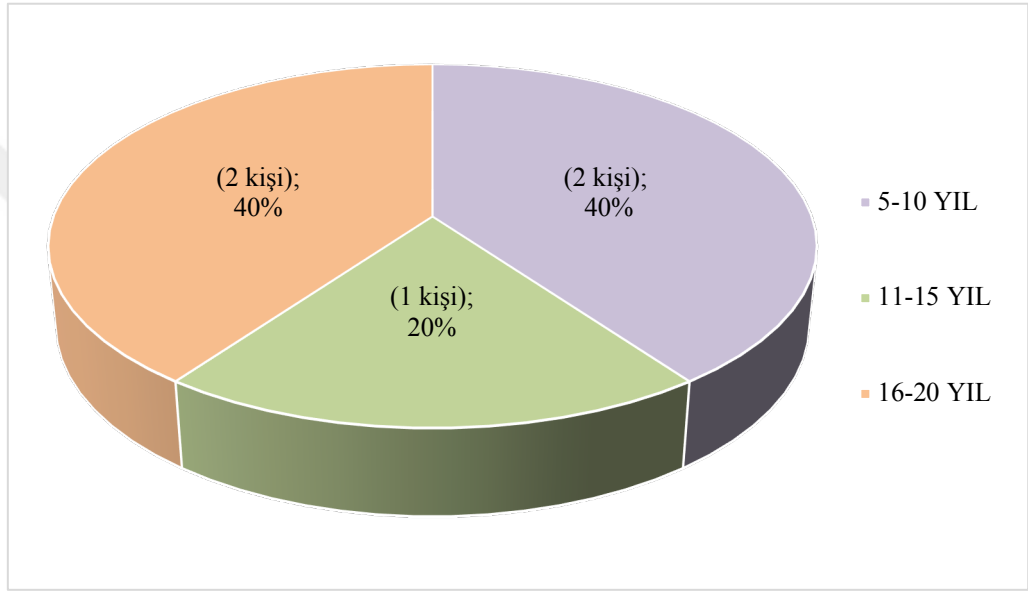
Hatay'lı görüşmecilerin önemli bir bölümünün ya uzun zamandır Hatay'da yerleşmiş ya da çok yakın zamanda burada yaşamayı tercih etmeleri dikkati çeken noktadır. Hataylı görüşmecilerin yaşları ile Hatay'da yaşam süreleri göz önüne

alındığında ise % 32'sinin doğduklarından itibaren Hatay'da yaşadıkları görülmektedir.

5.3.5.2. Hataylı Olmayanların Hatay'daki Yaşama Süreleri

Çalışma kapsamında Hataylı olmayan 5 yöneticiden 2 kişi 5-10 yıl, 2 kişi 16-20 yıl arası Hatay'da yaşamaları sonucu % 40'lık pay ile aynı oranı paylaştıklarını göstermektedir. 11—15 yıl arasını oluşturan 1 kişi ise % 20'lik kısmı oluşturmaktadır (Grafik 10).

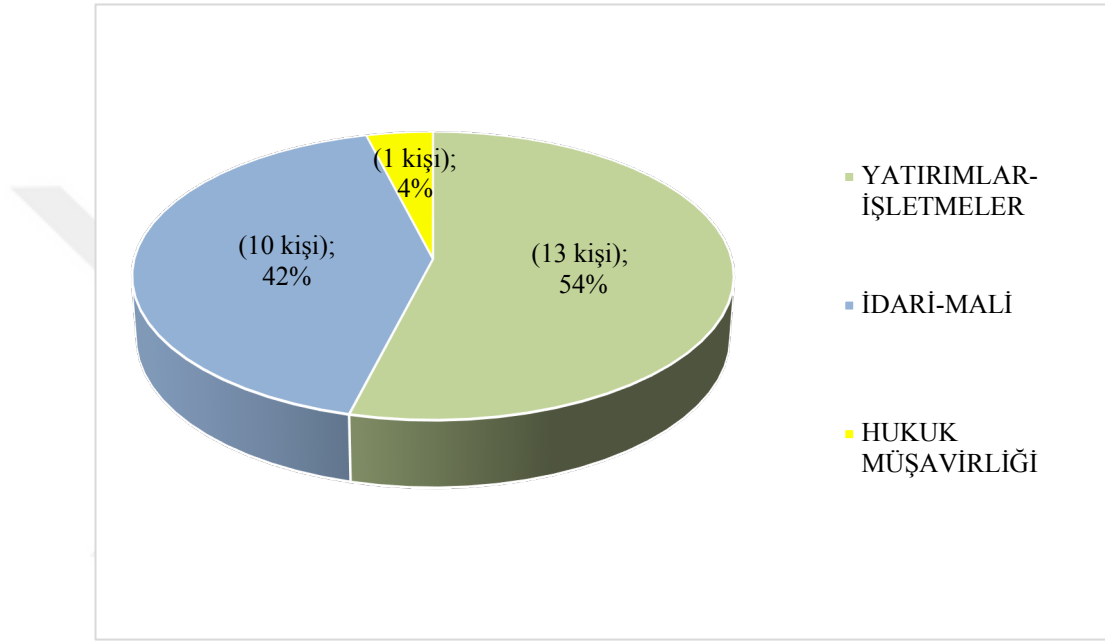
Grafik 10: Hataylı Olmayanların Hatay'da Yaşam Süreleri

5.3.6. Çalıştıkları Bölüm

HATSU Genel Müdürlüğü'nde Genel Müdür Yardımcılığı kapsamı altında Yatırımlar-İşletmeler bölümü ve İdari-Mali İşler bölümü olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Çalışma kapsamında görüşülen kişilerden 13'ü (% 54) yatırımlar ve işletmeler, 10'u (% 42) ise idari ve mali işler bölümünde çalışmaktadır. % 4'lük kısmı oluşturan 1 görüşmeci ise hukuk müşavirliğinde çalışmaktadır (Grafik 11).

Grafik 11: Çalıştıkları Bölüm

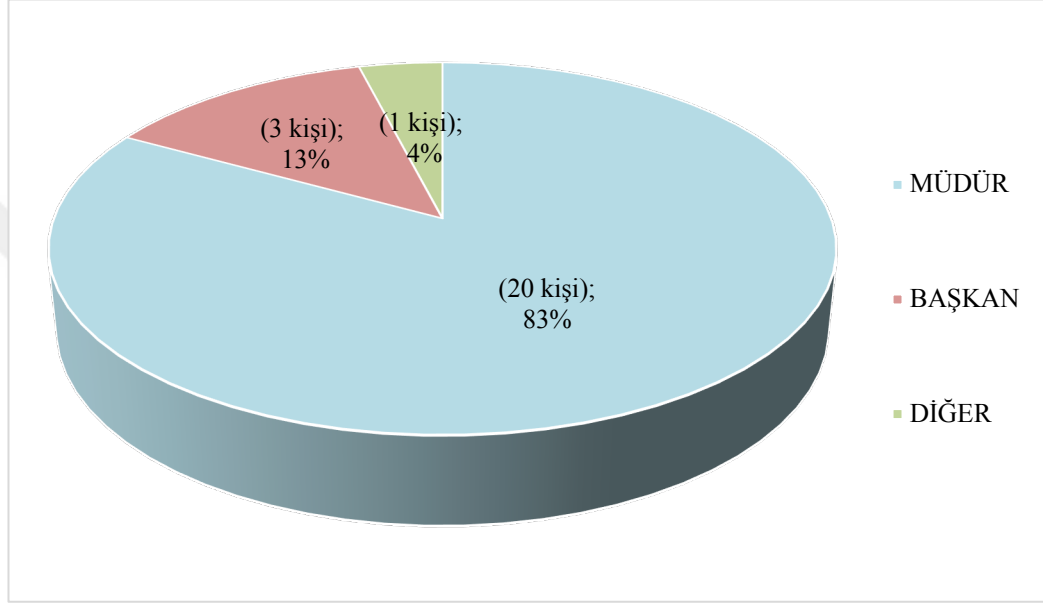

Görüşme yapılan 3 kadın yöneticiden 2'si yatırımlar-işletmeler, 1'i idari-mali işler biriminde görev yapmaktadır.

5.3.7. Görüşme Yapılan Yöneticilerin HATSU'daki Mevcut Pozisyonları

Çalışma kapsamında HATSU Genel Müdürlüğü'nde yapılan görüşmelerde görüşme yapılan yöneticilerden 20'si (% 83) müdür statüsünde çalışmaktadır. % 13'lük kısmı oluşturan 3 görüşmeci ise daire başkanı statüsündedir. Görüşmecilerden 1 tanesi (% 4) ise başkanlık görev dışında Genel Müdürlük bünyesinde farklı statüde yer almaktadır (Grafik 12).

Grafik 12: Görüşme Yapılan Yöneticilerin HATSU'daki Mevcut Pozisyonları

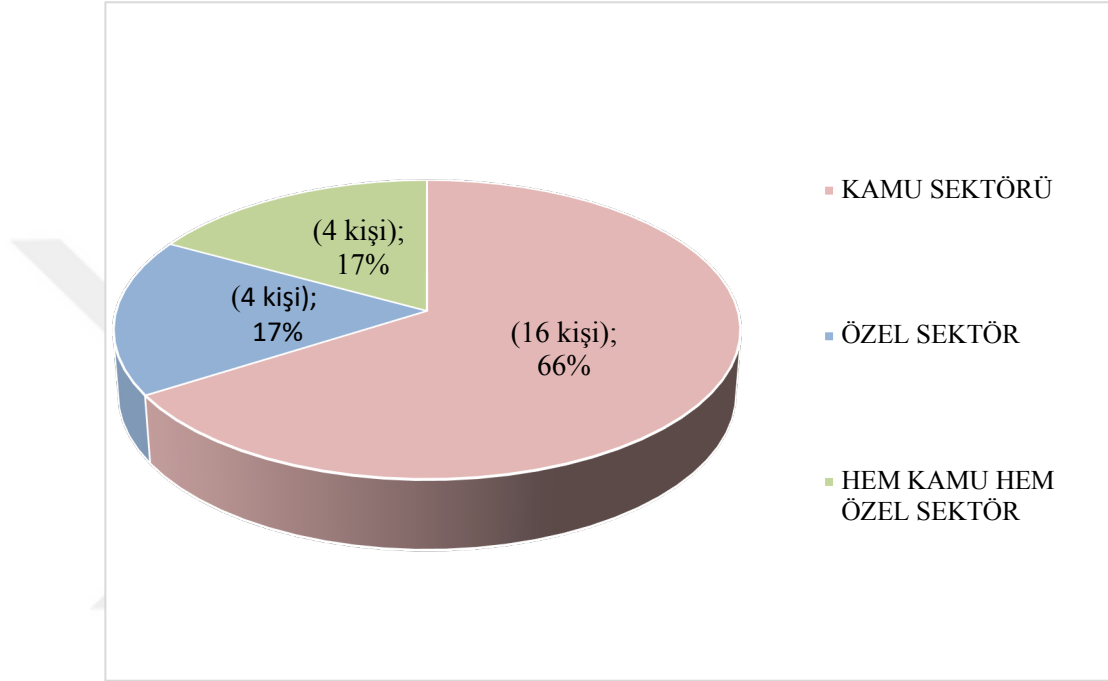

Görüşme yapılan 3 kadın yöneticiden 2'si müdür, 1'i başkan statüsünde görev yapmaktadır.

5.3.8. Görüşme Yapılan HATSU Yöneticilerinin Önceki İş Deneyimleri

Görüşme yapılan yöneticilere görüşme esnasında HATSU'dan önceki iş deneyimleri sorulduğunda 14 kişi (% 66) kamuda, 4'ü (% 17) özel sektörde çalıştığını ifade etmiştir. Özel sektörde çalışanlarla aynı oranda görüşmecinin de hem kamu hem de özel sektör deneyimine sahip olduğu görülmektedir (Grafik 13).

Grafik 13: Görüşmecilerin Daha Önceki İş Deneyimleri

Daha önce kamuda çalışanların HATSU'ya genellikle Belediye, İlçe Özel İdare Müdürlüğü, Köy Hizmetleri gibi kurumlardan gelmesinin yanında TEDAŞ, diğer illerin su idareleri, Valilik gibi kurumlardan gelenler de bulunmaktadır. Özel sektör deneyimine sahip görüşmeciler ise daha önce kendi yönettikleri şirketlere veya ofislere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Daha önce kamuda çalışan yöneticilerin çoğu belediyede çalışmışlardır. HATSU'dan önce iş deneyimi olmayan yönetici bulunmamaktadır.

Tablo 10: Görüşme Yapılan HATSU Yöneticilerinin Önceki İş Deneyimleri

Sektör	Kurum	Görüşmecilerin Demografik Bilgileri
Kamu Sektörü	Belediye	G1 (40, K, Lisans), G6 (E, 47, Lisans), G8 (E, 36, Lisans), G14 (E, 47, Yüksek Lisans), G15 (K, 45, Lisans), G16 (E, 57, Lisans), G18 (E, 43, Lisans), G21 (E, 46, Lisans), G22 (E, 51, Lisans), G23 (K, 51, Lisans)
	İl Özel İdaresi	G4 (E, 45, Lisans), G7 (E, 50, Lisans), G9 (E, 37, Lisans), G10 (E, 49, Lisans), G13 (E, 28, Ön Lisans), G15 (K, 45, Lisans), G16 (E, 57, Lisans), G19 (E, 63, Lisans)
	Köy Hizmetleri	G7 (E, 50, Lisans), G10 (E, 49, Lisans), G19 (E, 63, Lisans)
	Su idareleri	G3 (E, 50, Lisans), G14 (E, 47, Yüksek Lisans)
	Valilik	G16 (E, 57, Lisans)
	İlçe Özel İdare Müdürlüğü	G2 (E, 51, Ön Lisans)
	TEDAŞ	G12 (E, 57, Ön Lisans)
Özel sektör	Kendi yönettikleri şirketler veya ofisler	G5 (E, 55, Lisans), G8 (E, 36, Lisans), G9 (E, 37, Lisans), G10 (E, 49, Lisans), G11 (E, 32, Lisans), G17 (E, 32, Lisans), G18 (E, 43, Lisans), G19 (E, 63, Lisans), G20 (E, 45, Lisans), G24 (E, 52, Lisans)

5.4. ELDE EDİLEN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ: HATSU

Bu başlık altında görüşme yapılan yöneticilerin HATSU'ya dair örgüt ve personel yapısı, sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkiler, su ve çevre eğitimine dair uygulamaları, bütçe olanakları, yatırımları, uluslararası kuruluşlar ile ilişkileri, planlama süreci, denetimi, insan kaynakları, kurumsal imajı, özerkliği, suyun hak mı yoksa ihtiyaç mı olduğuna dair yaklaşımların, su hizmetlerinin özelleştirilmesi, suyun fiyatlandırılması ve dijital yenilikler ile ilgili düşünceleri aktarılmaktadır. İsimleri kodlanmış olan görüşmecilerin parantez içerisinde cinsiyet, yaş ve eğitim durumları belirtilirken; görüşmecilerin aktardıkları ifadeler tırnak içerisinde ve italik olarak yer almaktadır.

5.4.1. Örgüt Yapısı

Yapılan görüşmede yöneticilerden HATSU'nun örgüt yapısını kurumun amaçlarına uygunluğu, mevcut birimlerin yeterliliği, işlevselliği, eş güdüm sağlanması ve merkezi yönetim ve uzantılarıyla olan ilişkileri üzerinden değerlendirilmek istenmiştir.

5.4.1.1. Yeni Birimlerin Eklenmesi

Görüşme yapılan yöneticilerin genel olarak ortak vurgusu yeni birimlerin eklenmesine ihtiyaç duyulduğu şeklindedir. “Basın Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Teftiş Kurulu Daire Başkanlığı” G6 (E, 47, Lisans), “Aritmalar Daire Başkanlığı” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “Elektrik İşleri Daire Başkanlığı” G21 (E, 46, Lisans), “Yapım İşleri Daire Başkanlığı” G11 (E, 32, Lisans) gibi başkanlıkların yanı sıra “İhale ve Kamulaştırma Şube Müdürlüğü”, G11 (E, 32, Lisans), “Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü” G7 (E,50, Lisans), G17 (E, 32, Lisans), “Kaçak Kontrol ve Takip Şube Müdürlüğü” G12 (E, 57, Ön Lisans), “Acil Başvuru Hattı Şube Müdürlüğü” G15 (K,45, Lisans), “Basın Yayın Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü” G3 (E, 50, Lisans), G10 (E, 49, Lisans), G24 (E, 52, Lisans), “İcra İşlemleri Şube Müdürlüğü” G24 (E, 52, Lisans), “KUSUB (Kullanılmış Su Uzaklaştırma Bedeli) Aboneliği Şube Müdürlüğü” G16 (E, 57, Lisans), “SCADA Şube Müdürlüğü” G17 (E, 32, Lisans), “ARGE Şube Müdürlüğü” G13 (E, 28, Lisans), “Atölye İşleri Bakım Onarım Şube Müdürlüğü” G8 (E, 36, Lisans) gibi müdürlükler oluşturulması gereken yeni birimler olarak önerilmiştir. Bunların haricinde “Makine ve İkmal olmak üzere Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlı iki ayrı müdürlüğün kurulması” G8 (E, 36, Lisans), “Aritmalar Şube Müdürlüğü'nün Atık Su Arıtma Şube Müdürlüğü ve İçme Suyu Arıtma Şube Müdürlüğü olarak ayrılması” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “İçme Suyu Projelerini ve Kanalizasyon Projelerini farklı elden yürüten müdürlüklerinin oluşturulması” G7 (E,50, Lisans), G9 (E, 37, Lisans) gibi mevcut olan birimlerin işlevlerine göre ayrılmasıyla ortaya çıkan yeni birim önerileri de bulunmaktadır.

Tablo 11: HATSU'ya Eklenmesi Önerilen Birimler

	Evet	Hayır	HATSU'ya Eklenmesi Önerilen Birimler
“HATSU’da yeni birimlere ihtiyaç var mı?”	19	5	<ul style="list-style-type: none">• Basın Yayın Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı• Teftiş Kurulu Daire Başkanlığı• Arıtmalar Daire Başkanlığı• Elektrik İşleri Daire Başkanlığı• Yapım İşleri Daire Başkanlığı• İhale ve Kamulaştırma Şube Müdürlüğü• Coğrafi Bilgi Sistemleri Şube Müdürlüğü• Kaçak Kontrol ve Takip Şube Müdürlüğü▪ Acil Başvuru Hattı Şube Müdürlüğü,▪ Basın Yayın Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü▪ İcra İşlemleri Şube Müdürlüğü▪ KUSUB (Kullanılmış Su Uzaklaştırma Bedeli)▪ Aboneliği Şube Müdürlüğü▪ SCADA Şube Müdürlüğü▪ ARGE Şube Müdürlüğü▪ Atölye İşleri Bakım Onarım Şube Müdürlüğü▪ Makine Şube Müdürlüğü▪ İkmal Şube Müdürlüğü▪ Atık Su Arıtma Şube Müdürlüğü▪ İçme Suyu Arıtma Şube Müdürlüğü▪ İçme Suyu Projeleri Şube Müdürlüğü▪ Kanalizasyon Projeleri Şube Müdürlüğü

Görüşmecilerin çoğunluğu basın yayın ve halkla ilişkiler birimini önerirken, özellikle görüşmecilerden biri bu ihtiyacı “*Yerel halkın nabzını tutamıyoruz.*” G2 (E, 51, Ön Lisans) şeklinde açıklarken diğer bir görüşmeci ise “*HATSU’nun en büyük eksikliği halkla diyalog kuramamasıdır. Halka sunulan hizmeti onlara açıklamak lazım. Çünkü bir köye gidip sayaç takip gelince bunu anlamadan hayırdır diye tepki veriyorlar. Belediye döneminden beri kaçak gelen yapılar var, bunların onlara izah edilmesi gerekir.*” G7 (E, 50, Lisans) açıklamasında bulunmuştur.

5.4.1.2. İşlevi Olmayan Birimler

Görüşmeciler Genellikle HATSU’ da işlevsiz birimlerin olmadığını ifade etmişlerdir. İşlevsiz birimler olduğunu belirten görüşmeciler ağırlıklı olarak bu durumun kaynağının çalışma yönergelerinin olmamasından dolayı görevlendirmelerde belirsizlikler yaşanması olarak belirtmişlerdir.

Tablo 12: HATSU’da Birimlerin İşlevselliğine Dair Çıkarımlar

	Evvet	Hayır	HATSU’ da işlevi olmayan birimler
“İşlevsiz birimler var mı? ”	8	16	<ul style="list-style-type: none">• Etüt ve Plan Dairesi• Sayaç Ayar Şube Müdürlüğü• Atık Su Denetleme

Yönergelerin çıkarılmasıyla yetki kargaşasının önüne geçilebileceği görüşmeci tarafından şöyle ifade edilmiştir. *“Öncelikle birimlerin kuruluşunda bir kavram kargaşası var. Etüt ve Plan Dairesi yapım ile ilgilenmeyip sadece proje oluşturmalı. Ayrıca tüm projeler Proje Daire Başkanlığı’nda yapılıyor. Örneğin İçme Suyu Daire Başkanlığı’nda yapım ile ilgilenen müdürlük varken diğer yandan Projeler Daire Başkanlığı’nda da içme suyu ile ilgili projeler yapan birim var. O zaman Etüt ve Plan Daire Başkanlığı’nın kaldırılması gerekir. İçme Suyu Daire Başkanlığı yalnızca yapım ile ilgilenmeli, proje yapmamalıdır. Ya da benzer şekilde Kanalizasyon Daire Başkanlığı yalnızca yapım ve bakım yapmalı. Ayrıca Etüt Proje Müdürlüğü, İçme Suyu Proje Müdürlüğü, Kanalizasyon Proje Müdürlüğü gibi her birim için ayrı Proje Müdürlükleri oluşturulmalıdır.”* G7 (E, 57, Lisans) açıklamasında bulunmuştur. Diğer görüşmeci ise bu sorunu şu örnekle ifade etmiştir: *“Atık Su Denetleme ve Ruhsat Şube Müdürlüğü ile Kanalizasyon İnşaat Şube Müdürlüğü aynı işi yapmaktadır.”* G8 (E, 36, Lisans). Görüşmecilerden biri de Sayaç Ayar Şube Müdürlüğü’nün işlevsiz olduğunu belirterek *“Burası şeflik olsa daha iyi olur.”* G18 (E, 43, Lisans) önerisinde bulunmuştur.

5.4.1.3. Birimler Arasında Eşgüdüm

Görüşmecilere birimler arasında eşgüdüm ile ilgili sorular sorulduğunda eşgüdüm ile ilgili sorun olduğu veya olmadığına dair yanıtlar neredeyse aynı orana sahiptir.

Tablo 13: Birimler Arasında Eşgüdüm Sağlanmasına Dair Çıkarımlar

	Evet	Hayır	Sorunun Kaynakları
“Birimler arasında eşgüdüm sorunu var mı?” Bu sorunlar nelerdir? Sorunun kaynağı nedir?	11	13	<ul style="list-style-type: none">• Aynı görevi yapan birimler olması• Kendi sorumluluğunu üstlenmekten kaçınan yöneticiler• Koordinasyon sorunları• Personellerin farklı kurumlardan gelmiş olması• Çalışma yönergelerinin olmaması• HATSU'nun yeni bir kurum olması

Eşgüdüm sorunu yaşandığını söyleyen görüşmeciler genellikle işlevsiz birimler hakkındaki düşünceleri ile paralel cevaplar vermişlerdir. Örneğin aynı görevi yapan birimlerin varlığından dolayı işlevsiz birimlerin olduğu söyleyen görüşmeci, bu soru için “Üç tane Daire Başkanlığı bir işe bakıyor. Görevler arası çakışma var bu yüzden eşgüdüm sorunu yaşıyor.” G7 (57, E, Lisans) demiştir. “Herkes kendi sorumluluğunu başkasının üzerine yıkmaya çalışıyor” G8 (E, 36, Lisans) ve “Herkes işine geldiği gibi hareket ediyor” G12 (E, 57, Ön Lisans) “Çalışma yönergelerinin olmamasından dolayı çakışmalar yaşıyor” G22 (E, 51, Lisans) “Personellerin farklı kurumlardan gelmeleri uyum sorunu oluşturuyor” G21 (E, 46, Lisans) şeklindeki ifadeler yöneticiler tarafından eşgüdüm sorunun nedenleri olarak belirtilmiştir. Kurumda eşgüdüm sorunu yaşanmadığını söyleyen görüşmecilerden biri bu durumu “Şube müdürlüklerine bölündüğünden çok fazla birim var. Bu bir avantaj çünkü birimler çok olunca çözümler daha kolay ve hızlı oluyor.” G23 (K, 51, Lisans) şeklinde açıklamıştır.

5.4.1.4. Merkezi Yönetim ve Uzantılarıyla İlişkiler

Görüşmecilere merkezi yönetim ve uzantılarıyla ilgili sorunlar yaşanıp yaşanmadığı sorulduğunda çoğunluk sorun yaşandığını ifade etmiştir.

Tablo 14: Merkezi Yönetim ve Uzantılarıyla Yaşanan Sorunlar

	Evet	Hayır	Yaşanan Sorunlar	Sorunun Kaynakları
“Merkezi yönetim ve uzantılarıyla ilişkili sorunlar yaşıyor mu? Nelerdir?”	14	10	<ul style="list-style-type: none">• Ödemelerin gecikmesi• Kredi alınmaması• Elektronik ortamdan yazışmalar yapamamak• Kazı yapmak için izin alamamak• Kara yollarından geçiş izinlerinin alınmaması• Sit alanlarındaki çalışmalar için izin alınmaması• İmar izinlerinin alınmaması• Hazine arazilerine yapılan tesislerle ilgili izin alınmaması• Ormanlık alanlarda izinlerin alınmaması	<ul style="list-style-type: none">• Siyasi ilişkiler• Yeni bir kurum olması• Kurumun teknolojik yetersizlikleri• Prosedürlerin çok fazla olması• Kırsal nüfusun fazla olmasından dolayı kırsalda yaşanan imar sorunları

Sorunun kaynağı olarak gösterilen durumlardan birisi siyasi ilişkilerdir. Görüşmeciler bu durumu “Biz muhalefet olduğumuz için merkezi yönetim ve uzantılarıyla sürekli sorunlar yaşıyoruz.” G1 (40, K, Lisans) ve “Siyasi bir kurum olduğumuzdan ve farklı partiden olduğumuz için sorunlarımız oluyor.” G6 (47, E, Lisans) şeklinde belirtmiştir. Bunun aksine merkezi yönetimle ve uzantılarıyla sorun yaşanmadığını, “Bağımız yok onlarla.” G8 (E, 36, Lisans) şeklinde siyasi ilişkilerin sorun teşkil etmediği vurgusuyla dile getiren görüş de mevcuttur.

Merkezi yönetim ve uzantılarla yaşanan sorunlar genellikle altyapı çalışmaları için alınması gereken izinlerle ilgilidir. Bu durum bir görüşmeci tarafından “Altyapı çalışmaları sırasında diğer kurumlarla koordinasyon çok fazla sağlanamıyor özellikle TEDAŞ, Türk Telekom vb. kurumlarla sorunlar yaşıyoruz.” G14 (47, E, Yüksek Lisans) ifadeleriyle açıklanmıştır. Diğer görüşmeciler de “Kazı yapılan alanların tarihi sit alanı çıkmasıyla izin alırken kurumlar arasında gecikmeler yaşıyor.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Kara yollarından geçiş izinleri, sit alanlarındaki çalışmalarla ilgili izinler, kırsal nüfusun yüksek olmasından dolayı kırsaldaki imar sorunlarından kaynaklanan imar izinleri, hazine arazilerine yapılan tesislerdeki izinler ve ormanlık alanlardaki izinler konularında sıkıntılar var.” G20

(E, 45, Lisans) şeklindeki ifadeleriyle diğer kurumlarla izin alma sürecinde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yaşanan sorunlar ise görüşmeciler tarafından şu nedenlere dayandırılmaktadır: “E-imzaya bile geçemedik işler geç ilerliyor” G13 (28, E, Lisans), “Diğer kurumlarla elektronik ortamda yazışmalar yapmamız lazım onu bile yapamıyoruz” G16 (E, 57, Lisans), “Prosedürlerin çok fazla olmasından dolayı gecikmeler oluyor.” G18 (E, 43, Lisans), “Yeni bir kurum olmasından kaynaklı sorunlar yaşıyoruz” G24 (E, 52, Lisans), “Kredi alamıyoruz, ödemeler gecikiyor.” G10 (E, 49, Lisans).

5.4.1.5. Büyükşehir Olmadan Önce Su Yönetimindeki Örgütsel Yapı

Görüşmecilerden Hatay’ın büyükşehir olmadan önceki su yönetimindeki örgüt yapısıyla HATSU’nun örgüt yapısını karşılaştırarak değerlendirmeleri istenmiştir. Bu konudaki genel görüş şu anki durumun daha iyi olduğu yönündedir.

Tablo 15: Büyükşehir olmadan önceki su idaresinin ve HATSU’nun örgüt yapısı bakımından karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce su idaresinin örgüt yapısı şu anki duruma göre nasıldı?”	Önceden daha iyiydi	Şu anda daha iyi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	3	17	1	3

HATSU kurulmadan önce belediye bünyesindeki su idaresinin daha iyi olduğunu ifade eden bazı yöneticiler bunu “Antakya AKP yönetimindeyken Hatay’ın su yönetimi daha iyiydi” G1 (40, K, Lisans) ve “Eskiden yetki tek bir müdürde olduğundan eşgüdüm sorunu olmuyordu. Bu yüzden eskiden daha iyiydi.” G8 (E, 36, Lisans) ifadeleriyle açıklamıştır.

HATSU ile Hatay’ın su yönetiminin daha iyi olduğunu ifade eden yöneticiler ise bu görüşlerini şu ifadelerle açıklamışlardır: “Örgüt yapısı berbattı eskiden.” G16 (E, 57, Lisans), “Şu anki durum daha iyi. Çünkü artık su ile ilgilenen tek bir kurum tarafından hizmet sunuluyor.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Orada parçalanmışlık vardı. Şu an daha iyi.” G10 (E, 49, Lisans), “Ben eskiden belediyede su idaresinde çalışmadım ama hizmet alanı çok genişledi ve eskiden İl Özel İdaresi, Köy Hizmetleri vardı. Böyle tek elden yönetilmesi daha iyi oldu.” G14 (E, 47, Yüksek

Lisans), “*Şu anki örgüt yapısı daha iyi, her şey tek elden olunca daha hızlı ilerliyor.*” G18 (E, 43, Lisans), “*Şimdiki örgüt yapısında her şey programlı ve koordineli bir şekilde ilerliyor. Önceden daha basit ve yüzeyseldi.*” G19 (E, 63, Lisans), “*Şu anki örgüt yapısında uzmanlaşma var.*” G21 (E, 46, Lisans), “*Şu anki yapı özerk olduğu için avantajları var. Eksikler hala var ama kurumsallaştık.*” G22 (E, 51, Lisans), “*Parasal yönden büyükşehir belediyesi olmadan önce daha iyiydi ama yönetsel olarak şu an daha iyi.*” G5 (E, 55, Lisans).

5.4.2. Personel Yapısı

Yapılan görüşmede yöneticilerden HATSU’da personellerin sayısının ve uzmanlık düzeylerinin, personel eğitimine yönelik uygulamaların, personeller için ortak bir kurum kültürünün söz konusu olup olmadığının ve bunların HATSU öncesi Hatay su yönetimindeki yapı açısından karşılaştırılarak değerlendirilmesi istenmiştir.

5.4.2.1. Personel Sayısı

Çalışma kapsamında görüşmecilere HATSU’daki personel sayısını yeterli bulup bulmadıkları sorulduğunda yöneticilerin genel görüşü personel sayısının yetersiz olduğu yönündedir.

Tablo 16: HATSU’da Personel Sayısı Yeterliliğine Dair Çıkarımlar

	Yeterli	Yeterli değil	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU’daki personel sayısının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?”	10	14	<ul style="list-style-type: none"> • “Personel yeterli ama kalifiye eleman yok.” • “Personel yeterli ama bazı birimler eksik.” • “Yeterli, çok fazla yığılma var hatta.” • “Personel yeterli ama nitelikli değil.”

Personel sayısının yeterli olduğu görüşüne sahip olan yöneticiler “*Personel yeterli ama kalifiye eleman yok.*” G3 (E, 50, Lisans), “*Personel yeterli ama bazı birimler eksik.*” G6 (E, 47, Lisans) “*Yeterli, çok fazla yığılma var hatta.*” G17 (E, 32, Lisans), “*Personel yeterli ama nitelikli değil.*” G22 (E, 51, Lisans) şeklinde eleştirilerde bulunmuşlardır.

5.4.2.2. Personelin Alanındaki Yetkinliği

Çalışma kapsamında görüşmecilere personellerin alanlarında yetkin olup olmadıkları sorulduğunda yöneticilerin genel görüşü yetkin olmadıkları yönündedir.

Tablo 17: HATSU'daki Personelinin Yetkinlik Durumuna Dair Çıkarımlar

	Evete	Hayır	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU personeli alanında yetkin midir?”	11	13	<ul style="list-style-type: none">• “Personeller genel olarak alanında yetkin olsalar da bazı alanlarda deneyimli uzmanlara ihtiyaç eksikliği var.”• “Personeller yetkin kişiler çünkü zaten çoğu belediyeden geldiği için belediyeciliği iyi biliyorlar.”• “Herkes işi burada öğrenmeye başladığı için tam yetkin değiller.”• “Alanında yetkin kişiler olsa da çoğu işi burada öğreniyor.”• “Personeller yetkin değil çünkü yetkinliklerine göre değil torpille geliyorlar.”

Personellerin alanında yetkin olduğunu belirten bazı yöneticiler “*Personeller yetkin kişiler çünkü zaten çoğu belediyeden geldiği için belediyeciliği iyi biliyorlar.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*Personeller genel olarak alanında yetkin olsalar da bazı alanlarda deneyimli uzmanlara ihtiyaç eksikliği var.*” G6 (E, 47, Lisans) şeklindeki ifadelerle bu konuyla ilgili açıklamada bulunmuşlardır

Personellerin alanında yetkin olmadıkları görüşüne sahip olan yöneticilerden bazıları bu düşüncesini nedenleriyle birlikte şöyle açıklamıştır: “*Herkes işi burada öğrenmeye başladığı için tam yetkin değiller. Buradaki meslek eğitiminde ise eksiklikler var. Çünkü burada verilen eğitim alanında kendini geliştirmeye yönelik, alanı öğretmeye yönelik değil. Bence bunun için internet üzerinden eğitim verilebilir.*” G7 (E, 50, Lisans), “*Alanında yetkin kişiler olsa da çoğu işi burada öğreniyor.*” G19 (E, 63, Lisans), “*Personeller yetkin değil çünkü yetkinliklerine göre değil torpille geliyorlar.*” G8 (E, 36, Lisans).

5.4.2.3. Personel Eğitimi

Çalışma kapsamında görüşmecilere personel eğitimine dair görüşleri sorulduğunda genel çıkarım personel eğitimi verilmediği yönündedir.

Tablo 18: HATSU’da Personel Eğitimine Dair Çıkarımlar

	Veriliyor	Verilmiyor	Veriliyor ama yetersiz	Bilmiyorum
“HATSU’da hizmet içi eğitim veriliyor mu? Sizce yeterli mi?”	7	9	7	1

Personel eğitiminin ne şekilde verildiğine dair yorumlar şu şekildedir: *“Hizmet içi eğitim veriliyor ve bunun yanında personeller alanlarında kendilerini geliştirecek eğitimler alıyorlar.”* G1 (40, K, Lisans), *“İnsan kaynakları seminerler düzenliyor. Özellikle iş güvenliği vb. konularda.”* G2 (E, 51, Ön Lisans), *“İnsan kaynakları arada bir kurs düzenliyor.”* G9 (E, 37, Lisans), *“Her yıl yeni gelenler için eğitim programı yapılıyor.”* G16 (E, 57, Lisans).

Ancak bu eğitimlere dair şöyle eleştiriler mevcuttur: *“Personel eğitimleri görünürde var olsa da uygulamada yok aslında.”* G8 (E, 36, Lisans), *“Eğitimler veriliyor ama çok yetersiz. Mesela burada e-devlet kullanma ile ilgili sürekli sıkıntı yaşıyoruz. Bununla ilgili eğitim verilebilirdi ama kimse bunun eğitimini vermedi. Sadece bunun için biri geldi bizlere 2 gün bir şeyler gösterdi gitti. Kimse bir şey anlamadı.”* G7 (E, 50, Lisans), *“Eskiden 2-3 kez kişisel eğitim olmuştu şimdi öyle bir şey yapılmıyor.”* G14 (E, 47, Yüksek Lisans), *“Eğitim verilmiyor, bireysel olarak çalışma arkadaşlarımı ben geliştiriyorum.”* G17 (E, 32, Lisans), *“Ben herhangi bir eğitim verildiğini görmedim.”* G19 (E, 63, Lisans), *“Genelde büyükşehir belediye başkanı (Lütfi Savaş) eğitimler düzenliyor ama yetersiz.”* G22 (E, 51, Lisans).

5.4.2.4. Personellerin Kurumsal Aidiyeti

Çalışma kapsamında görüşmecilere personel için ortak bir kurum kültürünün, bilgi birikimi depolayabilme ve kuruma aidiyet hissini söz konusu olup olmadığı sorulduğunda bu konuda olumlu ve olumsuz görüşlerin aynı orana sahip olduğu söylenebilir. Bu sebeple genel bir çıkarım yapılamamaktadır.

Tablo 19: HATSU Personelinin Kurumsal Aidiyeti

	Vardır	Yoktur	Konu hakkındaki yorumlar
“Personel için ortak bir kurum kültürünün, bilgi birikimi depolayabilme ve kuruma aidiyetlik hissi söz konusu mudur?”	12	12	<ul style="list-style-type: none">• “Yeni bir kurum olduğu için aidiyetlik hissi oluşmadı henüz.”• “Daha bütünleşemedik.”• “Kopukluklar var, biraz dağıldık.”• “Kopukluk yok bütünleştik. Zaten HATSU yeni bir kurum olduğu için başka şansımız yok.”• “Bu tarz kurumlarda bilgi birikimi depolayabilme, kuruma aidiyetlik gibi hislerin sağlanması zor.”• “Yeni bir kurum ama uyum sağladık.”• “Burada çoğu kişi profesyonel olduğu için %70 ortak kurum kültürünü, kuruma aidiyet hissini sağladığımızı düşünüyorum.”• “Yeni kurulduğu için ve belediyelerin bileşiminden oluştuğu için herkes farklı bir yerden geldiğinden bütünleşmek zor.”

Ortak bir kurum kültürünün ve kurumsal aidiyet hissini olmadığı yönünde görüşe sahip olan yöneticilerden bazıları bunu şu sözlerle ifade etmişlerdir: “*Yeni bir kurum olduğu için aidiyetlik hissi oluşmadı henüz.*” G3 (E, 50, Lisans) “*Daha bütünleşemedik.*” G5 (E, 55, Lisans). “*Kopukluklar var, biraz dağıldık.*” G6 (E, 47, Lisans). “*Bu tarz kurumlarda bilgi birikimi depolayabilme, kuruma aidiyetlik gibi hislerin sağlanması zor.*” G15 (K, 45, Lisans), “*Yeni kurulduğu için ve belediyelerin bileşiminden oluştuğu için herkes farklı bir yerden geldiğinden bütünleşmek zor.*” G20 (E, 45, Lisans).

Bu görüşlerin zıttı yönde açıklamalar da mevcuttur. Bu açıklamalar şu sözlerle aktarılmıştır: “*Kopukluk yok bütünleştik. Zaten HATSU yeni bir kurum olduğu için başka şansımız yok.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*Yeni bir kurum ama uyum sağladık.*” G16 (E, 57, Lisans), “*Profesyonel insanların kuruma aidiyet hissi mutlaka olması lazım. Bu şekilde ancak özverili çalışabilir çünkü. Burada da çoğu kişi profesyonel olduğu için %70 ortak kurum kültürünü, kuruma aidiyet hissini sağladığımızı düşünüyorum.*” G18 (E, 43, Lisans).

5.4.2.5. Büyükşehir Olmadan Önce Su Yönetimindeki Personel Durumu

Çalışma kapsamında görüşmecilerden Hatay’ın büyükşehir olmadan önce su yönetimindeki personel yapısıyla, HATSU’nun personel yapısını karşılaştırarak değerlendirmeleri istenmiştir. Bu konuda görüşmecilerin çoğu düşüncelerini beyan etmekten kaçınmışlardır. Ancak görüşlerini açıklayan yöneticiler arasından genel

çıkartım yapıldığında bu Şu anki durumun daha iyi olduğu yönünde çıkartım yapmak mümkündür.

Tablo 20: Büyükşehir Olmadan nceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Personel Yapısı Bakımından Karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce personel durumunu nasıl değerlendirirsiniz”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bilmiyorum
	8	5	11

Görüşmeciler konuyla ilgili Şu açıklamalarda bulunmuştur: “Eskiden personeller için sosyal faaliyetler vardı ve bu yüzden ortak bir kurum kültürü sağlanıyordu. Şimdiki kuruma herkes bir yerden geldi bu yüzden kopukluk olduğu için eskiden daha iyiydi.” G7 (E, 50, Lisans), “O zamanlar personel sayısı azdı ve herkes yıllardır aynı yerde çalıŐıyordu. Şimdi herkes ayrı bir yerden geldi ve herkes acemi.” G8 (E, 36, Lisans), “Büyükşehir ile alan genişleyince personel sayısı yetersiz kaldı. Eskiden ilçelere hizmet sunarken personel yeterliydi. O yüzden Şu anki durum daha kötü.” G22 (E, 51, Lisans). Ayrıca “Personeller eskiden daha tecrübesiz ve yetersizdi. Şu anki personel alanında yetkin kişiler. O yüzden Şimdi daha iyi oldu.” G16 (E, 57, Lisans) Şeklinde olumlu yorumlar da mevcuttur

5.4.3. HATSU Karar Süreçlerine İlgili Kuruluşların Katılımı

Yapılan görüşmelerde yöneticilerden HATSU karar alma süreçlerine su veya çevreyle ilgili sivil toplum kuruluşlarının dahil edilip edilmediği ve bu durumun HATSU ncesi Hatay su yönetimindeki durum ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi istenmiştir.

5.4.3.1. Karar Süreçlerine evre veya Su İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşları ve Diğer Kuruluşların Katılımı

Çalışma kapsamında görüşmecilerden karar süreçlerine evre veya su ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşların katılımına dair görüşleri sorulduğunda genel çıkartım bu kuruluşların karar süreçlerine dahil edildikleri yndedir.

Tablo 21: HATSU Karar Süreçlerine Katılım

	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
<p>“HATSU karar süreçlerine çevre veya su ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşları dahil ediyor mu?”</p>	10	8	6	<ul style="list-style-type: none"> • “Sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerimiz iyi. Taleplerine her zaman olumlu karşılık veririz.” • “Belediye vasıtasıyla bize bazı talepler geliyor o kadarını biliyorum.” • “Kanun ve yönetmeliğe göre hareket ettiğimiz için pek ortak çalışmamız yok. Bu çerçevenin dışına çıkamıyoruz.” • “İllaki sorular soruluyordur, mutlaka görüşleri alınuyordur.” • “Genellikle dahil edilmiyor.” • “Bize gelen her türlü talebi değerlendiriyoruz. Muhtarlar Birliği sivil toplum kuruluşu sayılır mı bilmiyorum ama en büyük çalışma ortağımızdır.” • “İhtiyaçları göz önüne alınıyor ama karar aşamasında görüşleri alınmıyor.” • “Her konuda olmasa da belli konularda görüşleri alınıyor.” • “Teknik kararlar aldığımız için sivil toplum ile işimiz yok.” • “O bölgede yapılacak işlerle ilgili o bölgedeki sivil toplumun görüşleri alınmıyor.”

Soruya olumlu cevap veren yöneticilerin açıklamaları şu şekildedir: “*Sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerimiz iyi. Taleplerine her zaman olumlu karşılık veririz.*” G1 (40, K, Lisans), “*Bize gelen her türlü talebi değerlendiriyoruz. Muhtarlar Birliği sivil toplum kuruluşu sayılır mı bilmiyorum ama en büyük çalışma ortağımızdır.*” G11 (E, 32, Lisans), “*Her konuda olmasa da belli konularda görüşleri alınıyor.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*O bölgede yapılacak işlerle ilgili o bölgedeki sivil toplumun görüşleri alınıyor.*” G18 (E, 43, Lisans). Bunun dışında konu hakkında bilgisi olmayan görüşmecilerden ikisinin yorumu şu şekildedir: “*Belediye vasıtasıyla bize bazı talepler geliyor o kadarını biliyorum.*” G2 (E, 51, Ön Lisans), “*İllaki sorular soruluyordur, mutlaka görüşleri alınuyordur.*” G4 (E, 45, Lisans) şeklinde kısmen görüş bildiren yöneticiler de mevcuttur.

Soruya olumsuz yönde yanıt veren yöneticilerden bazıları bu görüşlerini “*Sivil toplum dahil edilmiyor genellikle.*” G6 (E, 47, Lisans), “*İhtiyaçları göz önüne alınıyor ama karar aşamasında görüşleri alınmıyor.*” G13 (E, 28, Ön Lisans), “*Teknik kararlar aldığımız için sivil toplum ile işimiz yok.*” G15 (K, 45, Lisans), “*Kanun ve yönetmeliğe göre hareket ettiğimiz için pek ortak çalışmamız yok. Bu çerçevenin dışına çıkamıyoruz.*” G3 (E, 50, Lisans) ifadeleriyle açıklamışlardır.

5.4.3.2. Büyükşehir Olmadan Önce İlgili Kuruluşların Karar Süreçlerine Katılımı

HATSU'nun karar süreçlerine çevre veya su ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve diğer kuruluşların katılımlarının, Hatay'ın büyükşehir olmadan önceki su yönetimindeki karar süreçlerine katılımlarıyla karşılaştırarak değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşmecilerin çoğu bu konuda yorum yapamayacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 22: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin ve Hatsu'nun Karar Süreçlerine Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım Düzeyleri Konusunda Karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce sivil toplumun karar süreçlerine katılım durumu ile şu anki durumu nasıl değerlendirirsiniz?”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	3	3	5	13

Bu karşılaştırma sorusuna yanıt olarak görüşmecilerden “*Her türlü talebe olumlu yanıt verme prensibimiz hep aynıydı.*” G1 (40, K, Lisans) ve “*Şu anda karar süreçlerimize dahil edilmiyor, eskiden de böyleydi.*” G6 (E, 47, Lisans) şeklinde birbirinden tamamen ayrı görüşlerin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra HATSU ile eski durumun farklı olduğunu vurgulayan görüşler de mevcuttur. Eski düzenin bu konuda daha başarılı olduğunu belirten görüşmecilerden bazıları bu durumu şu ifadelerle açıklarken; “*Eskiden sivil toplumun etkisi vardı, görüşleri alınırdı şimdi öyle değil.*” G7 (E, 50, Lisans), “*Eskiden daha iyiydi, kent konseyleri de katılırdı.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*Sivil toplum kuruluşlarından talep gelirdi, başkan da bunu göz önüne alırdı. Şimdi öyle değil.*” G8 (E, 36, Lisans), şu anki düzenin bu konuda daha başarılı olduğunu belirten görüşmeciler bu durumu “*Belde belediyeleri bu konuda çok zayıftı.*” G16 (E, 57, Lisans), “*Büyükşehir belediyesine geçişle bu konuya verilen önem arttı.*” G23 (K, 51, Lisans) şeklindeki ifadeleriyle aktarmışlardır.

5.4.4. HATSU'nun Su ve Çevre Bilincine Yönelik Çalışmaları

Çalışma kapsamında görüşmeciler yerel halkta HATSU'nun hizmet sunumunda su ve çevre konuları ile ilgili halkı bilinçlendirmeye yönelik yaptıkları çalışmalara dair görüşleri sorulduğunda genel çıkarım bu konuda kafa karışıklığının olduğudur. Bazı yöneticiler bu konuda çeşitli uygulamaların yapıldığını belirtirken

bazı yöneticiler ise böyle şeylerin uygulamada yapılmadığını bu konuda çok yetersiz olduğunu belirtmektedir.

5.4.4.1. HATSU'nun Çevre Bilincini Oluşturmaya Yönelik Çalışmaları

Çalışma kapsamında çevre bilincini oluşturmaya ve geliştirmeye yönelik HATSU'nun yaptığı uygulamalar hakkında yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Bu konuda bir uygulama yapılmadığı görüşündeki yönetici sayısı ile bu konuda uygulamaların var olduğu görüşündeki yönetici sayısı neredeyse eşittir.

Tablo 23: HATSU'nun Çevre Bilincine Yönelik Uygulamaları

	Yok	Var	Bilmiyorum	Halkı bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar
“HATSU'nun çevre bilincine yönelik uygulamaları var mı? Bu uygulamalar nelerdir?”	12	11	1	<ul style="list-style-type: none">• Broşür• Gazete• Anket• Sosyal medya• Stantlar kurma• Okullarda verilen eğitimler

Görüşmeciler çevre bilincini sağlamaya yönelik yapılan uygulamaları şu ifadelerde aktarmıştır: “Çevre konusunda bilinç sağlamak için anketler yapıyoruz, gazetede bu konuya yer veriyoruz, broşür dağıtıyoruz.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Bu konuda uygulamamız var tabiki. Broşür hazırlayıp dağıtıyoruz.” G3 (E, 50, Lisans), “Sadece gazete dağıtılıyor.” G5 (E, 55, Lisans). “Bazen okullara gidilip eğitimler veriliyor çevreyle ilgili.” G6 (E, 47, Lisans), “İşletmeler Daire Başkanlığı çevreyle ilgili çalışmalarda bulunuyor. Yılda bir kere stantlar kuruyor.” G8 (E, 36, Lisans), “Basın ve sosyal medya aracılığıyla halkı bilinçlendirme çalışmaları yapıyoruz.” G15 (K, 45, Lisans). Bunun dışında bu konuda bir uygulama olmadığını belirten görüşmeci ifadeleri de şu şekilde olmuştur: “Çevre bilinciyle ilgili bir çalışma yok. Biz gittiğimiz yerlerde vatandaşı bilgilendiriyoruz.” G9 (E, 37, Lisans), “Genel Müdürlük çalışmalar yapıyor ama ilçelerin bu konuda yaptığı bir şey yok.” G22 (E, 51, Lisans).

5.4.4.2 HATSU'nun Su Bilincini Oluşturmaya Yönelik Çalışmaları

HATSU'nun çevre bilincini oluşturmaya ve geliştirmeye yönelik yaptığı uygulamalar hakkında yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Görüşmecilerin çoğu bu konuyla ilgili çeşitli uygulamaların yapıldığını belirtmiştir. Çalışmalar özellikle Dünya Su Günü gibi özel günlerde yapılmaktadır.

Tablo 24: HATSU'nun Su Bilincine Yönelik Uygulamaları

	Yok	Var	Bilmiyorum	Halkı bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar
“HATSU’nun su bilincine yönelik uygulamaları var mı? Bu uygulamalar nelerdir?”	6	17	1	<ul style="list-style-type: none">• Sergi• Broşür• Gazete• Tanıtım• Pankart• Görsel basın• Sosyal medya• HATSU web sitesi• Okullarda öğrencilere diş fırçası, sabun ve kumbara dağıtılması• Öğrencilerin kurum ziyareti• Su faturalarının altına not düşmek

Su bilincine yönelik yapılan uygulamaların neler olduğu konusunda görüşmeciler şu açıklamaları yapmıştır: “*Su bilincini sağlamaya yönelik sosyal medyada haberler, tanıtımlar paylaşıyoruz.*” G5 (E, 55, Lisans), “*Özellikle su tasarrufu konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapıyoruz.*” G2 (E, 51, Ön Lisans), “*Broşürler dağıtıyoruz su tüketimiyle ilgili.*” G3 (E, 50, Lisans), “*Sadece gazete dağıtılıyor.*” G5 (E, 55, Lisans), “*Tüm görsel basın araçlarını kullanıyoruz.*” G10 (E, 49, Lisans), “*Bunun için ara ara çalışmalar oluyor. İlkokul ve lise öğrencileri kuruma ziyarete gelmişti.*” G11 (E, 32, Lisans), “*Suyla ilgili değiştirdiğimiz şeyleri tanıtıyoruz. Eskiden şöyleydi şimdi böyle şeyler yapıyoruz gibi yaptığımız yenilikleri anlatıyoruz. Özellikle atık su konusuna çok önem veriyoruz.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*Basın, sosyal medya yoluyla çalışmalar yapılıyor ama çok yetersiz*” G16 (E, 57, Lisans), “*Pankartlar, su faturalarının altına düşülen notlar ve HATSU’nun kendi web sitesi aracılığıyla halkı suyla ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapılıyor.*” G17 (E, 32, Lisans).

“*Dünya Su Günü’nde halkı bilinçlendirmeye yönelik broşürler dağıtılıyor. Bir de Fransızlardan kalan eski su borularını sergi açarak orada halka sergilemiştik.*” G18 (E, 43, Lisans), “*Dünya Su Günü’nde broşürler dağıtıldı ve internet üzerinden paylaşımlar yapıldı. Ayrıca okullarda öğrencilere su kullanımına dikkat çekmek için diş fırçası, sabun, kumbara gibi bazı araç gereçler dağıtıldı.*” G23 (K, 51, Lisans), “*Su bilincinin küçük yaşta kazandırılması gerekir. Bu yüzden ilkokullarda bununla ilgili çalışmalar yaptık. Özellikle farkındalığa dikkat çekmek için Dünya Su Günü gibi özel günlerde çalışmalar yapıyoruz.*” G24 (E, 52, Lisans) gibi ifadelerde 22 Mart Dünya Su Günü’ne özel çalışmaların olduğu belirtilmektedir.

Bunların yanı sıra çevre bilinci konusunda olduğu gibi HATSU Genel Müdürlüğünde yapılan uygulamaların ilçelerdeki Müdürlüklerde yapılmadığına dair görüş, su bilincini sağlama konusu için de geçerli olmuştur.

5.4.5. HATSU'nun Bütçe Olanakları

Çalışma kapsamında HATSU'nun bütçe olanaklarının yeterlilik düzeyi, bütçe hareketlerinin şeffaflığı ve esnekliği konularında yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Ayrıca bu konuyla ilgili sorulardan sonra bu durumun büyükşehir olmadan önceki durumla karşılaştırılması istenmiştir.

5.4.5.1. HATSU'nun Bütçe Olanakları Konusunda Yeterlilik Düzeyi

Çalışma kapsamında HATSU bütçesinin yeterliliği ve yetersizliklerin olduğu alanlar konusunda yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Bu konuda görüşmecilerin büyük bir çoğunluğu bütçenin yetersiz olduğu konusunda hemfikirdir.

Tablo 25: HATSU'nun Bütçe Olanakları Konusunda Yeterliliği

	Yeterli	Yeterli değil	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU'nun bütçe olanakları yeterli midir? Hangi alanlarda yetersizlikler söz konusudur?”	2	21	1	<ul style="list-style-type: none">• “Muhalefet belediye olduğumuz için bütçemiz hiçbir alanda yeterli değil.”• “İller bankasından gelen paylar konusunda çok yetersiz.”• “Şu anda yatırım çok ama gelir yok.”• “Bütçe tabii ki yeterli değil, çünkü 750 milyon borçla kurulduk.”• “Kesinlikle yeterli değil. Borçtayız, kredilerle ayakta duruyoruz ancak.”• “Tüm alanlarda yetersiz bütçe.”• “Yetersiz. Gelir gideri karşılamıyor.”• “Altyapı yatırımları yapmak için bütçe yetersiz.”• “Tabii ki yeterli değil. Bütçenin çoğunluğu su gelirlerinden karşılanıyor, o da yeterli değil. Zaten yeni bir kurumuz ve kapanan belediyelerin, özel idarelerin borçları direk bize devroldu.”• “Hizmet alanı genişlediği için bütçe yeterli değil.”• “Bütçe konusunda yetersiz, her kurum gibi...”• “Bütçeyi su gelirleriyle oluşturuyoruz, onu da çok ucuza sunuyoruz. Hatta illere göre su fiyatlarına bakıldığında Türkiye’de 4. sıradayız. Ayrıca hizmet alanı da genişleyince bütçe yetersiz kalıyor.”• “Bütçe yetersiz, özellikle de altyapı konusunda imkanlar çok kısıtlı.”• “Arıza gidermede, abone işlerinde ve kanalizasyon konularında yetersiz.”

HATSU'nun bütçe olanaklarının yetersizliği birçok nedene dayandırılmaktadır. Bunun siyasi nedenlerden kaynaklandığı *“Muhalefet belediye olduğumuz için bütçemiz hiçbir alanda yeterli değil.”* G1 (40, K, Lisans) sözleriyle ifade edilirken, HATSU'nun kurulma aşamasından borçlarının olmasından kaynaklandığı ise *“Bütçe tabii ki yeterli değil, çünkü 750 milyon borçla kurulduk.”* G6 (E, 47, Lisans), *“Kesinlikle yeterli değil. Borçtayız, kredilerle ayakta duruyoruz ancak.”* G7 (E, 50, Lisans), *“Tabii ki yeterli değil. Bütçenin çoğunluğu su gelirlerinden karşılanıyor, o da yeterli değil. Zaten yeni bir kurumuz ve kapanan belediyelerin, özel idarelerin borçları direk bize devroldu.”* G14 (E, 47, Yüksek Lisans), *“Bütçeyi su gelirleriyle oluşturuyoruz, onu da çok ucuza sunuyoruz. Hatta illere göre su fiyatlarına bakıldığında Türkiye’de 4. sıradayız. Ayrıca hizmet alanı*

da genişleyince bütçe yetersiz kalıyor.” G18 (E, 43, Lisans) ifadeleriyle görüşmeciler tarafından belirtilmiştir.

Bütçenin yetersiz olduğu alanları ise görüşmeciler şöyle belirtmişlerdir: “İller bankasından gelen paylar konusunda çok yetersiz.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Şu anda yatırım çok ama gelir yok.” G3 (E, 50, Lisans), “Bütçemiz tüm alanlarda yetersiz.” G8 (E, 36, Lisans), “Yetersiz. Çünkü gelir gideri karşılamıyor.” G9 (E, 37, Lisans), “Altyapı yatırımları yapmak için bütçe yetersiz.” G12 (E, 57, Ön Lisans), “Bütçe yetersiz, özellikle de altyapı konusunda imkanlar çok kısıtlı.” G19 (E, 63, Lisans), “Kesinlikle yeterli değil. Arıza gidermede, abone işlerinde ve kanalizasyon konularında yetersiz.” G22 (E, 51, Lisans).

5.4.5.2. Mali Hareketler Konusunda Şeffaflık

Çalışma kapsamında HATSU mali hareketlerinin şeffaflığı konusunda yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Bu konuda görüşmeciler şeffaf olduğu konusunda hemfikirdirler.

Tablo 26: HATSU’nun ve Mali Hareketlerindeki Şeffaflık Durumu

	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU mali hareketleri konusunda şeffaf mıdır?”	11	9	4	<ul style="list-style-type: none">• “Evet çok şeffaf. Çünkü denetçiler de muhalefet partisinden olduğu için şeffaf olamama gibi bir olanak yok.”• “Hayır, bu konu hükümet yanlısı olma durumuna bağlı.”• “Şeffafız, mali hareketleri faaliyet raporunda sunuyoruz.”• “Bu sorunun cevabını bilmiyorum, bilmediğime göre demek ki şeffaf değil.”• “Bu konuda yetersiz, her kurum gibi...”• “HATSU kendi içinde şeffaf olmasa da halka karşı şeffaf.”

HATSU’nun mali hareketlerinde şeffaflık durumu siyasi ilişkiler üzerinden şu sözle değerlendirilmiştir: “Evet çok şeffaf. Çünkü denetçiler muhalefet partisinden olduğu için sürekli denetimde oldukları için şeffaf olamama gibi bir olanak yok.” ve G1 (40, K, Lisans), “Hayır, bu konu hükümet yanlısı olma durumuna bağlı.” G6 (E, 47, Lisans) söylemleri bu konudaki örneklerdir.

Şeffaflık konusunu kurum içi ve kurum dışına karşı tutum şeklinde değerlendiren görüşmeciye göre “HATSU kendi içinde şeffaf olmasa da halka karşı şeffaf.” G14 (E, 47, Yüksek Lisans) yaklaşım sergilemektedir. Bir başka görüşmeci ise “Şeffafız, mali hareketleri faaliyet raporunda sunuyoruz.” G18 (E, 43, Lisans) şeklinde faaliyet raporlarından mali hareketlere herkesin ulaşabildiği belirtilmiştir.

HATSU’nun şeffaf olmaması bazı görüşmeciler tarafından “Şeffaflık konusunda yetersiz, aslında her kurum gibi...” G17 (E, 32, Lisans) şeklinde olduğu gibi sıradan bir durum olarak algılanırken, “Bu sorunun cevabını bilmiyorum, bilmediğime göre demek ki şeffaf değil.” G22 (E, 51, Lisans) şeklinde de yorumlara rastlamak mümkündür.

5.4.5.3. Bütçenin Esnek Bir Biçimde Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında HATSU mali hareketlerinin esnekliği konusunda yöneticilerin görüşleri alınmıştır. Esnek olduğu görüşünü taşıyan yönetici sayısı ile esnek olunmadığı görüşüne sahip olan yönetici sayısı neredeyse eşittir.

Tablo 27: HATSU’nun Bütçe Değerlendirmesinde Esnekliği

	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU temin ettiği bütçeyi esnek bir şekilde değerlendirebilmekte midir?”	11	10	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Bütçe zaten yeterli olmadığı için esneyecek halimiz yok ki” • “Kısıtlı bütçesiyle büyük işler yapıyor esnek hareket edemez.” • “Esnek, çünkü bu bizim özel bütçemiz. İhtiyaç duyduğumuz alana ihtiyaç duyduğumuz kadar harcama yapıyoruz.” • “Esnek bir şekilde değerlendirebiliyoruz her şey kurumun inisiyatifinde çünkü.” • “Faaliyet ve performans programlarında belirtilen işlere göre hareket ediyoruz. Kafamıza göre esnek şekilde hareket edemeyiz.”

Bütçe değerlendirmelerinde esnek olunamayacağı iddiasında olan yöneticiler bu durumu bütçe olanaklarının yetersizliğine dayandırılmaktadırlar. Görüşmeciler tarafından “esneyememe hali” şöyle ifade edilmiştir: “Bütçe zaten yeterli olmadığı için esneyecek halimiz yok ki.” G1 (40, K, Lisans), “Hayır, zaten kısıtlı bütçesiyle büyük işler yapıyor esnek hareket edemez.” G3 (E, 50, Lisans). Bunun yanı sıra “Faaliyet ve performans programlarında belirtilen işlere göre hareket ediyoruz.

Kafamıza göre esnek şekilde hareket edemeyiz.” G18 (E, 43, Lisans) ifadelerinde belirtildiği gibi işler belirli bir plan ve program çerçevesinde ilerlediğinden dolayı esnek olunamadığı görüşü mevcuttur.

HATSU'nun bütçesini esnek şekilde değerlendirdiği görüşünde olan yöneticiler genellikle HATSU'nun kendi özel bütçesine sahip olmasından yola çıkarak bu yorumda bulunmuşlardır. Bu konuda görüşmecilerden bazılarının açıklamaları da şöyledir: *“Esnek, çünkü bu bizim özel bütçemiz. İhtiyaç duyduğumuz alana ihtiyaç duyduğumuz kadar harcama yapıyoruz.” G4 (E, 45, Lisans), “Esnek şekilde değerlendirebiliyoruz her şey kurumun inisiyatifinde çünkü.” G20 (E, 45, Lisans) ifadeleri*

5.4.5.4. Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresi ve HATSU'nun Bütçe Olanaklarının Karşılaştırılması

Görüşmecilerden büyükşehir olmadan önce su idaresinin bütçe olanakları ve mali hareketlerini HATSU ile karşılaştırdıklarında nasıl bir değerlendirmede buldukları sorulduğunda görüşmecilerin yarısı bu soruyu yanıtlamaktan kaçınırken geri kalan kısmın çoğunluğu şu anki durumun daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 28: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Bütçe Konusunda Karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce su idaresinin bütçe olanakları ve mali hareketlerini HATSU ile karşılaştırıldığında nasıl değerlendirirsiniz?”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	6	3	3	12

Söz konusu bütçe ve mali hareketler olduğunda görüşmecilerin yarısı soruyu yanıtlamak istememişlerdir. Yanıt veren görüşmecilerden, şu anki durumun daha iyi olduğunu belirtenlerden bazıları *“Özel bütçeye sahip olduğumuz için şu an daha iyi.” G10 (E, 49, Lisans), “Şu an imkanlarımız çok daha fazla.” G21 (E, 46, Lisans) ve “Şu an bütçe konusunda imkanlarımız daha yüksek.” G23 (K, 51, Lisans) şeklinde açıklamalarda bulunurken; eski halin daha iyi olduğu görüşüne sahip*

görüşmecilerden biri “Önceden imkanlar daha iyiydi.” G22 (E, 51, Lisans) şeklinde bir aktarımda bulunmuştur.

5.4.6. HATSU ve Yatırımlar

Çalışma kapsamında görüşmecilere HATSU’nun teknolojik yatırımları konusunda ve Hatay’daki su kaynaklarına HATSU haricinde yapılan dış yatırımlar sorulmuştur. Ardından büyükşehir olmadan önceki su idaresinin ve HATSU’nun yatırımlar konusunda karşılaştırılarak değerlendirmesi istenmiştir.

5.4.6.1. HATSU’nun Teknolojik Yatırımları

Yapılan görüşmelerde görüşmecilere HATSU’nun teknolojik yatırımlarının neler olduğu sorulmuştur. Ortak çıkarım özellikle atık su arıtma tesislerinin son teknolojiye uygun olarak yapıldığı ve bu tarz yeniliklerin diğer alanlarda da sağlanmaya çalışıldığı yönündedir.

“Teknolojik gelişmeleri yakından takip ediyoruz. Türkiye’nin en yeni teknolojisini kullanıyoruz.” G1 (40, K, Lisans) şeklinde HATSU’nun teknolojik yatırımlara yaklaşımını özetleyen görüşün yanı sıra “Bu konuda yatırımlar çok yetersiz. Yenilenebilir enerji kaynakları hiç kullanılmıyor. Bu parayla ilgili bir durum değil, bu kaynakları kullanmayı tercih etmiyorlar.” G12 (E, 57, Ön Lisans) şeklinde HATSU’nun teknolojik yatırımlarını eleştirel bakış açısıyla yorumlayan görüş de mevcuttur.

Teknoloji yatırımı yapılan alanlar görüşmecilerin ifadeleriyle şunlardır: “Su boruları en son çıkan sisteme göre yenileniyor.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “SCADA sistemi var teknolojik yatırım olarak.” G3 (E, 50, Lisans), “Arıtma tesisleri son teknolojiye uygun şekilde yapılıyor.” G4 (E, 45, Lisans), “İsale hattı ve kanalizasyon hatları yeni teknolojiye uygun yenileniyor.” G5 (E, 55, Lisans), “Teknolojik yatırım olarak pek bir değişiklik yok, sadece Zabıta Daire Başkanlığı’na bir su laboratuvarı kuruldu.” G6 (E, 47, Lisans), “Su okumaları için terminaller var ve SCADA ile tesislerimiz var.” G17 (E, 32, Lisans), “Yeni vidanjörlerimiz var ve atık su arıtma tesislerimiz son sisteme uygun. Hatta HATSU dünyada beşinci, Türkiye’de birinci en büyük arıtma tesisini kurdu. Yedi tane tesisimiz var. Tüm atık sular burada temizleniyor ve %99,9 arıtılmış su alıyoruz. Bunların içinde en yüksek teknolojiye sahip olan tesisler de Narlıca ve Maşruklu.” G18 (E, 43, Lisans), “Su altyapımız modern çağın gereklerine uygun. Şu anda yağmur suyu drenaj hatları yapılıyor.”

G19 (E, 63, Lisans). Yöneticilerin ifadelerinden yola çıkarak HATSU'nun teknolojik yatırım yapmış olduğu alanlar SCADA sistemi, su okumaları için terminaller, yeni vidanjörler, su arıtma tesisleri, su laboratuvarı kurulması ve yağmur suyu drenaj hatları, isale hattı ve kanalizasyon hatları ile su borularının yenilenmesi şeklinde özetlenebilir.

5.4.6.2. Su Kaynaklarına Yönelik Dış Yatırımlar

Çalışma kapsamında görüşmecilere HATSU dışında Hatay'da su kaynaklarına yapılan yatırımlar sorulmuştur. Ortak çıkarım DSİ ve Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin bununla ilgili yatırımları olduğu yönündedir. DSİ'nin yaptığı projelerin bedeli HATSU tarafından ileriki dönemlerde DSİ'ye geri ödenmektedir. DSİ'nin yatırımları için görüşmeciler *"DSİ'nin barajı var ama onun da biz parasını 30 yıl taksitle ödüyöruz."* G1 (40, K, Lisans), *"DSİ büyük ana su hatlarını yapıyor ve bir noktadan sonra bize devrediyor."* G7 (E, 50, Lisans), *"HATSU ve DSİ var yatırımcı olarak sadece."* G13 (E, 28, Ön Lisans), *"Barajlar konusunda DSİ yatırımları var."* G16 (E, 57, Lisans), *"DSİ var, onun da yatırımları henüz aktif halde değil."* G12 (E, 57, Ön Lisans), *"Doğal kaynaklar ve sondaj kaynakları var. Buraya baraj için su alımı yapıyor. Bunun bir kısmını HATSU bir kısmını ise DSİ karşılıyor."* G19 (E, 63, Lisans), *"DSİ; Soğuksu'nun üzerindeki sulama göletini yapıyor, Menderes Barajı'nın suyunu getiriyor, Reyhanlı Barajını sulamaya yönelik yatırımlar yapıyor."* G22 (E, 51, Lisans) açıklamalarında bulunmuştur. Bu açıklamalar çerçevesinde DSİ'nin Hatay'da; ana su hatlarının bir kısmı, barajlar, doğal kaynaklar ve sondaj kaynakları, Menderes Barajı ve Reyhanlı Barajı, Soğuk Su üzerindeki sulama göleti alanlarında yatırımlarının olduğu söylenebilir.

DSİ dışında *"DSİ ve kaynak sularını ticari amaçla satan şirketler var."* G4 (E, 45, Lisans), *"Yurt dışı bankalardan sağlanan krediler var."* G21 (E, 46, Lisans) şeklinde açıklamalar doğrultusunda yurt dışı bankaların ve suyu ticari bir meta olarak değerlendiren şirketlerin su kaynaklarına yatırım yapmaları söz konusudur.

Büyükşehir belediyesinin yatırımları ise görüşmeciler tarafından *"Büyükşehir belediyesi var. Zaten il genelinin su havzasını korumakla görevli."* G3 (E, 50, Lisans), *"Büyükşehir belediyesi yatırım yapıyor sadece."* G14 (E, 47, Yüksek Lisans) şeklinde açıklanmıştır.

5.4.6.3. Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresi ve HATSU'nun Yatırımlarının Karşılaştırılması

Görüşmecilerden büyükşehir olmadan önce su idaresinin yatırımları ile HATSU yatırımlarını karşılaştırarak değerlendirmeleri istendiğinde görüşmecilerin çoğu bu konu hakkında yorum yapamayacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 29: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Yatırımlar Bakımından Karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce su idaresinin yatırımları HATSU ile karşılaştırıldığında bunu nasıl değerlendirirsiniz?”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	8	4	2	10

Yatırımlar açısından şu anki durumun daha iyi olduğunu ifade eden görüşmecilerden bazıları bu durumu şöyle ifade etmişlerdir: “*Şu an teknik olarak yeterli imkanlara sahip olduğumuz için yatırımlar daha iyi.*” G1 (40, K, Lisans), “*Dış yatırımlar aynı bir değişiklik yok, HATSU ile yatırımlar daha çok arttı.*” G10 (E, 49, Lisans), “*Büyükşehre geçtikten sonra büyükşehir belediyesinin su kaynaklarına yönelik yatırımları arttı*” G22 (E, 51, Lisans). Bu ifadelerden çıkarılacak sonuç, büyükşehir belediyesine geçişle dış yatırımlarında herhangi bir değişiklik olmadığı ancak HATSU'nun kurulmasıyla su kaynaklarına yapılan yatırımların arttığına dair bir sonuç çıkarmak mümkündür.

Yatırımlar konusunda büyükşehir olmadan önceki su idaresinin daha avantajlı olduğunu belirten görüşmecilerden bazıları bu yargıda bulunurken bu durumun nedenlerini şu an HATSU'nun bütçesinin zayıflığına, önceden İller bankasının projelendirmeler yapmasının daha avantajlı olmasına ve HATSU'dan önce ilçelere daha fazla yatırım yapılmasına dayandırmışlardır. Yöneticiler bu görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir: “*Büyükşehir olmadan önce yatırımlar daha iyiydi, şu an bütçe yeterli değil.*” G5 (E, 55, Lisans), “*Önceden İller Bankası aracılığıyla projelendirme yapılıyordu. O şekilde yatırımlar daha çoktu.*” G6 (E, 47, Lisans), “*Eskiden yatırımlar şehir merkezi dışındaki yerlere daha çok yapılıyordu. Hizmet alanı genişleyince oradaki yatırımlar azaldı.*” G7 (E, 50, Lisans).

5.4.7. HATSU ve Uluslararası Kuruluşlarla İlişkiler

Çalışma kapsamında HATSU'nun uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin ne düzeyde olduğu ve iş birliğinin önünde engeller olup olmadığı ve bu engellerin neler olduğu saptanmak istenmiştir. Görüşmecilere bu yönde sorular yöneltildiğinde HATSU'nun uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapmaya açık olduğu ve ekonomik ve politik koşulların uyumlanması, proje içeriklerinin zenginleştirilmesi halinde bu ilişkilerin daha üst seviyelere taşınabileceği görülmektedir.

5.4.7.1. HATSU'nun Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Düzeyi

Görüşmecilere HATSU'nun uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin hangi düzeyde olduğu sorulduğunda görüşmecilerin çok büyük bir bölümü ilişkilerin iyi seviyede olduğunu belirtmiştir. Bu ilişkiler genellikle kredi alma, hibe sağlama şeklinde ilerleyen finansal ilişkilerdir.

Tablo 30: HATSU'nun Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Düzeyi

	Çok iyi	İyi	İyi değil	Bilmiyorum
“HATSU'nun uluslararası kuruluşlarla iş birliği ne düzeydedir?”	5	18	-	1

Uluslararası kuruluşlarla iş birliği finansal ilişkiler üzerinden kurulmaktadır. Bu ilişkilerin düzeyi ve içeriği hakkında yöneticilerin açıklamaları şu yöndedir: “Dış krediler alıyoruz. Yani ilişkilerimiz kredi alma yönünde. Mesela Japonlarda aldığımız JICA Japon kredisi var.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “AB İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) verdiği kredileri kullanıyoruz.” G4 (E, 45, Lisans), “Para kaynağı olarak ilişki kuruyoruz. Hibe istemeye ihtiyaç duyuyoruz.” G8 (E, 36, Lisans), “AB ve JICA kredileri alıyoruz. Sonra bu kredileri HATSU olarak geri ödüyoruz.” G9 (E, 37, Lisans), “Sadece finansal kuruluşlarla iş birliği yapıyoruz.” G10 (E, 49, Lisans), “JICA, EBRD kredileri, FRİT ve MADAD fonları ile finansman sağlayarak ilişki kurmuş oluyoruz.” G11 (E, 32, Lisans), “Uluslararası ilişkiler kuruluyor ama bu konuda daha çok başlardayız.” G16 (E, 57, Lisans), “Uluslararası kurumlarla ilişkilerimiz en üst düzeyde. Finans kuruluşlarından hibe alarak yatırımlar yapıyoruz.” G20 (E, 45, Lisans), “Yurt dışı finans kuruluşlarından kredi alıyoruz. EBRD kredisiyle Arsuz ve Samandağ'ın içme suyunu yapıyoruz.” G19 (E, 63, Lisans).

“Bizim kurumumuzdan bir heyet yurt dışında giderek oradaki son teknolojiyi görüp değerlendirerek burası için örnek alıyor.” G18 (E, 43, Lisans), “Finansal ilişkilerin yanında yurt dışı fuarlara giderek teknolojik yenilikleri takip ediyoruz.” G24 (E, 52, Lisans) şeklindeki ifadelerle ayrıca finansal ilişkiler haricinde yurt dışındaki yenilikleri oraya giderek takip etmek diğer bir bağlantı kaynağı olarak görüşmeciler tarafından aktarılmıştır.

5.4.7.2. Uluslararası Kuruluşlarla İş Birliği Yapılmasının Önündeki Engeller

Çalışma kapsamında görüşmecilerin yanıtları çerçevesinde uluslararası kuruluşlarla ilişki kurulmasına engel teşkil eden konular şu şekilde ele alınabilir; siyasi nedenler, ekonomik nedenler, proje eksikliğinden kaynaklanan nedenler, prosedürlerin uzun olmasından kaynaklanan gecikmeler, teminat eksikliği şeklinde sıralamak mümkündür.

İş birliği yapılmasının önünde siyasi nedenler olduğunu vurgulayan görüşmeciler bu durumu “İş birliği kurulmasının önündeki engeller siyasi nedenler.” G12 (E, 57, Ön Lisans), “İktidarla ilişkiler.” G22 (E, 51, Lisans) cümleleriyle, ekonomik nedenler olduğunu öne sürenler bu durumu “Mali yönden engeller var. Onun dışında sıkıntı yok.” G3 (E, 50, Lisans), “Uluslararası kuruluşlar ilişki kurmadan önce bizim bütçemizi incelemek istiyorlar, borçlarımızın çok fazla olduğunu görünce de anlaşma yapmaktan kaçınıyorlar.” G6 (E, 47, Lisans), “Herkesle irtibata geçiliyor. Kimileri olumlu geri dönüş yaparken kimileri HATSU'nun borçlarından dolayı ilişki kurmak istemiyor.” G6 (E, 47, Lisans), “En büyük engel bütçemiz.” G18 (E, 43, Lisans), “Türkiye'nin yurt dışından borçlanmayla ilgili mevzuatları.” G21 (E, 46, Lisans) ifadeleriyle, “prosedürlerden kaynaklanan nedenler” olduğunu vurgulayanlar “Özellikle prosedürlerin uygun olmaması engel teşkil ediyor. Bir de döviz artışı da problem.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Proje eksikliğimizden dolayı ilişki kuramıyoruz.” G9 (E, 37, Lisans), “Yerel yönetimlerin getirdiği bürokrasi zorlukları var. Büyükşehir belediye meclisi karar vermezse ilişki kurulamıyor.” G16 (E, 57, Lisans), “Engel nedeni beceriksiz yöneticiler ve prosedürler.” G17 (E, 32, Lisans), “Bizden projelerin garantisini istiyorlar ama projelerimizin garanti yok. Devletin teminat vermesi gerek.” G7 (E, 50, Lisans), “Kendi genel müdürlüğümüz açısından bir engel yok. Belli bir meblağdan sonra ancak meclis kararıyla kredi kullanabiliyoruz. O kararın çıkmasını

bekliyoruz.” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “Büyükşehir belediye meclisinden izin alınması uzun sürüyor.” G20 (E, 45, Lisans) ifadeyle açıklamaktadırlar.

5.4.8. HATSU ve Planlama

Çalışma kapsamında HATSU’nun planlama sürecine dair bulgulara ulaşmak için görüşmecilere HATSU planlarının her yerleşim yerine uygun olup olmadığı, bölge planlama ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığı ve hazırlanan planların ağırlıklı olarak suyu korumaya mı yoksa kullanmaya mı yönelik olduğuna dair sorular sorulmuştur. Bu konudaki genel çıkarım HATSU’nun bölge planlama ilkelerini göz önüne alarak yerleşim yerine özgü planlar hazırladığı yönünde olmuştur. Suyun ağırlıklı olarak korunmasına yönelik planlar yapıldığını belirten görüşmeciler ile kullanıma yönelik olduğunu belirten görüşler neredeyse aynı orana sahiptir.

5.4.8.1. HATSU ve Yerleşim Yerine Uygun Planlama

Görüşmecilere HATSU’nun Hatay’daki yerleşim birimlerine özgü planlarının olup olmadığına dair soru sorulduğunda görüşmecilerin büyük çoğunluğu planların her yerleşim birimine uygun yapıldığına dair yanıtlar vermiştir.

Tablo 31: HATSU’nun Yerleşim Birimlerine Özgü Planları

	Var	Yok	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU’nun her yerleşim yerine uygun planı var mı?”	20	3	1	<ul style="list-style-type: none">• “Her bölgede bölge müdürlüklerimiz var.”• “Bazı bölgelerde kanalizasyon eksikliği, bazı yerlerde arıtma suyu sorunu, bazı yerlerde içme suyu eksikliği var. Her bölgenin ihtiyacı farklı olduğu için buna göre planlama yapıyoruz.”• “Her bölgeye uygun plan var ama yeterli değil.”• “İlçeler bazında hareket ediyoruz.”• “Altyapı çalışmaları ilçeler bazında uygulanıyor sadece.”• “Yerleşim yerine uygun planlamayı imkanlar dahilinde yapıyoruz.”• “Hayır yerleşim yerine göre her yere standart hizmet veriyoruz.”

HATSU planlamalarının her yerleşim yerine uygun bir şekilde hazırlandığını söyleyen görüşmecilerin açıklamaları şu şekildedir: “Her bölgede bölge müdürlüklerimiz var.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Bazı bölgelerde kanalizasyon eksikliği, bazı yerlerde arıtma suyu sorunu, bazı yerlerde içme suyu eksikliği var. Her bölgenin ihtiyacı farklı olduğu için buna göre planlama yapıyoruz.” G3 (E, 50, Lisans), “Her bölgeye uygun plan var ama yeterli değil.” G5 (E, 55, Lisans), “İlçeler

bazında hareket ediyoruz.” G6 (E, 47, Lisans), “Altyapı çalışmaları ilçeler bazında uygulanıyor sadece.” G8 (E, 36, Lisans), “Yerleşim yerine uygun planlamayı imkanlar dahilinde yapıyoruz.” G18 (E, 43, Lisans). Bunların dışında bir görüşmeci ise “Hayır yerleşim yerine göre değil her yere standart hizmet veriyoruz.” G24 (E, 52, Lisans) şeklinde yanıt vermiştir.

5.4.8.2. HATSU Planlarında Bölge Planlama İlkeleri

HATSU’da planlama yaparken bölge planlama ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığı sorulduğunda görüşmecilerin çoğunluğu uygulandığı yönünde yanıtlar vermiştir.

Tablo 32: HATSU Planlarında Bölge Planlama İlkelerinin Yeri

	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“Planlamada bölge planlama ilkeleri uygulanıyor mu”	16	5	3	<ul style="list-style-type: none"> • “Prosedüre göre evet. Uygulamada öyle değil.” • “Bölgesel planlama büyükşehir belediyesi ve diğer kurumlarla koordineli bir şekilde yapılmaya çalışılıyor. Ama daha tamamlanmadı bu çalışmalar.” • “Korumaya değil daha çok ihtiyacı gidermeye yönelik planlamalar yapılıyor. Daha koruma odaklı hareket edecek seviyeye ulaşmadık.” • “Evet. Bölgelerle ilgili ihtiyaçlar toplanır, daha sonra bölge planlama ilkelerine göre projelendirilir.” • “İlk kurulduğumuz zamanlarda acil planlamalara öncelik veriliyordu hiç suları olmayan acil su verilmesi gereken yerler olduğu için. Bölgesel olarak şu an sadece Antakya sıkıntılı. Bölgesel planlamalar zamanla gelişecek.”

Bölge planlama ilkelerine göre planlama yapıldığı yönünde yanıt veren görüşmeciler bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: “Evet. Bölgelerle ilgili ihtiyaçlar toplanır, daha sonra bölge planlama ilkelerine göre projelendirilir.” G8 (E, 36, Lisans), “Bölgesel planlama büyükşehir belediyesi ve diğer kurumlarla koordineli bir şekilde yapılmaya çalışılıyor. Ama daha tamamlanmadı bu çalışmalar.” G6 (E, 47, Lisans), İlk kurulduğumuz zamanlarda acil planlamalara öncelik veriliyordu hiç suları olmayan acil su verilmesi gereken yerler olduğu için. Bölgesel olarak şu an sadece Antakya sıkıntılı. Bölgesel planlamalar zamanla gelişecek.” G15 (K, 45, Lisans), “Prosedüre göre evet. Uygulamada öyle değil.” G5 (E, 55, Lisans). Görüldüğü gibi bu görüş eleştiriler de içermektedir.

5.4.8.3. Planlama Sürecinin Ana Teması

Görüşmecilere planlama sürecinin korumaya mı yoksa kullanmaya mı yönelik olduğuna dair soru sorulduğunda korumaya yönelik olduğuna dair yanıtlar çoğunlukta olmuştur.

Tablo 33: HATSU Planlarının İçeriği

	Koruma	Kullanma	Bilmi-yorum	Her ikisinde	Konu hakkındaki yorumlar
“Planlama süreci daha çok korumaya mı yoksa kullanmaya mı yöneliktir?”	7	9	6	2	<ul style="list-style-type: none">• “Daha çok suyu korumaya yönelik planlar var. Çünkü kaçak sorunu çok fazla, şebekelerin değişmesi gerek.”• “Korumaya yönelik ya da kullanmaya yönelik olduğu konusu muallaktayım. İki bakımdan da yeterli görmüyorum.”• “Kullanmaya yönelik hareket ediyoruz. Henüz koruma aşamasına geçemedik.”• “Şu an kullanmaya yönelik bu daha acil ihtiyaç olduğu için. Korumayla ilgili yönetmelikler çağırıyoruz.”• “Korumaya yönelik çünkü zaten Antakya’da %80 kayıp-kaçak var. Bu kayıplardan dolayı halk suyu kullanmıyor zaten. Bu yüzden birinci amacımız koruma.”• Korumaya değil daha çok ihtiyacı gidermeye yönelik planlamalar yapılıyor. Daha koruma odaklı hareket edecek seviyeye ulaşmadık.”• “Kayıp-kaçak oranları çok fazla olduğundan korumaya yönelik.”• “Korumaya yönelik. Kaçaklar için tüm şebekeleri yeniledik. Suyu az kullanılmak birincil amacımız.”• “Kullanım değil korumaya yönelik.• Tüketimi azaltmayı hedefliyoruz.”• “Su konusunda tasarrufu arttırmaya yönelik çalışmalar yapıyoruz bu yüzden daha çok koruma yönelik planlar hazırlanıyor.”• “Daha kullanma aşamasına gelmedik korumaya yönelik planlar yapıyoruz. Çünkü daha yeni bir kurumuz.”

Planlama sürecinin ağırlıklı olarak korumaya yönelik olduğunu söyleyen görüşmeciler bunu şu nedenler üzerinden açıklamaktadır: *“Daha çok suyu korumaya yönelik planlar var. Çünkü kaçak sorunu çok fazla, şebekelerin değişmesi gerek.”* G4 (E, 45, Lisans), *“Korumaya yönelik çünkü zaten Antakya’da %80 kayıp-kaçak var. Bu kayıplardan dolayı halk suyu kullanmıyor zaten. Bu yüzden birinci amacımız koruma.”* G11 (E, 32, Lisans), *“Korumaya yönelik çünkü zaten Antakya’da %80 kayıp-kaçak var. Bu kayıplardan dolayı halk suyu kullanmıyor zaten. Bu yüzden birinci amacımız koruma.”* G11 (E, 32, Lisans), *“Kayıp-kaçak oranları çok fazla olduğundan korumaya yönelik.”* G17 (E, 32, Lisans), *“Korumaya yönelik. Kaçaklar için tüm şebekeleri yeniledik. Suyu az kullandırmak birincil amacımız.”* G14 (E, 47, Yüksek Lisans), *“Kullanım değil korumaya yönelik. Tüketimi azaltmayı hedefliyoruz.”* G15 (K, 45, Lisans), *“Su konusunda tasarrufu arttırmaya yönelik çalışmalar yapıyoruz bu yüzden daha çok koruma yönelik planlar hazırlanıyor.”* G18 (E, 43, Lisans), *“Daha kullanma aşamasına gelmedik korumaya yönelik planlar yapıyoruz. Çünkü daha yeni bir kurumuz.”* G19 (E, 63, Lisans)

Planlama sürecinin ağırlıklı olarak su kullanımına yönelik olduğunu belirten görüşmeciler ise, *“Kullanmaya yönelik hareket ediyoruz. Henüz koruma aşamasına geçemedik.”* G9 (E, 37, Lisans), *“Şu an kullanmaya yönelik bu daha acil ihtiyaç olduğu için. Korumayla ilgili yönetmelikler çağırıyoruz.”* G10 (E, 49, Lisans), *Korumaya değil daha çok ihtiyacı gidermeye yönelik planlamalar yapılıyor. Daha koruma odaklı hareket edecek seviyeye ulaşmadık.”* G7 (E, 50, Lisans), *“Kullanmaya yönelik çünkü il sınırları içerisindeki su kaynakları yetersiz.”* G21 (E, 46, Lisans) şeklinde açıklamalar üzerinden bu görüşlerini belirtmişlerdir.

Görüşmecilerden biri *“Korumaya yönelik ya da kullanmaya yönelik olduğu konusu muallaktayım. İki bakımdan da yeterli görmüyorum.”* G5 (E, 55, Lisans) şeklinde yorumda bulunmuştur.

Görüşmecilerin verdiği cevaplardan yola çıkarak kayıp-kaçak oranının planlama sürecinin doğrultusunu belirleyen ana konulardan biri olduğu söylenebilir.

5.4.9. HATSU ve Denetim

Çalışma kapsamında HATSU’nun denetim konusunda bilgi edinmek istenmiştir. Bu hedef doğrultusunda görüşmecilere HATSU’nun hangi birimler tarafından denetlendiği sorulmuştur. Ayrıca şu anki denetim yapısı ile büyükşehir

olmadan önceki su idaresindeki denetim mekanizmasının karşılaştırılması istenmiştir.

5.4.9.1. HATSU'yu Denetleyen Birimler

Görüşmecilere HATSU'nun hangi birimler tarafından denetlendiğine dair soru yöneltildiğinde görüşmeciler iç ve dış denetimine dair bilgi vermiştir. *“Büyükşehir belediye başkanı ve bakanlık müfettişleri tarafından denetleniyor.”* G19 (E, 63, Lisans), *“Kendi iç denetimi var.”* G12 (E, 57, Ön Lisans), *“Sayıştay ve daha çok Danıştay tarafından denetleniyor.”* G14 (E, 47, Yüksek Lisans), *“Hem büyükşehir belediye meclisi tarafından hem de Hazine Bakanlığı'ndan gelen denetçiler tarafından yılda 1-2 kez denetleniyor.”* G11 (E, 32, Lisans), *“Sayıştay ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından denetleniyor.”* G6 (E, 47, Lisans) şeklinde açıklamalar yapmışlardır. Aynı şekilde bir başka görüşmeci de *“Denetimler beş şekilde yapılıyor: Büyükşehir belediyesi tarafından atanan iç denetçiler, Sayıştay tarafından yapılan iç ve dış denetim, birim olarak Teftiş Kurulu Daire Başkanlığı tarafından yapılan denetim, İçişleri Bakanlığı tarafından şikâyet üzerine yapılan denetim, yönetim kurulu ve kurumun genel müdürü ve genel müdür yardımcıları tarafından yapılan denetim.”* G21 (E, 46, Lisans) şeklinde HATSU'nun denetim mekanizmasına dair bilgiler aktarmıştır.

5.4.9.2. Büyükşehir Olmadan Önce Denetim

Denetim konusunda büyükşehir olmadan önceki durum ile şu anki durumun karşılaştırılması istendiğinde görüşmeciler düşüncelerini *“Şu anda daha sıkı denetleniyoruz.”* G23 (K, 51, Lisans), *“Büyükşehir olmadan önce nüfus kriterine göre İçişleri Bakanlığı tarafından beş yılda bir denetlenirdi. Şu anda daha sistematik bir şekilde denetleniyor.”* G21 (E, 46, Lisans), *“Denetimler şu an daha sıkı. İki ayda bir müfettişler geliyor. Birilerinin çıkarında uymayan bir işlem yapıldığında şikâyet ediyorlar ve onlar da şikâyet üzerine teftişe geliyor.”* G6 (E, 47, Lisans) şeklinde ifade etmişlerdir. Ortak çıkarım şu an denetimlerin daha sıkı yapıldığı yönündedir.

5.4.10. HATSU'da Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflığın Sağlaması

Çalışma kapsamında HATSU'da şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlama amaçları hakkında bilgi edinmek istenmiştir. Görüşmede bu araçların ne olduğuna ve bu konuda büyükşehir olmadan önceki durumun nasıl olduğuna dair sorular sorulmuştur.

5.4.10.1. HATSU'da Hesap Verilebilirlik ve Şeffaflığı Sağlama Araçları

HATSU'da şeffaflık ve hesap verilebilirliğin hangi araçlar aracılığıyla sağlandığı sorulduğunda görüşmecilerin yanıtları şu şekilde olmuştur. “HATSU bu konuda mükemmel düzeyde. Her şey kurumun web sitesinde yayınlanıyor.” G1 (40, K, Lisans), “Web sayfası, gazete, broşür, sokaktaki led ekranlar aracılığıyla sağlıyor.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Faaliyet raporları ve denetçiler aracılığıyla sağlıyor.” G3 (E, 50, Lisans), “Kurumun sosyal medya hesapları aracılığıyla sağlıyor.” G4 (E, 45, Lisans), “Sosyal medya ve broşürler yoluyla hizmetler duyuruluyor.” G6 (E, 47, Lisans), “Web sitesindeki raporlara kimse bakmıyor herkes hizmete bakıyor. Bu yüzden şeffaflık ve hesap verilebilirlik sağlanıyor diyemem.” G7 (E, 50, Lisans), “Mecliste onaylanan bütçe internet sitesinde yayınlanıyor. HATSU yeterince şeffaf.” G8 (E, 36, Lisans), “Mecliste toplantıya katılma yoluyla sağlanıyor.” G13 (E, 28, Ön Lisans), “Hem internet sitesi yoluyla hem de Mayıs ve Kasım ayındaki genel kurul toplantısına halkın katılımı serbest bu yolla sağlanıyor.” G14 (E, 47, Yüksek Lisans). “Sosyal medya yoluyla bir de öğrenmek istediği konuyla ilgili bir dilekçe vererek de başvurabilirler.” G15 (K, 45, Lisans), “Merkez Bankası'ndan bilirkişilere üç ayda bir rapor gönderiyoruz.” G18 (E, 43, Lisans), “Bütçe ve kesin hesaplar genel kurul tarafından onaylandıktan sonra web sitesi üzerinden ilan edilmektedir.” G21 (E, 46, Lisans). Görüşmecilerin yanıtları doğrultusunda HATSU'nun hesap verilebilirlik ve şeffaflık sosyal medya, broşürler, faaliyet raporları, denetim raporları ve meclis toplantılarına katılım, dilekçe ile kuruma başvurma gibi yollarla sağlanmaktadır.

5.4.10.2. Büyükşehir Olmadan Önce Şeffaflık ve Hesap Verilebilirlik İle İlgili Tutumlar

Hesap verilebilirlik ve şeffaflık konusunda şu anki durum ile büyükşehir olmadan önceki durumun karşılaştırılması yapılması istendiğinde yanıt veren görüşmecilerin büyük bir kısmı şu anki durumun daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 34: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Ve HATSU'nun Şeffaflık Ve Hesap Verilebilirlik Bakımından Karşılaştırılması

“Büyükşehir olmadan önce su idaresi HATSU ile karşılaştırıldığında şeffaflık ve hesap verilebilirlik durumunu değerlendirirsiniz?”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	10	-	5	9

Görüşmeciler konu hakkındaki fikirlerini şu şekilde açıklamıştır: “*Şu an basın yoluyla her şey yayınlanıyor. Şu an daha iyi.*” G7 (E, 50, Lisans), “*Eskiden denetim hiç iyi değildi belediye daha siyasete açık bir kurum olduğu için.*” G21 (E, 46, Lisans), “*Genel müdürlükte ilgili müfettişler hiç eksik olmuyor 5 yıldır. Çok sıkı denetimdeyiz.*” G22 (E, 51, Lisans).

5.4.11. HATSU'nun Kurumsal İmajı

Görüşmecilere HATSU'nun kurumsal imajı ile ilgili sorular sorulduğunda görüşmecilerin bir kısmı “*Çok iyi, herkes biliyor ve tanıyor. İlk kurulduğumuz zamanlarda damacana su firması sanıyorlardı.*” G1 (40, K, Lisans), “*Yeni kurulmasına rağmen bakış açısı güzel. Kimse kolay kolay memnun olmaz para aldığımız için.*” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “*Kısa sürede büyük yatırımlar yaptık bakış açıları olumlu.*” G3 (E, 50, Lisans), “*İyiye doğru gidiyor. Yeni bir kurum kısa zamanda büyüdü.*” G16 (E, 57, Lisans), “*Başlarda yeni kurulduğunda zorluklar oldu ama şu an olumluya gidiyor.*” G2 (E, 51, Ön Lisans), “*Geçmişe nazaran şu an daha olumlu. Yaptığımız işler beğeniliyor.*” G18 (E, 43, Lisans) şeklindeki ifadelerle halkın HATSU'ya bakış açısının gayet olumlu olduğunu belirtirken, bir görüşmeci “*Kurumsal imaj çok iyi olsa da kişi bazlı değerlendirme yapıyorlar. Kurumda çalışanların duruşu kuruma bakış açısını çok etkiliyor. Örneğin HATSU'nun yaptığı hizmet çok iyi demek yerine şu kişinin yaptığı hizmet çok iyi deniyor.*” G22 (E, 51, Lisans) ifadeleriyle olumlu imajın nedenine dair farklı bir bakış ortaya koymuştur.

HATSU'nun kurumsal olarak olumlu bir imaja sahip olmadığını belirten görüşmeciler bunu “*Yeni bir kurum olarak imajını geliştirmesi gerek.*” G20 (E, 45, Lisans), “*Beş yıl içerisinde bir kurumsal imaj yaratıldığını düşünmüyorum.*” G21 (E, 46, Lisans), “*Kurumsal imaj çok iyi değil, çok eleştiriyorlar. Ama hiç altyapının olmadığını bilincinde değiller.*” G19 (E, 63, Lisans), “*Paragöz olarak algılanıyor*

maalesef.” G17 (E, 32, Lisans), “*Memnun olan da var, eleştiren de. Biz burada çalıştığımız için halk eleştirisini saklıyor.*” G11 (E, 32, Lisans), “*Hep kazı yapıyor ne kadar da çalışkan bir kurum diyorlar.*” G10 (E, 49, Lisans), “*Çok iyi bir izlenimi yok. Kanalizasyon taşıyorsa, içme suyu yoksa tabii ki şikayetçiler.*” G7 (E, 50, Lisans), “*Halk hizmetlerin eksikliğinden kaynaklı eleştirel yaklaşıyor ve haklılar.*” G6 (E, 47, Lisans), “*Hatay ve memleket olarak insanlar işlerini siyasi baslı yaparak eski usule göre yaptırmak istiyor. İnsanlar bu sisteme alışık değil o yüzden olumsuz bakıyor.*” G6 (E, 47, Lisans) ve kısaca “*Eleştiriliyor.*” G8 (E, 36, Lisans), G9 (E, 37, Lisans), G12 (E, 57, Ön Lisans), G13 (E, 28, Ön Lisans), G15 (K, 45, Lisans) şeklinde ifadeleriyle açıklamaktadır.

Yöneticiler HATSU’nun kurumsal imajını genellikle HATSU’nun yeni bir kurum bağlamında değerlendirmektedir.

5.4.12 HATSU İnsan Kaynakları

Çalışma kapsamında HATSU’nun insan kaynakları niteliği ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu doğrultuda görüşmecilerden HATSU’nun insan kaynakları konusunda yeterlilik düzeyi ve işe alım süreçleri hakkında bilgi vermeleri istenmiştir.

5.4.12.1. HATSU’nun İnsan Kaynakları Konusundaki Yeterliliği

Görüşmecilere HATSU’nun insan kaynakları konusunda yeterli olup olmadığına dair düşünceleri sorulduğunda yeterli olduğunu söyleyen yönetici sayısı ile yeterli olmadığını söyleyen yönetici sayısı birbirine eşittir. Dolayısıyla genel bir çıkarım yapılamamaktadır.

Tablo 35: HATSU’nun İnsan Kaynakları Konusundaki Yeterliliği

“HATSU insan kaynakları konusunda yeterli midir?”	Yeterli	Yeterli değil	Orta	Bilmiyorum
	10	10	3	1

Görüşmecilerin “*HATSU insan kaynakları konusunda yeterli ama bazı alanlarda deneyimli uzmanlar lazım.*” G6 (E, 47, Lisans), “*Personel sayısı olarak yeterli ama uzman sayısı olarak yeterli değil.*” G21 (E, 46, Lisans) ve “*Personel eksikliği var.*” G22 (E, 51, Lisans) şeklindeki ifadelerinden daha çok personel sayısı ile ilgili sorun yaşadığı görülmektedir.

5.4.12.2. HATSU'da İşe Alım Süreçleri

Görüşmecilerden HATSU'da işe alım süreçlerinin nasıl olduğuna dair bilgi alınmak istenmiştir. Görüşmecilerden bazıları bu süreci şu şekilde açıklamıştır: “160 civarında taşeron personeller var ve bu yeterli.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “KPSS ile personeller kuruma yerleşiyor. Bir de şirket üzerinden alınan kalifiye elemanlar var.” G3 (E, 50, Lisans), “Memur statüsündekiler KPSS ile, işçi statüsündekiler İŞKUR üzerinden alınıyor. KPSS ile memur alımında sözlü mülakat da yapılıyor. Kurum ilk kurulduğu zamanlarda çok fazla memur alımı yapıldı sonra alımlar durdu.” G6 (E, 47, Lisans), “Liyakat esaslı personel alınıyor gibi görünse de uygulama da öyle değil.” G10 (E, 49, Lisans), “İşçiler HATSU'nun şirketi olan HATSU AŞ. tarafından, memurlar da KPSS ile alınıyor.” G14 (E, 47, Yüksek Lisans), “Partiye göre alınıyor.” G17 (E, 32, Lisans) ve “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve en son 696 sayılı KHK gereğince alınıyor.” G21 (E, 46, Lisans). Dolayısıyla yanıtlar üzerinden çıkarılacak ortak sonuca göre memurların KPSS ile, işçilerin HATSU AŞ. tarafından işe alındığı ancak bu sistemin her zaman liyakate uygun bir şekilde işlemediği yönünde eleştirilerin olduğu görülmektedir.

5.4.13. HATSU ve SWOT Analizi

HATSU'da SWOT analizi yapmak amacıyla görüşmecilere HATSU'nun güçlü ve zayıf yönleri ile tehditler ve fırsatlar ile ilgili düşünceleri sorulduğunda verilen cevaplar şu şekildedir: “HATSU'nun teknik ekibi ve yurt dışından sağladığı krediler güçlü yönü muhalefet olması ise zayıf yönü.” G1 (40, K, Lisans), “Sunduğu hizmetin kalitesi olması güçlü yönü, bütçesi ise zayıf yönüdür. Kuraklık, çevre kirliliği tehdit teşkil ederken Karaçay Barajı'nın yapılması Hatay için fırsat sağlayacaktır.” G2 (E, 51, Ön Lisans), “Yatırımlar güçlü yönünü oluştururken yatırımların maliyeti ise zayıf yönüdür. Hatay gibi bir kent HATSU için fırsat olsa da halkın büyükşehir belediyesine alışkın olmaması ve hizmet alanının genişlemesi bir tehdittir.” G3 (E, 50, Lisans), “Hatay dağlık bir coğrafyada olduğu için yerleşim yerlerinin dağ eteklerinde kurulmuştur. Ovalardan çıkan yer altı sularının dağ eteklerine verilmesi oldukça maliyetli bir işlemdir. Bu yüzden bu tehdit yönüdür.” G4 (E, 45, Lisans), “HATSU'nun yeni bir kurum olması zayıf yönüdür, alt yapılarının tamamlanması güçlü yönü kılacaktır.” G5 (E, 55, Lisans), “HATSU'nun her tarafa anlık şekilde yetişerek sorunlara anlık çözümler üretmesi güçlü yönüdür. Bu amaca

yönelik 15 ilçede şubesi bulunmaktadır. Burada çalışan personeller anında arızaları gideriyorlar. Zayıf yönü ise borçlarının fazla olmasından dolayı bütçesidir. Dağlardaki suların Hatay'ın su ihtiyacının %15'ini karşılaması fırsat iken, yer altı sularının su ihtiyacını %85'ini karşılaması ama suyu çıkarma maliyetinin çok yüksek olması tehdittir." G6 (E, 47, Lisans), "HATSU'nun tek bir kurum olarak çalışması, rakibinin olmaması güçlü yönüdür. Hizmetlerin zamanında yapılamayışı da zayıf yönüdür. Karaçay Barajı'ndan elde edilecek su fırsat iken kuraklık büyük bir risktir." G7 (E, 50, Lisans), Alt yapı yapımı için yatırımların olması güçlü yönü ama bütçesi zayıf yönüdür. Tek noktadan tüm Hatay'a hizmet sunması fırsattır. Bütçe yine aynı zayıf yön olarak tehdit oluşturmaktadır" G8 (E, 36, Lisans), "Personel sayısı ve personellerin uzman olması güçlü yönüdür. Aşırı su kullanımı ve kaçak oranlarının yüksek olması risktir." G9 (E, 37, Lisans), "Ekipman ve personel bakımından yeterli olması güçlü tarafı. Suyu parayla sattığımız için halkla karşı karşıya gelmemiz ise zayıf tarafı. Allah'ın suyundan da para istiyorsunuz diyorlar. Fırsat oluşması için eski alt yapının yenilenmesi gerekir. Tehdit olarak ise yer altı sularının tükenmekte olmasını söyleyebilirim." G10 (E, 49, Lisans), "Personellerin alanlarında uzman olması güçlü yanı, bütçe zayıf yanıdır. Fırsat yönü yok ama tehdit yönü kuraklık riskinden dolayı var. İki sene yağmur yağmasa hiç içecek suyumuz kalmayacak. Bunun yanı sıra göçten dolayı nüfusun artışı tehdit yönüdür." G11 (E, 32, Lisans), Hatay'ın sahip olduğu su kaynakları hem güçlü yönü hem de fırsat yönüdür. Zayıf olduğu konu ise bütçesi, karşılaşıcağı tehdit ise siyasi etkilere açık olmasıdır." G12 (E, 57, Ön Lisans), "Projeleri güçlü, kurumsallığının sarsılması zayıf yanıdır. Su işlerine bakan tek bir idarenin olması fırsat, su azlığı durumunda halkın isyan etmesi tehdit yanıdır." G13 (E, 28, Ön Lisans), "Arıtma tesisleri konusunda iyi olmamız güçlü yanımız. Bütçe zayıf yanımız. Su kaynaklarının bir elden yönetilmesi fırsat, plansız yapılanma tehdittir." G14 (E, 47, Yüksek Lisans), "Bence güçlü yönü yok, zayıf yönü ise meclis çoğunluğunun farklı görüşten üyelere oluşmasıdır. Fırsat yönü Karaçay Barajı, tehdit yönü suyu yer altından çıkarmak için çok fazla elektrik gücüne ihtiyaç duyulması ve bunun da maliyeti arttırmasıdır." G16 (E, 57, Lisans), "Güçlü yönü hızlı ve anlık kararlar alabilmesi, zayıf yönü nakit yetersizliğidir. Fırsat yönü yok. Planlamaları kayıtlı vatandaş sayısını göz önüne alarak hazırlıyoruz. 100.000 kişilik yer bir yıl sonra göç alınca 150.000 kişi olmuş. Olağanüstü durumlarda göç nüfusu arttırınca ekstra abonelikler karşısında yetersiz kalıyoruz. Bu bizim için tehdit oluşturmaktadır." (E, 43, Lisans), "Güçlü yönü yok, zayıf yönü

çok dağınık yerleşim yerlerine su götürmek, fırsat yönü medeniyetler şehri olması, tehdit yönü ise depremdir.” G20 (E, 45, Lisans), “Beş yıl gibi kısa bir süre zarfında bütçesinin %80’ini yatırım harcamalarına kullanmış olması toplum ve halk sağlığı açısından olumlu ve güçlü yönüdür. Kurumun imajı ise zayıf yönüdür. Tehdit olarak üretilen hizmetin karşılığında alınan ücretlerin düşük olmasından dolayı uluslararası kuruluşlardan alınan kredilerin geri ödenememe riski var. Fırsat yönü olarak şunu söyleyebilirim: ülke ekonomisinin mevcut gidişatından dolayı ürettiği hizmetlere zam yapması durumunda ilk beş yıllık süreç içerisindeki %80’lik yatırım hızını önümüzdeki süreçte de devam ettirecektir.” G21 (E, 46, Lisans), “Bütçenin özerk olması güçlü yönü, yönetim kademesinde çalışanlardan alanında uzman olanların az olması zayıf yönüdür. Fırsatları ise her zaman değerlendiriyoruz. İçme suyunu 30 km mesafedeki Akçatepe’den getiriyoruz. O suyu elde etmek için çok fazla elektrik sarfiyatı yapıldığı için oraya enerji santrallerinin kurulması daha fazla fırsat sağlayacaktır.” G22 (E, 51, Lisans).

Tablo 36: HATSU SWOT Analizi

<p><u>HATSU'nun Güçlü Yönleri</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Teknik ekibi• Yurt dışı kredileri• Hizmet kalitesi• Yatırımlar• Sorunlara anında çözüm üreterek müdahalede bulunması• 15 ilçede şubesinin bulunması• Rakipsiz tek bir kurum olması• Alt yapı yatırımları• Personel sayısı ve uzman personeller olması• Ekipmanları• Projeleri• Artıma tesisleri• Bütçesinin özerk olması• Halkla iç içe olması	<p><u>HATSU'nun Zayıf Yönleri</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Muhalif belediye olması• Nakit yetersizliği ve borçlar• Yatırımların maliyeti• Yeni bir kurum olması• Hizmetlerin zamanında yapılmaması• Suyun ücretli sunulması• Kurumsallığının sarsılması• Yerel idare olması• Meclisin çoğunluğunun farklı görüşe sahip olması• Uzman personel sayısının yetersizliği• Çarpık kentleşme• Kurum imajı
<p><u>HATSU'nun Fırsatları</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Karaçay Barajı• Dağlarda su olması• Tek noktadan tüm Hatay'a hizmet sunulması• Yer altı su kaynakları• Su işlerine bakan tek idare olması• Hatay'ın medeniyetler şehri olması• Yatırım hızı• Fırsatları hızlı yakalayıp değerlendiriyor olması	<p><u>HATSU'nun Karşı Karşıya Olduğu Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none">• Kuraklık• Çevre Kirliliği• Plansız yapılaşma• Hatay halkının büyükşehir belediyeçiliğine alışık olmaması• Hizmet alanının genişlemesi• Yerleşim alanlarının dağ eteklerine kurulmuş olması• Yer altı sularını çıkarma maliyetinin yüksek olması• Aşırı su kullanımı• Su kaçakları• Yer altı kaynaklarının tükeniyor olması• İçme suyu barajının olmaması• Göç ile nüfusun artması• Siyasi etkilere açık olması• Suyun ulaşmadığı yerlerde halkın tepkisi• Su çıkarırken elektrik gücünün çok kullanılması• Su kalitesini kontrol altında tutma riski• Borçların ödenememe riski• Hatay'ın deprem riski

Sonuç olarak HATSU'da güçlü ve zayıf yönler ile tehditler ve fırsatların iç içe geçmiş durumda olduğu görülmektedir.

5.4.14. HATSU ve Özerklik

Çalışma kapsamında HATSU ve özerklik konusunda bilgi edinmek amacıyla görüşmecilere HATSU'nun siyasi etkilere ne kadar açık ya da kapalı olduğu ve onlara göre özerk olup olmadığına dair sorular sorulmuş ve bu bağlamda büyükşehir olmadan önceki durumla karşılaştırma yapmaları istenmiştir.

5.4.14.1. HATSU'nun Siyasi Etkilere Açık Olma Durumu

Görüşmecilere HATSU'nun siyasi baskı açısından hangi noktada olduğu sorulduğunda görüşmecilerin çoğunluğu “siyasi etkilere çok açık olduğunu” olduğunu belirtmiştir.

Tablo 37: HATSU'nun Siyasi Etkilere Açıklığı

	Tamamen açık	Biraz açık	Tamamen uzak	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU siyasi etkilere ne kadar açık veya uzaktır?”	16	3	3	2	<ul style="list-style-type: none">• “Kamu kurumu hiçbir zaman siyasete yakın değildir.”• “Siyasetin tam içerisinde.”• “Açık özellikle de yerel siyasete daha açık.”• “Zaten siyasi bir kuruluş.”• “Hizmette herkes eşit, siyasi etkilerden uzak.”

Görüşmecilerden HATSU'nun siyasi etkilerden uzak olduğunu söyleyenler bunu “*Kamu kurumu hiçbir zaman siyasete yakın değildir.*” G23 (K, 51, Lisans), “*Hizmette herkes eşit, siyasi etkilerden uzak.*” G18 (E, 43, Lisans) ve “*Siyasetin tam içerisinde.*” G22 (E, 51, Lisans) gibi ifadeleriyle dile getirirken bazı görüşmeciler tam tersi ifadelerle durumu aktarma yolunu seçmişlerdir: “*Zaten siyasi bir kuruluş.*” G20 (E, 45, Lisans), “*Açık özellikle de yerel siyasete daha açık.*” G21 (E, 46, Lisans). Bir görüşmeci de “*Biz teknik birimiz siyaset bu konularda etkilemez ama yatırım önceliği konusunda etkilere açık.*” G15 (K, 45, Lisans) diyerek siyasete açık olan ve uzak olan konuları belirtmiştir.

5.4.14.2. HATSU'nun Özerkliği

Görüşmecilere onlara göre HATSU'nun özerk sayılabileceğine dair görüşleri sorulduğunda çoğunluk özerk olduğu yönünde yanıtlar vermiştir.

Tablo 38: HATSU'nun Özerkliği

	Evet	Hayır	Bilmiyorum	Konu hakkındaki yorumlar
“HATSU sizce özerk sayılabilir mi?”	17	5	2	<ul style="list-style-type: none">• “Tabii ki özerk olamaz.”• “Siyasetle iç içe olduğu zaman özerk denemez.”

HATSU'nun özerk bir kurum olmadığını düşünen bazı yöneticiler bunu kesin bir dille yorumlamışlardır. “*Tabii ki özerk olamaz.*” G24 (E, 52, Lisans) ve

“Siyasetle iç içe olduğu zaman özerk denemez.” G17 (E, 32, Lisans) ifadeleri bu yöndedir. Özerk olmamasının nedeni siyasetle ilişkilendirilmiştir.

5.4.14.3. Büyükşehir Olmadan Önce Siyasete Açıklık ve Özerklik Durumunun Karşılaştırılması

Görüşmecilerden HATSU ile büyükşehir olmadan önceki durumda su idaresinin özerklik ve siyasete açıklık/uzaklık bakımından değerlendirme yapmaları istendiğinde ortak çıkarım şu anki durumun bu konuda daha iyi olduğu yönündedir.

Tablo 39: Büyükşehir Olmadan Önceki Su İdaresinin Siyasete Açıklık Ve Özerklik Durumunun HATSU İle Karşılaştırması

“Büyükşehir olmadan önce su idaresinin siyasete açıklık durumunu ve özerkliğini HATSU ile karşılaştırarak nasıl değerlendirirsiniz?”	Şu an daha iyi	Eskiden daha iyiydi	Bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum	Bilmiyorum
	10	-	4	10

HATSU ile kurumun siyasi etkilerden uzaklaşıldığı görüşüne sahip olan yöneticiler bu durumu “Eskiden direk belediyenin müdürlüğü olduğumuz için siyasi etkilere daha açıktı eskiden.” G22 (E, 51, Lisans), “HATSU ile siyasetten uzaklaştı.” G20 (E, 45, Lisans) ifadeleriyle açıklamaktadır. Büyükşehir olmadan önce kurumun siyasi etkilerden daha uzak olduğu görüşüne sahip yöneticiler ise “Eskiden siyaset bu kadar etkili değildi.” G20 (E, 45, Lisans), “Eskiden siyasi etkilerden daha uzaktı. Sadece seçime doğru aktiviteler artıyordu.” G10 (E, 49, Lisans) şeklindeki ifadeleriyle bu durumu açıklamaktadır. Ayrıca “Eskiden ilçe belediyeleri siyasi avantajları daha çok kullanıyordu. Şimdi çakışmalar var.” G7 (E, 50, Lisans) şeklinde ifade üzerine siyasetin her zaman kurumda etkili olduğunu sadece işleyişin değiştiği söylenebilir.

5.4.15. HATSU ve Özelleştirme

Çalışma kapsamında yöneticilerin su hizmetlerinin tümünün özelleştirilmesi konusundaki görüşleri alınmak istenmiştir. Bu doğrultuda görüşmecilere su hizmetlerinin özelleştirmeye konu olup olamayacağı ve özelleştirme yapılması durumunda suyun kalitesinde nasıl bir değişim olacağına dair sorular sorulmuştur.

5.4.15.1. Su Hizmetlerinin Tümünün Özelleştirilme Durumu

Görüşmecilere su hizmetlerinin tümünün özelleştirilip özelleştirilemeyeceği sorulduğunda görüşmecilerin çoğunluğu özelleştirilemeyeceğini ifade etmiştir.

Tablo 40: Bütün Su Hizmetlerinin Özelleştirilme Durumu

	Evet	Hayır	Konu hakkındaki yorumlar
“Bütün su hizmetleri özelleştirilebilir mi?”	7	17	<ul style="list-style-type: none">•“Bence Türkiye’deki tüm su hizmetlerinin özelleştirilmesi gerekir.”•“Özelleştirilemez. Zaten özelleşmesi iyi bir şey değil.”•“Hayır özelleştirilemez. Şu an zaten çoğu hizmeti özel sektör yapıyor biz ise denetliyoruz.”

Su hizmetlerinin tamamının özelleştirilmemesi gerektiğini yönünde düşüncelerini beyan eden görüşmecilerden bazıları “Özelleştirilemez. Zaten özelleşmesi iyi bir şey değil.” G5 (E, 55, Lisans), “Hayır özelleştirilemez. Şu an zaten çoğu hizmeti özel sektör yapıyor biz ise denetliyoruz.” G7 (E, 50, Lisans) şeklinde açıklama yapmıştır. Özelleştirilmesi gerektiğini düşünen bir görüşmeci ise bunu genele yayarak “Bence Türkiye’deki tüm su hizmetlerinin özelleştirilmesi gerekir.” G4 (E, 45, Lisans) demiştir.

5.4.15.2. Su Hizmetlerinin Özelleştirilmesinin Su Hizmetlerinin Kalitesine Etkisi

Su hizmetlerinin özelleştirilmesi durumunda suyun kalitesinde bir değişiklik olup olmayacağı veya ne yönde bir değişiklik olacağına dair görüşmecilere sorular yöneltildiğinde görüşmecilerin yarısı kalite açısından bir değişiklik olmayacağı cevabını vermiş, diğer yarısı ise kalitenin artacağı veya düşeceği yönünde eşit cevaplar vermiştir.

Tablo 41: Su Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Durumunda Su Hizmetlerinin Kalitesi

	Kalite Artar	Kalite Düşer	Değişmez	Konu hakkındaki yorumlar
“Özelleştirme olması durumunda su hizmetlerinin kalitesinde nasıl bir değişiklik olur?”	6	6	12	<ul style="list-style-type: none">• “Kalite artmaz sadece su paraları artar.”• “Kalite artabilir ama özel kuruluşlar daha çok kâr amacı güttüğü için kalite artsa bile devlet tarafından sunulmalı.”• “Özelleşmeyle kalite artmaz. Kamunun elindeyken de daha kaliteli hale getirilebilir. Bunun sağlanması iyi bir yönetici tarafından yönetilmesine bağlı. İyi yönetici kaliteyi de fiyatı da dengeleyebilir.”• “Kalite yine aynı olur. Kalitenin artması ücrete bağlıdır. Şu anki durumda su ücretleri çok ucuz. Su ücretleri artmalı ki kalitede artsın.”• “Su hizmetinin kalitesinde bir değişiklik olmaz alt yapı aynı olduğu sürece. Hatlar yenilenmediği sürece kimin yönettiği önemli değil.”• “Kalite artar ama bununla birlikte maliyeti de artar. Bazen siyasetçiler bastırıyor fiyatı düşürüyoruz biz ama özel sektörün elinde düşmez.”• “Özelleştirmeyle su hizmeti kalitesi artmaz hatta bu durum ülkenin ve toplumun milli güvenliği açısından risk teşkil eder.”

Kalitenin artacağını söyleyen görüşmecilerin “*Kalite artabilir ama özel kuruluşlar daha çok kâr amacı güttüğü için kalite artsa bile devlet tarafından sunulmalı.*” G2 (E, 51, Ön Lisans), “*Kalite artar ama bununla birlikte maliyeti de artar. Bazen siyasetçiler bastırıyor fiyatı düşürüyoruz biz ama özel sektörün elinde düşmez.*” G7 (E, 50, Lisans) diyerek su hizmetlerinin özelleşmesiyle artan kalite beraberinde fiyat artışını da getireceğini belirtmişlerdir. “*Özelleşmeyle kalite artmaz. Kamunun elindeyken de daha kaliteli hale getirilebilir. Bunun sağlanması iyi bir yönetici tarafından yönetilmesine bağlı. İyi yönetici kaliteyi de fiyatı da dengeleyebilir.*” G3 (E, 50, Lisans), “*Kalite yine aynı olur. Kalitenin artması ücrete bağlıdır. Şu anki durumda su ücretleri çok ucuz. Su ücretleri artmalı ki kalitede artsın.*” G4 (E, 45, Lisans), “*Hizmet veren kişiye bağlı kalitenin artması ya da düşmesi. Özel sektörün müşteri yok diye kırsala yatırım yapacağını düşünmüyorum.*” G20 (E, 45, Lisans), “*Su hizmetinin kalitesinde bir değişiklik olmaz alt yapı aynı olduğu sürece. Hatlar yenilenmediği sürece kimin yönettiği önemli değil.*” G5 (E, 55, Lisans) ifadeleri doğrultusunda kalitenin aslında özelleştirme yöntemiyle değil ancak iyi bir yönetim ile sağlanabileceğine dair görüşler de mevcuttur. “*Özelleştirmeyle su hizmeti kalitesi artmaz hatta bu durum ülkenin ve toplumun milli güvenliği açısından risk teşkil eder.*” G21 (E, 46, Lisans) ve “*Kalite artmaz sadece*

su paraları artar.” G1 (40, K, Lisans) şeklindeki açıklamalar ise özelleştirmenin olumsuz yönünü içermektedir.

5.4.16. HATSU ve Su Hakkı

Çalışma kapsamında suyun bir insan hakkı olarak ücretsiz sunulması yaklaşımı ile suyun yalnızca bir ihtiyaç olarak müşterilere ücreti karşılığında sunulması gerektiği yaklaşımı arasında bir ilişki kurmak amacıyla HATSU yöneticilerine bu konudaki görüşleri sorulmuştur. Bu bağlamda suyun bir insan hakkı olduğu konusunda bütün görüşmeciler hemfikirdir.

Suyun insan hakkı olduğunu düşünen bazı görüşmeciler *“Su insan hakkıdır bu yüzden de adaletli olarak sunulması önemlidir.”* G3 (E, 50, Lisans), *“Su bir haktır ve bundan herkesin eşit ve ücretsiz olarak faydalanması gerekir.”* G6 (E, 47, Lisans) ve *“Su bir haktır ve sosyal devlet anlayışına göre devlet tarafından ücretsiz, adil bir şekilde sunulmalıdır.”* G13 (E, 28, Ön Lisans) şeklindeki ifadelerle eşitlik ve adil kullanım vurgusu yaparken, bazı görüşmeciler ise *“Devletin bedava sunması gereken bir haktır.”* G7 (E, 50, Lisans), *“Su haktır ama vatandaşların bilinçli olması çok önemlidir. Çünkü sınırlı bir kaynak olduğu için hak olarak görülüp bilinçsiz tüketilmemeli.”* G9 (E, 37, Lisans), *“Su hem hak hem de bir ihtiyaçtır. Sınırlı bir tüketim kaynağı olması ihtiyaç yönünü daha çok ön plana çıkarmaktadır.”* G11 (E, 32, Lisans), *“Su bir haktır ve bundan dolayı yalnızca devlet bu hizmeti sunmalıdır.”* G19 (E, 63, Lisans) şeklinde suyun sınırlı bir kaynak olduğu ve devlet tarafından sunulması gerektiği vurgusunu yapmaktadır.

5.4.16.1. Bir İnsan Hakkı Olarak Suyun Özelleştirmeye Konu Olabilmesi

Görüşmecilere suyun bir hak olarak özelleştirmeye konu olup olamayacağı sorulduğunda görüşmecilerin büyük çoğunluğu bu yönde olumlu görüş belirtmişlerdir.

Tablo 42: Hak Olarak Suyun Özelleştirmeye Konu Olabilmesi

	Evet	Hayır	Konu hakkındaki yorumlar
“Bir hak olarak su özelleştirmeye konu olabilir mi?”	15	9	<ul style="list-style-type: none">• “Su bir haktır ama devlet tarafından sunulmamalı, özelleştirilmeli.”• “Suyu devlet sunmalı ve ücret almalı. Başka türlü hizmeti sunamaz.”• “Su, devlet tarafından maliyetinin biraz üzerinde satılmalı. Ücretsiz sunulursa kaynaklar gereksiz kullanılacağı için hızlı tükenir.”• “Su ücretsiz sunulmamalı. Su ücretleri ile hizmetin kalitesi doğru orantılıdır. Hatta ücretler arttırılsın ki kalite artsın.”• “Su bir haktır ve bu yüzden devlet sunmalı. Ancak ücretli sunması gerekir. Çünkü vatandaşlar su tüketim konusunda bilinçli değiller.”• “Su hak olsa bile özelleştirmeye açıktır. Çünkü halk bilinçli değil su tüketimi konusunda. Halk bilinçli olursa devlet ücretsiz sunmalı.”• “Su özelleştirmeye konu olmalı ancak çok ucuza satılması gerekir. Kademeli ücret tarifesi de uygulanabilir.”• “Su bir hak olsa da ücretsiz sunulamaz. Çünkü suyu çıkarmak ve halka ulaştırmak oldukça maliyetli. Devlet sadece bu hizmetin bedelini alıyor. Her şeyi devlet karşılayamaz.”• “Su bir haktır ama maliyet bedeli halk tarafından karşılanması gerekir. Çünkü suyu kendin üretmezsin üretsen bile daha pahalıya üretirsin.”• “Su bir hak olarak ücretsiz sunulmalı keşke imkân olsa da devlet ücretsiz sunsa.”• “Su devlet tarafından sunulması gereken bir haktır. Halk maliyet karşılığını ödüyor ama normalde bu maliyeti devlet karşılamalı.”• “Su hizmetlerinin özelleştirilmesine karşıyım. Devlet kâr elde etmiyor suyu temin edip sunma bedelini alıyor.”

Suyun bir hak olarak özelleştirmeye konu olmaması gerektiğini görüşmeciler bu yöndeki düşüncelerini şu ifadelerle açıklamışlardır: “*Su bir hak olarak ücretsiz sunulmalı keşke imkân olsa da devlet ücretsiz sunabilse.*” G5 (E, 55, Lisans), “*Su devlet tarafından sunulması gereken bir haktır. Halk maliyet karşılığını ödüyor ama normalde bu maliyeti devlet karşılamalı.*” G10 (E, 49, Lisans), “*Su hizmetlerinin özelleştirilmesine karşıyım. Devlet kâr elde etmiyor suyu temin edip sunma bedelini alıyor.*” G19 (E, 63, Lisans)

Suyun bir hak olduğunu ama ücretli sunulması gerektiğini düşünen görüşmeciler “*Su bir haktır ama devlet tarafından sunulmamalı, özelleştirilmeli.*”

G16 (E, 57, Lisans), “Suyu devlet sunmalı ve ücret almalı. Başka türlü hizmeti sunamaz.” G1 (40, K, Lisans), “Su, devlet tarafından maliyetinin biraz üzerinde satılmalı. Ücretsiz sunulursa kaynaklar gereksiz kullanılacağı için hızlı tükenir.” G3 (E, 50, Lisans), “Su ücretsiz sunulmamalı. Su ücretleri ile hizmetin kalitesi doğru orantılıdır. Hatta ücretler arttırılsın ki kalite artsın.” G4 (E, 45, Lisans), “Su bir haktır ve bu yüzden devlet sunmalı. Ancak ücretli sunması gerekir. Çünkü vatandaşlar su tüketim konusunda bilinçli değiller.” G9 (E, 37, Lisans), “Su hak olsa bile özelleştirmeye açıktır. Çünkü halk bilinçli değil su tüketimi konusunda. Halk bilinçli olursa devlet ücretsiz sunmalı.” G15 (K, 45, Lisans), “Su özelleştirmeye konu olmalı ancak çok ucuza satılması gerekir. Kademeli ücret tarifesi de uygulanabilir.” G7 (E, 50, Lisans), “Su bir hak olsa da ücretsiz sunulamaz. Çünkü suyu çıkarmak ve halka ulaştırmak oldukça maliyetli. Devlet sadece bu hizmetin bedelini alıyor. Her şeyi devlet karşılayamaz.” G18 (E, 43, Lisans), “Su bir haktır ama maliyet bedeli halk tarafından karşılanması gerekir. Çünkü suyu kendin üretemezsin üretsen bile daha pahalıya üretirsin.” G12 (E, 57, Ön Lisans) gibi açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu ifadeler doğrultusunda suyun ücretli olarak sunulmasının gerekçeleri; su hizmetinin kalitesini sağlamak, vatandaşların bilinçli tüketim konusunda yeterli olmamaları ve suyu kaynağından çıkarma ve halka ulaştırma maliyetinin yüksek olmasıdır.

5.4.17. HATSU ve Su Fiyatlandırması

HATSU'nun suyu hangi kriterlere göre fiyatlandığı ve ödemelere yönelik teşvik edici uygulamalarına dair sorular görüşmecilere iletilmiştir. Ardından görüşmecilerin bu doğrultuda kendilerine sorulan soruları yanıtladıktan sonra büyükşehir olmadan önceki su idaresinde ile HATSU'nun bu konular bakımından karşılaştırarak bir değerlendirmede bulunması istenmiştir.

5.4.17.1. HATSU'nun Su Fiyatlandırmada Gözettiği Kriterler

Görüşmecilere HATSU'nun suyu fiyatlandırırken hangi kriterleri gözettiği sorulmuştur ve verilen yanıtlar doğrultusunda fiyat belirleme sürecinin nasıl ilerlediği, fiyat belirlemede rol oynayan aktörler ve göz önünde bulundurulmuş başlıca konular ile ilgili genel bir çerçeve çizilmiştir.

Buna göre fiyat belirleme sürecinde “Vatandaşlarımızı sıkıntıya sokmayacak ve yatırımlarımızı aksatmayacak politikalara göre fiyatları belirliyoruz.” G1 (40, K,

Lisans) ifadesinden fiyat belirleme konusunda HATSU giderleri ile halkın ödeme gücü arasında denge kurulmasına dikkat edildiği ve *“HATSU Genel Müdürlüğü gelir ve gidere göre belirliyor.”* G23 (K, 51, Lisans), *“Fiyatlar yatırım maliyetlerine göre belirleniyor.”* G19 (E, 63, Lisans), *“Mevcut borç durumuna göre ve yatırımlara göre belirleniyor.”* G17 (E, 32, Lisans), *“Üniversitelerle ortak bir komisyon kuruluyor ona göre maliyet hesaplanarak belirleniyor”* G2 (E, 51, Ön Lisans) *“Geliri su satışından sağlıyoruz. Yatırımlar, alt yapı değişimleri vs. giderler bize ait. Kâr amacı gütmeyen bu giderleri karşılayacak bir fiyat belirliyoruz.”* G14 (E, 47, Yüksek Lisans) ve *“Elektrik gideri, personel gideri vs. gibi giderlere göre belirleniyor.”* G11 (E, 32, Lisans) ifadelerinden ise fiyatların HATSU’nun yatırımlar, personel, alt yapı çalışmaları, elektrik gibi giderler ve kurumun kredi borçlarının göz önüne alınarak belirlendiği sonucuna varmak mümkündür. Su fiyatları bu kriterlere göre belirlendikten sonra meclis onayına sunulduğu bir süreçte geçilmektedir. Görüşmeciler bu süreç hakkında *“HATSU öneri sunar. Bütçe komisyonu da karar verir.”* G8 (E, 36, Lisans), *“Normalde maliyete göre ama şu anda meclisin aldığı kararlara göre belirleniyor.”* G5 (E, 55, Lisans) şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Bunun yanında maliyetlerin ve dolayısıyla su fiyatlarının politik ilişkilerden etkilendiğine dair görüşler mevcuttur. Görüşmeciler bu düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir: *“Politik durumlara göre fiyat belirleme kriteri şekilleniyor.”* G12 (E, 57, Ön Lisans) ve *“Maliyetlere göre belirleniyor ve politik meseleler fiyat belirlemede çok etkili. Mesela Karaçay Barajı üç ilçenin içme suyunu karşılayacak kapasiteye sahip. Ancak siyasi çakışmalardan dolayı tamamlanmıyor. Su ihtiyacı yer altından karşılanıyor. Ama bu da sınırlı bir kaynak ve o suyu çıkarmak için yüksek elektrik sarfiyatı gerektiği için pahalıya mal oluyor.”* G6 (E, 47, Lisans). Geliri arttırmak için sunulan bir öneriye göre *“HATSU’nun tek geliri su bedellerinin ödenmesi. HATSU’nun gelirini arttırmak için yeni abone sayısını arttırmak ve kaçakların giderilmesini sağlamak lazım.”* G7 (E, 50, Lisans) ifadelerinden anlaşıldığı gibi kaçak kullanım sorununa çözüm üretilmesi ve yeni abonelikler kazanılması gerekmektedir.

5.4.17.2. HATSU'nun Ödemelere Yönelik Sağladığı Teşvik Edici Uygulamalar

HATSU'nun ödemeler konusunda kullanıcılara sunduğu teşvik edici uygulamalar tespit edilmek istenmiştir. Bu uygulamaların neler olduğu sorulduğunda bu konuda görüşmeciler şöyle yanıtlar vermişlerdir: *“Su faturaları gönderiyoruz, telefonla bildirim yapıyoruz ve ihbarname.”* G23 (K, 51, Lisans), *“Yönetim kurulu kararı gereğince belirli yıllarda çıkarılmış taksitlendirmeler var.”* G21 (E, 46, Lisans), *“Borçları yeniden yapılandırıyoruz.”* G20 (E, 45, Lisans), *“Taksitlendirme, erteleme, indirim (engellilere, muhtaçlara, şehit ve gazi yakınlarına) olanakları sağlıyoruz.”* G19 (E, 63, Lisans), *“Yapılandırmalar yapıyor. Bunlar devletin ve HATSU'nun şirketlerine yönelik.”* G17 (E, 32, Lisans), *“Şehit ve gazi ailelerine, engellilere %50 indirim uyguluyor.”* G17 (E, 32, Lisans), *“Hükümetin çıkardığı vergi affı var.”* G8 (E, 36, Lisans), *“Büyük borcu olanları taksitlendiriyorlar ama sonra faizi ile alıyorlar.”* G7 (E, 50, Lisans), *“Kredi kartına taksitlendirme var, online tahsilat var ve hem devletin hem de bizim taksitlendirmemiz var.”* G4 (E, 45, Lisans), *“İbadethanelere su ücretsiz veriliyor ve hiç geliri olmayanlara indirim uyguluyor.”* G2 (E, 51, Ön Lisans). Yöneticilerin verdiği bilgiler doğrultusunda HATSU abonelerine sunulan imkanlar şu şekilde özetlenebilir: HATSU yönetmeliğinde belirtilen koşulları taşıyanlara yönelik indirimler, kredi kartına taksitlendirme, HATSU şirketlerine ve devlet kurumlarına borç yapılandırılması, online fatura tahsilatı, hükümetin çıkardığı vergi afları, ihbarname yollama, telefonla bilgilendirme, fatura gönderme ve ibadethanelere suyu ücretsiz sunma.

5.4.17.3. Büyükşehir Olmadan Önceki Durum ile HATSU'nun Su Fiyatlandırması ve Ödemeler Bakımından Karşılaştırılması

Çalışma kapsamında görüşmecilerden büyükşehir olmadan önceki dönemde suyun fiyatlandırılmasının HATSU ile karşılaştırarak değerlendirmesi istendiğinde yöneticilerden fiyatların şu anda daha yüksek olduğunu söyleyenler bu durumun nedenini *“Eskiden ilçe belediyesiydi ve orada daha ucuzdu. Hizmet alanı genişleyince su fiyatları arttı. Ama normal düzeyde arttı aşırı bir fiyat artışı söz konusu değil.”* G1 (40, K, Lisans), *“HATSU'dan önce 12 ilçe, 78 belde vardı. Bu ilçelerin ve beldelerin hiçbirisi dağıttığı suyun bedelini alamıyordu. Bu yüzden yatırım da yapmıyordu. Şu an yatırımlar arttı. Dolayısıyla fiyatlar da arttı.”* G24 (E, 52, Lisans), *“Maliyetlere yakın bir fiyat belirlenmeye başladı. Önceden maliyetin*

altında su hizmeti sunuluyordu.” G21 (E, 46, Lisans), “Su fiyatları eskiden daha ucuzdu.” G5 (E, 55, Lisans), “Önceden köylerde bedava hizmet veriliyordu. Yalnızca elektrik ücreti ödeniyordu. Şu an köydekilere şehirdekilerin ¼’i oranında fiyat belirleniyor.” G19 (E, 63, Lisans), “Eskiden su daha uygundu çünkü sadece merkeze hizmet ediliyordu. Hizmet alanı genişleyince maliyetler ve dolayısıyla fiyatlar arttı.” G18 (E, 43, Lisans) ve “Önceden her ilçe kendisi fiyat belirliyordu. Şu an ölçek genişleyince daha pahalı gibi. Köylerde ise şu an daha ucuz.” G10 (E, 49, Lisans)” ifadelerinden anlaşılacağı üzere genel olarak büyükşehirle birlikte hizmet ölçeğinin genişlemesine ve dolayısıyla yatırım maliyetlerinin artmasına dayandırmaktadır.

Su fiyatlarının şu an daha ucuz olduğuna dair *“Maliyetlerle kıyaslandığında rakamsal olarak fazla görünse de aslında şu an su daha ucuz. Türkiye’de büyükşehirler içerisinde en suyu ucuz sunmada beşinci sıradayız.” G20 (E, 45, Lisans)* şeklindeki açıklamanın yanı sıra fiyatlarda büyükşehir öncesi ve sonrasında bir artış veya azalış söz konusu olmadığını belirten açıklamalar da bulunmaktadır. *“Su fiyatları önceden de uygundu şu an da aynı.” G23 (K, 51, Lisans), “Su fiyatlarının ucuzluk düzeyi aynı çünkü suyu elde etme yöntemi değişmedi. Maliyet aynı olduğu için fiyatlarda aynı. Aslında başlarda fiyatlar yüksekti ama halkın tepkisiyle değişti.” G6 (E, 47, Lisans)* ifadeleri su fiyatlarında değişme olmamasını suyun çıkarılma ve sunma yönteminde bir değişiklik olmamasına bağlamaktadır.

5.4.18. HATSU ve Dijital Yenilikler

Çalışma kapsamında HATSU’daki dijital yenilikler hakkında yöneticilerden bilgi alınmak istenmiştir. Bu doğrultudaki yorumlar *“Bu konuda çok eksikiz” G21 (E, 46, Lisans), “Coğrafi bilgi sistemleri hazırlanıyor.” G19 (E, 63, Lisans), “Bilgi işlem birimi siber saldırılara karşı önlem alıyor.” G18 (E, 43, Lisans), “Münferit içme suyunda SCADA sisteminde yok ama atık su SCADA ile yönetiliyor.” G15 (K, 45, Lisans), “Dijital yenilikler bakımından yetersiz. TEDAŞ’da olduğu gibi sayaçların optik kodlu olması lazım.” G12 (E, 57, Ön Lisans), “HATSU’nun kullanmış olduğu muhasebe ve abone işlerinde günlük yedeklemeler yapılarak siber saldırılara karşı önlem alınıyor.” G4 (E, 45, Lisans)* şeklindedir. Sonuç olarak HATSU’daki dijital yeniliklere dair çalışmaların devam ettiği, optik kodlu okuma sayaçlarına ihtiyaç olduğu, SCADA sisteminin atık su tesislerinde olduğu gibi içme suyunda da kullanılması gerektiği, siber saldırılara önlem alma konusunda HATSU Bilgi İşlem Biriminin çalışmaları olduğu ancak çalışmaların daha kapsamlı olması

gerektiği ve bu doğrultuda coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımına geçileceği yönünde sağlamalar mevcuttur.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Su hizmetlerinin özelleştirilmesi tartışmalarında suyun özelleştirmesinden ziyade ticarileştirilmesi durumu söz konusu olduğundan meselenin iyi kavranması gerekmektedir. Zira büyükşehir belediyelerinin uymak zorunda olduğu 2560 sayılı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Tarife Tespit Esasları" başlıklı 23. maddesi ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde belirtildiği gibi yasal düzenlemeler neticesinde, su hizmetleri özel sektörün dâhil edilmediği durumda bile kâr odaklı, hatta kâr oranı belirli bir değerin (%10) altına düşmemesi yasal düzenlemelerle garantilenmiş ve su hizmetinin bedelsiz verilmesi suç olan bir hizmete dönüşmüştür. HATSU bağlamında bakıldığında nitelik itibariyle bir kamu tüzelkişiliği olmasına ek olarak, kanunun öngördüğü birtakım ilkeleri içinde barındıran gerektiğinde özel sektör mantığıyla daha serbest karar alan ve kararlarını uygulayabilen bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ancak bulgular neticesinde HATSU kararlarında bütçesinin yetersizliğinin ve siyasi ilişkilerinin oldukça sınırlayıcı etkenler olduğu ortaya konulmuştur. Netice itibariyle piyasalaşan su yönetimi sürecinde su idaresinin özelleştirmenin ağır yükü altına itilmesinden ise, mali ve idari açıdan özerklik niteliğinin artırılması gerekmektedir

Gerek kayıp ve kaçaklar gerekse su hizmetinin abonelere, konutlara, işyerlerine düzenli bir şekilde ulaştırılabilmesi, ayrıca sunulan hizmetin faturalandırılabilmesi, faturalandırılan kısımların geri tahsil edilmesi konusunda yaşanan sıkıntılar kamu idaresini zor duruma sokmaktadır. Bölgelerin karakteristiğine has birtakım dinamikleri, işsizlik oranı, gecekondulaşma, göç, suyun kayıt altına alınamaması gibi faktörler bu süreci daha da ağırlaştırmaktadır. Özel sektör mutlaka bir tedbir alacağı için, su idaresinin özel sektöre devredilmesiyle yaşanan problemlerin büyük oranda giderileceği ileri sürülmektedir. Ayrıca özel sektörün sahip olduğu rekabet gücünün, kaynakların daha etkin kullanılmasına fayda sağlayabileceği ve bunun da suyun kalitesine olumlu yönde etki edebileceği iddia edilmektedir. Bu bağlamda kayıp-kaçığın önlenmesine yönelik çalışmalara yoğunlaşılması ve su kalitesinin artırılması bakımından özelleştirme her ne kadar uygulanmaya elverişli bir alternatif olarak ileri sürülse de HATSU örneğinde de bulgulandığı üzere yeni ve etkili bir örgütlenme ve uygulama süreciyle kentsel su

yönetimi daha verimli yönetilebilir. Ayrıca tasarruf açısından; özel sektör tasarrufa değil tüketime teşvik etmektedir. HATSU'nun planlarında korumaya değil kullanmaya yönelik politikalar ağırlıklı olsa da alt yapı sistemlerinin tamamlanması ve bilinçlendirme çalışmaları ile tasarruf süreci ile başarıya ulaşılabilir.

Çalışmanın başında ileri sürülen tezlerin geçerliliği yöneticilerle yapılan görüşmelerle elde edilen veriler üzerinden sınanması sonucunda kimi soruların doğrulanabildiği kimilerinin de doğrulanmadığı görülmektedir. Genel olarak hipotezler açısından ulaşılan bulguları kısaca vermek yerinde olacaktır.

Hipotez 1: HATSU'nun örgüt yapısı amaçlarına uygundur.

Çalışmada hipotezin geçerliliği, veriler üzerinden sınanırken, HATSU'ya yeni birimlerin eklenmesine ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Eklenmesi gereken birimlerden bazılarının kurumun bünyesinde var olduğu ancak başka bir işleve sahip birim ile ortak başlık altında yer aldığı için etkinliğinin sınırlandığı bu nedenle ayrı bir "Başkanlık" ya da "Şube Müdürlüğü" adı altında eklenmesinin kurum açısından faydalı olabileceği öngörülmektedir. Dolayısıyla mevcut birim sayısı açısından hipotezin doğrulanmadığını göstermektedir. Birimlerin işlevselliği söz konusu olduğunda ise işlevsiz birim olmadığı, tüm birimlerin fonksiyonlarını yerine getirdiği düşünülmektedir. Ayrıca "çalışma yönergeleri"nin yeniden düzenlenmesiyle ve aynı görevi üstlenen birimlerin kaldırılmasıyla kurumun daha da işlevsellik kazanacağı öngörülmektedir. Bunun yanı sıra kurumda aynı görevi yapan birimlerin olması eşgüdüm sorununa yol açmaktadır. Birimler daha fazla bölüme ayrıldığında hem görev çakışmaları önlenecek hem de kurumda ihtiyaç duyulan alanlara cevap veren bölümler eklenmiş olacaktır. Eşgüdüm sorunu birimlerin merkezi yönetim ve uzantıları ile olan ilişkilerini de etkilemektedir. Bu sorun ve prosedürlerin fazlalığı birimlerin işlerini yerine getirme sürecinde gecikmeler yaşanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla birimler açısından örgüt yapısının amacına hizmet etmeyen bu çıkarımlar hipotezi geçerli kılmamaktadır.

Hipotez 2: HATSU'nun personel yapısı amaçlarına uygundur.

HATSU'nun birimlerinde olduğu gibi personel sayısında da yetersizlik söz konusudur. Personel eksikliğinin yanı sıra mevcut personellerin alanlarında yetkin olmadığı tespit edilmiştir. Personelleri geliştirmeye yönelik eğitimler konusunda

uygulamalar yetersizdir. Çıkarımların üçü (sayı, yetkinlik ve eğitim) de hipotezi doğrulamamıştır. Personelin ortak bir kurum kültürünün, bilgi birikimi depolayabilme ve kuruma aidiyetlik hissine sahip olması bağlamında ele alındığında ise yöneticilerin ifadeleri aynı oranda farklılık içerdiğinden hipotezi kısmen doğrulamaktadır.

Hipotez 3: HATSU karar süreçlerine ilgili kuruluşların katılımını sağlamaktadır.

HATSU çevre ve suyla ilgili kuruluşları taleplerini değerlendirmekte, karar süreçlerinde görüşlerini dikkate almaktadır. Bu bağlamda hipotezin geçerli olduğu tespit edilmiştir. Ancak sürece dahil edildikleri konu ve alanların “sınırlı” olduğu yöneticiler tarafından altı çizilerek belirtilmiştir. Kendiliğinden ortaya çıkan ihtiyaç ve taleplere yanıt verilmeye çalışılmasının bir katılım olarak algılanması çalışma açısından önemlidir. Paydaşların karar süreçlerinde etkili söz sahipliğinden henüz söz etmek olası değildir.

Hipotez 4: HATSU hizmet sunarken su ve çevre eğitimi ile ilgili çalışmalar yürütmektedir.

HATSU'nun su bilincini sağlamaya yönelik uygulamalar yaptığı ve bu amaçla sosyal medya başta olmak üzere, okullarda tanıtım yapma, broşür ve gazete gibi araçları aktif olarak kullandığı ve bunları da eğitim olarak algıladıkları görülmektedir. Bu bağlamda su bilincini sağlamaya yönelik çalışmalar açısından hipotezin geçerliliği olduğu tespit edilmiştir. Su bilinciyle ilgili çalışmaların çevre konusunda ise neredeyse hiç uygulanmadığı söz konusu olduğundan çevre bilincine yönelik çalışmaların yürütülmesine dair hipotez doğrulanmaktadır. Ayrıca Genel Müdürlükte yapılan uygulamaların çevre ve su eğitiminin genel ilkelerine uygun olarak ilçelerde de bir planlama dahilinde uygulanması gerekmektedir.

Hipotez 5: HATSU'nun bütçe olanakları amaçlarının gerçekleşmesi için yeterlidir.

HATSU'nun bütçe olanaklarının yetersiz olması ekonomik yönden; kapatılan belediyelerin ve özel idarenin borç yüküyle kurulmasına, iller bankasından gelen payların yetersiz olmasına dayandırılmaktadır. Siyasi yönden ise Büyükşehir Belediyesi'nin CHP'li bir belediye olarak muhalif belediye olması özellikle ön plana

çıkarılmaktadır. Sorunun kaynakları farklı nedenlere dayandırılrsa da HATSU'ya dair, yöneticilerin neredeyse tamamının ortak noktada bulunduğu tek konu bütçe yetersizliği olmuştur. Hatay'ın büyükşehir olmasıyla kapatılan belediyelerden HATSU'ya devredilen borçlar ve hizmet sunulan alanın genişlemesi HATSU'yu kuruluş evresi de dahil olmak üzere oldukça zorlamıştır. Kısaca HATSU borç paraya kurulan bir örgütlenmedir. Hipotez doğrulanmamakla beraber, HATSU'nun mali hareketleri konusunda şeffaf olduğu ve bütçenin esnek bir şekilde değerlendirildiği yöneticiler açısından ayrıca vurgulanmaktadır.

Hipotez 6: HATSU yatırımları gelecek için yeterlidir.

HATSU'da atık su arıtma tesislerinin son teknolojiye uygun olarak yapılmasının dışında geleceğe yönelik başka yatırımlar için faaliyete henüz geçilmediği tespit edilmiştir ve hipotez doğrulanmamıştır.

Hipotez 7: HATSU uluslararası kuruluşlarla iş birliğine açıktır.

HATSU uluslararası krediler ile yatırımlarını bir kısmını finanse etmektedir. Uluslararası kuruluşlar ile iş birliği yapmaya açık olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Ekonomik ve siyasi koşulların iyileşmesi, iş birliği yapma sürecini uzatan mevzuat ve prosedürlerin düzenlenmesi, daha fazla proje içeriği üretilmesi halinde uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin daha üst seviyelere taşınabileceği görülmektedir.

Hipotez 8: HATSU bölgesel planlama sürecinin bir parçasıdır.

Yerel dizgede büyükşehir modelinin getirisi olarak, kent ve kırsal alan ayırımına dayanan hizmet sunumu yerine hem kırsal hem de kentsel yerleşmeler arasındaki kamu hizmetlerinde aynı standardı paylaşan uygulamaların gerekliliği ön plana çıkmaktadır. İster belediye su işletmeciliği; ister HATSU tarzı yürütülen kentsel su hizmeti modeli olsun, su idarelerinin daha başarılı kamusal hizmet sunma anlamında farklılaştırılmaya gereksinimleri vardır. Her yerleşim biriminin sorunları farklı olduğundan farklı planlamaların yapılması gerektiği konusunda HATSU'nun oldukça etkin olduğu ve bölge planlama ilkelerini uyguladığı çoğunlukla ileri sürülmektedir. Bu noktada bölgesel planlama sürecinin bir parçası olma hipotezi doğrulanmaktadır. Ancak HATSU'nun hangi bölgesel planlarla uyumlu hizmet sunduğu çok açık değildir. Bu konuda yeterince uygulama ve doküman

bulunmamaktadır. HATSU planlarının içeriğinin ağırlıklı olarak suyu kullanmaya yönelik olduğu görülmektedir. Kentsel su altyapı sistemlerinin henüz tamamlanmamış olmasından dolayı HATSU için öncelik, ihtiyaçlara cevap vermektir.

Hipotez 9: HATSU denetimi örgütün amaçlarına uygundur.

Sözleşme yöntemiyle özelleştirilen hizmetlerin denetimini yapmak zor olduğundan ve HATSU'nun beş yıllık süreç içerisinde sistemli bir iç ve dış denetimle denetlenmesi bakımından mevcut durumun bu açıdan avantajlı olduğu görülmektedir. HATSU'nun iç ve dış denetiminin istikrarlı ve sıkı bir şekilde yapılması ile ilgili veriler hipotezi doğrulamaktadır. Ancak yapılan görüşmelerde mali konulardaki denetimin gerekenden daha sıkı tutulmasının HATSU'nun Büyükşehir Belediyesi'ne muhalif olmasından kaynaklı olduğu üzerine vurgu yapılmaktadır. Ne kadar muhalif o kadar denetim anlayışı izlenmektedir.

Hipotez 10: HATSU şeffaf ve hesap verebilir bir kurumdur.

HATSU'nun sosyal medya aracılığıyla bilgi ve verileri paylaşma konusunda etkin olması yöneticilerde kurumun şeffaflık ve hesap verilebilir olduğu algısına yol açmaktadır. Oysaki şeffaflık ve hesap verilebilirlik, bilgi vermenin ötesinde geniş bir tanıma sahip olan kavramlardır. Yöneticiler bu konuda kuramsal bilgiden yoksun olduğu için kavramı dar anlamda değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla hipotezin geçerliliği tespit edilememiştir.

Hipotez 11: HATSU güçlü bir kurumsal imaja sahiptir.

Görüşmeciler kurumsal imajı HATSU'nun beş yıllık bir kurum olmasından yola çıkarak değerlendirmektedir. HATSU'nun halkın beğenisini alan işler yaparak kısa sürede tanındığını ya da aksine yeni bir kurum olduğu için henüz benimsenmediğini öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda ortaya çıkan tespit hipotez kısmen doğrulanmaktadır. Sonucu Hatay'da yerel yönetim dizgesinde ortaya çıkan büyükşehir modelinin Hatay ölçeğine bağlayabiliriz. Çünkü diğer büyükşehirlerle nazaran daha fazla kırsal nüfusa sahip olan Hatay'da, her alana su hizmeti vermesi gereken HATSU'ya 5 yıl geçmesine rağmen kurumsal imajın yerli yerine oturmadığı söylenebilir.

Hipotez 12: *HATSU insan kaynakları açısından yeterlidir.*

İnsan kaynakları konusundaki yönetici değerlendirmeleri, personelin örgütün amacına hizmet ettiği hipotezini desteklemektedir. Personel yetersizliği ve yetkin personel sayısının az olmasından dolayı insan kaynakları birimi başarısız olarak nitelendirilmiştir. Hem sayısal hem de niteliksel yetkinlik açısından insan kaynaklarının yetersizliği, hipotezi doğrulamamaktadır.

Hipotez 13: *HATSU'nun güçlü yönleri ve fırsatları çoğunluktadır.*

HATSU'nun güçlü yönleri kurumun var oluş amacını destekleyen yönlerdir. Kentsel su hizmetini sunumunda sahip olması gereken teknik özellikler, genellikle güçlü yön olarak değerlendirilmiştir. Zayıf yönler olarak nitelendirilen özellikler ise maliyet çerçevesinde şekillenmektedir. Bu bağlamda HATSU bütçesinin güçlendirilmesi zayıf yönleri bertaraf etmede oldukça etkili olacaktır. Fırsat olarak görülen dinamikler genel olarak Hatay'a kentsel su hizmeti sunumuna bölgenin sağladığı coğrafi avantajlardır. Tehditler ise kurumun etki edemeyeceği doğa olayları, büyükşehirleşme ile kentsel hizmet alanının genişlemesi, su kullanımındaki bilincin zayıf olması gibi etkenlere bağlanmaktadır. Güçlü özelliklerin fazla olmasına karşın bütçe kısıtı güçlü yönlerin bir fırsat dahilinde yerel hizmet sürecinde güçlü bir anlam bulmasını engellemektedir. Bu anlamda hipotezin geçerliği ortadadır.

Hipotez 14: *HATSU'nun özerklik niteliği ön plandadır.*

HATSU'nun kendi bütçesine sahip olması dolayısıyla özerklik niteliğinin baskın olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda hipotez geçerlidir. Ancak HATSU'nun özerk bir kurum olmakla birlikte siyasi etkilere açık olma durumunu koruduğu özellikle vurgulamak gerekir.

Hipotez 15: *HATSU için özelleştirme gerekli değildir.*

HATSU yöneticileri kentsel su hizmetlerinin tamamen özelleştirilmesine karşıdırlar ve bu bağlamda hipotez doğrulanmaktadır. Özelleştirme olması durumunda su kalitesinin değişmeyeceği öne sürülmektedirler. Bu anlamda özelleştirmeye ihtiyaç duyulmamaktadır. Özelleştirmeye yalnızca su fiyatlarında artışa yol açacak bir gelişme olarak bakılarak böyle bir değişim düşüncesinden uzak durulmaktadır.

Hipotez 16: *HATSU su hakkına ön planda tutmaktadır.*

Su politikalarında suyun hak mı yoksa yalnızca ihtiyaç mı olduğuna dair yaklaşımlar giderek ikincil politikalar (ihtiyaç) yönünde evrilmektedir ve suyun meta haline gelmesine yol açan gelişmelerin zeminini oluşturmaktadır. Bu konuya HATSU'nun bakış açısı suyun bir insan hakkı olarak ele alınması gerektiği yönündedir. HATSU yöneticilerinin suyu, hizmet bedeli aboneler tarafından karşılanması gereken bir insan hakkı olarak nitelendirmesi hipotezi geçerli kılmaktadır. Ancak su hakkının suyun bedava olmasını gerektirmediği yönünde görüş birliği vardır.

Hipotez 17: *HATSU'nun fiyatlandırma kriteri halk için en uygun olan imkanları gözetmek yönündedir.*

Yöneticiler su fiyatlarını belirlerlerken göz önüne alan kriterler için kâr amacı gütmemek, yalnızca maliyetleri karşılayacak şekilde fiyat belirlemek, sudan değil su hizmeti sunumundan para almak şeklinde vurgularla halk için en uygun fiyatı belirlediklerini öne sürmüşlerdir. Bunun yanı sıra kurumun ödemeyi teşvik edici indirim uygulamaları da bulunmaktadır. Kesinlikle HATSU'nun kâr ya da ona karşılık gelecek bir anlayış içinde olmadığı özellikle vurgulanmaktadır.

Hipotez 18: *HATSU dijital yeniliklere ve inovasyonlara açıktır.*

HATSU'daki dijital yeniliklere dair çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Optik kodlu okuma sayaçları, SCADA sisteminin atık su tesislerinde olduğu gibi içme suyunda da kullanılması, siber saldırılara önlem gibi konularda HATSU'nun yetersiz olduğu tespit edildiğinden hipotez geçersizdir.

Hatay'da büyükşehir olmadan öncesindeki su idaresindeki durum ile HATSU birlikte göz önüne alındığında; HATSU'nun daha çok yetki, sorumluluk, görev ve imtiyaz hakkına sahip olduğu görülmektedir. Ancak yeterli mali güçten ve idari donanımdan yoksun olması, HATSU'nun yerele yakın özerk bir birim olmasının avantajlarıyla ön planda var olmasını önlemektedir.

Örneğin su tesisi kurmak için kullanılması gereken elektrik enerjisi, su hizmetlerinin maliyetini artırmakta ve HATSU suyun fiyatına bunu yansıtmak durumunda kalmaktadırlar. HATSU'ya su tesislerinin işletilmesi için gerekli olan

enerji fiyatlarında indirim uygulanması suyun maliyetini ve dolayısıyla su fiyatını düşürecektir. Bu şartlar altında HATSU'nun merkezi gelirlerden daha büyük pay alması ve yetkisinin artırılması kurumu güçlendirecek ve ticari şirketlerin politikalarının ve merkezi idarenin sesinden uzaklaştırarak vatandaşın sesi olmaya yakınlatacaktır. Su yönetiminde sürdürülebilirliğin sağlanmasının temel unsuru katılımcılık olduğu için HATSU için de katılım önemlidir.

Son zamanlarda şirketlerin rekabetten ziyade projelerde iş birliği yapmaları daha sık rastlanan bir durumdur. HATSU'da iş birliğinin kaynağı ve nedeni, yatırımlar için yurt dışından temin edilmesi düşünülen sınırlı finans kaynaklarıdır. Uzun dönemli borçlanmalar ayrı bir sorun alanıdır. Bu anlaşmalarda şirketlerle ve diğer yatırımcı ortaklarla ortak kazanımlar ön plana alındığı için şartlar halkın çıkarı gözetilerek belirlenmemektedir. Netice itibariyle önemli bir yönetsel bilgi gerektiren su yönetiminin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi için kamusal çıkarları gözetilen bölgesel, ulusal ve küresel iş birliklerine gidilmeli ve bilgi paylaşımının önündeki engeller ortadan kaldırılmalıdır.

Türkiye'de kamu hizmetlerinin sunumunda belli dönemlerde küresel neo-liberal politikalar ekseninde düzenlemeler yapılmıştır. Ancak buna yönelik yasal ve yönetsel düzenlemelerin çoğunun etkinlik ve işlevsellik açısından eksiklikleri göze çarpmaktadır. Bu bağlamda suyla ilgili bir kamusal idarenin; entegre yönetim yaklaşımı çerçevesinde su kaynaklarını akılcı, planlı ve halkın çıkarını gözetilen iş birlikleri içinde idare etmesi gerekmektedir. Bölgesel düzeyde ortak bir su bilinci geliştirilmesi için, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları, iş birliği sürecine eklenmeli, tüm paydaşların şeffaflık, katılımcılık, bilgi edinme yönündeki taleplerini ön planda tutan; toplumsal yönden kabul edilebilir bir çerçevede yer almaları sağlanmalıdır. HATSU örneğinde somut olarak ele alındığı biçimiyle, kentsel su idarelerinin, su işletmeciliğini bir kamu hizmeti olarak kendi bünyelerinde sürdürmeleri için merkezi bir denetime, güçlü bir mali desteğe, ekolojik yönden sürdürülebilir ve teknolojik yönden yeterli politikalara ihtiyaçları vardır.

Ayrıca BM belgelerinde de sıkça değinilen gelişmişliğin bir göstergesi olarak görülen enerji tüketimi, Türkiye'de "yeterince tüketmemek" olduğu düşüncesi su içinde öne çıkmaktadır. Suyun da tüketimine yönelik bir yönelim onu bir tüketim nesnesine dönüştürürken piyasada ticarileşmesine neden olmaktadır.

Bu da su tüketiminde tasarruf ve su kaynaklarını koruyup geliştirmek yerine, daha çok su tüketimini hedefleyen su yönetim politikalarının üretilmesi sonucunu doğurmaktadır. HATSU’da görüşme yapılan yöneticilerin suyu daha çok kullanmaya yönelik ifadeleri bu durumla örtüşmektedir. HATSU yöneticileri bu noktada “tasarruf için kullanım önceliği”ni vurgulamaktadırlar.

Yerel yönetimlerin küresel su pazarına ne kadar eklemlendikleri sorusu sorulduğunda görölmektedir ki, aslında su konusunda fırsatlar ile tehditler iç içe geçmiş durumdadır. Bu bağlamda, suyun sınırlı bir kaynak ve ihtiyaç olarak ticari bir meta haline getirilmemesi gereken “etik bir değer” olduğu bilinciyle, hak temelli su politikalarının hayata geçirilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Adams, William Mark (2009). *Green Development 3rd Edition, Environment and Sustainability in Developing World*. USA: Routledge Taylor & Francis Group.

Adıgüzel, Şenol (2012). “Toplum ve Demokrasi, 6360 Sayılı Yasa’nın Türkiye’nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme”. *Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi*, 6 (13-14), 223-226.

Adıgüzel, Şenol - Tek, Murat (2014), “6360 Sayılı Yasa ve Türkiye’nin Büyükşehir Belediye Sisteminde Değişim: Hatay Örneği”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Ankara: TODAİE Yayınları, 23(3), 3-102.

Adıgüzel, Şenol, (2014). “Hatay Büyükşehir Belediyesi”. Adnan Menderes Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (5), 54-76.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (2017). *Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Ankara: AFAD Yayınları.

Akyazılı, Erşat (2002). “Kamu Kurumlarının Serbest Piyasa Politikaları Temelinde Küçültülmesi Ve Kapatılması Sorunu”. *Madencilik Bülteni*, sayı 64, 15-16.

Alagöz, Cemal (1944). “Coğrafya Gözüyle Hatay”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2(2), 203-216.

Ağaçbiçer, Gökhan (2010). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Türkiye Ekonomisine Katkısı ve Yapılan SWOT Analizleri. Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Akıllı, Hüsniye - Kızılboğa Özasan, Rüveyda (2017). “Su Kayıplarının Önlenmesinde Teknoloji Kullanımı: Büyükşehir Belediyelerinde Scada Uygulaması”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:22, Kayfor15 Özel Sayısı, 1519-1532.

Aktürk Çetin, Banu (2019). “Türkiye’de Büyükşehir Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme”. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (16), 49-62.

Aybarç, Sibel (2018). *Kuraklık ve Su Kıtılığı ile Mücadelede Kamu Mali Politikaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Aytaç, Ahmet Serdar (2014). “Amanos Dağlarının Orta Kesimi ve Yakın Çevresinin İklim Özellikleri”. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (2), 251-289.

Barlow, Maude - Clarke Tony (2002). “The Fight to Stop the Corporate Theft of the World’s Water”. *Human Ecology Review*, 11 (1), 67-71.

Beyazıt Eylem - Güneş, Muharrem (2017). “Yeni Büyükşehir Olgusu: Hatay’da Yerel Halkın “Büyükşehirleşme” Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma”, *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar*, Cilt:2, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları (268-279).

Beyazıt, Eylem (2016). *Kent Kimliği Bağlamında Hatay-Kent Aktörleri Gözüyle Kentsel Kimlikte Kırılma Noktaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Bocutoğlu, Ersan (2012). “İktisat Teorisinde Emegın Öyküsü: Değerin Kaynağı Olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emeye Yolculuk”. *Hak-İş Toplum Bilimleri Dergisi*, 1, 28-51.

Boz, Selman Sacit (2013). “Kamu Özel İşbirliği (PPP) Modeli”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 277-332.

Çetin, Bayram (2012). “Hatay’da Kentleşmenin Seyri (1940-2009) ve Mekânsal Dağılışı”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 231-258.

Çınar, Tayfun (2008). “Su Hizmetlerinin Özelleştirilmesinde Model Ülkeler ve Türkiye Örneği”. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 23 (1), 41-52.

Çalışkan, Vedat (2003). “Amik Ovası ve Amik Gölü: Bir Sulak Alanı Kurutma Deneyiminin Günümüze Ulaşan Etkileri”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 41, 97-125.

Çiftçi, Murat (2015). Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Güneş Enerjisi Potansiyeli Ve Yerel Yönetimlerde Kullanımının SWOT Analizi. Örnek: Bursa Gürsu Belediyesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çolakoğlu, Elif (2008). *Suya Erişim Bağlamında Su Güvenliği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dayar, Hatice (2002). “Türkiye’de Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi ve Etkileri: Kütahya Belediyesi Örneği”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-14.

Duman, Levent (2016), *Hatay’daki Uluslaştırma Politikaları*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Duran , Osman (2010). *Kamu Yönetimi Reformu Çerçevesinde Türk Su Yönetimi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

DPT, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Kamu Özel İşbirliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Emek, Uğur (2009a). “Karşılaştırmalı Perspektiften Kamu Özel İşbirlikleri: Avrupa Topluluğu Ve Türkiye”. *Rekabet Dergisi*, 10(1): 7-53.

Emek, Uğur (2009b). “Türkiye’de Altyapı Hizmetlerinin Özel Sektöre Gördürülmesi: Neden, Ne Zaman, Nasıl?”. *İktisat İşletme ve Finans*, 24(284), 9-45.

Ersöz, Halis Yunus (2001). “Yerel Yönetimlerde Özelleştirme Uygulamaları ve Yaygınlık Derecesi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10 (2), 31-50.

Evsahibioğlu, Ahmet Nejat - Çakmak, Belgin - Aküzüm, Turhan (2010). “Su Yönetimi, Su Kullanım Stratejileri ve Sınıraşan Sular”, *Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11-15 Ocak 2010*, Ankara: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yay., cilt:1, s.119-134.

Geçen, Reşat - Usun, Furkan (2017). “Asi Nehri, Havzası, Uluslararası Kullanımı Ve Problemler”, *Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu, 12-14 Ekim 2017*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi, cilt:1, 611-619.

Giritli, İsmail - Bilgen, Pertev - Akgüner, Tayfun & Berk, Kahraman (2011). *İdare Hukuku*. 4. Baskı, İstanbul: Der Yayınları

Gözler, Kemal (2017). *İnsan Hakları Hukuku*. 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi

Güzelsarı, Selime - Tuluay, Feyza Nazan (2011). "Küresel Su Yönetimi ve Suyun Ticarileşmesi". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(22), 54-83.

Hamilton, David K. - Miller, David Y. - Paytas, Jerry (2004). "Exploring The Horizontal and Vertical Dimensions of The Governing of Metropolitan Regions", *Urban Affairs Review*, 40 (2), 147-182.

Hoekstra, Arjen Y. - Chapagain, Ashok K. (2008). *Globalization of Water: Sharing the Planet's Freshwater Resources*. Oxford: Blackwell Publishing.

Hatay Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2018). Hatay İli 2017 Yılı Çevre Durum Raporu, Hatay.

IPARD Programı. Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı (2007-2013), TC. *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı*, Ankara.

İlhan, Akgün (2011). *Yeni Bir Su Politikasına Doğru Türkiye'de Su Yönetimi: Alternatifler ve Öneriler*. 1.Baskı, İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.

Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Karakaş Ulusoy, Canan (2015). *Büyükşehir Belediyelerinde Sürdürülebilir Su Yönetimi: Ankara Örneği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Karakılçık, Yusuf - Gökdemir, Levent (2012). "21. Yüzyılda Suyun Ekonomi Politikası ve Küresel Su Şirketlerinin Küresel Ekonomik Krizi Fırsata Dönüştürme Olanakları". *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 81-96.

Kavruk, Hikmet (2002), *Anakent'e Bakış, Türkiye'de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi*. 1. Baskı, Ankara: Hizmet-İş Sendikası.

Kenessey, Zoltan (1987). "The Primary, Secondary, Tertiary And Quaternary Sectors Of The Economy", *Review of Income and Wealth*, 33 (4), 359-385.

Kırsal Kalkınma, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2000, s.31

Korkmaz, Hüseyin (2007). “Kuruluşundan Günümüze Antakya'da Su”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 69-96.

Korkmaz, Hüseyin (2008). “Antakya-Kahramanmaraş Graben Alanında Kurutulan Sulak Alanların (Amik Gölü, Emen Gölü Ve Gâvur Gölü Bataklığı) Modellerinin Oluşturulması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 19-37.

Korkmaz, Hüseyin - Karakaş, Atilla (2009). “Asi Nehri’nde Su Yönetimi Ve Ortaya Çıkan Sorunlar”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 18-40.

Korkmaz, Hüseyin - Karakaş, Atilla (2011). Hatay İli Mineralli Su Kaynakları, *Fiziki Coğrafya Araştırmaları*, 5, 359-361.

Korkmaz, Hüseyin - Çetin, Bayram - Özşahin, Emre & Karataş, Atilla & Bom, Ahmet (2011). “Hatay Coğrafyası”. (Ed.: Yakup Bulut ve Selim Kaya). *Hatay Valiliği içinde* (s. 19-34). Hatay Valiliği.

Küçükali, Ufuk Fatih (2013). “Suyun Stratejik Yönetiminde Peyzaj Planlamanın Önemi”. *Planlama Dergisi*, 23 (3), 105-108.

Mert, Aykan (2008). “IMF Ve Dünya Bankası Su Politikaları, Çok Uluslu Şirketlerin Türkiye’deki Uygulamaları”, 2. *Su Politikaları Kongresi Bildirileri*, 20-22 Mart 2008, Ankara: TMMOB Yay., s.365-376.

Muluk, Çağrı B - Kurt, Bahtiyar - Turak, Ayşe - Türker, Arda - Çalışkan, Mehmet Ali - Balkız, Özge - Gümrükçü, Simay - Sarıgül, Gürdoğar - Zeydanlı, Uğur (2013). “Türkiye’de Suyun Durumu ve Su Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar: Çevresel Perspektif”, *İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği - Doğa Koruma Merkezi*.

Naseh, Josef (2019, 25 Şubat). “Geçmiş zaman olur ki, hayali cihan değer...”. *Antakya Gazetesi*.

Orhan, Gökhan (2013). “Türkiye’de Çevre Politikaları: Değişen Söylemler, Değişmeyen Öncelikler”, *MEMLEKET Siyaset Yönetim*, sayı 19-20, 1-24.

Özbilen, Vedat (2005). "Su Sektöründeki Gelişmeler ve Bunun Karşısında Kent ve Bölge Plancılarının Duruşu", *Planlama Dergisi*, Ankara: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 2(32). 53-61.

Özçağ Mustafa - Hotunluoğlu Hakan (2015). "Kalkınma Anlayışında Yeni Bir Boyut: Yeşil Ekonomi". *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), Haziran 2015, 303-324.

Özşahin, Emre (2010). "Antakya'da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(23), 1-16.

Özşahin Emre - Kaymaz, Çağlar Kıvanç (2013). "Coğrafi Bir Değerlendirme: Amik Ovası (Hatay) Höyükleri". *Uluslararası Çağlar Boyunca Hatay ve Çevresi Arkeolojisi Sempozyumu Bildirileri, 21-24 Mayıs 2013*, (Ed.: Özfirat, A. ve Uygun, Ç). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Yay., s.29-42.

Paşaoğlu, Didem (2013). "Örgütlerde Bölümlendirme Sistemleri ve İş-Mevki Tanımları". (Ed.: Celil Koparal ve İnanç Özalp). *Yönetim ve Organizasyon içinde* (s. 51-69). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Schumacher, Ernst Friedrich (1989). *Küçük Güzeldir*. (Çev.: Osman Deniztekin), İstanbul: Cep Kitapları.

Tek, Murat - Güneş, Muharrem, (2009), *Yerel Halk ve Sivil Toplum Örgütleri Gözüyle Kent Yönetim Kültürü-Antakya Kent Sorunları ve Çözüm Arayışları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Tepe, Yalçın - Mutlu, Ekrem (2004). "Hatay Harbiye Kaynak Suyu'nun Fizikokimyasal Özellikleri". *DPÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6, 77-88.

TMMOB (2009). "Küresel Su Politikaları ve Türkiye". *TMMOB Su Raporu*, Ankara: TMMOB Yayınları.

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Kuraklık ve Su Kanunu Çalıştayı (2015), Ankara

TMMOB Su Politikaları Kongresi (2006). "Su Hizmetleri ve Yerel Yönetimler paneli", 21-23 Mart 2006, Ankara.

Tutar, Filiz - Kılıç, Nazife Özge & Aytakin, Solmaz (2012). “Türkiye’de Suyun Ekonomik Analizi”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 231-246.

TODAİE (1999). *Su Hizmetleri Yönetimi Genel Yapı* (Ed.: Birgül Ayman Güler). Ankara: TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları.

Tomanbay, Mehmet. (2008). *Dünyada Su ve Küresel Isınma Sorunu*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Torlak, Sevinç E., - Sezer, Yasin (2005). *Büyükşehir Belediye Reformu Üzerine Bir Değerlendirme. Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I: Reform* (Ed: Özgür, Hüseyin - Kösecik, Muhammet). Ankara: Nobel Yayınları.

Urhan, Vahide Feyza (2008). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”. *Sayıştay Dergisi*, 70, 85-102.

Van Kerkhoff, Lorrae - Lebel, Louis (2006). “Linking Knowledge And Action For Sustainable Development”, *Annual Review of Environment and Resources*, 31, 445-477.

Yavuzçehre, P., (2011), *Kentsel Mekânda Değişim: Denizli*. Denizli: Kültür Yayınları.

Yeboah, Ian (2006). “Subaltern Strategies and Development Practice: Urban Water Privatization in Ghana”. *The Geographical Journal*, 172(1), 50-65.

Yerebakan, Metin (2008). *Mikro Enerji Santralleri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası (İTO) Yayınları.

Yıldırım, Nurgül (2017). “Asi Nehri’nin Adı Üzerine Bir İnceleme”, *Archivum Anatolicum-Anadolu Arşivleri*, 11 (2), 77-87.

Yıldız, Dursun (2007). “Ulusal Su Politikası İhtiyacımız”, *USİAD Su Raporu*, Ankara: Ertem Yayınları.

Yıldız, Dursun (2008). “Su Kaynaklarının Planlanması, Geliştirilmesi ve Yönetilmesi: Küresel, Bölgesel ve Ülkesel Bakış”, *Toplum ve Hekim Dergisi*, 23 (1), 63-68.

Yıldız, Dursun (2009). “USİAD 5. Dünya Su Forumunda, Sınıraşan Sular”. *USİAD Yayınları*, 10(34), 6-41.

Yüce, Nuran (2012). *Türkiye’de Suyun Özelleştirilmesi ve Su Hakkı*. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği Yayını.

İnternet Kaynakları

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, <https://www.avrupa.info.tr/tr/news/turkiyedeki-multeciler-icin-mali-yaritim-programi-ab-70000-suriyeli-multeci-cocugun-egitimine> (Erişim tarihi 14.04.2019)

Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, <https://cygm.csb.gov.tr/gorev-i-18> (Erişim tarihi 12.05.2019)

Devlet Su İşleri, <http://www.dsi.gov.tr/> (Erişim tarihi 7.05.2019)

Devlet Su İşleri Faaliyet Raporu (2018) <http://www.dsi.gov.tr/docs/stratejik-plan/dsi-2018-faaliyet-raporu.pdf?sfvrsn=2> (Erişim tarihi 18.05.2019)

Dicle Üniversitesi, http://www.dicle.edu.tr/a/skaradogan/DOKUMAN/Turkiyenin_akarsulari_vadileri.pdf (Erişim tarihi 3.05.2019)

Doğa Derneği, <https://www.dogadernegi.org/wp-content/uploads/2018/11/akd063-amanos-daglari-onemli-doga-alanlari-kitabi.pdf> (Erişim tarihi 18.04.2019)

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, <http://www.milliparklar.gov.tr/kurumsal> (Erişim tarihi 18.03.2019)

Halk Sağlığı Müdürlüğü Hizmet Birimleri ve Görevleri Hakkında Yönerge, <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/cevresagligi-suguvenligi> ((Erişim tarihi 19.05.2019)

Hatay Büyükşehir Belediyesi, <http://www.hatay.bel.tr> (Erişim tarihi 19.04.2019)

Hatay Büyükşehir Belediyesi Performans Programı, 2019, <http://www.hatay.bel.tr/media/5732/2019-performasn-programi-son.pdf> (Erişim tarihi 18.05.2019).

HATSU Performans Programı (2018)
<http://www.hatsu.gov.tr/basin/performans2018.pdf> (Erişim tarihi:19.05.2019)

İmar ve Kalkınma Merkezleri için Avrupa Bankası,
<https://www.ebrd.com/downloads/research/factsheets/aboutt.pdf> (Erişim tarihi
14.04.2019)

OECD Yönetişim İlkeleri (2015). www.oecd.org, (Erişim tarihi 02.01.2019)

Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110208-1.htm>, (Erişim tarihi 10.04.2019)

Su Çerçeve Direktifi – Taslak Ulusal Uygulama Planı,
https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Belgeler/havza%20koruma%20eylem%20planlari/WFD%20National%20Implementation%20Plan_TR_15.02.2010_FINAL.pdf
(Erişim tarihi 13.03.2019)

T.C. Hatay Valiliği, www.hatay.gov.tr, (Erişim tarihi 01.03.2019)

Tarım ve Orman Bakanlığı, <https://www.tarimorman.gov.tr/> (Erişim Tarihi
14.4.2019)

Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2018 Yılı İklim
Değerlendirmesi,

www.mgm.gov.tr (Erişim tarihi 01.03.2019)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, www.anayasa.gov.tr, (Erişim tarihi
25.12.2018)

UNDP Türkiye, <http://www.tr.undp.org/> (Erişim tarihi 14.04.2019)

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü
<http://www.yegm.gov.tr/hakkimizda.aspx> (Erişim tarihi 10.05.2019)